

Agnieszka Gębczyńska

*Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw
majątkowych w spółkach handlowych na podstawie
art. 296 Kodeksu karnego*

Rozprawa doktorska

napisana pod kierunkiem naukowym

dr. hab. Janusza Bojarskiego

w Katedrze Prawa Karnego

Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

w Toruniu

Toruń 2023

Spis treści:

Wykaz skrótów.....	5
Wstęp.....	7
Rozdział I. Historia przestępstwa nadużycia zaufania w polskim prawie karnym.....	11
• Kodeks karny z 1932 roku.....	13
• Kodeks karny z 1969 roku.....	17
• Kodeks handlowy z 1934 roku.....	20
• Art. 585 Kodeksu spółek handlowych, jego uchylenie oraz zmiany w Kodeksie karnym.....	31
Rozdział II. Podmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych.....	40
• Zajmowanie się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą.....	40
• Spółki osobowe.....	48
• Spółki kapitałowe.....	51
➤ Członkowie zarządu będący współnikami.....	58
➤ Członkowie zarządu niebędący współnikami.....	59
➤ Rada nadzorcza jako organ kontrolny.....	60
➤ Zgromadzenie wspólników, walne zgromadzenie akcjonariuszy.....	63
Rozdział III. Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych.....	70
• Rodzajowy i indywidualany przedmiot ochrony.....	70
• Interes spółki, a interes współnika.....	74
• Dobre obyczaje	81
• Sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami.....	86
• Uchwały godzące w interesy spółki.....	87
• Uchwała mająca na celu pokrzywdzenie współnika.....	90
• Skarb Państwa jako udziałowiec.....	93

•	Powództwo o uchylenie uchwały.....	97
•	Zaskarżenie uchwały, a postępowanie rejestrowe	102
•	Problem częściowego uchylenia uchwały.....	103
•	Działalność konkurencyjna.....	104
•	Interes spółki oraz jej wierzycieli.....	116
	Rozdział IV. Strona podmiotowa przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych.....	119
•	Zamiar bezpośredni.....	121
•	Zamiar ewentualny.....	121
	Rozdział V. Strona przedmiotowa przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych.....	123
•	Nadużycie uprawnień oraz niedopełnienie obowiązków.....	125
•	Przestępstwo bezszkodowe z art. 296 § 1a Kodeksu karnego.....	138
•	Szkoda majątkowa w spółce handlowej	140
	Rozdział VI. Zbieg przestępstw z przestępstwami nadużycia zaufania.....	153
•	Art. 296a Kodeksu karnego (korupcja menadżerska i łapownictwo).....	153
•	Art. 300 i 301 Kodeksu karnego (uszczerpienie majątku i udaremnienie windykacji - oszukańcze bankructwo).....	163
•	Art. 302 Kodeksu karnego (faworyzowanie wierzycieli, łapownictwo)	172
•	Art. 303 § 2 Kodeksu karnego (nieprowadzenie dokumentacji podmiotu gospodarczego niemającego osobowości prawnej lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji	175
•	Art. 231 Kodeksu karnego (nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego)	179
•	Art. 228 Kodeksu karnego (sprzedajność pełniącego funkcję publiczną), 229 Kodeksu karnego (przekupstwo) Kodeksu karnego (korupcja czynna i bierna)	183

• Art. 278 i 284 Kodeksu karnego (oszustwo, przywłaszczenie rzeczy ruchomej).	197
Rozdział VII Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną.....	201
• Czyny żal, naprawienie szkody.....	201
• Stan wyższej konieczności	209
• Dopuszczalne ryzyko	212
• Zgoda pokrzywdzonego	216
Rozdział VIII Przykłady przestępstw	220
• Sprawa Amber Gold	220
• GetBack S.A.	225
• Wyrok SA w Warszawie z 24.11.2022 r., II AKa 451/21.....	226
Wnioski	228
Streszczenie.....	236
Bibliografia	238
Wykaz aktów normatywnych	263
Orzecznictwo	268
Tabele	277

Wykaz skrótów

k.k. - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2345 z późn. zm.)

k.s.h.- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1526 z późn. zm.)

k.h. – Kodeks handlowy

k.c. - Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1740 z późn. zm.)

k.p.c. - Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 z późn. zm.)

RP – Rzeczypospolita

SN – Sąd Najwyższy

SA – Sąd Administracyjny

PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa

TS – Trybunał Sprawiedliwości

WE – Wspólnota Europejska

UE – Unia Europejska

por. – porównaj

art. – artykuł

NIK – Najwyższa Izba Kontroli

OSP i KA - Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych

OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Karna i Wojskowa

OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych

Dz.Pr.P.P. – Dziennik Praw Państwa Polskiego

Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo

KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe

t. – tom

r. – rok

zob. – zobacz

SA – Sąd Administracyjny

red. – pod redakcją

np. – na przykład

w zw. – w związku

tzw. – tak zwany

zł. – złotych

mil. – milion

tyś. – tysiąc

z wz. - w związku

m.in. – między innymi

Dz. U. – Dziennik Ustaw

Poz. – pozycja

Z późn. zm. – z późniejszymi zmianami

Lex – System Informacji Prawnej LEX

Legalis – System Informacji Prawnej Legalis

EKPC – Europejska konwencja praw człowieka

TWE – Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską

OKiKU – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

ZOTSiS – Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji

Wstęp

Działalność podmiotów gospodarczych, niezależnie od formy prawnej ich funkcjonowania, z jednej strony regulują przepisy prawa, a z drugiej, opiera się na zaufaniu wobec osób, które w imieniu właściciela ją prowadzą, bez względu na to, jaką funkcję pełnią¹.

Z chwilą uchylecia art. 585 Kodeksu spółek handlowych², który stał na straży dóbr spółek prawa handlowego, art. 296 Kodeksu karnego³ jest obecnie podstawowym środkiem prawnokarnym w stosunku do osób zarządzających cudzym mieniem. Art. 296 Kodeksu karnego rozważać można na gruncie świadomego działania lub zaniechania na szkodę mocodawcy.

Istotą rozprawy doktorskiej jest podmiot i przedmiot oraz penalizacja wyżej wymienionych zachowań oraz ich zmiany w zmieniającej się rzeczywistości i przepisów prawnych w oparciu o Kodeksy karne⁴ oraz inne korelujące ze sobą ustawy, np. Kodeks spółek handlowych, Prawo przedsiębiorców⁵, przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁶, dyrektywy unijne⁷ oraz harmonizację prawa karnego gospodarczego, a także orzecznictwo.

Mając na uwadze możliwość działania uprawnionego menedżera jako pełnomocnika, należy też zaprezentować inne zbiegające się przepisy Kodeksu karnego, które mogą mieć zastosowanie co do działań podejmowanych w toku wykonywania czynności służbowych, choćby podrobienie podpisu swojego mocodawcy, czy też posłużenie się sfałszowanym dokumentem w celu osiągnięcia korzyści majątkowych.

Wśród instrumentów prawnokarnych znalazły się również przepisy wyłączające odpowiedzialność karną umocowanego. Zaliczyć do nich można naprawienie szkody oraz

---

¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - II Wydział Karny z dnia 11 września 2018 r. II AKa 196/18.

² Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.).

⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571), Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. 1969 nr 13 poz. 94), Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.).

⁵ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 z późn. zm.).

⁶ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233).

⁷ Decyzją Ramową Rady 2003/568/WSiSW w dniu 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym, <https://eur-lex.europa.eu>, dostęp: 06.08.2019 r.; Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii.

czynny żal. Jeżeli sprawca podejmie odpowiednie kroki we właściwym czasie, może zostać całkowicie uwolniony z odpowiedzialności karnej.

Tematem rozważań w ramach rozprawy doktorskiej jest odpowiedzialność karna oraz cywilna w poszczególnych spółkach handlowych. Celem rozprawy jest zbadanie obszaru Kodeksu spółek handlowych i Kodeksu karnego na gruncie nadużyć gospodarczych. Zbadano m.in. ustawodawstwo w powyższych gałęziach prawa, judykaturę. Praca opiera się również na badaniach, w których zastosowano metodę dogmatyczną i historyczną oraz w pewnym zakresie prawnoporównawczą. Zastosowano również badania aktowe oraz empiryczne. Poddano pod analizę rys historyczny przestępstwa nadużycia zaufania jako wstęp do aktualnie obowiązującego art. 296 Kodeksu karnego. Dokonano analizy art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz okoliczności jego uchylecia. Zbadano również akta sprawy, która toczyła się przed Sądem Karnym w Warszawie w czasie legislacji. Dokonano analizy prawnoporównawczej po nowelizacji Kodeksu spółek handlowych i Kodeksu karnego na okoliczność przestępstwa nadużycia zaufania. Na podstawie analizy dogmatycznoformalnej postawiono wnioski *de lege ferenda*.

Rozważania dotyczące nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzej działalności gospodarczej mają na celu rozwianie wątpliwości dotyczących aktualnie obowiązujących przepisów prawa w zderzeniu z dzisiejszą sytuacją na rynku.

Niniejsza praca składa się ośmiu rozdziałów. W pierwszym ujęto rys historyczny, historię nadużycia zaufania w polskim prawie karnym na podstawie Kodeksu karnego z 1932 oraz 1969 roku, Kodeksu handlowego z 1934 roku, a także zaprezentowano art. 585 Kodeksu spółek handlowych, jego uchylecie oraz zmiany w Kodeksie karnym. Drugi rozdział poświęcony jest podmiotowi nadużycia zaufania w spółkach handlowych, trzeci przedmiotowi przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych, czwarty stronie podmiotowej, piąty stronie przedmiotowej przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych. W szóstym zawarto kwestię zbiegu przestępstw z innym przestępstwami nadużycia zaufania, w siódmym okoliczności wyłączone odpowiedzialność karną, natomiast w ósmym zaprezentowano przykłady nadużycia zaufania.

W poszczególnych podrozdziałach zaprezentowane zostały takie zagadnienia jak: uszczuplenie majątku i udaremnienie windykacji - oszukańcze bankructwo (art. 303 i 303 Kodeksu karnego), nieprowadzenie dokumentacji podmiotu gospodarczego niemającego osobowości prawnej lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji (art. 303 § 2 Kodeksu karnego),

falszowaniu, podrabianiu dokumentacji oraz posługiwanie się nimi jako autentyczne (art. 270 Kodeksu karnego), nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego oraz korupcja czynna i bierna (art. 231, 228, 229 Kodeksu karnego), nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego oraz korupcja czynna i bierna, przywłaszczenie rzeczy ruchomej, kradzież (art. 278 i 284 Kodeksu karnego). Ponadto zaprezentowano korupcję menadżerską na gruncie art. 296a i wpływ Unii Europejskiej na genezę tego przepisu prawnego. (Art. 296a powstał na potrzeby akcesji Polski do struktur Unii Europejskiej w celu zabezpieczenia obrotu gospodarczego oraz zwalczania czynów nieuczciwej konkurencji⁸.)

Zaprezentowane zostały spółki kapitałowe wraz z osobami umocowanymi do podejmowania działań w imieniu mocodawcy jak również wynikającą z tego tytułu odpowiedzialność karną. Podjęto temat dotyczący kolizji interesów, ryzyka gospodarczego i okoliczności wyłączające winę sprawcy. Scharakteryzowano przestępstwo niegospodarności bezszkodowej z art. 296 § 1a Kodeksu karnego.

Przedstawiono propozycje *de lege ferenda* dotyczące art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 296 Kodeksu karnego.

Pracę wzbogacono również o różne zagadnienia dotyczące nadużyć w spółkach handlowych, min. w oparciu o art. 58, 83 Kodeksu cywilnego⁹ - pozorność czynności prawnej w celu obejścia ustawy, art. 869 Kodeksu cywilnego – wypowiedzenie udziału w spółce cywilnej w związku z nadużyciem prawa.

Ponadto wyodrębniono interes spółki od interesu wspólnika art. 296a § 1 oraz poruszono zasadę zakazu konkurencji w ujęciu art. 56 § 1 Kodeksu spółek handlowych.

W rozprawie doktorskiej podjęto próbę udowodnienia, iż uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz nowelizacja Kodeksu karnego nie zabezpiecza prawidłowego obrotu gospodarczego. Obecnie obowiązujące uwarunkowania prawne dla sprawnego menadżera są dobrym gruntem do popełnienia czyny zabronionej przy jednoczesnym uniknięciu kary. Ryzyko gospodarcze, czynny żal, naprawienie szkody może całkowicie zniwelować odpowiedzialność karną.

---

⁸ Polska zgłaszając swój akces do Unii Europejskiej dokonała implementacji prawa karnego w obszarze korupcji menadżerskiej w oparciu o Decyzję Ramową Rady 2003/568/WSISW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym - Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 192/54., <https://eur-lex.europa.eu>, dostęp: 06-08-2019.

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610).

Na kanwie nowelizacji podjęto rozważania co do wagi funkcji kompensacyjnej i sprawiedliwościowej. Nowelizację Kodeksu spółek handlowych oraz Kodeksu Karnego można rozważać na dwóch płaszczyznach. Na gruncie prawidłowego zabezpieczenia interesów mandanta i ukarania sprawcy. Zwrócono uwagę, że zaufanie uczestnika obrotu do przedsiębiorcy przekłada się na wyniki gospodarcze. Podjęto rozważania co do istoty zaufania w obrocie gospodarczym, a także dobrych obyczajów.

Rozprawa doktorska prezentuje zagadnienia z zakresu prawa karnego, problematykę nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Z uwagi na fakt, iż przepisy Kodeksu karnego korespondują z przepisami prawa spółek handlowych oraz prawa cywilnego praca w dużej mierze poświęcona jest zagadnieniom cywilistycznym. Niezbędnym elementem wprowadzającym jest zaznajomienie czytelnika w zasady odpowiedzialności wynikające z Kodeksu spółek handlowych.

Rozdział I. Historia przestępstwa nadużycia zaufania w polskim prawie karnym

W obrocie gospodarczym w pierwszej kolejności mają zastosowanie przepisy prawa handlowego lub cywilnego.

Odpowiedzialność karna menadżerów jest środkiem ostatecznym, najbardziej dotkliwym, kiedy inne środki kontroli społecznej nie odniosły skutku¹⁰. Potwierdzeniem tego może być chociażby zalecenie Rady Europy Nr R/81/12, gdzie wskazano, że *„Pożądaną jest zapobieganie patologicznym zachowaniom gospodarczym przede wszystkim środkami przewidzianymi w prawie cywilnym, handlowym, administracyjnym. Istnieje wszakże potrzeba wzmacniania ich uzupełniania prawem karnym”*¹¹. Taki pogląd wyraził też m. in. J. Skorupka, wskazując, że: *„Ochronę obrotu gospodarczego i szerszej działalności gospodarczej zapewniają przede wszystkim przepisy o charakterze administracyjnym i cywilnoprawnym, a prawo karne stosować trzeba pomocniczo”*¹².

Być może słuszne wydają się być uwagi C. Stone', który twierdzi, że prawo karne jest zbyt skrópowane i niedostosowane do rozwiązania często skomplikowanych kwestii prawnych, dlatego też należy szukać sposobów negocjacji czy odpowiedzialności na drodze cywilnej¹³. Biorąc pod uwagę czynny żal oraz kompensację można się zgodzić z takim założeniem, jednak istnieją szkody, których nie da się w żaden sposób naprawić. Takim przykładem jest utrata dobrej marki przedsiębiorstwa na arenie handlowej. Okrycie się złą sławą powoduje niechęć do podejmowania współpracy przez innych uczestników obrotu gospodarczego z tym przedsiębiorcą. Szkada jaką może wyrządzić menadżer poprzez swoje działanie nazywana jest szkodą utraconych korzyści. Ponadto przed nowelizacją Kodeksu spółek handlowych¹⁴, która dotyczyła m.in. obowiązku lojalności członka zarządu wobec spółki, mandanci powoływali się na dobre obyczaje, zasady etyki oraz współżycia społecznego. Poprzez nowelizację Kodeksu spółek handlowych wzmocniono prawa udziałowców. Zmiana ta zapewne pozytywnie wpłynęła na poprawienie jakości zarządzania cudzym majątkiem, a także prawdopodobnie obniżyła się

---

¹⁰ I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2013, s. 3.

¹¹ Zalecenie Rady Europy Nr R/81/12, <https://eur-lex.europa.eu>.

¹² J. Skorupka, *Prawo karne gospodarcze ...s. 19*, cyt. za. S. Żółtek, *Prawo karne gospodarcze w aspekcie zasady subsydiarności*, Warszawa 2009, s.138.

¹³ C. Stone, *Where the Law Ends, Harper and Row*, New York, 1975, G. Grabarczyk, *Przestępczość gospodarcza ...s.38*, cyt.za. S. Żółtek, *Prawo karne gospodarcze w aspekcie zasady subsydiarności*, Warszawa 2009, s.140.

¹⁴ Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.).

poziom przestępstw nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Nie można jednak całkowicie polegać na znowelizowanych przepisach, ponieważ istniejący przepis art. 296 § 1a Kodeksu karnego nie zabezpiecza w pełni interesów udziałowców.

Zdania są podzielone, art. 585 Kodeksu spółek handlowych był niedookreślony, bardzo restrykcyjny, a art. 296 § 1a Kodeksu karnego określa znamiona przestępstwa wyrządzenia szkody niemajątkowej. Wydawałoby się, że funkcja gwarancyjna prawa karnego spełniła swoją rolę.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Kodeksu spółek handlowych na członkach zarządu ciąży obowiązek lojalności. Jeśli członek zarządu popełni czyn zabroniony nieumyślnie, to nie można mu zarzucić mu niezachowania obowiązku lojalności. Wniosek jest taki, że jednak interes mandanta nie jest zabezpieczony. Warto więc zastanowić się, czy nie powinna zostać wzmocniona odstraszająca funkcja prawa karnego.

Po pierwsze abstrakcyjne zagrożenie powoduje niechęć do podejmowania bardzo ryzykownych decyzji gospodarczych, a po drugie nie trzeba ograniczać wolności gospodarczej poprzez akty prawne. Aby zminimalizować odpowiedzialność cywilną oraz karną, osoba prowadząca cudze sprawy majątkowe będzie chciała wykonać swoje zadania w oparciu o najwyższe standardy. Staranność w wykonywaniu powierzonych zadań, obowiązek lojalności wobec mandanta wynikający z przepisów prawa handlowego są czynnikami, które zniechęcają do popełnienia czynu zabronionego.

Przeciwko subsydiarności prawa karnego gospodarczego podnoszone są argumenty wskazujące, że nie należy odmawiać prawu karnemu pierwszeństwa w usuwaniu patologii gospodarczych, gdyż to poprzez abstrakcyjne zagrożenia karą w ustawie, w mniejszym stopniu aniżeli inne środki przymusu państwowego godzi w wolność gospodarowania¹⁵.

Ustawodawca wprowadził przepisy karne w celu ochrony interesów mocodawcy, a także innych dóbr, które wiążą się ze zjawiskiem wolnego rynku. Na próżno jednak szukać genezy takiego rozwiązania w polskim Kodeksie karnym, bowiem przepisy karne ukształtowały się na gruncie prawa niemieckiego, rosyjskiego i francuskiego. Taki stan rzeczy wynikał z faktu, iż naród polski znajdował się pod zaborami 123 lata i nie posiadał własnej kodyfikacji.

---

¹⁵ K. Tiedemann, *Verfassungsrecht...*, s. 52, [w:] S. Żółtek, *Prawo karne gospodarcze w aspekcie zasady subsydiarności*, Warszawa 2009, s. 141.

W Kodeksie kar głównych i poprawczych Królestwa Polskiego z 1847 r.,¹⁶ w rozdziale: *”O nadużyciu władzy opiekunów i kuratorów.”*¹⁷ artykuł 1092 stanowił: *„opiekunowie i kuratorowie, za fałsz i podstęp popełnione na szkodę osób, powierzonych opiece ich lub kurateli, niemniej za przywłaszczenie i strwonienie własności tych osób, ulegają: wyższym w zakresie karom, za te przestępstwa w Dziale XII niniejszego Kodeksu oznaczanym”*¹⁸.

W pruskim Kodeksie Karnym z 1859 r.¹⁹, wyróżniono § 246, jako instrument prawny penalizujący nadużycia zaufania. Stanowił on, że: *”Za przeniewierzenie się (...) karani będą: 1) opiekunowie, kuratorowie, sekwestratorowie, exekutorowie testamentów i zarządcy zakładów, jeśli umyślnie ze szkodą powierzonych ich dozorowi osób lub rzeczy działają; 2) maklerowie, spedytorowie, szafarze, i inny zarobkujący, którzy do prowadzenia procesu przez zwierzchność szczególnej są zobowiązanymi, jeżeli w poruszonych czynnościach umyślnie ze szkodą działają tych których interesy sprawują(...)”*²⁰.

W Kodeksie Tagancewa z 1903 r.²¹ w części XXXI mowa o czterech przestępstwach typizujących nadużycie zaufania, art. 577 wskazywał, iż osoba, która była umocowana, winna troszczyć się o cudze mienie lub interes majątkowy. Jeśli jej działania, polegające na nadużyciu spowodowały szkodę, to umocowany poniesie karę²².

Kodeks karny z 1932 roku

Powyższe akty prawne stanowią podwalinę polskiego prawa karnego. Niewątpliwie jednym z autorytetów w tworzeniu Kodeksu karnego z 1932 r. był Juliusz Makarewicz. Wzorował się on na kodeksie rosyjskim z 1903 r., niemieckim 1871 r., austriackim 1852 r. oraz w pewnym stopniu węgierskim z 1878 r. Jego myśl przewodnia: człowiek jest istotą ułomną i zawsze będzie podatny na pokusy. Uważał, że człowiek głównie kieruje się niskimi popędami. Wśród

---

¹⁶ *Kodeks kar głównych i poprawczych*. Biblioteka Uniwersytecka w Białymstoku, pbc.biaman.pl; dostęp: 06.08.2019.

¹⁷ I. Sepioło, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2013, op. cit., s. 3.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ *Kodex karny dla państw pruskich z roku 1851. Ze zmianami, jakie przez ustawy z dnia 9 marca 1853 r. z dn. 14 kwietnia 1856 r. i z dn. 30 maja 1859 r. poczynione w nim zostały tudzież Ustawa przechodnia, Kodex rzeczony wprowadzająca i Ustawy, takową uzupełniające, lub zmieniające niemniej Ustawy, z Kodexem Karnym w związku będące*, <https://www.sbc.org.pl>; dostęp: 06-08-2019.

²⁰ *Kodeks karny dla państw Pruskich wraz z ustawą takową wprowadzającą i kilkoma nowszymi ustawami karnymi*, Poznań 1868, s.88,[w:] I. Sepioło, *Przestępstwo...* s.3.

²¹ *Kodeks karny z r. 1903: (przekład z rosyjskiego) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 maja 1921 r.*, <https://www.bibliotekacyfrowa.pl>; dostęp: 06-08-2019.

²² I. Sepioło, *Przestępstwo niegospodarności...*, Warszawa 2013, s. 3.

dominujących wyróżnił chęć zysku, zemsty, próżność, popęd zmysłowy. J. Makarewicz uważał, że należy zwalczać przestępczość, a w ten proces powinno być zaangażowane całe społeczeństwo. Twierdził, że prawo karne nie należy do przyjemnych, jednak jest ono niezbędne do prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Podwaliną jego teorii i twierdzeń było zbadanie natury człowieka i jego zachowań kryminogennych. Był przeciwnikiem szufladkowania, oceniał człowieka jako jednostkę z jego uwarunkowaniami osobowościowymi i środowiskowymi. W jego ocenie człowiek jest istotą społeczną i należy go oceniać przez pryzmat wywierającego na niego wpływ otoczenia. Przykładał ogromną wagę do zdiagnozowania zła, aby móc z nim walczyć. Oprócz abstrakcyjnego – normalnego przestępcy, rozróżniał dwa inne typy: stałych i epizodycznych. Stałych, stanowiących stałe zagrożenie dla społeczeństwa oraz epizodycznych. Do stałych zaliczał zawodowych przestępców, anormalnych lub częściowo anormalnych. W gronie epizodycznych znaleźli się nieletni. W Kodeksie karnym z 1932 r. zaproponował:

1. W rozdziale IX art. 62 § 1 – Warunkowe zawieszenie kary – *sąd może oddać skazanego pod dozór ochronny na czas zawieszenia; wykonanie dozoru sąd powierza osobom lub instytucjom, zasługującym na zaufanie.*
2. W rozdziale X art. 66 § 1 – Warunkowe zwolnienie – *w przypadku warunkowego zwolnienia, można oddać skazanego pod dozór ochronny na okres próby; wykonanie dozoru powierza się osobom lub instytucjom, zasługującym na zaufanie*²³.

J. Makarewicz uważał, że powyższe propozycje są skutecznym środkiem polityki kryminalnej. Kład nacisk na eliminację źródła przestępczości. Uważał, że środki karne powinny iść w parze z polityką socjalną. Powinien być właściwy nadzór nad sprawcami przestępstw. Państwo powinno zapewnić dostęp do pracy, lokum bezdomnym. Stawiał na rozwój kultury i walkę z alkoholizmem.

Pierwszym polskim Kodeksem karnym był dekret prezydenta z 1932 r.²⁴, a w nim pojawia się art. 269 (przestępstwo nadużycia zaufania), które w swojej istocie penalizowało działanie na szkodę pełnomocnika, zajmującymi się cudzymi sprawami majątkowymi, kara wynosiła do 5 lat więzienia oraz art. 286 (przestępstwo urzędnicze).

---

²³ Por. S. Prejsnar-Szatyńska Człowiek – *Przestępcza myśl Juliusza Makarewicza*. Probacja nr 3/2019, s. 80-99.

²⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571).

Zgodnie z treścią powyższego przepisu, *urzędnik który przekroczył uprawnienia lub zaniechał obowiązku, czego konsekwencją była szkoda interesu publicznego lub prywatnego, podległ karze więzienia do lat 5. Jeżeli sprawca działał w celu osiągnięcia osobistej korzyści kara była zaostrzona do lat 10. Jeśli sprawca działał nieumyślnie, podległ on karze aresztu do 6 miesięcy.*

Pojawienie się w Kodeksie karnym z 1932 r. art. 269, który określał czyn niewłaściwego prowadzenia spraw majątkowych, było zupełnie nowym zjawiskiem.

Kodeks karny z 1932 r. był z pewnością oryginalnym wytworem polskiej myśli prawniczej. Wniosek ten także dotyczy obszaru omawianej problematyki, a więc karalnych przejawów wadliwego prowadzenia cudzych spraw majątkowych. Taka ocena wynika z faktu, że w żadnej z ustaw państw zaborczych nie można odnaleźć tak szerokiej odmiany karalnego nadużycia zaufania, jaką przyjęto w pierwszej polskiej kodyfikacji. W austriackiej ustawie karnej z 1852 r. występowała tylko bardzo szczególna odmiana karalnego nadużycia zaufania mocodawcy w postaci tzw. *prevaricatio*, czyli działania na szkodę klienta przez jego adwokata lub „innego rzecznika” (§ 102 lit. d)²⁵. Był to więc typ przestępstwa o znacznie węższych znamionach w stosunku do czynu z art. 269 Kodeksu karnego z 1932 r., gdyż dotyczył on wyłącznie wadliwego prowadzenia cudzych spraw majątkowych przez pełnomocnika procesowego, a więc osobę o szczególnym statucie zawodowym. Zbliżony typ przestępstwa ujęto w § 356 niemieckiego kodeksu karnego z dnia 15 maja 1871 r. Bo choć adwokat lub inny profesjonalny pełnomocnik prawny nie byli zaliczani do kręgu urzędników, to wykonywana przez nich profesja była z pewnością ówczas objęta szczególną formą zaufania publicznego²⁶.

Podmiotem przestępstwa stypizowanego w art. 269 Kodeksu karnego mógł być tylko ten, kto miał albo prawny albo też umowny (na podstawie np. ogólnego czy szczególnego pełnomocnictwa) obowiązek zajmowania się sprawami majątkowymi drugiego. Do popełnienia tego przestępstwa nie był konieczny zamiar przysporzenia sobie czy komu innemu jakiejś korzyści. „Działanie na szkodę“ mogło to być np. jedynie wynikiem złośliwości. Natomiast istotnym wymogiem był zamiar sprawcy wyrządzenia drugiemu szkody. Do wyczerpania istoty tego przestępstwa nie jest koniecznym, by zamierzona szkoda rzeczywiście nastąpiła.

---

²⁵ J. Nisenson, *Nadużycie zaufania*, Encyklopedia podręczna prawa karnego, t. 3, (red.) W. Makowski, Warszawa b.r.e., s. 932, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Prawnkarne oceny i konsekwencje*, Warszawa 2013, s.16, 17.

²⁶ W. Makowski, *Prawo karne. O przestępstwach w szczególności. Wykład porównawczy prawa karnego austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego, obowiązującego w Polsce*, Warszawa 1924, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...* Warszawa 2013, s.16, 17.

Przestępstwo zostało dokonane z chwilą przedsięwzięcia działania zmierzającego wedle zamiaru sprawcy do spowodowania szkody²⁷.

Warto zwrócić uwagę, że na gruncie Kodeksu karnego z 1932 r. kwestionowano odpowiedzialność ekstraneusa za podżeganie lub pomocnictwo do przestępstw indywidualnych.

Zgodnie z treścią art. 29 Kodeksu karnego:

§ 1 Jeżeli przestępstwa nie dokonano, podżegacz i pomocnik odpowiadali jak za usiłowanie tego przestępstwa.

§ 2 Jeżeli przestępstwa nie usiłowano dokonać, podżegacz i pomocnik odpowiadali jak za usiłowanie, sąd mógł jednak zastosować do nich nadzwyczajne złagodzenie kary lub ich od kary uwolnić.

Ponadto zgodnie z treścią art. 30 § 1 Kodeksu karnego z 1932 r. *podżegacz ani pomocnik nie odpowiadał, jeżeli zapobiegł skutkom swego działania.* Ponadto zgodnie z § 2 powyższego artykułu *sąd mógł zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary do podżegacza lub pomocnika, który starał się zapobiec skutkom swego działania.* Dopiero Kodeks karny z 1969 r. wyraźnie uregulował zagadnienie ekstraneusa. Zgodnie z treścią w art. 20 Kodeksu karnego określał, że sąd wymierzał karę za podżeganie lub za pomocnictwo w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.

„Najistotniejsza zmiana, wprowadzona formalnie już w kodeksie karnym z 1969 r., dotyczy zasady indywidualizacji odpowiedzialności. Podżegacz i pomocnik mogą ponosić odpowiedzialność za typ kwalifikowany, mimo że sami nie mają cechy osobistej, koniecznej, by wystąpić w charakterze sprawcy *sensu stricto*”²⁸.

W doktrynie uznawano, że podżeganie i pomocnictwo, popełnione w czasie obowiązywania kodeksu z 1932 r. było tak samo zagrożone karą jak sprawstwo²⁹.

---

²⁷ K. Sobolewski, A. Łaniewski *Polski kodeks karny z 11.VII.1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymanymi w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem*, Lwów 1932, s. 146, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/89357/PAd_11544.pdf, dostęp: 10.08.2021.

²⁸ T. Bojarski, *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego – od Makarewicza do stanu obecnego*, Teka Kom. Praw. – OL PAN, 2008, 7–15, s. 4.

²⁹ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 137; L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego*, Kraków 1936, s. 110, A. Wąsek [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Siekiewicz, J. Szumska, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. I, Gdańsk 2005, s. 296; P. Kardas, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 1–52*, t. I, cz.1, Warszawa 2016, s. 474.

Kodeks karny z 1969 roku

Art. 206 Kodeksu karnego z 1969 r., brzmiał: „*Kto, będąc obowiązany do zajmowania się sprawami majątkowymi innej osoby, działa w związku z tym na szkodę jej interesów majątkowych, podlega karze pozbawienia wolności do 3 lat*”.

Przepis art. 206 Kodeksu karnego z 1969 r. był odpowiednikiem art. 269 Kodeksu karnego z 1932 r., jego zadaniem była bowiem ochrona interesów majątkowych przed nienależytym zajmowaniem się przez sprawcę sprawami majątkowymi innej osoby³⁰. Podobnie jak w poprzednim rozwiązaniu na gruncie art. 206 Kodeksu karnego z 1969 r. sprawca odpowiadał za nadużycie zaufania będącego istotą przewidzianego w tym przepisie czynu. W porównaniu do art. 269 Kodeksu karnego z 1932 r. przepis ten rozszerzył zakres podmiotów przestępstwa, wprowadzając zamiast sprawcy działającego „na podstawie przepisu prawnego lub umowy” podmiot „obowiązany do zajmowania się sprawami majątkowymi innej osoby”, przez co jego zakresem zostali objęci także ci, którzy działali na mocy np. decyzji sądu lub innego organu państwowego³¹.

Podobnie jak na gruncie art. 269 Kodeksu karnego z 1932 r., art. 206 Kodeksu karnego z 1969 r. nie wymagał, aby sprawca popełnił to przestępstwo w drodze nadużycia przyznaných mu uprawnień lub niedopełniania swych obowiązków. Wystarczyło powstanie abstrakcyjnego niebezpieczeństwa wyrządzonej szkody przez sprawcę, a znamiona omawianego przestępstwa były nieczytelne³².

Art. 286 (przestępstwo urzędnicze) – zawarty w Kodeksie karnym z 1932 r. był przepisem niedookreślonym. Treść przepisu nie chronił dostatecznie mienia społecznego, uważany był za „przepis worek”. Nie wymagał nastąpienia szkody, wystarczyło „*działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego*”. Przepis był nieadekwatny do natury zjawiska i istniała potrzeba znowelizowania przepisu, co nastąpiło w 1969 r. Do Kodeksu karnego z 1969 r. wprowadzono normy w postaci art. 217 i 218. Normy te miały charakter wyspecjalizowany, świadczyły o tym znamiona, a w szczególności dotyczyło to przepisu 217³³.

---

³⁰ Art. 206 k.k. z 1969 r. chronił jedynie mienie indywidualne i osobiste, nie obejmował zaś swoim zakresem mienia społecznego (co czynił art. 217 k.k. z 1969 r.). Zob. uchwałę SN z 30.3.1971 r., VI KZP 76/70, OSNKW 1971, Nr 7–8, poz. 104, [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo Niegospodarności z art. 296 k.k.* Warszawa 2013, s. 5.

³¹ I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 630, [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo Niegospodarności z art. 296 K.k.* Warszawa 2013, s. 5.

³² Ibidem.

³³ K. Buchała, *Nowe ujęcie marnotrawstwa i niegospodarności w art. 217 Kodeksu karnego*, *Palestra* 30/5-6 (341-342), 1986 r., s. 49.

Art. 217.

§ 1.

Kto, pełniąc funkcję w jednostce gospodarki uspołecznionej, nie dopełnia obowiązku lub przekracza swe uprawnienia w zakresie prawidłowego gospodarowania i przez to dopuszcza chociażby nieumyślnie do zniszczenia mienia albo do jego nadmiernego lub niewłaściwego użycia albo powoduje inną poważną szkodę w gospodarce uspołecznionej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2.

Jeżeli następstwem czynu jest wielka szkoda, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 8.

§ 3.

Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1 i 2, kto bądź w celu przysporzenia gospodarce uspołecznionej korzyści, bądź też w celu przeprowadzenia prac naukowo-badawczych albo eksperymentów technicznych lub ekonomicznych działa w granicach ryzyka, które według aktualnego stanu wiedzy jest dopuszczalne, w szczególności gdy prawdopodobieństwo korzyści poważnie przekracza prawdopodobieństwo mogącej wyniknąć szkody³⁴.

Znamiona które cechowały powyższy przepis:

1. Odniesienie się do zakresu obowiązku, a nie pełnionej funkcji.
2. Odniesienie się do zasad gospodarowania w aktualnie obowiązującym systemie gospodarki. Ówczesny system był systemem socjalistycznym, odgórnie sterowanym.
3. Karalność za popełnione przestępstwo następowało na skutek wystąpienia „poważnej szkody w gospodarce uspołecznionej”.
4. Strona podmiotowa w swojej konstrukcji zakładała, że przestępstwo jest wynikiem niedbalstwa, brakiem kompetencji, nienależytej staranności w wykonywaniu powierzonych zadań³⁵.

---

³⁴ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94).

³⁵ K. Buchała, *Nowe ujęcie marnotrawstwa...*, *Palestra* 30/5-6 (341-342), 1986 r., s. 50.

Dodatkowo art. 246 Kodeksu karnego z 1969 r. był subsydiarny w stosunku do art. 217 Kodeksu karnego, który brzmiał:

Art. 246.

§ 1.

Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swe uprawnienia lub nie dopełniając obowiązku, działa na szkodę dobra społecznego lub jednostki, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2.

Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3.

Jeżeli sprawca dopuszcza się nieumyślnie czynu określonego w § 1, wyrządzając poważną szkodę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 4.

Przepisów § 1-3 nie stosuje się, gdy czyn wyczerpuje znamiona innego przestępstwa albo gdy przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku należy do jego znamion.

Intencją ustawodawcy było karanie na podstawie art. 217 Kodeksu karnego, natomiast norma art. 246 Kodeksu karnego depenalizowała zachowania, które nie wyczerpywały znamion typów określonych w art. 217 Kodeksu karnego. Przepis ten jednak nie spełnił swojej roli w stosowaniu. Został znowelizowany³⁶ 10 maja 1985 r., niestety w swojej konstrukcji nadal posiadał w swojej wiele błędów i 31 grudnia 1994 r. został skreślony³⁷.

Nawiązując do ekstraneusa Kodeksu Karnego z 1969 r. przewidywał on odrębne rozwiązania uzależniające wymiar kary dla podżegacza i pomocnika od zachowania sprawcy, którego nakłaniano do popełnienia czynu zabronionego lub udzielono mu pomocy. Zgodnie z treścią art. 20 § 2 Kodeksu karnego jeżeli czynu zabronionego nie usiłowano dokonać, sąd

---

³⁶ Art. 217 zmieniony przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 10 maja 1985 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach (Dz.U.85.23.100) z dniem 1 lipca 1985 r.

³⁷ Art. 217 skreślony przez art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U.94.126.615) z dniem 31 grudnia 1994 r.

mógł zastosować do podżegacza lub do pomocnika nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia³⁸.

Kodeks Handlowy z 1934 roku

Po okresie zaborów należało jak najszybciej przywrócić w Polsce funkcję gwarancyjną prawa i je zunifikować. Jednym z owoców Komisji Kodyfikacyjnej było Rozporządzenie z 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy, które uregulowało status kupca oraz zasady jakie obowiązywały między nimi.

Polski Kodeks handlowy wszedł w życie 1 lipca 1934 roku³⁹, został przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną powołaną do życia ustawą z dnia 3 czerwca 1919 roku⁴⁰, a przestał obowiązywać od 1 czerwca 1965, uchylony 1 stycznia 2001 r.⁴¹. Należał on do znaczących osiągnięć kodyfikacyjnych w XX wieku w Polsce. Był dziełem zbiorowym, tworzonym przez wiele lat i przechodzącym przez kolejne zmiany referentów w związku z ich śmiercią. Główny wkład w jego powstanie mieli: Antoni Górski (referent główny), Aleksander Doliński (referent główny), Tadeusz Dziurzyński (referent główny), Adam Chełmoński (referent), Bronisław Hełczyński (referent), Aleksander Jackowski (referent), Józef Sułkowski (referent), Stanisław Wróblewski (przewodniczący)⁴².

Rozdział IX Kodeksu handlowego, w artykułach od 290 do 306 określał, że członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który dopuścił się czynu polegającym na rozmyślnym lub przez niedbalstwo podania fałszywych danych w oświadczeniu, o którym mowa w art. 167 § 1 pkt 2 (oświadczenie wszystkich członków zarządu, że udziały pieniężne zostały wpłacone i że przejście wkładów niepieniężnych na spółkę z chwilą jej zarejestrowania jest zapewnione lub w art. 258 § 2 pkt 3 (oświadczenie wszystkich członków zarządu, że wpłaty na podwyższony kapitał zostały dokonane i że przejście wkładów niepieniężnych na spółkę z chwilą zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego jest zapewnione) odpowiada wobec wierzycieli spółki solidarnie ze spółką przez trzy lata od dnia zarejestrowania spółki lub zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego. Mowa o oświadczeniu wszystkich

---

³⁸ B. J. Stefańska, *Zagrożenie karne za pożegnanie i pomocnictwo*, Prokuratora i Prawo 12 2017, s. 21.

³⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Przepisy wprowadzające Kodeks Handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 503 z późn. zm.).

⁴⁰ Ustawa z dnia 3 czerwca 1919 r. o komisji kodyfikacyjnej (Dz.Pr.P.P. 1919 nr 44 poz. 315).

⁴¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 z późn. zm.).

⁴² L. Górnicki, *Przewodnie konstrukcje i pojęcia Kodeksu handlowego z 1934 r.*, Acta Universitatis Wratislaviensis Przegląd Prawa i Administracji, nr 3644, Wrocław 2015 r., s. 63.

członków zarządu, że udziały pieniężne kapitał zakładowy) zostały wpłacone i że przejście wkładów niepieniężnych na spółkę z chwilą jej zarejestrowania jest zapewnione.

Artykuły od 290 do 299 (rozdział IX) 470 do 481 (rozdział VIII) przewidywały odpowiedzialność cywilną mandatariusza wobec oraz osób trzecich. Powyższe przepisy regulowały zakładanie spółki, posługiwanie się danymi, określały terminy na wystosowanie roszczeń wobec osób, które dopuściły się niezgodnych z prawem w ocenie pokrzywdzonego czynów. Od art. 300 do 306 i 482 do 490 Kodeksu handlowego przewidywały sankcje karne dla członków władz spółki za niegospodarność, przekroczenie lub niedopełnienie obowiązków. Ustawodawca odniósł się również do osób, które nakłaniają do takiego działania – podżegacz ponosił taką samą odpowiedzialność karną, jak osoba która dopuściła się dokonania takiego czynu.

Ówczesny ustawodawca zdecydował, że nie tylko członkowie zarządu byli zobowiązani do określonego działania. Wskazuje, że również inne osoby, które tolerowały zaniechanie i ponosiły odpowiedzialność. Do tych osób należeli członkowie rady nadzorczej i komisji rewizyjnej (art. 293 Kodeksu handlowego).

Odpowiedzialność cywilna:

Art. 290 Kodeksu handlowego, art. 470 Kodeksu handlowego (spółki akcyjne)

Jeżeli członkowie zarządu rozmyślnie lub przez niedbalstwo podali fałszywe dane w oświadczeniu przy zakładaniu spółki lub przy podwyższaniu kapitału zakładowego wówczas odpowiadają wobec wierzycieli solidarnie ze spółką przez trzy lata od momentu zarejestrowania lub podwyższenia kapitału zakładowego. Odpowiedzialność członków zarządu zachodziła nie tylko łącznie ze spółką, ale również łącznie z innymi członkami zarządu (art. 293). Odpowiedzialność zachodziła wówczas, kiedy czynność była pozorna i doszło do wypłaty udziałów. Nie ma znaczenia czy członek zarządu działał umyślnie, czy działał niewymyślnie w wyniku niedbalstwa. Wszyscy członkowie odpowiadali solidarnie za wyżej wymienione czynności. M. Allerhand uważa, że zwolnienie z odpowiedzialności występowało tylko wówczas, kiedy członek zarządu zwrócił wypłacony kapitał⁴³.

Innym poglądem prezentuje J. Namitkiewicz, uważa, że wpłata kapitału zakładowego spółki zwalniała z odpowiedzialności tego członka. Zarówno po dokonaniu rejestracji

---

⁴³ M. Allerhand *Kodeks Handlowy Komentarz*, Bielsko – Biała 1996 r., s.265.

i podwyższenia kapitału zakładowego. Wierzyciel mógł pozwać spółkę, zarządców, poszczególnych członków zarządu⁴⁴.

Art. 291 Kodeksu handlowego, art. 471 Kodeksu handlowego (spółki akcyjne)

Kodeks handlowy przewidywał odpowiedzialność członków zarządu za posługiwanie się nieprawdziwymi danymi spółki akcyjnej, zarówno z umyślnie jak w wyniku niedbalstwa. Art. 291 i 471 Kodeksu handlowego nakładał obowiązek naprawienia zaistniałej szkody na osoby, które uczestniczyły w tworzeniu spółki. Ustawodawca odniósł się do statutu, wkładu niepieniężnego oraz wszelkich czynności towarzyszącym w utworzeniu spółki. Do podmiotów które były objęte przepisem art. 471 § 2 Kodeksu handlowego należały w szczególności założyciele spółki, osoby wnoszące aporty, biegli rewidenci, banki przyjmujące zapisy, członkowie komisji, wybranej na zgromadzeniu organizacyjnym, pierwszy zarząd i subskrybenci⁴⁵. Przy podwyższeniu kapitału akcyjnego zachodziła nie tylko odpowiedzialność osób, które wnoszą aporty, lecz także członków zarządu (art. 432 i inne)⁴⁶.

Akcje wydawane były w zamian za aporty, które służyły do zabezpieczenia roszczeń spółki, wydawane były imiennie i nie mogły być zbywane ani zastawiane aż do zatwierdzenia przez walne zgromadzenie sprawozdania i rachunków za drugi rok obrotowy. Odpowiedzialność zachodziła wówczas, kiedy żaden z akcjonariuszy nie skorzystał ze swoich praw o których mowa w art. 325 Kodeksu handlowego.

Reasumując, ukryte aporty były na równi z rzeczywistymi, albowiem obojętnym było czy wynagrodzenie jest w formie gotówki lub innej formie – świadectwa założycielskiego. Wniosek był taki, że jeżeli za szkodę odpowiadał ten, kto za aporty otrzymuje akcje, to logiczne jest, że odpowiedzialność powinny ponosić też osoby, które otrzymały świadectwo założycielskie. Spółka mogła mieć roszczenia i żądać np. pomniejszenia wynagrodzenia⁴⁷.

Art. 292 Kodeksu handlowego, art. 475 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

W art. 292 Kodeksu handlowego mowa jest o odpowiedzialności członków władz spółki oraz likwidatorów za czynności sprzeczne z prawem lub postanowieniami umowy spółki. Ustawodawca miał na myśli członków zarządu, członków komisji rewizyjnej, członków rady nadzorczej, likwidatorów. W tym zespole nie mieścili się członkowie zgromadzenia

---

⁴⁴ J. Namitkiewicz, *Kodeks handlowy. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z komentarzem i skorowidzem rzeczowym*, Łódź 1999 r., s. 349-350.

⁴⁵ M. Allerhand *Kodeks Handlowy....*, s. 695.

⁴⁶ Ibidem, s. 696.

⁴⁷ Ibidem, s. 697.

wspólników. Przepis nawiązuje do art. 291 Kodeksu handlowego. Odpowiedzialność powstała jeżeli doszło do naruszenia prawa lub umowy spółki.

Wyżej wymienione osoby odpowiadały nawet jeśli nie brały udziału w głosowaniu, ponieważ w ich obowiązkiem było przysporzyć korzyści, a nie strat. Brak sprzeciwu osób decyzyjnych odczytywane było jako działanie na szkodę spółki. Uniknięcie odpowiedzialności mogło nastąpić tylko wówczas, kiedy był wyraźny podział obowiązków, a członek zarządu, komisji rewizyjnej, likwidator nie miał uprawnień do działania w wyżej wymienionym zakresie⁴⁸.

Art. 293 Kodeksu handlowego, art. 474 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Powyższe przepisy zawarte w Kodeksie handlowym mówią o wyrządzonej szkodzie przez osoby i solidarnej odpowiedzialności. Art. 293 i 474 Kodeksu handlowego odwołują się do art. 291 i 292 Kodeksu handlowego.

Jeśli chodzi o art. 290 Kodeksu handlowego to mowa o odpowiedzialności subsydiarnej ze spółką, a powyższe przepisy (art. 293 i 474 Kodeksu handlowego) odnosiły się do osób⁴⁹. Art. 474 Kodeksu handlowego nakładał obowiązek starannego wykonywania swoich zadań i jest odpowiednikiem art. 292 Kodeksu spółek handlowych, który odnosi się do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Art. 294 Kodeksu handlowego, art. 475 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią art. 294 Kodeksu handlowego jeżeli doszło do szkody w spółce i została ona ujawniona, to spółka mogła wytoczyć powództwo o odszkodowanie w ciągu roku wobec wyrządzającego szkodę. Prawo do wytoczenia powództw przysługiwało reprezentantom spółki. Jeżeli spółka nie wytoczyła powództwa, to prawo to przysługiwało wspólnikowi. Niewytoczenie powództwa było obojętne w skutkach, ponieważ spółka mogła się zrzec prawa do naprawienia szkody. Jeżeli powództwo było nieuzasadnione, to pozwanemu przysługiwało odszkodowanie.

Art. 475 Kodeksu handlowego odnosił się do osób, które uczestniczyły w spółce w wydaniu akcji, podziale majątku, zyskach i posłużyły się, zataiły lub wytworzyły fałszywe dane. Ustawodawca zobowiązuje je do naprawienia szkody, a środkiem gwarancyjnym na polu cywilnym były kolejne przepisy, który określały sposób działania tj. naprawienia szkody.

---

⁴⁸ J. Namitkiewicz, Kodeks handlowy. *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością...*, Łódź 1999 r., s. 268-269.

⁴⁹ Ibidem.

Jeżeli instytucja finansowa zachęcała do zakupu akcji i posługiwała się danymi, które nie są prawdziwe, to nie można jej było pociągnąć do odpowiedzialności, ponieważ pełniła ona funkcję pośrednika pełnomocnika, a ten nie odpowiadał za te dane. Natomiast, ten kto nie działał sam, a posługiwał się innymi osobami, odpowiadał za szkodę⁵⁰.

Art. 295 Kodeksu handlowego, art. 476 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Nawiązując do wyżej wymienionych przepisów dotyczących wytoczenia powództwa, art. 295 i art. 476 Kodeksu handlowego mówi o uchwale „zabezpieczającej” spółkę od odpowiedzialności naprawienia szkody. Jeżeli osoby odpowiedzialne tj. biorące udział w tworzeniu spółki lub likwidatorzy podjęły uchwałę o zrzeczeniu się długu, to była ona nieważna jeśli wspólnik wytoczył powództwo o naprawienie szkody⁵¹.

Art. 296 Kodeksu handlowego, art. 477 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Treść powyższych przepisów odnosiły się do terminów przedawnień roszczeń odszkodowawczych. Nie miały one zastosowania do art. 296 Kodeksu handlowego.

Art. 297 Kodeksu handlowego, art. 480 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią powyższych przepisów powództwo o odszkodowanie należało wytoczyć wyłącznie według miejsca siedziby spółki.

Art. 298 Kodeksu handlowego

W myśl powyższego przepisu jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna wspólnicy odpowiadali osobiście i solidarnie za zobowiązania. Członek zarządu mógł się uwolnić od odpowiedzialności jeżeli wykazał we właściwym czasie, że została zgłoszona upadłość lub postępowanie układowe. Był też zwolniony z odpowiedzialności, jeżeli wykazał, że w bezczynności nie było jego winy lub w wyniku tych zaniedbań wierzyciele nie ponieśli szkody.

Art. 299 Kodeksu handlowego, art. 479 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią powyższych artykułów, przepisy artykułów poprzedzających nie naruszały praw wspólników oraz osób trzecich do dochodzenia odszkodowania za szkodę

---

⁵⁰ M. Allerhand *Kodeks Handlowy...*, s. 697.

⁵¹ J. Namitkiewicz, *Kodeks handlowy...*, Łódź 1999 r., s. 357.

bezpośrednio im wyrządzonej. Taką szkodą mogły być celowe wprowadzenie w błąd członka zarządu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Odpowiedzialność karna:

Art. 300 Kodeksu handlowego, art. 482 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią art. 300 Kodeksu handlowego, kto będąc członkiem władz spółki lub likwidatorem działał na jej szkodę podlegał karze pozbawienia wolności do lat 3. Tej samej karze podlegał kto, nakłaniał członka zarządu spółki lub likwidatora do działania na szkodę spółki albo udzielał pomocy do popełnienia tego przestępstwa.

Przepis był niedookreślony, jednak można z niego wywnioskować, iż odpowiedzialność karną ponosili wspólnicy, którzy byli członkami zarządu. Sprawca musiał działać na niekorzyść spółki, a nie na szkodę członków zarządu. Karalność występowała wówczas, kiedy działano rozmyślnie, nawet przez zaniechanie⁵². Art. 300 miał wpływ na art. 26 i art. 27 Kodeksu karnego. Członek zarządu podejmując uchwałę zapewne wartościował dobra. Jeśli działał z pokrzywdzeniem wierzycieli, a jednego decyzją był podyktowana ratowaniem dobra o większej wartości lub jego działanie było nowatorskie (w celu przysporzenia korzyści spółce), to należało wziąć pod uwagę kontratypy. Ta sama zależność obowiązywała likwidatora spółki. Art. 300 koresponduje z art. 291 i 292 Kodeksu handlowego. Zgodnie z treścią powyższych przepisów członek zarządu i likwidator zobowiązany był do staranności w wykonywaniu swoich obowiązków, a w razie wyrządzenia szkody do jej naprawienia.

Art. 482 Kodeksu handlowego penalizował szkodliwe działania na rzecz spółki członka władz i likwidatora. Przepis ten dotyczył również osób które podlegały do popełnienia niniejszego przestępstwa lub pomagały. Art. 482 jest koresponduje z art. 300 aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, a także w jakimś stopniu uchylonego art. 585 aktualnie obowiązującego Kodeksu spółek handlowych.

Art. 301 Kodeksu handlowego, art. 483 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią art. 301 i 483 Kodeksu handlowego członkowie zarządu spółki lub likwidatorzy, którzy nie zgłosili upadłości spółki w wymaganych określonych przez prawo warunkach podlegali karze aresztu do 6 miesięcy lub grzywny albo obu karom łącznie.

---

⁵² M. Allerhand *Kodeks Handlowy...Komentarz.*, s. 276.

Przepis był wzmocnieniem obowiązków wynikających z prawa upadłościowego⁵³. Aby zgłosić upadłość musiały zaistnieć podstawy prawne wynikające z ujemnego i długotrwałego bilansu. Niniejszy artykuł jest odpowiednikiem art. 586 Kodeksu spółek handlowych.

Art. 302 Kodeksu handlowego, art. 484 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Art. 302 i 484 określały przestępstwo osób wymienionych w niniejszym dziale polegające na ogłaszaniu lub przedstawianiu nieprawdziwych danych dotyczących spółki jej władzom, władzom państwowym lub osobie powołanej do rewizji. Momentem zaistnienia przestępstwa była chwila podania lub zatajenia wymaganych informacji. Można dywagować nad momentem popełnienia przestępstwa. J. Mamitkiewicz uważał, że raz podane informacje nie podlegają wycofaniu⁵⁴, a M. Allerhand rozważył jeszcze usiłowanie. Jeżeli treść ogłoszenia była oddana do druku to zachodziła niekaralna czynność przygotowawcza⁵⁵.

Czyn o którym mowa mógł popełnić tylko członek zarządu spółki, biegły rewident, członek organu kontroli, likwidator, a nie wspólnik, bo on nie miał takich obowiązków (art. 216 i dalsze). Do zespołu pojęcia nieprawdziwych danych zaliczano: podanie danych, które były inne niż stan faktyczny, niepodanie danych w bilansie. Podanie danych w sposób niewłaściwy nie jest okolicznością, którą podlegała karze⁵⁶. Czyn można było popełnić tylko umyślnie. Ogłoszeniu podlegały: bilans zysków i strat, dopłaty, obniżenie kapitału, sprawozdanie likwidacyjne, otwarcie likwidacji, fuzja spółek i inne.

Powyższe artykuły penalizowały odpowiedzialność zarządu, likwidatora i wynikające z obowiązków księgowych, obowiązków wynikających ze statutu.

Art. 303 Kodeksu handlowego, art. 487 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

W art. 303 i art. 487 Kodeksu handlowego ustawodawca określił, że członek zarządu nie mógł nabyć akcji spółki w której był w zarządzie, ani brać ich w zastaw. Karze podlegał również członek zarządu, likwidator jeżeli nie sprzeciwił się aby tej czynności dokonali inni członkowie lub likwidatorzy.

W myśl art. 194 § 1 i 284 § 3 zdanie 2 Kodeksu handlowego wynika, że wyjątkiem była sytuacja w której doszło do fuzji. Spółka przejmująca mogła nabyć własne udziały w wysokości najwyżej jednej dziesiątej części kapitału zakładowego. Wyjątkiem było też nabycie udziałów

---

⁵³ J. Namitkiewicz, *Kodeks handlowy...*, Łódź 1999 r., s. 357.

⁵⁴ Ibidem, s. 371.

⁵⁵ M. Allerhand, *Kodeks Handlowy...Komentarz.*, s. 278.

⁵⁶ Ibidem, s. 277.

w drodze egzekucji na zaspokojenie roszczeń spółki, których nie można było zaspokoić z innego majątku wspólnika oraz nabycie celem umorzenia udziałów.

Art. 304 Kodeksu handlowego

Art. 304 Kodeksu handlowego dotyczył wyłącznie członka zarządu albo likwidatora, nie odnosił się do członka rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej, a z jego treści wynikało, że jeżeli członek zarządu lub likwidator wydał dokumenty na okaziciela lub na zlecenie, dotyczące udziałów lub prawa do zysku poniósł odpowiedzialność karną. Art. 304 korespondował z art. 175. Kodeksu handlowego. M. Allerhand uważał, że brak sprzeciwu członka zarządu, likwidatora wobec powyższych działań rodziło odpowiedzialność karną z art. 304 Kodeksu handlowego⁵⁷.

Art. 488 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Zgodnie z treścią art. 488 Kodeksu handlowego członek zarządu spółki który zbył akcje przed zarejestrowaniem spółki, niedostatecznie opłacone, w razie podwyższenia kapitału akcyjnego przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego podlegał karze pozbawienia wolności do roku lub grzywny albo obu karom łącznie.

Art. 305 Kodeksu handlowego, art. 489 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Sprawy o przestępstwa, wymienione w art. 300-304, należały do właściwości sądów okręgowych.

Art. 306 Kodeksu handlowego, art. 490 Kodeksu handlowego (spółka akcyjna)

Czyny z art. 306 § 1-2 Kodeksu handlowego, dotyczyły prowadzenia bilansu i zarządzania nim. Treść art. 306 wymuszała czynności wynikające z przepisów prawa na zarządzie i poszczególnych członkach. Niewykonanie takich czynności jak: niezłożenie sądowi rejestrowemu listy wspólników, nieprowadzenie ksiąg udziałów, niezwoływanie zgromadzeń wspólników, odmawianie wyjaśnień osobie powołanej do rewizji lub niedopuszczanie jej do pełnienia obowiązków skutkowało odpowiedzialnością karną. Pozostawienie spółki bez władzy nadzorczej również było penalizowane. Wymienione powyżej czyny mógł popełnić członek zarządu, natomiast art. 306 § 3 Kodeksu handlowego odnosił się do likwidatora spółki.

---

⁵⁷ M. Allerhand, *Kodeks Handlowy...Komentarz.*, s. 373.

Art. 485 Kodeksu handlowego

Treść art. 485 Kodeksu handlowego określała odpowiedzialność osoby, która wystawiła fałszywe zaświadczenie lub użyczała akcji innej osobie w celu umożliwienia głosowania na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy. Do bezprawnego głosowania dochodziło, kiedy akcjonariusz oddał swoje akcje innej osobie. Do kręgu osób które mogły popełnić to przestępstwo zaliczano notariusza, osoby z instytucji finansowej, jak również pełnomocnika akcjonariusza. Przestępstwa nie popełniła inna osoba, choćby wydała fałszywe zaświadczenie, bowiem takie zaświadczenie nie było wystraszającym dokumentem aby być na liście akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu. Ponadto musiał zaistnieć ścisły związek z wystawieniem zaświadczenia w celu brania udziału w głosowaniu⁵⁸.

Bezprawne głosowanie zachodziło gdy statut ograniczał prawo głosowania akcjonariuszy, mających większą ilość akcji (art. 404 zdanie 2 Kodeksu hanlowego), a właściciel oddał akcje na okaziciela innej osobie albo przenosił na akcje imienne, aby w ten sposób powiększyć ilość głosów. Mógł oddać najwyżej dziesięć głosów, a oddał po dziesięć akcji dwom innym osobom. Bezprawne głosowanie zachodzi dalej, jeżeli akcjonariusz nie mógł nad pewnym przedmiotem głosować (art. 406 Kodeksu handlowego), a aby to umożliwić, użyczała akcji innej osobie. Czyny z art. 485 Kodeksu handlowego były popełnione już z chwilą, gdy wystawiono fałszywe zaświadczenie lub użyczono akcje, a nie dopiero z chwilą wzięcia udziału w walnym zgromadzeniu tej osoby, która otrzymała zaświadczenie lub akcję⁵⁹.

Art. 486 Kodeksu handlowego

Art. 486 Kodeksu handlowego nawiązywał do art. 485 Kodeksu handlowego i penalizował posługiwanie się fałszywym zaświadczeniem uprawniającym do głosowania lub cudzą akcją bez zgody właściciela. Czyn o którym mowa dokonywał się już w chwili zgłoszenia akcji na okaziciela w celu uzyskania wpisu na listę uprawnionych do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu lub albo zgłoszenia akcji imiennej w celu uzyskania wpisu do księgi akcyjnej. Czyny z art. 486 były karalne tylko wtedy, gdy je popełnia świadomie z zamiarem o którym, mowa jest w ustawie, a więc z zamiarem głosowania lub wykonywania praw mniejszości. Fałszywym zaświadczeniem o złożeniu akcji (art. 399 § 2 zdanie 2 Kodeksu handlowego) można się posługiwać tylko przed walnym zgromadzeniem, co oznacza, że czyny, wymienione w art. 486 Kodeksu handlowego popełnia się nie dopiero przy głosowaniu, lecz i przed tym

---

⁵⁸ M. Allerhand *Kodeks Handlowy...*, s.703.

⁵⁹ Ibidem.

czasem. Cudzą akcją bez zgody właściciela mógł się posługiwać depozytariusz lub zastawnik, jednak do tej czynności był wymagany dokument o tej treści.

Na podstawie podanego wyżej przeglądu materii uregulowanych w Kodeksie handlowym oraz w przepisach wprowadzających, łatwo wykazać, że nie zawiera on wyczerpującej kodyfikacji prawa handlowego ani w znaczeniu formalnym ani materialnym⁶⁰. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę istniała niezwłoczna potrzeba unifikacji polskiego prawa. Zadanie było niezwykle trudne, ponieważ Komisja Kodyfikacyjna nie była w stanie wykonać w terminie prac nad Kodeksem handlowym.

Po zakończeniu II wojny światowej przeobrażenia ustroju społeczno-politycznego wywarły decydujący wpływ na faktyczne znaczenie i zastosowanie Kodeksu handlowego, choć formalnie nadal on obowiązywał⁶¹. Polska była pod wpływem ZSRR. W miejsce poszanowania własności i prywatności weszła gospodarka planowana centralnie. Zreformowano i nacjonalizowano rolnictwo, nie było już miejsca na swobodę umów, a system opierał się na przymusie administracyjnym. Prawo handlowe stało się zbyteczne w takiej rzeczywistości⁶².

Już jednak w latach 50 ubiegłego wieku powołana przez nowe władze w trakcie prac nad projektem kodeksu cywilnego PRL Komisja Kodyfikacyjna w uzasadnieniu ogólnym tegoż projektu dawała wyraz przekonaniu, że powinno się uchylić Kodeks handlowy z 1934 roku, a przydatne jego przepisy odpowiednio włączyć do kodeksu cywilnego, zwłaszcza te mające znaczenie w stosunkach handlowych z zagranicą⁶³. Nowa sytuacja polityczno- gospodarcza położyła kres prawu handlowemu w przedwojennym kształcie jak również dualizmowi prawnemu. Nie było już potrzeby współistnienia obok siebie dwóch równorzędnych gałęzi prawa prywatnego w postaci prawa cywilnego i prawa handlowego⁶⁴.

Wyniki ostatecznych ustaleń wraz z motywami podejmowanych decyzji odzwierciedlają uzasadnienia ogólne projektów w redakcji z 1961 oraz 1962 roku⁶⁵. Komisja

---

⁶⁰ J. Sułkowski, *Polski Kodeks Handlowy*, <https://repozytorium>; dostęp; 21.08.202.

⁶¹ K. Kruczałak, *Prawo handlowe. Zarys wykładu*, Warszawa 1994, s. 28, [w:] L. Górnicki, *Przewodnie konstrukcje i pojęcia kodeksu handlowego z 1934 roku*, *Przegląd Prawa i Administracji* 101, 2015, s. 68.

⁶² J. Frąckowiak, *Osiemdziesiąt lat polskiego prawa handlowego — wzloty, upadki oraz mozolna reaktywacja*, *Przegląd Prawa i Administracji* 101, Wrocław 2015, s. 52.

⁶³ Prawo wekslowe i czekowe miało zostać utrzymane jako zespół przepisów pozakodeksowych; bliżej Uzasadnienie ogólne projektu kodeksu cywilnego PRL, [w:] Projekt kodeksu cywilnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Warszawa 1954, s. 154–155, [w:] L. Górnicki, *Przewodnie konstrukcje i pojęcia kodeksu handlowego z 1934 roku*, *Przegląd Prawa i Administracji* 101, 2015, s. 68.

⁶⁴ K. Kułak, *Skazane na zapomnienie — prawo handlowe w PRL*, *Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem* 43, nr 3, Wrocław 2021, s. 75.

⁶⁵ Projekt kodeksu cywilnego, Warszawa 1961 r.; *Uzasadnienie ogólne projektu kodeksu cywilnego*, [w:] Projekt kodeksu cywilnego oraz przepisów wprowadzających kodeks cywilny, Warszawa 1962. [w:] L. Górnicki,

stała na stanowisku jedności prawa cywilnego, odrzucając dualistyczną koncepcję regulacji stosunków majątkowych przez prawo cywilne i prawo handlowe, co oczywiście przesądzało o losach Kodeksu handlowego, przy czym zastosowała ją tutaj w taki sposób, aby nie wykluczać uregulowań o charakterze pozakodeksowym w odniesieniu do płynnej materii obrotu uspołecznionego. Przyjęto założenie, że Kodeks cywilny ma znieść autonomię prawa handlowego jako wyodrębnionej formalnie gałęzi prawa, gdyż obejmie on zasięgiem swej regulacji również stosunki gospodarcze⁶⁶. Aż do chwili jego formalnego uchylecia w 1964 roku Kodeks handlowy był nadal jednak podstawą odrębnego prawa handlowego, „regulującego ogół stosunków prawnych w zakresie obrotu prawnogospodarczego”⁶⁷.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Przepisy wprowadzające kodeks cywilny⁶⁸ uchyliła Kodeks handlowy oraz przepisy wprowadzające ten kodeks, utrzymując jednocześnie w mocy większość jego przepisów dotyczących spółek jawnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych, ale bez spółki komandytowej (choć spółki założone przed wejściem w życie Kodeksu cywilnego mogły nadal funkcjonować), którą przywrócono dopiero ustawą z 31 sierpnia 1991 roku⁶⁹, przy czym w stosunku do tych spółek pozostały w mocy przepisy Kodeksu handlowego — wraz z przepisami wprowadzającymi — o firmie, prokurze i rejestrze handlowym. W zakresie stosunków handlu zagranicznego utrzymane zostały również w mocy przepisy o prawie zatrzymania i o odszkodowaniu (art. 518–524 i 531 Kodeksu handlowego)⁷⁰. Dopiero przełom polityczny po 1989 r. przywrócił ład i porządek w prawie handlowym. Przystąpienie do Unii Europejskiej⁷¹ oraz nowy system polityczno-gospodarczy pozwolił na swobodę gospodarczą. W miejsce uchylonego Kodeksu handlowego

---

Przewodnie konstrukcje i pojęcia kodeksu handlowego z 1934 roku, Przegląd Prawa i Administracji 101, 2015, s. 69.

⁶⁶ J. Wasilkowski, *Metoda opracowania i założenia kodeksu cywilnego*, „Państwo i Prawo” 1964 r., z. 5–6, s. 738–739, [w:] Ibidem.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94.)

⁶⁹ Ustawa z dnia 31 sierpnia 1991 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Kodeks handlowy (Dz.U. Nr 94, poz. 418).

⁷⁰ S. M. Grzybowski dzielił utrzymane w mocy przepisy kodeksu handlowego na: 1) mające nadal znaczenie praktyczne i pozbawione tego znaczenia, 2) należące do prawa obligacyjnego oraz wchodzące w skład innych działów prawa cywilnego, 3) wychodzące poza zakres prawa cywilnego; S. Grzybowski, *Spółka handlowa*, [w:] *System prawa cywilnego, t. III, cz. 2: Prawo zobowiązań, część szczegółowa*, Wrocław 1976 r., s. 842, [w:] L. Górnicki, *Przewodnie konstrukcje i pojęcia kodeksu handlowego z 1934 roku*, Przegląd Prawa i Administracji 101, 2015, s. 70.

⁷¹ Polska jest członkiem Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r. na mocy Traktatu Akcesyjnego podpisanego 16 kwietnia 2003 r. w Atenach. Jako państwo członkowskie Polska ma możliwość wpływania na kształt decyzji podejmowanych na forum UE., <https://www.gov.pl/web/ue/polska-w-ue>, dostęp: 21.08.2023.

powstała ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁷², a następnie ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców⁷³.

Art. 585 Kodeksu spółek handlowych, jego uchylenie oraz zmiany w Kodeksie karnym

Ustawą z 9 czerwca 2011 r. został uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Był on podstawą pociągnięcia członów organów zarządzających do odpowiedzialności karnej w wypadku narażenia spółki na wyrządzenie szkody.

W miejsce uchylonego przepisu art. 585 Kodeksu spółek handlowych typizującego przestępstwo działania na szkodę spółki handlowej wprowadzono przepis art. 296 § 1a Kodeksu karnego określający znamiona przestępstwa sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia spółce znacznej szkody majątkowej⁷⁴.

Fakt wyrządzenia szkody lub jej naprawienia nie miał żadnego znaczenia, zatem każda decyzja gospodarcza zarządu spółki mogła być przedmiotem organów ścigania w odniesieniu do potencjalnego narażenia spółki na szkodę. Przepis ten uchodził za drakoński w porównaniu do art. 296 Kodeksem karnym, który miał zastosowanie wyłącznie w wypadku wyrządzenia spółce szkody majątkowej.

W ramach nowelizacji Kodeksu spółek handlowych i Kodeksu karnego nastąpiło przesunięcie art. 585 Kodeksu spółek handlowych z modyfikacjami do art. 296 § 1a Kodeksu karnego. Do Kodeksu karnego została wprowadzona odpowiedzialność bezszkodowa, która w swojej treści penalizuje czyn nadużycia zaufania dopiero w wypadku sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody. Dodatkowo w ramach tej nowelizacji należy uznać wprowadzenie ścigania na wniosek pokrzywdzonego przestępstwa

---

⁷² Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2168 z późn. zm.)

⁷³ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 z późn. zm.). Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącą usług na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE L 376 z 27.12.2006, str. 36).

⁷⁴ M. Rodzyńkiewicz [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. VII, WKP 2018, art. 585. <https://sip-1lex-1pl-100078abb134f.han3.uci.umk.pl/#/commentary/587593672/564349/rodzynekiewicz-mateusz-kodeks-spolkek-handlowych-komentarz-wyd-vii?cm=URELATIONS>, dostęp: 2022-11-23.

sprowadzenia bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, jeśli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa (§ 4a w art. 296 Kodeksu karnego)⁷⁵.

W projekcie ustawy nowelizującej przepis ten charakteryzował się nieostrym ujęciem znamion strony przedmiotowej, określeniem podmiotu, nieczytelną charakterystyką typu przestępstwa z punktu widzenia koniecznych dla odpowiedzialności karnej cech zachowania sprawcy, a także budzące wątpliwości w sposobie ustawowego określenia podmiotu sprawczego. Przepis ten również rodził wątpliwości do prawnokarnej ochrony przyznanej spółkom prawa handlowego na gruncie tego przepisu⁷⁶.

Uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych w znacznym stopniu zmieniło regulacje w zakresie odpowiedzialności wynikającej z relacji holdingowych. Liberalizacja prawa handlowego oraz nowelizacja prawa karnego spowodowała nie tylko złagodzenie sankcji karnej za spowodowanie szkody, ale znacząco może wpływać na zachowania członków organów zarządzających. Taki stan prawny jest zagrożeniem dla prawidłowego obrotu gospodarczego i interesów wspólnika mniejszościowego.

Art. 585 Kodeksu spółek handlowych, który brzmiał:

§ 1: „Kto, biorąc udział w tworzeniu spółki handlowej lub będąc członkiem jej zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej albo likwidatorem, działa na jej szkodę - podlega karze pozbawienia wolności do lat 5 i grzywnie.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto osobę wymienioną w § 1 nakłania do działania na szkodę spółki lub udziela jej pomocy do popełnienia tego przestępstwa”⁷⁷.

Uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych jest wynikiem działalności Komisji Sejmowej "Przyjazne Państwo"⁷⁸. Uchylono art. 585 Kodeksu spółek handlowych

---

⁷⁵ K. Postrach, *Działanie na szkodę spółki zależnej – aspekty prawne*. Zarządzanie i Finanse, 11 (2, cz. 6) 2013, s. 376.

⁷⁶ T. Bogusz, *Uchylenie art. 585 k.s.h. dotyczącego przestępstwa działania na szkodę spółki, Uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych dotyczącego przestępstwa działania na szkodę spółki*, Monitor Prawa Handlowego | 02/2011, <https://czasopisma.beck.pl/monitor-prawa-handlowego/aktualnosc/uchylenie-art-585-ksh-dotyczacego-przestepstwa-dzialania-na-szkode-spolki>, dostęp: 22.11.2022 r.

⁷⁷ Uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych na mocy art. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 133, poz. 767).

⁷⁸ Komisja Nadzwyczajna „Przyjazne Państwo” do spraw związanych z ograniczeniem biurokracji, powołana 20. 12. 2007 r. przez J. Palikotą, zakończyła działalność 11.01.2008 r., https://pl.wikipedia.org/wiki/Komisja_Nadzwyczajna_%E2%80%9EPrzyjazne_Pa%C5%84stwo%E2%80%9D_do_spraw_zwi%C4%85zanych_z_ograniczeniem_biurokracji, <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/strkomnad6?OpenAgent&NPP> dostęp: 21.08.2023 r.

i wprowadzono nowe przestępstwo niegospodarności bezszkodowej poprzez dodanie do art. 296 § 1a. a zatem wprowadzono art. 296 § 1a⁷⁹.

Rezygnacja z przestępstwa działania na szkodę spółki handlowej art. 585 Kodeksu spółek handlowych jest jak wyżej wspomniano wynikiem działalności „Komisji Przyjazne Państwo”. Postulaty były zgłaszane głównie przez biznesmenów. Dążenie do uchylecia powyższego przepisu argumentowano tym, iż zbyt głęboko i niejednoznacznie ingeruje w działalność gospodarczą, przy jednoczesnym naruszeniu zasady swobody działalności gospodarczej, godząc w prawidłowy obrót gospodarczy⁸⁰.

Stanowisko środowiska biznesu znalazło swe odbicie również w judykaturze⁸¹ oraz doktrynie⁸². M. Sieradzka, R. Zawłocki, D. Czura-Kalinowska wyrazili pozytywny pogląd w zakresie regulacji art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Przepis był indywidualnym przedmiotem ochrony prawa karnego. *„Artykuł 585 Kodeksu spółek handlowych chroni (...) podstawy obrotu gospodarczego w zakresie ogólnie rozumianego funkcjonowania spółek handlowych, jako podstawowych profesjonalnych uczestników tegoż obrotu. Chroni on w szczególności spółki handlowe przed niekorzystnymi zachowaniami osób zarządzających”*⁸³. Podobne stanowisko zajął Z.J. Roszewski⁸⁴. Indywidualnym przedmiotem ochrony jest *„interes spółki jako odrębnej osoby prawnej”*. Inne zdanie wyraził J. Duży: *„utożsamianie z przedmiotem ochrony art. 585 Kodeksu spółek handlowych dóbr innych podmiotów niż spółki handlowe prowadziło do poszukiwania przedmiotu ochrony poza przewidywany przepisem zakres ochrony, a w konsekwencji do wyjścia poza zakres typizacji”*⁸⁵.

”Działanie na szkodę spółki w praktyce obrotu gospodarczego często sprowadzało się do nieekwiwalentnego rozporządzenia jej majątkiem. Wskazany brak równowagi pomiędzy określonymi świadczeniami w ramach określonej transakcji jest tymczasem naturalnym i powszechnym zjawiskiem gospodarczym. Jednakże znamiona strony przedmiotowej czynu z art. 585 § 1 Kodeksu spółek handlowych nie pozwalały kategorię rozstrzygnąć, które

---

⁷⁹ D. Czura-Kalinowska, komentarz do art. 585 (red.) Jara 2020 r., wyd. 3, Legalis; <https://sip-1legalis-1pl-100bd6bsw0722.han3.uci.umk.pl/documentview.seam?documentId=mjxw62zogi3damruha2tqnboobqalrvgu2dsnzwhaya>, dostęp: 23.08.2021.

⁸⁰ M. Romanowski, *Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h.*, PPH 2012, nr 4, s. 43-51.

⁸¹ Wyrok WSA w Warszawie z 24.04.2009 r., VI SA/Wa 246/09.

⁸² M. Skawińska, *Od przestępstwa działania na szkodę spółki do „niegospodarności bezszkodowej” – Problematyka przedmiotu ochrony prawnokarnej*, Roczniki Administracji i Prawa nr XV(1), s. 175.

⁸³ D. Czura-Kalinowska, R. Zawłocki, *Odpowiedzialność karna za działanie na szkodę spółki*, Warszawa 2006, s. 31-32.

⁸⁴ Z. J. Roszewski, Glosa do uchwały SN z dnia 15.04.1999 r., I KZP 8/99.

⁸⁵ J. Duży, *Przedmiot ochrony przestępstw...*, s. 113, [w:] M. Skawińska, *Od przestępstwa działania na szkodę spółki...*, Roczniki Administracji i Prawa nr XV(1), s. 176.

konkretnie z różnorodnych czynności nieekwiwalentnych naruszają normę zawartą w tym przepisie karnym. Chodziło w szczególności o czynności, które nie poddają się jednoznacznej ocenie prawno – ekonomicznej”⁸⁶.

Praktyka pokazała, że złożenie zawiadomienia do prokuratury na podstawie art. 585 Kodeksu spółek handlowych była swoistym zabezpieczeniem, na wypadek gdyby nie udało się udowodnić rzeczywistej szkody. Prokuratura zaś powoływała się na art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz 296 Kodeksu karnego. Art. 585 Kodeksu spółek handlowych był skutecznym środkiem prowadzonego postępowania, nawet jeśli nie wykazano szkody⁸⁷.

W związku z tym wnioskować można, że omawiany przepis prawa mógł być traktowany instrumentalnie, a naprawienie szkody przez sprawcę nie wpływało na wymiar kary.

A. Walczak scharakteryzował uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych:

- daleko idącą ingerencją organów wymiaru sprawiedliwości w działania zarządu organów spółek handlowych,
- przestępstwo miało charakter formalny, niezależnie czy wystąpiła szkoda czy niebezpieczeństwo wystąpienia szkody,
- przestępstwo obejmowało nadużycie uprawnień jak i zaniechanie,
- szkoda mogła mieć dowolny charakter (rzeczywisty lub utracony zysk),
- strona podmiotowa czynu zabronionego mogła mieć charakter bezpośredni, a także ewentualny,
- ogólnikowa treść przepisu pozwala na przypisanie odpowiedzialności karnej osobie w sytuacji, w której żaden z innych przepisów karnych nie znajdował zastosowania,
- pojęcie „działania na szkodę spółki” w warunkach współczesnego biznesu może być przypisane nieskończonej liczbie działań podejmowanych gospodarczych,
- był używany przez państwowe agencje parapolicyjne i prokuraturę do ścigania domniemych przestępców w spółkach państwowych⁸⁸.

---

⁸⁶ R. Zawłocki *Kodeks Spółek handlowych – komentarz, Art. 585 KSH*, Warszawa 2012, s. 1877.

⁸⁷ M. Romanowski, *Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h.*, PPH 2012, nr 4, s. 43-51. <https://sip-1lex-1pl-100078abb134f.han3.uci.umk.pl/#/publication/151140839/romanowski-michal-dzialanie-na-szkode-spolki-uwagi-po-uchyleniu-art-585-k-s-h?cm=URELATIONS>, dostęp: 2022-11-23.

⁸⁸ W. Walczak, *Odpowiedzialność menedżerów z tytułu zajmowania się sprawami majątkowymi podmiotów gospodarczych*, Wiedza Prawnicza nr 1/2014, s. 80.

Przepis art. 585 Kodeksu spółek handlowych można było zastosować do członków zarządu spółki jak i do członków rady nadzorczej. Rada nadzorcza sprawuje nadzór w spółce i w sposób pośredni wpływa na politykę spółki.

Zarówno J. Giezek i P. Kardas odnoszą się do treści art. 585 § 1 Kodeksu spółek handlowych i twierdzą, że szkoda mogła się ona przejawiać w postaci rzeczywistej straty (*damnum emergens*), jak i utraconych korzyści (*lucrum cessans*)⁸⁹.

Komisja Nadzwyczajna „Przyjazne Państwo” opracowała projekt ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz innych ustaw, który w omawianym tutaj zakresie opierał się na projekcie zmian opracowanych wcześniej przez Naczelną Radę Adwokacką. Wskazany projekt ustawy sprowadzał się do zaproponowania całkowicie nowej treści przepisu art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Przepis ten miał brzmieć następująco: „*Art. 585 § 1 Kto biorąc udział w tworzeniu spółki handlowej, pełniąc funkcję członka jej zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej lub będąc osobą faktycznie prowadzącą jej sprawy albo jej likwidatorem, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie na nim obowiązku, naraża spółkę na bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia jej znacznej szkody majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. § 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonej spółki, jej współnika lub niezaspokojonego wierzyciela*”⁹⁰.

Ponadto do wyżej wymienionego przestępstwa odwołuje się przepis art. 18 § 2 Kodeksu spółek handlowych interpretując skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo jako przesłankę wyłączającą możliwość piastowania funkcji członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatora oraz prokurenta⁹¹.

Sejmowa Komisja Nadzwyczajna uwzględniła krytyczne uwagi Komisji Kodyfikacyjnej Prawa karnego przy Ministrze Sprawiedliwości. Ostatecznie postanowiono jednak istotnie zmienić jego treść⁹². W rezultacie doprowadziły do uchylecia art. 585 Kodeksu spółek handlowych i wprowadzenia § 1a do art. 296 Kodeksu karnego o treści odpowiadającej wyżej wymienionej propozycji nowego brzmienia art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Dodać

---

⁸⁹ J. Giezek, P. Kardas, *Konstrukcja działania na szkodę spółki handlowej oraz przestępstwa stanowiące jej odpowiednik - projekt nowelizacji*, Palestra 2011, z. 1-2, s. 159.

⁹⁰ R. Zawłocki, *Kodeks Spółek handlowych – komentarz*, Art. 585 k.s.h., Warszawa 2012, s. 1860 i dalsze.

⁹¹ A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, Rozdział 16 *Odpowiedzialność karnoprawna w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością* [w:] A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2013 r., <https://sip.lex.pl/#/monograph/369281003/340661/kidyba-andrzej-red-spolka-z-ograniczona-odpowiedzialnoscia?cm=RELATIONS>; dostęp: 2021.08.23.

⁹² Opinia uzupełniająca w sprawie nowelizacji art. 585 Kodeksu spółek handlowych., <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/komisje-kodyfikacyjne/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego-2009-2013/opinie-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-karnego>, dostęp: 23.11.2022.

należy, że wcześniej – ustawą z 25 marca 2011 r. o ograniczeniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców⁹³ istotnie zmieniono treść art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Jednak ostatecznie ustawa nie weszła w takiej formie⁹⁴.

Nowelizacja miała wejść w życie 1 lipca 2011 r. Jednak tuż przed tą datą (tj. z dniem 30 czerwca 2011 r.) art. 26 pkt 3 ustawy o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (wprowadzający przedmiotową zmianę) został uchylony ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw⁹⁵. Szeroko dyskutowana zmiana art. 585 Kodeksu spółek handlowych nigdy nie weszła więc w życie, gdyż z dniem 13 lipca 2011 r. przepis ten został całkowicie uchylony (przez art. 7 wskazanej wyżej ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny i niektórych innych ustaw).

W konsekwencji wejścia w życie tej ustawy uchylono art. 585 Kodeksu spółek handlowych i wprowadzono nowe przestępstwo niegospodarności bezszkodowej do art. 296 § 1a Kodeksu karnego. Przepis ten jest przestępstwem działania na szkodę przedsiębiorcy, w tym również – spółki handlowej. Analiza przepisu prowadzi do wniosku, że w aktualnie obowiązującym systemie prawa wciąż karalne jest działanie na szkodę spółki handlowej. R. Zawłocki twierdzi, że choć nowa regulacja nadal chroni prawidłowy obrót gospodarczy, to jednak jest ona bardziej liberalna od uchylonego art. 585 Kodeksu spółek handlowych⁹⁶.

Po zmianach powstał nowy i złożony stan prawnokarny. Wydaje się bowiem, że w omawianym zakresie ustawodawca przeprowadził w istocie tylko pozorną (formalną) depenalizację (tzn. zniesienie karalności tego czynu). Faktycznie zbieg ten sprowadził się zaś do rzeczywistej częściowej dekryminalizacji⁹⁷.

Porównując przepis art. 296 § 1a Kodeksu karnego do art. 585 Kodeksu spółek handlowych nasuwa się wniosek, że z uwagi na przewidziane w nich sankcje karne ten pierwszy jest względniejszy dla sprawcy.

„Powyższe przepisy konstruowały przestępstwo zaliczane do przestępstw indywidualnych właściwych”⁹⁸, którego sprawcami mogły być tylko ściśle określone osoby.

„A mianowicie: osoby biorące udział w tworzeniu spółki oraz członkowie jej zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej oraz likwidatorzy. W odniesieniu do osób biorących

---

⁹³ Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 106, poz. 622 z późn. zm.).

⁹⁴ R. Zawłocki, *Kodeks Spółek handlowych...* s. 1860 i następne.

⁹⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 133, poz. 767).

⁹⁶ R. Zawłocki, *Karalna niegospodarność...*, s. 965-974), [w:] R. Zawłocki *Kodeks Spółek...* Warszawa 2012, s. 1861.

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ J. Giezek, P. Kardas, *Przepisy karne kodeksu spółek handlowych*, Kraków 2003, s. 80

udział w tworzeniu spółki uzasadnione było odwołanie się do wykładni tego pojęcia na gruncie art. 292 Kodeksu spółek handlowych. Przez tworzenie spółki należało rozumieć nie tylko czynności składające się na jej powstanie jako osoby prawnej, ale również inne czynności decydujące o nadaniu spółce określonego kształtu prawnego (zmiana umowy spółki, połączenie, podział, przekształcenie spółki)⁹⁹. Przepis art. 585 Kodeksu spółek handlowych można było zastosować do członków zarządu spółki jak i do członków rady nadzorczej. Rada nadzorcza sprawuje nadzór w spółce i w sposób pośredni wpływa na politykę spółki.

Na podstawie przeprowadzonych badań aktowych w sprawie V K 6/11 Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieście przeciwko Ryszardo Krause. Badanie miało na celu zweryfikowanie stanu faktycznego na okoliczność umorzenia postępowania z uwagi na uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych i wprowadzenie art. 296 § 1a Kodeksu karnego.

17 listopada 2010 r. Ryszardowi Krause postawiono zarzuty z art. 585 Kodeksu spółek handlowych z uwagi na działanie na szkodę spółki¹⁰⁰. W wyniku wyżej omawianych zamian w prawie tj. uchylenia art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz wprowadzeniu art. 296 § 1a Kodeksu karnego Ryszardowi Krause umorzono postępowanie. Ustawodawca założył, że ściganie z art. 296 § 1a Kodeksu karnego następuje na wniosek pokrzywdzonego, o ile nie jest nim Skarb Państwa. Ponieważ Skarb Państwa nie miał udziałów w spółce Prokom – brak takiego wniosku ze strony upoważnionej osoby z Prokom skutkowało koniecznością umorzenia sprawy¹⁰¹.

Pomimo uchylenia wyżej wymienionego przepisu uzasadnione jest omówienie jego znamion ustawowych z uwagi na określenie obszaru kryminalizacji.

Zawarta dyspozycja w art. 4 § 1 Kodeksu karnego, według której jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową (*lex retro non agit*), jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy (*lex severior retro non agit/lex mitior retro agit*). W kontekście uwag poczynionych powyżej i zasady wskazanej w art. 4 § 1 Kodeksu karnego w przypadku realizacji znamion działania na szkodę spółki prawa handlowego, należało każdorazowo

---

⁹⁹ A. Kidyba, K. Kopaczyńska-Pieczniak, Rozdział 16 Odpowiedzialność Karnopr awna w Spółce z Ograniczoną odpowiedzialnością, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369281003/340661/kidyba-andrzej-red-spolka-z-ograniczona-odpowiedzialnoscia?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-09-09.

¹⁰⁰ Ryszard Krause udzielił 3 mln zł pożyczki niewypłacalnej spółce King King, przy kapitale zakładowym w wysokości 50 tys. złotych, akta sprawy V K 6/11 Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieście, Wydział V Karny.

¹⁰¹ Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, e-mail z dnia 25.09.2019 r., dostęp: 25.04.2021 oraz akta sprawy V K 6/11 Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieście, Wydział V Karny.

rozważać, który przepis jest dla sprawcy względniejszy – czy zawarty w uchylonym art. 585 Kodeksu spółek handlowych, czy art. 296 § 1a Kodeksu karnego¹⁰².

Ryszard Krause był osobą zarządzającą spółką Prokom. Posiadał on uprawnienia do udzielenia pożyczki spółce K&K na wielomilionowe kwoty. Opinia biegłych zlecona przez prokuraturę wykazała, że działanie to było szkodliwe dla spółki Prokom. Spółka King & King była wówczas z złej kondycji finansowej i nie prognozowano poprawy sytuacji gospodarczej.

Takie zachowanie w świetle art. 585 Kodeksu spółek handlowych można było ocenić jako działanie na szkodę spółki Prokom. Strona przedmiotowa opisanego przestępstwa polega na podjęciu ryzykownej decyzji, która mogła narazić spółkę na szkodę. Ryszard Krause twierdził, że podjął on ryzyko gospodarcze ponieważ liczył na zyski w spółce K&K, która rokowała na uzyskanie koncesji na wydobycie ropy naftowej w Kongo.

Zachowanie się sprawcy, choć ujęte szeroko, nie może być jednak ujmowane dowolnie. W rozważanym przepisie mowa jest bowiem o zachowaniu naruszającym interesy spółki w sposób szczególny, dlatego też wyjaśnienie pojęcia zachowania się sprawcy stanowi istotę karalnego zachowania terminu „szkoda spółki handlowej”. Należy przyjąć, że wskazane znamiona czynu zabronionego dotyczą szkody w znaczeniu cywilnoprawnym. Zgodnie z przyjętą definicją w prawie cywilnym szkoda to uszczerbek w prawie chronionych dobrach (interesach), wyrażających się w różnicy pomiędzy stanem dóbr, jaki już istniał i jaki mógłby następnie w normalnej kolei rzeczy powstać, a stanem, jaki powstał na skutek zdarzenia wywołującego zmianę w dotychczasowym stanie, z którym to zdarzenie ustawowe wiąże odpowiedzialności odszkodowawczej”¹⁰³.

Sprowadzenia niebezpieczeństwa wyrządzenia szkody majątkowej spółce może mieć postać działania lub zaniechania. Jeśli decydent podejmuje ryzyko gospodarcze gdzie zachodzi wysokie ryzyko prawdopodobieństwo niepowodzenia to jest działaniem na szkodę spółki¹⁰⁴.

Zgodnie z treścią art. 296 § 1a jeżeli sprawca przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, sprowadza bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. W doktrynie przestępstwo to nazwano przestępstwem bezszkodowym,

---

¹⁰² D. Czura-Kalinowska, komentarz do art. 585 k.s.h. (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3, Legalis, <https://sip-legalis-1p1100bd6bsw0722.han3.uci.umk.pl/documentview.seam?documentId=mjxw62zogi3damruha2tqnboobqalrvgu2dsnzwhaya>, dostęp: 23.08.2021.

¹⁰³ R. Zawłocki *Kodeks Spółek Handlowych...*, Art. 585 k.s.h., Warszawa 2012, s. 1875-1876.

¹⁰⁴ W. Dadak, *Ryzyko i niepewność a zachowania naruszające zasady obrotu gospodarczego – aspekty kryminologiczne*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2009 nr 2, s. 231.

oznacza to , że nie musi wystąpić rzeczywista szkoda tylko ryzyko jej wystąpienia. Kluczowym zapisem jest zapis” znaczna szkoda”.

Nawiązując do uchylonego art. 585 Kodeksu spółek handlowych ważne było ustalenie stanu faktycznego. Na organie stosującym prawo karne spoczywa ostatecznie obowiązek rozstrzygnięcia, czy dana decyzja gospodarcza była zabroniona i czy naruszała normę z art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Niewątpliwie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości winny w omawianym zakresie zachować daleko idącą ostrożność, wynikającą ze szczególnego gospodarczego charakteru omawianego przestępstwa¹⁰⁵.

W wypadku Ryszarda Krause prokurator oraz Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego nie dali wiary jego zeznaniom. Jego zachowanie polegające na udzieleniu nieadekwatnie zabezpieczonej pożyczki z funduszków należącej do niego spółki Prokom naraziło ją na ewentualną stratę i tym samym było działaniem na szkodę spółki. Ryszard Krause odparł zarzuty używając argumentu, że spółka Prokom nie straciła, a zyskała na transakcji, bowiem sprzedała wierzytelność za cztery miliony złotych, zatem zarobiła jeden milion złotych.

Prokuratura nie mogła się zgodzić z taką wersją wydarzeń i ustaliła, że do powyższych działań doszło już w momencie, kiedy organ ścigania zajął się tą sprawą.

Ocenie podlegało wyrządzenie szkody spółce, a uściślając narażenie na szkodę poprzez podjęcie ryzykowanej decyzji gospodarczej. Podjęcie takiej decyzji nie wyklucza osiągnięcia korzyści majątkowej, jednak sam fakt narażenia spółkę na szkodę podlega kryminalizacji¹⁰⁶.

---

¹⁰⁵ R. Zawłocki *Kodeks Spółek...*s. 1878.

¹⁰⁶ M. Romanowski, *Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h.*, PPH 2012, nr 4, s. 43-51.
<https://sip.lex.pl/#/publication/151140839>.

Rozdział II. Podmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych

Zajmowanie się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą

Podmiotem przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego może być osoba, która posiada prawo zarządzania cudzym mieniem¹⁰⁷. Sprawcą czynu zabronionego może być osoba, która na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy zobowiązana jest do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej¹⁰⁸.

Walne zgromadzenie może również popełnić czyn zabroniony z art. 296. Kodeksu karnego.

Jednak ustawa, decyzja czy umowa nie stanowią źródeł uprawnień i obowiązków *sensu stricto*, a są jedynie podstawą powołania określonego podmiotu do pełnienia funkcji zarządczych.¹⁰⁹ Czyn z art. 296 Kodeksu karnego jest przestępstwem indywidualnym.

Ustawa zasadnicza wskazuje również art. 20, iż obrót gospodarczy odbywa się za na zasadzie wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych. Obrót gospodarczy działa na równych prawach, z zachowaniem reguł zdrowej konkurencji¹¹⁰. Przepis prawa określa czym jest ”działalność gospodarcza” i jaki jest jej przedmiot ochrony w prawie karnym¹¹¹. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 2 lipca 2004 r. została derogowana przez ustawę Prawo przedsiębiorców z dnia 6 marca 2018 r.¹¹².

Działalność gospodarcza prowadzona jest we własnym imieniu w celu zarobkowym w sposób ciągły i zorganizowany (art.3¹¹³). Działalnością gospodarczą jest np. działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa¹¹⁴.

---

¹⁰⁷ O. Górniok, *Z problematyki ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, Kontrola Państwowa 1997, nr 1, s. 69.

¹⁰⁸ T. Pietrzyk, *Osoba biorąca udział w tworzeniu spółki handlowej* [w:] *Odpowiedzialność karna menedżerów spółek handlowych*, Warszawa 2020. <https://sip.lex.pl/#/monograph/369461200/390608>, dostęp: 2023-02-24.

¹⁰⁹ I. Sepioło, *Przestępstwo niegospodarności...*, Warszawa 2013, s. 74–75.

¹¹⁰ K. Nitkowski, [w:] J. Bojarski, T. Oczkowski, *Penalizacja korupcji gospodarczej w polskim prawie karnym*, Prokuratura i Prawo 2004, nr 4, s. 83.

¹¹¹ J. Bojarski. *Korupcja Gospodarcza. Studium z dziedziny polityki kryminalnej*, Toruń 2015, s. 172.

¹¹² Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 z późn. zm.).

¹¹³ Ibidem.

¹¹⁴ J. Kuciński, Z. Trzeciński, *Nowa regulacja ustawowa działalności gospodarczej w Polsce*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. Rok LXII zeszyt 3, 2000, s.40.

Prowadzenie działalności gospodarczej we własnym imieniu wymaga posiadania przez przedsiębiorcę, będącego osobą fizyczną, pełnej zdolności do czynności prawnych¹¹⁵. Tego rodzaju wymóg jest niezbędny do odpowiedzialnego prowadzenia spraw gospodarczych, choćby skarbowych. Jednak przedsiębiorcą może zostać także małoletni, nad którym pieczę sprawuje prawny opiekun np. rodzic.

Nie oznacza to jednak, że małoletni może wykonywać każdy rodzaj działalności gospodarczej. Taka sytuacja pojawia się wtedy, kiedy działalność wymaga uzyskania koncesji. Decyzja administracyjna udzielana jest indywidualnie oznaczonemu podmiotowi, który to właśnie podmiot będzie ją wykonywał i korzystał z wynikających z niej uprawnień oraz realizował obowiązki przez nią nałożone powoduje, że małoletni nie może być jej adresatem. Zatem osoby ubezwłasnowolnione i małoletnie nie mogą wykonywać niektórych rodzajów działalności gospodarczej – tych, które wymagają spełnienia pewnych warunków osobiście¹¹⁶.

Według art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Natomiast nie jest nią zgodnie z art. 5 ww. ustawy, działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należny z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę¹¹⁷ i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej. Nie jest nią również działalność rolnicza.

Obowiązującą ustawę można porównać do ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, która posiadała zbliżone założenia¹¹⁸. Ówczesna ustawa została uchwalona w gospodarce centralnie sterowanej, a ustawa tak zwanego Wilczka spowodowała aktywizację przedsiębiorców. Wolność gospodarcza w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej była poniekąd fikcją, a ściganie korupcji gospodarczej było bardzo utrudnione.

---

¹¹⁵ A. K. Kruszewski [w:] *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, red. A. Pietrzak, Warszawa 2019, art. 4. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587788766/586206/pietrzak-aldona-red-prawo-przedsiębiorców-komentarz?cm=URELATIONS> (dostęp: 2023-02-25 19:02).

¹¹⁶ E. Komierzyńska-Orlińska [w:] L. Bielecki, J. Gola, K. Horubski, K. Kokocińska, A. Żywicka, E. Komierzyńska-Orlińska, *Komentarz do ustawy - Prawo przedsiębiorców* [w:] *Konstytucja biznesu. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 4. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587786414/583854/bielecki-leszek-i-in-komentarz-do-ustawy-prawo-przedsiębiorców-w-konstytucja-biznesu-komentarz?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-02-25.

¹¹⁷ Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2207).

¹¹⁸ Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, Dz. U. 1988 nr 41 poz. 324.

Sposób określenia przez ustawodawcę podmiotu omawianego typu czynu zabronionego jest niefortunny, nastęrcza dużo kłopotów, a w konsekwencji utrudnia interpretację. Ustawa, decyzja administracyjna, umowa nie określa zakresu obowiązków, jedynie w zarysie wyznacza kierunek działania. Jednak z uwagi na złożoność obrotu gospodarczego rodzi realne ryzyko pominięcia cechy indywidualizującej, która powinna znaleźć się w zakresie omawianej normy prawnokarnej¹¹⁹.

Jednak można przyjąć następujące kryteria:

- 1) identyfikacja związku pomiędzy popełnionym czynem zabronionym, a funkcjonowaniem podmiotu,
- 2) identyfikacja związku pomiędzy popełnionym czynem zabronionym, a uprawnieniami i obowiązkami podmiotu wobec tej normy,
- 3) identyfikacja związku pomiędzy naruszonymi uprawnieniami i obowiązkami podmiotu wobec naruszeń naruszonej normy, a uprawnieniami i obowiązkami danej osoby zarządzającej w danym podmiocie.
- 4) identyfikacja związku pomiędzy uprawnieniami i obowiązkami osoby fizycznej zarządzającej w danym podmiocie¹²⁰.

W spółkach prawa handlowego źródłem uprawnień i obowiązków osoby zarządzającej mogą być uchwały walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej oraz prawo wewnętrzne spółki, zawarte w regulaminach i statutach¹²¹. Jednakże w przypadku członków zarządu spółek wypada dodać, że chociaż zakres ich obowiązków i uprawnień wynika w dużej części z Kodeksu spółek handlowych, to znaczna ich część jest uregulowana w statucie spółki jako umowie wspólników. Zazwyczaj umowa ta ma charakter umowy o pracę, a wykonawca zostaje w tym wypadku menadżerem¹²².

Zdaniem O. Górniok charakter umów może być zróżnicowany, może to być pełnomocnictwo, prokura, komis, umowa o pracę¹²³. Zdaniem A. Muchy prokurent jest wykluczony z odpowiedzialności w oparciu o przepis art. 296 k.k. z uwagi na fakt, że nie jest on osobą wchodzącą w skład zarządu przedsiębiorstwa i nie może być w związku z tym

---

¹¹⁹ A. Marek, *System Prawa Karnego, Przepisy przeciwko mieniu i gospodarcze*, Warszawa 2011, s. 468.

¹²⁰ R. Zawłocki, *Odpowiedzialność karna reprezentanta podmiotu zbiorowego*, Warszawa 2013, s. 149.

¹²¹ B. T. Bieńkowska, Z. Jędrzejewski, *Problemy współczesnego prawa karnego* wydanie 1, 2016 r., <https://legalis.pl>, dostęp: 04.09.2021.

¹²² C. Kulesza, *Obrońca w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe*, Warszawa 2012, s. 70.

¹²³ T. Stępień, K. Stępień, *Przepisy przeciwko obrotowi gospodarczemu*, Toruń 2001, s. 26.

pociągnięty do odpowiedzialności karnej¹²⁴. P. Kardas twierdzi, iż pod pewnymi warunkami odpowiedzialność za nadużycie zaufania rozciąga się także na pełnomocników procesowych, gdyż w toku przeprowadzanych czynności podejmują decyzje lub udzielają przedsiębiorcom rad dotyczących mienia lub działalności gospodarczej¹²⁵. Zapewne stanowisko P. Kardasa opierało się na orzecznictwie przedwojennego Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 12 listopada z 1936 r.¹²⁶ uznał, że sprawcą przestępstwa nadużycia zaufania może być adwokat jako pełnomocnik procesowy, ponieważ zajmuje się sprawami majątkowymi mocodawcy. Natomiast zupełnie odmienny pogląd wyrażał na tle art.1 cytowanej ustawy o ochronie obrotu gospodarczego z 1994 r. A. Ratajczak twierdząc, że adwokat, który służy obu stronom podlega tylko odpowiedzialności dyscyplinarnej¹²⁷.

Sprawcą przestępstwa nadużycia zaufania może być jedynie osoba o odpowiednich kompetencjach decyzyjnych, a nie pracownik przedsiębiorstwa pełniący funkcje wykonawcze¹²⁸. Może to być osoba, która zarządza, działalnością gospodarczą w imieniu osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej¹²⁹. Do tej grupy osób należą między innymi menadżerowie, pełnomocnicy. Do tej grupy nie należą osoby, które pełnią funkcje wykonawcze. Osoba, która posiada właściwe uprawnienia, a tym samym ciąży na niej odpowiedzialność, musi być osobą decyzyjną, taką która podejmuje decyzje strategiczne. Należy przyjąć, że do kręgu podmiotów omawianego przestępstwa nie mogą być zaliczone osoby, które wykonują cudze polecenia, a zatem działają w sposób niesamodzielny¹³⁰. Obowiązek zajmowania się cudzym mieniem w ramach zarządu może obejmować także członków zarządu spółki kapitałowej.

Przyjąć należy, że wyciągnięcie konsekwencji karnych może nastąpić przy założeniu, że pełnomocnik posiada właściwe umocowanie, nie może być osobą, które wykonuje cudze polecenia. Czynności które można określić jako zarządzenie cudzym mieniem są dość pojemne i należałoby je doprecyzować. Mogą one polegać na wydawaniu dyspozycji w ramach zarządu, podejmowaniu ryzyka i decyzji, a nawet udzielanie rad.

---

¹²⁴ A. Mucha, Prokurent jako podmiot przestępstwa niegospodarności (art. 296 § 1 k.k.), Prok.i Pr. 2015, nr 7-8, s. 134-150.

¹²⁵ C. Kulesza, *Obrona w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe*, Warszawa 2012, s.72.

¹²⁶ Wyrok SN z dnia 12 listopada z 1936 r., III K 1805/36.

¹²⁷ C. Kulesza, *Obrona w sprawach...*, s.72.

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ T. Stępień, K. Stępień, *Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu*, Toruń 2001, s. 27.

¹³⁰ A. Marek, *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, Warszawa 2011, s. 468.

W tym kręgu znajdują się również radcowie oraz adwokacji¹³¹, bowiem ich zadaniem jest doradzanie i prowadzenie cudzych spraw, w tym majątkowych.

Ustawa wymaga, aby sprawca omawianego przestępstwa posiadał określone uprawnienia w chwili popełnienia przestępstwa. O karalnym nadużyciu zaufania można mówić w momencie, kiedy zajdą dwa elementy na siebie, muszą one występować łącznie. Zapobieżenie stratom oraz działania, które spowodują wzrost wartości powierzonego mienia¹³².

Zazwyczaj mandant na swojego pełnomocnika powołuje osobę o właściwych kwalifikacjach, oczekując, że będzie ona w stanie sprostać zadaniu do jakiego została powołana. Oczekuje tym samym postawy, która nie tylko przysporzy korzyści, ale i spowoduje zapobieżenie stratom.

Ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym¹³³ oraz niektórych innych ustaw, poprzez art. 17 dokonano zmiany art. 18 Kodeksu spółek handlowych § 2 i 3, który brzmi: „Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII Kodeksu karnego oraz w art. 585, art. 587, art. 590 i art. 591 ustawy, są to przestępstwa:

- 1) przeciwko ochronie informacji (art. 265–269c Kodeksu karnego), np.:
  - a) ujawnienie lub wykorzystanie informacji niejawnych,
  - b) ujawnienie informacji w związku z wykonywaną funkcją,
  - c) bezprawne uzyskanie informacji,
  - d) utrudnianie zapoznania się z informacją,
  - e) niszczenie albo uszkodzenie danych informatycznych,
  - f) zakłócenie systemu komputerowego,
  - g) wytwarzanie programów komputerowych przystosowanych do popełnienia przestępstwa;

---

¹³¹ Ibidem, s. 469.

¹³² Postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2001 r., I KZP 7/01, OSNKW 2001, nr 7-8, poz. 55; H. Pracki, *Nowe rodzaje przestępstw gospodarczych*, Prok. Pr. 1995, nr 1, s. 44 i in.

¹³³ Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398 z późn. zm.).

2) przeciwko wiarygodności dokumentów (art. 270–277d Kodeksu karnego):

- a) fałszerstwo materialne i intelektualne dokumentów,
- b) fałszerstwo materialne i intelektualne faktur,
- c) wyłudzenie podstępem poświadczenia nieprawdy,
- d) używanie dokumentów poświadczających nieprawdę,
- e) zbycie dokumentów tożsamości,
- f) posługiwanie się cudzym dokumentem,
- g) niszczenie dokumentów,
- h) usuwanie znaków granicznych;

3) przeciwko mieniu (art. 278–295 Kodeksu karnego):

- a) kradzież,
- b) kradzież z włamaniem,
- c) rozbój,
- d) kradzież rozbójnicza,
- e) wymuszenie rozbójnicze,
- f) przywłaszczenie,
- g) kradzież impulsów telefonicznych,
- h) oszustwo i oszustwo komputerowe,
- i) zniszczenie mienia ruchomego,
- j) zabór pojazdu w celu krótkotrwałego użycia,
- k) kradzież drzewa z lasu,
- l) paserstwo;

4) przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym (art. 296–309 Kodeksu karnego), np.:

- a) wyrządzenie szkody w obrocie gospodarczym,

- b) łapownictwo,
  - c) wyłudzenie kredytu albo odszkodowania,
  - d) pranie pieniędzy,
  - e) udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela albo pokrzywdzenie wierzyciela,
  - f) niszczenie dokumentacji działalności gospodarczej,
  - g) wyzysk kontrahenta,
  - h) zakłócenie przetargu publicznego,
  - i) fałszowanie znaków identyfikacyjnych,
  - j) cofanie licznika pojazdu;
- 5) przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (art. 310–316 Kodeksu karnego), np.:
- a) fałszowanie pieniędzy,
  - b) oszustwo kapitałowe,
  - c) puszczenie w obieg fałszywych pieniędzy,
  - d) fałszowanie urzędowego znaku wartościowego,
  - e) fałszowanie znaku urzędowego,
  - f) fałszowanie zalegalizowanego narzędzia pomiarowego lub probierczego,
- 6) ogłoszenie nieprawdziwych danych (art. 587 Kodeksu spółek handlowych);
- 7) umożliwienie bezprawnego głosowania na walnym zgromadzeniu lub bezprawnego wykonywania praw mniejszości (art. 590 Kodeksu spółek handlowych),
- 8) bezprawne posługiwanie się cudzym lub fałszywym dokumentem przy głosowaniu na walnym zgromadzeniu lub wykonywaniu praw mniejszości (art. 591 Kodeksu spółek handlowych).

Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone

w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII Kodeksu karnego oraz w art. 587, art. 590 i art. 591 ustawy. Zakaz, o którym mowa, ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, chyba że wcześniej nastąpiło zatarcie skazania.

Andrzej Kidyba odniósł się do art. 18 Kodeksu spółek handlowych i rozważył wszelkie kryteria piastowania kryteria piastowania funkcji w organach spółek kapitałowych. Uważa on, że przepis ten kończy dyskusję na temat zdolności bycia członkiem organu spółki z o.o. i akcyjnej (z wyłączeniem zgromadzenia wspólników i walnego zgromadzenia), likwidatorem. Członkiem organu może być tylko osoba fizyczna¹³⁴.

Rozwiązania ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi są obecnie wyjątkami od wyraźnie sformułowanej reguły. Zasada, że tylko osoby fizyczne mogą pełnić funkcje organów, rozszerzona została na likwidatorów. Tak więc obecnie nie będzie można powierzyć likwidacji osobie prawnej czy spółce osobowej. Drugim kryterium wskazanym w tym przepisie jest posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych¹³⁵. Trzecim kryterium jest niekaralność. Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych¹³⁶ zmieniła treść § 2 do art. 18 Kodeksu spółek handlowych i zgodnie z jego treścią nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w art. 587-587² Kodeksu spółek handlowych art. 590 Kodeksu spółek handlowych i art. 591 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 228-231 Kodeksu karnego.

Zakaz ten dotyczy również, które naruszyły swoje obowiązki wynikające z ustawy – Prawo upadłościowe albo celowo lub na skutek rażącego niedbalstwa doprowadziły do pogorszenia się ich sytuacji finansowej¹³⁷.

Niekaralność jest wymogiem ustawowym wynikającym z przepisów Kodeksu spółek handlowych. Ograniczenie to ma na względzie ważny interes publiczny. Zagrożenie recydywą, etyka oraz potrzeba prawidłowego zabezpieczenia obrotu gospodarczego jest nadrzędnym celem. W myśl art. 18 § 4 Kodeksu spółek handlowych dopuszcza się złagodzenie zakazu, jeśli przestępstwo zostało popełnione nieumyślnie.

---

¹³⁴ A. Kidyba, *Art. 18, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, dostęp: 2020-09-11 <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248773/625659>.

¹³⁵ Ibidem.

¹³⁶ Art. 18 § 2 Kodeksu spółek handlowych zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 lutego 2022 r. (Dz.U.2022.807) zmieniającej nin. ustawę z dniem 13 października 2022.

¹³⁷ M. Koralewski, *Sądowe pozbawienie prawa pełnienia funkcji w organach spółki*. <https://sip.lex.pl/#/publication/469965123>, dostęp: 2020.09.10.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu podkreślił przy tym, że utrata zdolności do pełnienia funkcji określonych w art. 18 § 1 Kodeksu spółek handlowych nie jest sankcją karną, następuje *ex lege* w wyniku wydania wyroku skazującego z chwilą jego uprawomocnienia się, bez orzekania o tym zakazie w wyroku skazującym sprawcę¹³⁸.

Spółki osobowe

Do spółek osobowych zaliczamy: spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo - akcyjną.

Spółki osobowe posiadają ułomną zdolność prawną i sądową, a w konsekwencji każde przedsiębiorstwo z tych spółek działa pod własną firmą, nabywa prawa oraz zaciąga zobowiązania we własnym imieniu. Posiada również zdolność do samodzielnego występowania przed sądami oraz organami. Majątek spółki należy również traktować jako odrębne własności¹³⁹. Spółki osobowe (jawna w szczególności) nie były traktowane jak podmioty prawa, ale jako przedmiot wspólności łącznej¹⁴⁰.

Spółki osobowe, nie są jednak szczegółowo uregulowane w Kodeksie spółek handlowych, dlatego należy poszukać przepisów prawnych, które mają istotny wpływ na zasady funkcjonowania spółki handlowej. Spółki posiadają podmiotowość prawną, a więc zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków. W praktyce oznacza to, że mogą w pełni uczestniczyć w obrocie gospodarczym, być podmiotami stosunków prawnych.

Charakterystyczne dla spółki osobowej jest ścisłe połączenie interesu ekonomicznego z interesem ekonomicznym jej wspólników i zasadą jest wspólne prowadzenie spraw spółki przez jej wspólników¹⁴¹.

Zgodnie z art. 8 § 1 Kodeksu spółek handlowych spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywaną, a zgodnie z art. 33¹ § 1 Kodeksu cywilnego do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.

---

¹³⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29 listopada 2017 r. III AUa 969/17.

¹³⁹ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 273.

¹⁴⁰ J. Frąckowiak, *O niektórych zagrożeniach dla handlowych spółek osobowych – szczególnie spółki jawnej*, PPH 2012, nr 9, s. 14.

¹⁴¹ A. Szajkowski, M. Taraska, A. Szumiński [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, *Kodeks spółek handlowych*, t. 2, Komentarz do artykułów 151- 300, wyd. 2, Warszawa 2005, s. 432.

Zgodnie z art. 22 § 2 Kodeksu spółek handlowych, każdy wspólnik spółki jawnej odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczeń całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką.

Zobowiązanie wspólników spółki jawnej powstają z chwilą jej powstania, a wygasają kiedy roszczenia wierzycieli zostają zaspokojone. Zobowiązanie wspólników spółki istnieje do spełnienia świadczenia zarówno po wystąpieniu wspólnika ze spółki, jak i po rozwiązaniu samej spółki. Trzeba dodać, że zgodnie z art. 32 Kodeksu spółek handlowych wspólnik przystępujący do spółki odpowiada również za zobowiązania powstałe przed dniem jej przystąpienia. Z mocy odesłań z art. 89 Kodeksu spółek handlowych, art. 103 § 1 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 126 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych stosuje się do odpowiedzialności partnerów spółki partnerskiej, komplementariuszy i komandytariuszy spółki komandytowej oraz komplementariuszy spółki komandytowo - akcyjnej¹⁴².

Brak kompletnego uregulowania prawnego spółki partnerskiej, komandytowo-akcyjnej, spółki komandytowej powoduje, że w sprawach nieuregulowanych stosuje odpowiednio przepisy o spółce jawnej. Z uwagi na zróżnicowany status wspólników regulacja działu III Kodeksu spółek handlowych poświęcona jest w głównej mierze komandytariuszom. W sprawach komplementariuszy pomocne będą przepisy dotyczące spółki jawnej¹⁴³.

Zgodnie z art. 126 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych w zakresie stosunku prawnego spółki komandytowo-akcyjnej komplementariuszy, zarówno między sobą, wobec wszystkich akcjonariuszy, jak i wobec osób trzecich, a także do wkładów tychże wspólników do spółki z wyłączeniem wkładów na kapitał zakładowy - odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące spółki jawnej.

Odrębność wspólników spółek osobowych powoduje, że zarządzanie majątkiem, prowadzenie jego spraw majątkowych należy traktować jako zarządzanie cudzymi sprawami, a w kontekście art. 296 Kodeksu karnego jako nadużycie zaufania¹⁴⁴.

Zgodnie z art. 39 § 1 Kodeksu spółek handlowych, każdy wspólnik ma zarówno prawo jak i obowiązek prowadzenia spraw spółki.

---

¹⁴² P. Kędzierski, *Solidarna i subsydiarna odpowiedzialność wspólnika za zobowiązania spółki osobowej w postępowaniach upadłościowych i restrukturyzacyjnych*, Lex: Doradca Restrukturyzacyjny 2019/3/58-66 - artykuł, dostęp: 11.09.2020.

¹⁴³ J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2012 r., t. I, s. 531.

¹⁴⁴ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania ...* s. 273.

Zatem ustalenie zależności, wzajemnej relacji między wspólnikami spółki osobowej spółki prawa handlowego, a spółką są niezbędne w ocenie potencjalnej odpowiedzialności karnej wspólników prowadzących sprawy majątkowe spółki osobowej za czyny ujęte w art. 296 Kodeksu karnego. Wspólnicy spółki osobowej posiadają odrębny majątek, co powoduje, że majątek spółki jest mieniem cudzym dla wspólników spółki osobowej. W takim razie, skoro karalne nadużycie zaufania w myśl przepisu 296 Kodeksu karnego, polega na wyrządzeniu przez sprawcę istotnej szkody podczas prowadzenia spraw majątkowych osoby trzeciej, która to szkoda jest skutkiem przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków, to ten typ przestępstwa może być popełniony przez wspólnika prowadzącego sprawy spółki osobowej, bowiem, każdy ze wspólników jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki, każdy z nich odpowiada za jej zobowiązania, a zysk spółki należy utożsamiać z zyskiem z każdego ze wspólników, z podziałem na udziały¹⁴⁵.

Z uwagi na subsydiarny charakter odpowiedzialności wspólników wynikających z art. 31 Kodeksu spółek handlowych wierzyciele spółki osobowej uprawnieni są do pozwania zarówno spółki jak i jej wspólników, dlatego tak istotne jest zachowanie lojalności wobec wspólników spółki osobowej, a tym samym dbanie o jej dobro.

Odpowiedzialność wspólnika za działania w spółce istnieje od początku jej powstania, jednak wierzyciel może dochodzić swojej wierzytelności z majątku osobistego wspólnika po bezskutecznej egzekucji z majątku spółki¹⁴⁶.

Posiłkowy charakter tej odpowiedzialności oznacza zatem, że nie można zaspokoić się z majątku wspólnika, jeżeli nie wykorzystano drogi sięgnięcia do majątku samej spółki i także to zagadnienie aktualizuje się na etapie postępowania egzekucyjnego¹⁴⁷.

Zaspokojenie wierzytelności z majątku wspólnika za zobowiązanie może być wówczas, jeżeli nie jest możliwe z majątku spółki¹⁴⁸. W sytuacji kiedy dojdzie do bezskutecznej egzekucji.

Jeśli wspólnicy podjęli wspólnie decyzję gospodarczą wyrządzającą szkodę spółce, podjęli decyzję, która w konsekwencji przyniesie utratę zysku, to pokrzywdzonym danym czynem, jest nie spółka, a każdy z jej wspólników. W tej sytuacji nie można się powołać na art.

---

¹⁴⁵ Ibidem, s. 274-275.

¹⁴⁶ S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, A. Herbert, R. Gawalewicz, I. B. Mika, M. Tarska, *Kodeks spółek handlowych, t. 1 przepisy ogólne. Spółki osobowe. Komentarz do art. 1-150*, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 396-397, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...* s. 274-275.

¹⁴⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 10 października 2019 r., III AUa 806/18.

¹⁴⁸ P. Popardowski, *Zagadnienia problemowe dotyczące spółek handlowych w bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego*, Glosa 2020, nr 1, s. 7-19. <https://sip.lex.pl/#/publication/151359727/popardowski-pawel-zagadnienia-problemowe-dotyczace-spolek-handlowych-w-biezacym-orzecznictwie...?cm=URELATIONS>, dostęp: 2021-05-07.

296 Kodeksu karnego, bowiem penalizuje się wyrządzenie szkody osobie trzeciej podczas prowadzenia jej spraw majątkowych, a to w danym przypadku nie ma miejsca. Pokrzywdzonym jest każdy ze wspólników, jednak działali oni ze sobą wspólnie i w porozumieniu. Zatem nie ma mowy o pokrzywdzonych, a tym samym nie wchodzi w grę karalne nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych.

Podobnie, nie można mówić o nadużyciu zaufania, kiedy wspólnicy razem podejmują decyzje, które przynoszą stratę, bowiem jest to ich wspólne ryzyko podjętego działania¹⁴⁹.

Warunkiem odpowiedzialności za wyrządzenie szkody majątkowej, będzie zatem samodzielne działanie lub zaniechanie wspólnika jednego lub większości wspólników, które przysporzy spółce strat.

Dodatkowo może dość do współsprawstwa¹⁵⁰, które będzie miało miejsce w przypadku działania lub zaniechania wspólników, którzy w porozumieniu ze sobą działają na szkodę pozostałych wspólników.

Jeśli w spółce osobowej – komandytowo - akcyjnej zostanie powołana rada nadzorcza czy komisja rewizyjna, a jej działania narażają spółkę na szkodę, to spoczywa na jej członkach odpowiedzialność karna. Musi jednak zaistnieć szkoda oraz związek przyczynowo- skutkowy.

Spółki kapitałowe

W spółkach kapitałowych zgodnie z art. 18 Kodeksu spółek handlowych członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, a uzyskuje ją w chwili osiągnięcia pełnoletności. Natomiast przepisy prawa karnego przedstawiają, że podmiotem przestępstwa może być osoba, która w chwili popełnienia przestępstwa ukończyła 17 lat, zatem wiek członka zarządu, rady nadzorczej nie jest przeszkodą do pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności¹⁵¹.

Spółki kapitałowe posiadają osobowość prawną i podlegają unormowaniu zawartemu w Kodeksie spółek handlowych. Każda z tych spółek jest odrębnym podmiotem gospodarczym, jednak w każdej spółce występują te same organy: zarząd, rada nadzorcza, zgromadzenie wspólników – walne w spółce akcyjnej. W niniejszym podrozdziale rozprawy określić należy,

---

¹⁴⁹ Zob. T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* Warszawa, 2013, s. 275-276.

¹⁵⁰ Ibidem.

¹⁵¹ R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy i członków rad nadzorczych spółek akcyjnych*, Warszawa 2009, s. 154.

czy powyższe ciała spółek podlegają ocenie prawnokarnej na podstawie art. 296 Kodeksu karnego.

Zarząd działa na mocy art. 201 i 368 Kodeksu spółek handlowych i jest organem powołanym jest do prowadzenia spraw oraz do reprezentacji spółki. Składa się z jednego albo większej liczby członków, które mogą być powołane osoby spośród wspólników lub spoza ich grona. Członek zarządu jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Członkowie powoływani są uchwałą wspólników. Osoby wchodzące w skład zarządu posiadają uprawnienia do zarządzania przedsiębiorstwem, a tym samym do działania w cudzym imieniu¹⁵². Oznacza to, że podlegają one odpowiedzialności karnej z art. 296 Kodeksu karnego. Uchwała lub umowa może określać wymagania oraz warunki powołania takiej osoby.

Zdaniem A. Kidyby „Zarząd jest organem, który realizuje zdolność do czynności prawnych spółki z o.o., choć można spotkać pogląd, że jest on przedstawicielem ustawowym”¹⁵³. Zarząd jest organem, który obowiązkowo jest powoływany od momentu zarejestrowania spółki. Spółka w organizacji może działać za pośrednictwem pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą wspólników. Zarząd spółki jest organem uchwałodawczym bez względu na jego liczebność. Nawet jeżeli zarząd jest jednoosobowy, podejmuje on również uchwały. Zarząd jest ponadto organem wykonawczym wobec uchwał zgromadzenia wspólników, a w pewnych przypadkach rady nadzorczej i komisji rewizyjnej. Kompetencje zarządu nie mogą być przejmowane przez inne organy, chyba że wyraźny przepis tak stanowi. Dotyczy to przede wszystkim kompetencji w sferze reprezentacyjnej¹⁵⁴.

Stosownie do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2002r.¹⁵⁵ osoba występująca w charakterze członka organu osoby prawnej (członka zarządu spółki z o.o.) nie jest jej przedstawicielem i odwrotnie - osoba działająca jako przedstawiciel nie jest członkiem organu osoby prawnej uprawnionym do reprezentacji tejże osoby prawnej¹⁵⁶. Sąd nawiązał do art. 95 Kodeksu cywilnego i wydając postanowienie wyraźnie oddzielił te dwie instytucje.

---

¹⁵² T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych, prawnokarne oceny i konsekwencji*, Warszawa, 2013, s. 250.

¹⁵³ A. Kidyba, *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, (red.) A. Kidyba, t. I, Warszawa 2009, s. 169 i n.

¹⁵⁴ Ibidem.

¹⁵⁵ Postanowienie SN z 18.10.2002 r., V CKN 111/01.

¹⁵⁶ Por. jednak A. Opalski, *Pojęcie organu osoby prawnej*, PiP 2009, z. 1, s. 18 i n., oraz Ł. Węgrzynowski, *Reprezentacja spółki kapitałowej w świetle ustawy z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym*, PPH 2009, nr 12, s. 33.

Działania osoby będącej członkiem organu osoby prawnej uprawnionego do jej reprezentacji odnoszą skutek prawny bez względu na okoliczność istnienia bądź braku adnotacji o funkcji pełnionej przez tę osobę. Zarząd spółki tworzą wyłącznie osoby fizyczne mające pełną zdolność do czynności prawnych, które nie zostały skazane prawomocnym wyrokiem w sprawach wymienionych w art. 18 Kodeksu spółek handlowych. Nie posiadając takich uprawnień, nie może skutecznie reprezentować spółki¹⁵⁷.

Zgodnie z art. 201 § 1 Kodeksu spółek handlowych zarząd prowadzi sprawy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i ją reprezentuje. Członkiem zarządu może być osoba fizyczna, zatem posiada ona uprawnienia do reprezentacji spółki i działa w ramach jej umocowania tak długo jak będzie posiadała uprawnienia do pełnienia tych obowiązków. Ograniczenia pełnienia funkcji członka zarządu wynikają z art. 214 Kodeksu spółek handlowych w sytuacji, jeżeli nastąpiłoby wybranie do rady nadzorczej. Zakaz pełnienia funkcji jest zawarty również w art. 373 i n. pr. up.¹⁵⁸.

Zatem, zgodnie z art. 373 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe¹⁵⁹ sąd może orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek lub w ramach spółki cywilnej oraz pełnienia funkcji zarządcy sukcesyjnego, członka rady nadzorczej, członka komisji rewizyjnej, reprezentanta lub pełnomocnika osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie tej działalności, spółki handlowej, przedsiębiorstwa państwowego, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszenia osoby, która ze swojej winy:

- 1) będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w ustawowym terminie wniosku o ogłoszenie upadłości albo
  - 1a) faktycznie zarządzając przedsiębiorstwem dłużnika, istotnie przyczyniła się do niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie, albo
- 2) po ogłoszeniu upadłości nie wydała lub nie wskazała majątku, ksiąg rachunkowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, w tym danych w postaci elektronicznej, do których wydania lub wskazania była obowiązana z mocy ustawy, albo

---

¹⁵⁷ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 19 września 2014 r., I ACa 51/14, dostęp: 12.09.2020.

¹⁵⁸ A. Kidyba Art. 201. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*, dostęp: 2020-09-12, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248969/625858>.

¹⁵⁹ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1520 z późn. zm.).

- 3) jako upadły po ogłoszeniu upadłości ukrywała, niszczyła lub obciążała majątek wchodzący w skład masy upadłości, albo
- 4) jako upadły w toku postępowania upadłościowego nie wykonała innych obowiązków ciążących na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza, albo też w inny sposób utrudniała postępowanie.

Zakaz sprawowania funkcji członka zarządu może wynikać również z takich ustaw jak:

1. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1110).
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40).
3. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa. (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2094).
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526).
5. Ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1317 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 275 z późn. zm.)

Dodatkowo ograniczenia bycia członkiem zarządu mogą wynikać z ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne.

Osoby, które są wymienione w powyższych ustawach nie mogą sprawować funkcji członka zarządu w spółkach prawa handlowego. Nie można też inaczej nazwać członka zarządu i przypisać mu cechy, które są przynależne do tej funkcji¹⁶⁰.

Zarząd jest organem, który trzeba powołać obligatoryjnie od momentu zarejestrowania spółki. Spółka w organizacji może działać za pośrednictwem pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą wspólników. Zarząd jest organem uchwałodawczym, może też powołać pełnomocnika, który będzie działać w jego imieniu. Nie ma przy tym znaczenia liczebność osób w zarządzie¹⁶¹.

Członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych zgodnie z wymogami

---

¹⁶⁰ A. Kidyba, *Art. 201. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, , <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248969/625858>, dostęp: 2020-09-12.

¹⁶¹ Ibidem.

art. 18 Kodeksu spółek handlowych. Jednak niezależnie od regulacji tego przepisu, która z racji sposobu ujęcia oraz umiejscowienia ma charakter ogólny, na uwadze należy mieć też przepisy szczególne, które mogą wprowadzać w przedmiotowym zakresie odmienne czy dodatkowe rozwiązania. Przede wszystkim mowa tu o przepisach, które wprowadzają dalsze obostrzenia i ograniczenia co do możliwości pełnienia funkcji w spółce.

Ograniczenia mogą wynikać również z umowy spółki jak i uchwały wspólników. Zgodnie z art. 201 § 5 Kodeksu spółek handlowych uchwała wspólników lub umowa spółki może określać wymagania, jakie powinni spełniać kandydaci na stanowisko członka zarządu. W ich ramach wspólnicy mogą wprowadzić szereg wymogów np. doświadczenie, wykształcenie itp. czy też ustanowić wymogi wyłączone, np. członkiem zarządu nie może być wspólnik spółki¹⁶².

W uzasadnieniu projektu Przepisów wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹⁶³ wskazano, że art. 201 § 5 Kodeksu spółek handlowych koresponduje z art. 24 projektu ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym, który zobowiązuje podmiot uprawniony do wykonywania praw udziałowych Skarbu Państwa lub państwową osobę prawną do podejmowania działań mających na celu określenie, w drodze uchwały walnego zgromadzenia lub zmiany statutu spółki, wymogów, jakie powinni spełniać kandydaci na członków organu zarządzającego.

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym art. 201 § 5 Kodeksu spółek handlowych koresponduje z art. 22 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym¹⁶⁴ i stawia wymagania, zarówno pozytywne jak i negatywne tj. ograniczenia w sprawowaniu funkcji członka zarządu spółki z udziałem Skarbu Państwa¹⁶⁵. Celem powołania przepisu jest zwiększenie autorytetu spółek z udziałem Skarbu Państwa¹⁶⁶.

Wspólnicy, walne zgromadzenie spółki kapitałowej posiada kompetencję do określania, które reguły powoływania członków zarządu będą służyły interesowi spółki. Oprócz

---

¹⁶² Artykuł 201 § 5 Kodeksu spółek handlowych został dodany 1.1.2017 r. na mocy ustawy z 16.12.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 2260 ze zm.).

¹⁶³ Rządowy projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym, druk nr 1054, Sejm VIII kadencji.

¹⁶⁴ Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 973).

¹⁶⁵ J. Kupryjańczyk, Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 480 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>, dostęp: 12.09.2020.

¹⁶⁶ A. Daszkiewicz, *Zasady zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 22. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587822957/620397/daszkiewicz-amelia-zasady-zarzadzania-mieniem-panstwowym-komentarz?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-01-07.

ustawowych wymagań czy ograniczeń, mogą pojawić się dodatkowe wymagania. Członkowie zarządu mogą ustanowić je w statucie, uchwale lub umowie.

Jak zauważył M. Pyka „W omawianym zakresie art. 201¹ i 368¹ Kodeksu spółkę handlowych oraz art. 201 § 5 i art. 368 § 5 Kodeksu spółek handlowych stanowią [...] *lex specialis* wobec art. 368 § 4 zd. 1 oraz art. 201 § 4 Kodeksu spółek handlowych, ograniczając autonomię radę nadzorczą w określaniu sposobu realizacji przysługujących jej kompetencji do powoływania członków zarządu”¹⁶⁷.

Aby umocnić stawiane wymagania wobec członków zarządu warto, aby zostały one unormowane w statucie, ponieważ ich naruszenie wymaga zmiany statutu lub umowy spółki oznacza konieczność dysponowania co najmniej 3/4 głosów dla zmiany statutu spółki¹⁶⁸. Zaś rada nadzorcza nie jest władna do zajmowania się określeniem reguł, a jedynie do nadzorowania działań zarządu.

Obowiązki spoczywające na członkach zarządu wiążą się z odpowiedzialnością cywilną, karną. W omawianym zakresie nadużycia zaufania wynikającym z art. 296 Kodeksu karnego na członkach zarządu leży dbanie o dobro spółki. Poprzez niewłaściwe zarządzanie mogą oni narazić się na przekroczenie uprawnień lub zaniechanie, które mogą mieć brzemienne skutki. Czyn z art. 296 Kodeksu karnego jest przestępstwem indywidualnym. W spółkach kapitałowych będą to osoby obowiązane na podstawie ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi. Czyny z art. 296 Kodeksu karnego są przestępstwami materialnymi, a wartość szkody określa art. 115 § 5 Kodeksu karnego (mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych) i 115 § 6 (mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych).

Pod pojęciem szkody kryją się dwa pojęcia: strata (*damnum emergens*) i utracony zysk (*lucrum cessans*).

W myśl art. 49 Kodeksu postępowania karnego szkoda jest wyrządzona spółce, a nie jest udziałowcom, bo to spółka, a nie udziałowcy są podmiotem praw i obowiązków wynikających

---

¹⁶⁷ M. Pyka, *Kwalifikowane reguły powoływania członków zarządu spółek kapitałowych*, Przegląd Prawa Handlowego, 2019, nr 8. s. 23-31.

¹⁶⁸ K. Majewski, *Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, (red.) F. Grzegorzczak, M. Wierzbowski, Warszawa 2020, art. 22. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587824402/621842/grzegorzczak-filip-red-wierzbowski-marek-red-ustawa-o-zasadach-zarzadzania-mieniem-panstwowym...?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-01-07.

z jej działalności. Zgodnie z art. 12 Kodeksu spółek handlowych majątek spółki jest odrębnym majątkiem od majątku akcjonariuszy, nawet jeśli jest to jedna osoba (akcjonariusz)¹⁶⁹.

Członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidator odpowiada wobec spółki za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki, chyba że nie ponosi winy. Członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidator nie narusza obowiązku dołożenia staranności wynikającej z zawodowego charakteru swojej działalności, jeżeli postępując w sposób lojalny wobec spółki, działa w granicach uzasadnionego ryzyka gospodarczego, w tym na podstawie informacji, analiz i opinii, które powinny być w danych okolicznościach uwzględnione przy dokonywaniu starannej oceny¹⁷⁰. Zatem pod ocenę zostaje poddana prawidłowość procesu podejmowania decyzji, a nie realizacja celu biznesowego¹⁷¹.

Art. 293 Kodeksu spółek handlowych i 483 kodeksu spółek handlowych reguluje zakres odpowiedzialności członków organów za wyrządzoną szkodę. Nowelizacja art. 293 Kodeksu spółek handlowych i 483 Kodeksu spółek handlowych istotnie zmniejszyła zakres odpowiedzialności cywilnej oraz karnej w zakresie zajmowania się cudzymi sprawami majątkowymi¹⁷². Po pierwsze wzmocniono rolę dobrych obyczajów. Mandanci odwoływali się do zasad etycznych, a po nowelizacji istnieje obowiązek lojalności np. członka zarządu wobec spółki. Po drugie nowelizacja zakłada, że staranność w wykonywaniu powierzonych zadań uwalnia ich od odpowiedzialności cywilnej i karnej. W tym celu ustawodawca zaleca powoływanie doradców, a nawet całe zespoły przy podejmowaniu decyzji oraz uchwał. Wrzeczcie, po trzecie wprowadzono „wykonanie wiążącego polecenia”. Organ grupy spółek dominujących może wydać polecenie spółce mniejszościowej. Spółka mniejszościowa może odmówić wykonania polecenia jeżeli podjęcie uchwały wiąże się z dużym ryzykiem wystąpienia szkody.

Z punktu widzenia spółek mniejszościowych istnieje obowiązek lojalności wobec spółki oraz możliwość niewykonania wiążącego polecenia grupy spółek dominujących. Jeżeli

---

¹⁶⁹ A. Wyrzykowska, Ł. Czekański, *Odpowiedzialność członków organów spółek kapitałowych*, Warszawa 2016, s. 210.

¹⁷⁰ M. Dumkiewicz, A. Kidyba, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, art. 293, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249061/705433/kidyba-andrzej-dumkiewicz-malgorzata-komentarz-aktualizowany-do-art-1-300-kodeksu-spolek-handlowych?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-01-08.

¹⁷¹ T. Błotnicki, *Zasady odpowiedzialności cywilnej w grupie spółek*, <https://sip.lex.pl/#/publication/470180287/blotnicki-tomasz-zasady-odpowiedzialnosci-cywilnej-w-grupie-spolek?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-01-08.

¹⁷² Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.).

przepisy zawarte w Kodeksie spółek handlowych zabezpieczają decyzje członków zarządu spółki przed odpowiedzialnością cywilną, to również osłabia się rola prawa karnego. Pod wątpliwość można poddać działanie grupy spółek dominujących na płaszczyźnie odpowiedzialności karnej. Rozważając dalej, członkowie zarządu spółek dojmujących niejako uwalniają się od odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 296 Kodeksu karnego. Raczej trudno będzie o zarzut niegospodarności i generowanie „przestępczych uchwał” skoro przepisy Kodeksu spółek handlowych zabezpieczają członków zarządu grupy spółek dominujących.

Członkowie zarządu będący wspólnikami

Na członków zarządu mogą być powołani wspólnicy, jak i inne osoby. W praktyce bardzo często spotykana jest sytuacja, w której wspólnicy stają się członkami zarządu. Taka sytuacja ma zazwyczaj miejsce, kiedy występuje od jednego do dwóch wspólników – osób fizycznych, czy tzw. spółek rodzinnych, w których wspólnikami są członkowie najbliższej rodziny, np. mąż – żona – dzieci¹⁷³.

Wprowadzenie wspólników do zarządu ma swoje konsekwencje, zarówno pozytywne jak i negatywne:

1. Połączenie takie daje możliwości zaoszczędzenia kosztów, jakie trzeba by ponieść przy zaangażowaniu osób trzecich, zwłaszcza wynagrodzenie.
2. Stymuluje aktywność wspólników w strukturze spółki. W ten sposób wspólnicy są bliżej spraw spółki, co osłabia znaczenie kapitałowego charakteru ich zaangażowania się w jej byt, a uwydatnia więź osobistą ze spółką. Co więcej, w świetle praw i obowiązków członków zarządu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz odpowiedzialności z art. 299 Kodeksu spółek handlowych można zaryzykować tezę, że ich pozycja wydatnie upodobniona zostaje do pozycji wspólników w spółce osobowej (zwłaszcza spółce jawnej).
3. Stanowi to kolejną płaszczyznę interakcji między wspólnikami, tu realizowanej w łonie zarządu, między nimi jako członkami zarządu. Ma to swoje przełożenie na byt samej spółki. Jeżeli współpraca między członkami zarządu – wspólnikami będzie się układać, funkcjonowanie spółki zostanie oparte o stabilne podstawy, podparte zrozumieniem i wzajemną lojalnością. Jeżeli

---

¹⁷³ Na łączenie tych dwóch ról głównie w małych lub średnich spółkach wskazuje też R. Pabis, J. Bieniak i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 766.

natomiast członkowie zarządu – wspólnicy nie będą zgodnie współpracować w ramach zarządu, należy spodziewać się, że wzajemne nieporozumienia – prędzej czy później – przełożą się na współistnienie w ramach zgromadzenia wspólników, co w dalszej konsekwencji odbije się na samej spółce.

4. Powoduje, że te same osoby (zarząd – wspólnicy) będą podlegać zarówno reżimowi przepisów dotyczących zarządu oraz członków. W tym świetle należy wyraźnie odróżnić status członka zarządu od statusu wspólnika¹⁷⁴.

Członkowie zarządu niebędący wspólnikami

Członkiem zarządu może zostać powołana osoba niezwiązana ze spółką. Powołanie do zarządu osób spoza ich grona ma swoje zalety jak i wady:

1. Brak konieczności aktywnego angażowania się w bieżące funkcjonowanie spółki.
2. Brak odpowiedzialności ciężącej na członkach zarządu (mowa tu zwłaszcza o art. 299 Kodeksu spółek handlowych). Zmniejszone koszty związane z zaangażowaniem osób trzecich, mniejszym wpływem wspólników na funkcjonowanie spółki, brak konieczności weryfikacji pracy członków zarządu¹⁷⁵.

W spółkach o rozwiniętej strukturze kapitałowej o rozbudowanej strukturze występuje zwiększona potrzeba zaangażowania wyspecjalizowanej kadry menedżerskiej, osób które niekoniecznie muszą być wspólnikami spółki.

Rada nadzorcza jako organ kontrolny

Rada nadzorcza jest organem sprawującym kontrolę nad działalnością zarządu do jej zadań należy ocena działalności spółki w zakresie realizacji wyznaczonych planów gospodarczych, finansowych oraz działania zarządu pod względem legalności. W myśl art. 219 Kodeksu spółek handlowych i art. 382 Kodeksu spółek handlowych szczególnym zadaniem rady nadzorczej jest wydawanie opinii w zakresie działań członków zarządu. Weryfikacja ksiąg, dokumentacji, badanie stanów faktycznych, wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty. Sporządzanie oraz składanie zgromadzeniu wspólników corocznego

---

¹⁷⁴ Więcej na temat powództwa z art. 299 k.s.h. zob. D. Kupryjańczyk, Powództwo przeciwko członkom zarządu, *Prawo Spółek* 2011, nr 12, s. 14.

¹⁷⁵ Zob. R. Pabis, J. Bieniak i in., *Komentarz...*, 2012, s. 766.

pisemnego sprawozdania z wyników ocen oraz pisemnego sprawozdania z działalności rady nadzorczej za ubiegły rok obrotowy.

Na gruncie art. 219 Kodeksu spółek handlowych i 382 Kodeksu spółek handlowych nie ma wątpliwości, iż rada nadzorcza danej spółki kapitałowej posiada kompetencję weryfikowania wszelkich informacji dotyczących spółki. Dane te mogą stanowić tajemnicę przedsiębiorstwa, tajemnicę bankową lub tajemnicę osoby trzeciej, a także dane osobowe będące w dyspozycji spółki¹⁷⁶.

Kompetencje rady nadzorczej usytuowane w Kodeksie spółek handlowych, statucie, wskazują na wykładnię znamienia „zajmowania się”, mianowicie wpływania na rozstrzygnięcia¹⁷⁷.

Rada nadzorcza może powołać również komitet rady nadzorczej składający się z członków rady nadzorczej do pełnienia określonych czynności nadzorczych oraz doradcę rady nadzorczej. Doradca rady nadzorczej może zostać wybrany również w celu przygotowania określonych analiz oraz opinii na koszt spółki.

Jednak trzeba pamiętać, że rada nadzorcza nie może dowolnie przejmować kompetencji innych organów, a w szczególności praw i obowiązków zarządu¹⁷⁸.

Obowiązkiem rady nadzorczej jest działanie w interesie wspólników i spółki, a nie zawsze są one zbieżne. Art. 213 § 3 Kodeksu spółek handlowych, który przedstawia, że w przypadku ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej umowa spółki może wyłączyć albo ograniczyć indywidualną kontrolę wspólników¹⁷⁹. Każdy członek rady nadzorczej może samodzielnie wykonywać prawo nadzoru, chyba że umowa spółki stanowi inaczej.

W kompetencji rady nadzorczej jest wydawanie poleceń członkom zarządu w ramach nadzoru. Dotyczyć one mogą finansów, zawierania umów z kontrahentami czy dysponowanie

---

¹⁷⁶ M. Topór, *Problem regulacji przepływu informacji w holdingu*, Przegląd Prawa Handlowego, 2019, nr 3, s. 40-52.

¹⁷⁷ M. Piotrowski, *Odpowiedzialność członka rady nadzorczej na podstawie art. 296 k.k.* Studia i Materiały, 2/2017 (25), cz. 2, s. 52.

¹⁷⁸ J. Jacyszyn, *Rady nadzorcze spółek*, Kortowski Przegląd Prawniczy 1994, z. 3, s. 439.

¹⁷⁹ M. Chomiuk, (red.) Jara 2020, Art. 219 *Kodeksu Spółek Handlowych* (red.) Jara 2020, wyd. 3, , <https://sip-1legalis-1pl-100bd6bn70dab.han3.uci.umk.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damruha2tqnboobqalrvgu2dsnjxgiyq#tabs-metrical-info>, dostęp: 04.02.2021.

itp.¹⁸⁰. Jednak z uwagi na art. 375¹ Kodeksu spółek handlowych polecenia te nie mogą mieć mocy wiążącej.

Rada może również żądać informacji, jakie czynniki decydują o wyrażaniu przez nią zgód na niektóre czynności¹⁸¹.

W kompetencji rady nadzorczej leży również żądanie od pracowników, zarządu, prokurentów, pełnomocników, akcjonariuszy mających informacje o funkcjonowaniu spółki, sprawozdań i wyjaśnień¹⁸².

Nie może ona żądać aby zarząd podejmował działania pod jej dyktando, nawet jeśli są one sprzeczne w jej mniemaniu z dobrym interesem spółki. Co do zasady rada nadzorcza nie posiada kompetencji zarządczych.

Za skutki prawne wszelkich umów odpowiedzialność ponosi zarząd, od którego wymagana jest zaostrzona staranność przy wykonywaniu swoich obowiązków. Członek zarządu, posiada kompetencje do prowadzenia spraw spółki, nie może przerzucać odpowiedzialności za podejmowane decyzje na osobę mu podległą, czy działającą na jego rzecz¹⁸³. Dotyczy to również członków rady nadzorczej, dlatego wymagane jest aby członkowie zarządu wykonywali swe obowiązki ze szczególną starannością.

Na radzie nadzorczej ciąży obowiązek stałego nadzorowania działalności spółki akcyjnej, zarówno stosunków wewnętrznych i zewnętrznych spółki. Rada nadzorcza w sprawowaniu swojej funkcji powinna zachować obiektywizm w ocenie działań zarządu spółki, uwzględniając jej skuteczność oraz celowość¹⁸⁴.

Aby pozostać obiektywnym w ocenie sytuacji, która bardzo często wymaga wiedzy specjalistycznej, zazwyczaj korzysta się z zewnętrznej pomocy specjalistów z różnych dziedzin.

Uchwała wspólników jest aktem z której można wyczytać wolę wspólnika – zgodę lub jej brak na dokonanie określonej czynności prawnej. Podjęcie uchwały może zatem wypełniać

---

¹⁸⁰ Szerzej A. Kidyba, *Spółka z o.o. Komentarz*, 2009, s. 608 oraz P. Pinior, *Nadzór...*, op. cit., s. 427 i n.) [w:] A. Kidyba Art. 219. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248987/625878>, dostęp: 2020-09-14.

¹⁸¹ Ibidem.

¹⁸² W. Szydło, *Prawna dopuszczalność korzystania przez radę nadzorczą spółki akcyjnej z pomocy podmiotów zewnętrznych*, PPH 2013, nr 6, s. 14.

¹⁸³ Wyrok SA w Poznaniu z 11.10.2012 r., I ACa 336/12.

¹⁸⁴ P. Pinior, *Z problematyki wyboru rady nadzorczej grupami*, *Przegląd Prawa Handlowego*, 2015, nr 9, s. 27-31.

znamiona przestępstwa - pomocnictwa (ewentualnie podżegania) w związku z przestępstwem z art. 296 § 1-4 Kodeksu karnego. Akceptacja uchwały przez radę nadzorczą w takim wypadku może stanowić jednocześnie działanie na szkodę spółki¹⁸⁵.

Z powyższych rozważań wynika, że członkowie rady nadzorczej mogą ponieść odpowiedzialność karną na podstawie art. 296 Kodeksu karnego, jednak pod pewnymi warunkami. Na radzie ciąży odpowiedzialność za nadzór nad działaniami zarządu spółki, jednak nie może on wywierać nacisku na decyzje zarządu. Członkowie rady nadzorczej wpływają na politykę spółki, jednak, zgodnie z art. 375¹ Kodeksu spółek handlowych walne zgromadzenie i rada nadzorcza nie mogą wydawać zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki. Ich polecenia nie mają mocy wiążącej, zatem przypisanie winy i pociągnięcie do odpowiedzialności jest nieco problematyczne. W tej sytuacji ciężko o jednoznaczne przypisanie winy sprawcy, zatem każdą sprawę należy zbadać indywidualnie.

Niemniej jednak, członkowie rady nadzorczej mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej z art. 296 Kodeksu karnego za wadliwe wykonywanie nadzoru.

Członkowie organów nadzoru mogą ponosić również odpowiedzialność jako osoby współdziałające zgodnie z treścią art. 18 Kodeksu karnego do czynu z art. 296 Kodeksu karnego¹⁸⁶, jak również w związku z art. 21 § 2 Kodeksu karnego, a więc w sytuacji współdziałania z członkiem zarządu, jeżeli okoliczność osobista dotycząca sprawcy, wpływająca chociażby tylko na wyższą karalność, stanowi znamię czynu zabronionego, współdziałający podlega odpowiedzialności karnej przewidzianej za ten czyn zabroniony, gdy o tej okoliczności wiedział, chociażby go nie dotyczyła.

Zgromadzenie wspólników, walne zgromadzenie akcjonariuszy

Walne zgromadzenie wspólników to istotny organ przedsiębiorstwa – spółki. W skład walnego zgromadzenia wchodzi właściciele spółki. Interesy wspólników są chronione przez prawo cywilne oraz karne. Podstawowym środkiem karnym mówiącym o karalnej niegospodarności art. 296 Kodeksu karnego. Chroni on właścicieli w wypadku naruszenia ich prawa przez inne osoby.

---

¹⁸⁵ J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna członków kolegialnych organów spółek kapitalowych - zagadnienia wybrane*, Prok. i Pr. 2006, nr 2, s. 40.

¹⁸⁶ A. Wyrzykowska, Ł. Czeakański, *Odpowiedzialność członków organów spółek kapitalowych*, Warszawa 2016 r., s. 208.

Zdaniem J. Lachowskiego i T. Oczkowskiego, aby spełnić kryteria podmiotu przestępstwa indywidualnego z art. 296 Kodeksu karnego w stosunku do współnika musi zaistnieć wadliwe wykonywanie nadzoru¹⁸⁷. Może ono przybrać postać jednorazowego zaniedbania lub zdarzeń, które w sposób ciągły są tolerowane.

O. Górniok twierdzi, że w doktrynie zaprezentowano pogląd, że sama możliwość pośredniego lub bezpośredniego oddziaływania na działania zarządu powinna być postrzegana jako czynnik, który podlega kryminalizacji. Walne zgromadzenie posiada możliwość wpływania na inne organy, które są decydem w sprawach majątkowych spółki kapitałowej. Kompetencje takiego gremium w postaci obsadzenia właściwych osób w organach uznaje się za współdecydowanie o sprawach majątkowych danego podmiotu¹⁸⁸. Jest to jednak daleko idąca interpretacja, ponieważ walne zgromadzenie nie może ponosić odpowiedzialności karnej z art. 296 Kodeksu karnego z uwagi na treść omawianego przepisu. Walne zgromadzenie jest właścicielem dóbr, a przepis dotyczy nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Może jednak wpływać poprzez nadzór, który może być nieprawidłowy. Wadliwy nadzór może się przejawiać np. w udzieleniu absolutorium zarządowi spółki, jeśli nie ma podstaw do jego udzielenia lub w każdej innej sytuacji gospodarczej. Inną kwestią jest brak jednomyślności w podejmowanych decyzjach walnego zgromadzenia.

Takie decyzje walnego zgromadzenia można odczytywać na gruncie prawa karnego jako zgodę pokrzywdzonego¹⁸⁹, jeżeli członek walnego zgromadzenia nie wystąpi np. o stwierdzenie nieważności uchwały na podstawie 189 Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 146 Kodeksu spółek handlowych.

Wątpliwości w kontekście znamion podmiotu przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego mogą budzić działania rady nadzorczej o rozszerzonych kompetencjach (które wynikają z przyznanych im uprawnień pozakodeksowych). Organ ten staje się wówczas uczestnikiem w procesie zarządzania mieniem spółki, gdyż za zajmowanie się cudzymi sprawami majątkowymi uchodzi za współdecydowanie o cudzym mieniu¹⁹⁰. Pogląd ten podziela A. Zientara, bo w tym przypadku wydaje się, że słuszny jest pogląd, iż członkowie rady mogą

---

¹⁸⁷ Por. O. Górniok, *Z problematyki odpowiedzialności karnej...*, s. 3. [w:] J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna członków kolegialnych organów spółek handlowych*. Prok. i Pr. 2006, nr 2 s. 37.

¹⁸⁸ Tak O. Górniok, *Z problematyki odpowiedzialności karnej...*s.4 oraz R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy...*s. 190-191, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 256-257.

¹⁸⁹ T. Oczkowski, *Interes spółki kapitałowej, a przestępstwo karalnej niegospodarności*, *Studia Prawnoustrojowe* Nr 52 (2021), s. 352.

¹⁹⁰ O. Górniok, *Z Problematyki odpowiedzialności karnej...*s.4, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 257.

być podmiotem przestępstwa z art. 296 § 1 Kodeksu karnego jeśli wyrażą swoją opinię¹⁹¹. Nie można się z tym jednak do końca zgodzić, bo za wyrażoną opinią powinny iść również czyny w postaci podejmowanych decyzji oraz uchwał.

Jeśli członkowie rady nadzorczej wyrażają zgodę na podejmowanie uchwał sprzecznych z majątkowym interesem spółki, które są wbrew interesom spółki i które doprowadzą do wyrządzenia jej znacznej szkody majątkowej, to istnieje możliwość pociągnięcia ich do odpowiedzialności karnej. Zdaniem T. Oczkowskiego „W takim zaś układzie podjęcie „przestępczej uchwały” może wypełnić znamiona pomocnictwa do przestępstwa z art. 296 § 1-4 Kodeksu karnego. Jednak ta kwestia wiąże się z problematyką ocen karnoprawnych podejmowania uchwał przez kolegialne organy spółki kapitałowej”¹⁹².

Podjęcie uchwały kolegialnej często poprzedza szereg działań, a wyrażenie woli jest efektem końcowym tych działań, mających bezpośredni wpływ na sytuację majątkową mocodawcy, również SN stanął na stanowisku, że jeśli uchwała osoby prawnej zawiera w sobie treść przestępczą, to każdy z jej uczestników, który przyczynił się do jej wydania, dopuścił się przestępstwa¹⁹³. Treść niektórych uchwał zgromadzenia wspólników lub rady nadzorczej, to uchwały zezwalające zarządowi spółki na dokonanie określonych czynności, które mogą być uznane za współdecydowanie o sprawach majątkowych spółki. Na gruncie karnym mogą zostać uznawane jako pomocnictwo.

Wyrażenie zgody na dokonanie czynu zabronionego polegającym na przyjęciu uchwały, która jest niekorzystna dla spółki nie zwolni z odpowiedzialności karnej sprawców wykonawczych, która rozciąga się na wszystkich uczestników. W procedowaniu nad uchwałą kolegialną poza członkami zarządu mogą również brać udział inne osoby. Na nich również ciąży odpowiedzialność karna. Nie można się ograniczyć tylko do zarządu, bowiem cały proces podjęcia uchwały jest czynnością współdecydowania o sprawach majątkowych spółki.

---

¹⁹¹ A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania* ...s.138; odmiennie J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna* ... s. 39-40. Zob. także uzasadnienie do wyroku SN z dnia 17 stycznia 1938 r. 3K. 1554/37, Zob. Orz. 1938, poz.173, gdzie przyjęto, że członkowie rady nadzorczej mogą odpowiadać z art. 296 k.k. z 1932 r., o ile współdziałają lub rozstrzygają w rozporządzaniu mieniem lub prawami majątkowymi spółdzielni. Zob. także uzasadnienie do postanowienia SN z dnia 6 marca 2009 r., II KK 283/08, OSNwSK, poz. 637, gdzie przyjęto, że w określonych sytuacjach rada nadzorcza spółki kapitałowej zajmuje się sprawami majątkowymi spółki. Na znaczenie poszczególnych kompetencji rady nadzorczej na podstawie przepisów art. 296 k.k. zwracają również uwagę J. Giezek, P. Kardas, *Przepisy karne Kodeksu spółek handlowych*, Kraków 2003, s.106, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 257.

¹⁹² Ibidem, s. 258.

¹⁹³ IV K 384/61, OSPiKA 1963, z. 2, poz. 45.

Stanowisko to wydaje się słuszne, bowiem uchwały tego rodzaju są przejawem woli podjęcia określonych czynności w imieniu i w interesie danej osoby prawnej¹⁹⁴.

Indywidualny charakter odpowiedzialności karnej powoduje, że prawnokarnemu wartościowaniu nie będzie podlegało zachowanie takiego grona jako całości, lecz zachowanie jego poszczególnych osób. W ocenie pozakarnej kluczowe znaczenie ma treść podjętej uchwały, będącej oświadczeniem woli danego organu spółki. W prawie karnym nie dokonujemy wyłącznie oceny samej uchwały, lecz dokonujemy także oceny procesu głosowania nad nią. To właśnie akt głosowania każdego z członków danego organu nad „przestępczą” uchwałą jest czynem człowieka w rozumieniu prawa karnego. Finalna treść oddanego głosu członka danego organu ma tu więc podstawowe znaczenie, ponieważ jak wiadomo indywidualny i ważny akt głosowania może przybrać trzy różne postacie: „za”, „przeciw” lub „wstrzymuję się”. Treść głosu członka rady nadzorczej lub wspólnika jest więc jednocześnie przejawem stosunku głosującego do treści danej uchwały¹⁹⁵.

Na treść przyjętej uchwały ma wiele czynników, czasami głosujący nie do końca zdaje sobie sprawę z konsekwencji swoich działań. Może dojść do sytuacji, kiedy głosujący tłumaczy się, że nie znał lub nie zrozumiał znaczenia podejmowanej uchwały. Tego rodzaju oceny będą już się jednak wiązały z oceną konkretnych stanów faktycznych w oparciu o ogólne przesłanki odpowiedzialności karnej. Co do zasady więc, za słuszne należy uznać stanowisko, że podjęcie uchwały przez organ kolegialny spółki kapitałowej oznaczać będzie, że głosowanie każdej z osób wchodzących w skład tego organu musi być uznane za czyn w rozumieniu prawa karnego¹⁹⁶.

Uchwała jest traktowana jako akt danego organu i jest aktem woli osób ją podejmujących. Przy ocenie odpowiedzialności karnej należy uwzględnić zarówno indywidualny charakter odpowiedzialności karnej, jak i zbiorowy kontekst działania. W tym wypadku będziemy mieli do czynienia z współdziałaniem w postaci współsprawstwa, ponieważ przestępcy działają wspólnie i w porozumieniu.

---

¹⁹⁴ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 261.

¹⁹⁵ Por. R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy...*s. 100, [w:] Ibidem, s. 262.

¹⁹⁶ Por. O. Górniok, *Z problematyki przestępstw popełnionych w działalności spółek...*s. 8-9 oraz tejsze, *Odpowiedzialność karna menadżerów 9 (z uwzględnieniem przepisów ustawy dodatkowych, w tym Kodeksu spółek handlowych)*, Toruń 2004, s. 47, zob. także J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna członków kolegialnych organów spółek kapitałowych...*s. 28-29; R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy...*s. 99, A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania ...*s. 136-137.

Zgodnie z treścią art. 18 § 1 Kodeksu karnego za sprawstwo odpowiada nie tylko ten, kto wykonuje czyn zabroniony sam albo za współsprawstwo wspólnie i w porozumieniu z inną osobą. W wypadku podejmowania uchwał kolegialnych w kapitałowych spółkach handlowych nie można z jednoznaczną stanowczością przyjąć, że w każdym akcie głosowania „przestępczej” uchwały głosujący działają wspólnie i w porozumieniu, więc są współsprawcami.

Zgodnie z treścią postanowienia SN z 15.10.2020 r. „zawarte między współsprawcami porozumienie pozwala przyjąć, że dane przestępstwo jest ich wspólnym dziełem i pozwala pociągnąć do odpowiedzialności karnej każdego ze współsprawców za całość przestępstwa zarówno wtedy, gdy każdy z nich zrealizował wszystkie ustawowe znamiona danego czynu, jak i wtedy, gdy osobiście zrealizował tylko pewną ich część, a nawet wówczas, gdy nie wyczerpał żadnego z ustawowych znamion, ale przyczynił się znacznie do jego popełnienia”¹⁹⁷. Przyjmując powyższą tezę w odniesieniu do przypisania znamion przestępstwa kluczowe jest zawarte porozumienie pomiędzy głosującymi nad uchwałą kolegialną.

Poddając po analizie treść art. 18 § 1 Kodeksu karnego można wywnioskować, że wynikają dwie przesłanki. Pierwsza to przesłanka przedmiotowa, a więc wspólne popełnienie określonego czynu zabronionego oraz przesłanka podmiotowa, którą jest porozumieniem między (głosującymi) poszczególnymi sprawcami o wspólnym dokonaniu danego czynu zabronionego. Niewątpliwie tak jest w przypadku przegłosowania „przestępczej” uchwały organu spółki, która jest przecież efektem grupowego działania wszystkich głosujących¹⁹⁸.

Nie można też wykluczyć takiej sytuacji, gdzie występuje porozumienie milczące, polegające na tym, że członek organu pozyskując wiedzę o zamiarach i treści głosowania pozostałych członków organu, podejmuje decyzję o głosowaniu zgodnie z zamiarem innych członków organu¹⁹⁹.

Mając na uwadze powyższe, ciężko udowodnić intencje głosujących, bowiem nie wiadomo czy działali w porozumieniu między sobą, czy doszło do przestępczej zмовы, która przekłada się nie tylko na treść uchwały, ale i na sposób działania głosujących. Dlatego też

---

¹⁹⁷ Postanowienie SN z 15.10.2020 r., IV KK 406/20.

¹⁹⁸ J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna członków kolegialnych organów spółek kapitałowych*...s.28-29 oraz R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy*...s. 99, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu*...s. 262-263.

¹⁹⁹ O. Górniok, *Z problematyki przestępstw popełnianych w działalności spółek*...s.13, [w:] Ibidem, s. 264.

odpowiedzialność karna za omawiane czyny w formie współsprawstwa, będzie tylko w wypadku zaistnienia ponad wszelką wątpliwość między nimi jednoznacznego porozumienia.

Przepisy prawa lub postanowienia umowy mogą przewidywać, że podejmowanie uchwał odbywa się za zgodą innych organów spółki. Aby dokonać określonych czynności wymagane jest uzyskanie określonej dyspozycji wspomnianych organów. Czynności te mogą zostać zinterpretowane jako współdecydowanie w procesie kształtowania polityki gospodarczej spółki kapitałowej.

W przypadku rady nadzorczej prawo handlowe przewiduje zakaz wydawania wiążących poleceń radzie nadzorczej²⁰⁰. Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych²⁰¹ spowodowała pewne modyfikacje w tym zakresie. W rozdziale VI dodano art. 21² Kodeksu spółek handlowych, który przedstawia możliwości wydawania przez spółkę dominującą wiążących poleceń spółkom zależnym uczestniczącym w grupie spółek. Ustawodawca nie doprecyzował jednak jakie organy mogą wydawać wiążące polecenia. Można się jedynie domyślać, że chodzi o zarząd spółki dominującej. W art. 21⁵ mowa jest o zwolnieniu z odpowiedzialności członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatora spółki za szkodę wyrządzoną wykonaniem wiążącego polecenia. Zgodnie z art. 293 § 3, art. 300¹²⁵, 483 Kodeksu spółek handlowych członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidator nie narusza obowiązku dołożenia staranności wynikającej z zawodowego charakteru swojej działalności, jeżeli postępując w sposób lojalny wobec spółki, działa w granicach uzasadnionego ryzyka gospodarczego, w tym na podstawie informacji, analiz i opinii, które powinny być w danych okolicznościach uwzględnione przy dokonywaniu starannej oceny. Zgodnie z art. 21⁴ Kodeksu spółek handlowych spółka zależna może odmówić wykonania wiążącego polecenia, jeżeli jego wykonanie doprowadziłoby do niewypłacalności albo zagrożenia niewypłacalnością tej spółki. W tym celu należy sporządzić stosowną uchwałę.

Można więc założyć, że wykonanie przez zarząd czynności o których była mowa w treści niektórych uchwał jednego z pozostałych organów będzie wyczerpywać znamiona czynu zabronionego, np. powodującego szkodę majątkową spółki lub szkodę wierzycieli spółki²⁰². Uchwałę nakazującą można też traktować jako sprawstwo polecające. Jeżeli w spółce dojdzie do zdominowania członków zarządu np. poprzez wydanie polecenia oddania

---

²⁰⁰ Zob. art. 219 § 2 Kodeksu spółek handlowych.

²⁰¹ Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.).

²⁰² T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 265-266.

korzystnego głosu w podejmowanej uchwale, to sprawca dopuszcza się przestępstwa sprawstwa polecającego. Sprawcą może być inny członek zarządu, członek walnego zgromadzenia lub ktokolwiek inny.

W obszarze form zjawiskowych podejmowania „przestępczych” uchwał kolegialnych organów spółek kapitałowych, wskazane jest również rozpatrzenie możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawców za usiłowanie popełnienia przestępstwa. Wystąpi to gdy uchwała dotycząca istotnych spraw majątkowych zostanie przygotowana, a nie poddana pod głosowanie lub wynik głosowania przesądzi, że tym, że nie zostaną podjęte czynności. W tym wypadku występuje czyn, w postaci głosowania. Zaznaczyć warto, że nie jest oczywistym czy opisane wyżej czynnością będą mieściły się w tej samej kwalifikacji, bowiem usiłowanie zmierza bezpośrednio do dokonania. Zapewne poddanie pod głosowanie uchwały wypełnia znamiona czynu zabronionego, jednak sporządzenie projektu budzi wątpliwości, ponieważ nie został on skierowany do adresata.

W przypadku nieprzegłosowania uchwały nie ma usiłowania, gdyż nie ma bezpośredniego zmiernia do podżegania lub sprawstwa polecającego, gdyż przegłosowana uchwała (a nie jej projekt) musi trafić do adresata.

W myśl uchwały 7 sędziów SN z dnia 21 października 2003 r., podżeganie może być popełnione w formie usiłowania, i to zarówno wtedy, gdy usiłujący bezskutecznie nakłania do czynu zabronionego, jak i wtedy gdy bezskutecznie nakłania do czynu zabronionego o znamionach podżegania²⁰³. Wydaje się, że właściwa kwalifikacja czynu to usiłowanie i pomocnictwo²⁰⁴.

Kiedy uczestnicy głosowania oddali swój głos, jednak nie doszło do uchwalenia „przestępczej” uchwały, swoim działaniem zmierniali do podjęcia takiej czynności, jednak ona nie następuje²⁰⁵.

---

²⁰³ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 21 października 2003 r. I KZP 11/03.

²⁰⁴ W orzecznictwie przyjmuje się, że dopuszczalne jest popełnienie podżegania w formie usiłowania. To samo stwierdzenie z powodzeniem można odnieść do pomocnictwa. Zob. uchwałę składu 7 sędziów SN z dnia 21 października 2003 r., IKZP 11/03, OSNKW 2003, nr 11-12, poz. 89, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 267-268.

²⁰⁵ Bliżej na ten temat możliwości podżegania i pomocnictwa zob. A. Wąsek [w:] O. Górniok i in. *Kodeks karny...*s. 259-261 oraz P. Kardas [w:] G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll *Kodeks karny*, t. 1, Komentarz do art. 1-116 k.k., red. A. Zoll, Kraków 2004, s. 361, [w:] Ibidem.

W wypadku podjęcia uchwały przez członków rady nadzorczej istnieje niska szansa, że dojdzie do przestępstwa z art. 13 k.k. § 2 w formie sprawstwa lub współsprawstwa, ponieważ zazwyczaj podjęcie uchwały w spółce jest poprzedzone analizami gospodarczymi, a wydanie uchwały jest jej finałem.

Założenie T. Oczkowskiego jest takie, że kwalifikacja czynów osób głosujących za przyjęciem uchwały zezwalającej wyglądałaby następująco: zgodnie art. 13 § 1 Kodeksu karnego odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem bezpośrednio zmierza do jego dokonania, które jednak nie następuje w zw. z art. 18 § 2 Kodeksu karnego odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego oraz odpowiedni przepis określający znamiona konkretnego typu przestępstwa²⁰⁶.

Analizując powyższy wywód, można dojść do wniosku, że samo podjęcie uchwały nie jest podżeganiem, a nieprzyjęcie uchwały nie jest usiłowaniem podżegania. Jeżeli członek zarządu za namową innego członka lub organu dąży do podjęcia uchwały, ale uchwała nie jest podjęta w wyniku głosowania, to czyn nie wyczerpuje znamion art. 13 § 2 ponieważ czyn ten cechuje nieświadomość.

---

²⁰⁶ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu...*s. 268.

Rozdział III. Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych

Przedmiotem ochrony karnoprawnej jest prawidłowy obrót gospodarczy. Rozróżniamy rodzajowy przedmiot ochrony oraz indywidualny. Rodzajowy przedmiot ochrony to dobro chronione całą grupą przepisów, najczęściej zgrupowanych w jednym rozdziale a indywidualny przedmiot ochrony to dobro chronione danym przepisem. O charakterze tych dóbr przesądzają znamiona przedmiotu ochrony czynu zabronionego. Przepisy chroniące dobro jakim jest obrót gospodarczy i interesy majątkowe w obrocie cywilnoprawnym zostały umiejscowione w rozdziale XXXVI Kodeksu karnego. Ustawodawca wprost rozróżnił sprawy majątkowe od działalności gospodarczej (jest to alternatywa łączna – można zajmować się sprawami majątkowymi, a nie działalnością gospodarczą podmiotu, można zajmować się oboma sprawami jednocześnie, można wreszcie zajmować się tylko działalnością). Wyłączenie spod ochrony podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej pozostawiłoby szerokie pole do nadużyć i godziłoby w interesy wielu podmiotów kolektywnych. Poza tym takie wyłączenie w żaden sposób nie zostało określone w treści art. 296 Kodeksu karnego²⁰⁷.

Rodzajowy przedmiot ochrony

Ustawodawca poprzez wszystkie przepisy karne chroni prawidłowy obrót gospodarczy w ujęciu ogólnospołecznym w takim znaczeniu, że chroni wszystkie podmioty na arenie handlowej. Jego ochrona polega na zabezpieczeniu tych dóbr wszystkim uczestnikom, a nie pojedynczemu podmiotowi. Rodzajowy przedmiot ochrony nie budzi tyle kontrowersji co indywidualny.

R. Zawłocki ograniczył się do stwierdzenia, że przedmiotem ochrony powinny zostać objęte tylko te podmioty, które prowadzą działalność gospodarczą, jednak większość autorów jest innego zdania i rozciągają ochronę przedmiotową na kościoły, organizacje polityczne, samorządy itp. Stanowisko to znajduje swoje uzasadnienie, ponieważ każdy podmiot wchodzi w stosunki gospodarcze, jest uczestnikiem obrotu gospodarczego, niezależnie czy prowadzi działalność gospodarczą czy nie. Podjęcie działalności znajduje swoje uzasadnienie na fakt, że ma związek z prozaicznymi czynnościami takimi jak wynajęcie pomieszczeń, obsługa konta

---

²⁰⁷ J. Potulski, *Komentarz. Art. 296 k.k.* (red.) R.A. Stefański 2021, wyd. 26/, <https://legalis.pl>

bankowego, opłatą za rachunki itp.²⁰⁸. Natomiast K. Nitkowski wskazuje, że przedmiotem ochrony jest dobro wspólne, dotyczące obrotu gospodarczego²⁰⁹.

R. Zawłocki odwołuje się do dobrych obyczajów, zasad etycznych i moralnych w prowadzeniu działalności gospodarczej. Podstawą prawidłowego obrotu gospodarczego jest uczciwość konkurencji, dobre obyczaje, przyzwoitość, zakaz stawiania się na pozycji dominującej i godziwość. U podstaw leżą wartości etyczne, które są wyrażone w normach prawnych. Podkreślić trzeba, że sama norma prawna nie stanowi dobra, lecz jest wyrazem ochrony tego dobra. Wyżej wymienione normy moralne stanowią o treści znamion rodzajowego przedmiotu ochrony przepisów karnych określających przestępstwa gospodarcze. R. Zawłocki jest zdania, że wartością nadrzędną w obrocie gospodarczym są wartości moralne, ponieważ w praktyce są one powszechnie łamane. W obrocie gospodarczym panuje interesowność, subiektywizm, konflikt interesów, natomiast w etyce mieści się porozumienie i bezinteresowność. Obrót gospodarczy powinien być oparty na zaufaniu i wartościach etycznych. Patologicznym zjawiskiem jest naruszenie tego dobra, zaś karalnym jest naruszenie norm prawnych. Oczywiście normy etyczne nie mogą być jedynym kryterium w ocenie karnoprawnej przy zastosowaniu art. 296 Kodeksu karnego. Autor jednak podkreśla, że znamiona przestępstwa nadużycia zaufania nie są oczywiste i każdy przypadek należy wnikliwie zbadać²¹⁰.

Indywidualny przedmiot ochrony

Zdaniem T. Oczkowskiego art. 296 Kodeksu karnego chroni każdy podmiot prawny, pokrzywdzonym może być osoba fizyczna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej oraz osoba prawna. Przepis art. 296 Kodeksu karnego chroni każdy podmiot prawny²¹¹. Przepis ten chroni interesy majątkowe osób fizycznych, prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadającej osobowości prawnej²¹².

---

²⁰⁸ R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy i członków rad nadzorczych spółek handlowych*, Warszawa 2009, s. 183.

²⁰⁹ K. Nitkowski, *Przestępstwa w obrocie gospodarczym...*, Warszawa 2013, s. 32.

²¹⁰ R. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2007, s. 74 i n.

²¹¹ T. Oczkowski (red.) R. Zawłocki, *System Prawa Handlowego* T. 10, T. Oczkowski, <https://sip-1legalis-1pl-100bd6bn70dab.han3.uci.umk.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damr9y2demi#tabs-metrical-info>, dostęp: 01.02.2021.

²¹² T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* Warszawa 2013, s. 83.

Zdaniem O. Górniok sformułowanie: „interesy majątkowe” to pojęcie umowne. Odnosi się do czynności albo uprawnienia, których przedmiotem (pośrednio lub bezpośrednio) są składniki majątku przedsiębiorstwa, bez względu na status właściciela mienia. Skarb Państwa może również być udziałowcem²¹³.

Treść art. 296 Kodeksu karnego wskazuje, że przedmiotem ochrony są interesy majątkowe mocodawcy. Przedmiotem ochrony jest również stosunek prawny pomiędzy mocodawcą, a umocowanym, ponieważ jest to szczególny rodzaj umowy, oparty na zaufaniu mocodawcy względem osoby, której powierzyła prowadzenie swoich spraw majątkowych²¹⁴. Prawo ma na względzie nie tylko podmioty działające na wolnym rynku, ale również państwowe i jednostki samorządowe. Zazwyczaj są to sytuacje, kiedy wyżej wymienione jednostki angażują się kapitałowo. Jednak ochrona ta będzie pośrednia, bowiem, dotyczy powiernika kapitału²¹⁵.

Istnieje też pogląd, że działanie umocowanego nie musi mieć bezpośredniego związku z prowadzeniem działalności gospodarczej²¹⁶. Taka sytuacja może mieć miejsce, kiedy np. funkcjonariusz publiczny może zarządzać mieniem Skarbu Państwa, ale nie oznacza to, że prowadzi działalność gospodarczą i uczestniczy w obrocie gospodarczym.

Pojęcie „sprawy majątkowe” zostało zdefiniowane przez Sąd Najwyższy²¹⁷, i należy przez to rozumieć wszystko co jest związane z majątkiem i sytuacją majątkową danego podmiotu.

Art. 296 Kodeksu karnego stoi na straży interesu ekonomicznego podmiotu, który powstał na podstawie kapitału zainwestowanego przez inne podmioty, m.in. Skarb Państwa²¹⁸. Oprócz spraw majątkowych o których mowa w art. 296 Kodeksu karnego przedmiotem ochrony jest sama działalność gospodarcza. Pod tym pojęciem mieszczą się sprawy majątkowe oraz pozostałe, które mieszczą się w granicach działalności konkretnego podmiotu²¹⁹.

---

²¹³ O. Górniok, *Prawo gospodarcze*, s. 13, [w:] R. Zawłocki, *System Prawa Karnego, Przepisy przeciwko mieniu i gospodarce*, Tom 9, Warszawa 2011, s. 465.

²¹⁴ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 84.

²¹⁵ Ibidem.

²¹⁶ Por. Peiper, *Komentarz k.k.*, 1933, s. 580, [w:] R. Zawłocki, *System Prawa Karnego, Przepisy przeciwko mieniu i gospodarce*, Tom 9, Warszawa 2011, s. 466.

²¹⁷ Wyrok SN z dnia 13 listopada 2004 r. IV KK173/04, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 1981.

²¹⁸ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 84.

²¹⁹ Tak. P. Kardas [w:] A. Barczak – Oplustin, G. Bogdan, Z. Cwiągalski, M. Dąbrowska- Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, N. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny, Część Szczególna*, t. III, Komentarz do art. 278-363 k.k., Kraków 2006, [w:] R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy i ...*, Warszawa 2009, s. 183.

Przykładem wartości niematerialnej, aczkolwiek związanej z prowadzeniem cudzych spraw majątkowych może być obowiązek zachowania lojalności członka zarządu wobec spółki zgodnie z aktualnie obowiązującym stanem prawnym. Obowiązek zachowania lojalności to niewyczerpany katalog zachowań menadżera, który nie ma wartości materialnej tylko moralną.

Budowanie zaufania rozpoczyna się od podejmowania właściwych decyzji organów spółek. Zaufanie do marki produktu czy firmy przekłada się na wolumen sprzedaży czy wartości akcji. Zatem osoba, która zajmuje się cudzymi sprawami majątkowymi powinna posiadać cechę utożsamiania się ze spółką oraz działać na jej korzyść, nie tylko z obowiązku ale również z szeroko pojętych właściwych norm społecznych²²⁰. Lojalność oraz wydajność, a szczególności współdziałanie organów znajduje swoje przełożenie w efektywności działania²²¹. Aktualnie obowiązujące przepisy zawarte w Kodeksie spółek handlowych wymagają zachowania lojalności np. członka zarządu spółki. Lojalność wynika z przepisów, ale też z cech moralnych. Lojalność umocowanego do mandanta zaczyna się właśnie od zaufania.

Penalizacja zachowań zawartych w art. 296 Kodeksu karnego chroni bezpośrednio interes finansowy podmiotu (udziałowca, akcjonariusza spółki kapitałowej lub innego podmiotu), który zaangażował środki w inwestycję, nie tylko podmioty prywatne, ale też należące do Skarbu Państwa lub samorządowe²²². Zgodnie z art. 33 Kodeksu cywilnego Skarb Państwa jest osobą prawną i w świetle art. 296 Kodeksu karnego podlega ochronie i nie można zakładać, że mienie Skarbu Państwa będzie tylko mieniem ułamkowym w przedsięwzięciu²²³. Skarb Państwa występuje tu w roli pomiotu i na takiej płaszczyźnie podlega ochronie prawnej, nie można go utożsamiać w tej sytuacji jako podmiotu sprawującego władzę²²⁴.

Często w spółkach istnieje konflikt interesów. Należy odróżnić interes wspólnika od interesu spółki, która zobowiązała się do wspólnego działania i osiągnięcia określonego celu. Interes spółki wydaje się być dobrem nadrzędnym, bo jest podmiotem dominującym. Jeżeli wspólnik mniejszościowy nie zgłosi sprzeciwu to na płaszczyźnie prawa karnego jest to

---

²²⁰ J. Kang, G. Hustve, *Building Trust Between Consumers and Corporations: The Role of Consumer Perceptions of Transparency and Social Responsibility*, Journal of Business Ethics, December 2014, Vol. 125, No. 2 (December 2014), s. 253-265.

²²¹ M. Brychko, A. Semenog, *Efficiency as a new ideology of trust-building corporate governance*, BEH Business and Economic Horizons, Tom 14, Issue 4, 2018, s. 913-925.

²²² R. Zawłocki, *Przestępstwo niegospodarności...*, [w:] *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. tomu, R. Zawłocki, *System Prawa Karnego*, (red.) A. Marek, t. 9, Warszawa 2011, s.465, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* s. 85.

²²³ K. Buczkowski, M. Wojtaszek, *Przestępstwa gospodarcze w praktyce prokuratorskiej i sądowej*, Warszawa 1998 r., cyt. za T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, s. 85.

²²⁴ J. Skorupka, *Typy przestępstwa nadużycia zaufania*, Prok. i Pr., nr 2, s.22, [w:] Ibidem.

odebrane jako zgoda pokrzywdzonego. Zazwyczaj każdy podmiot dba o własne interesy, a konflikt jest nieunikniony jeżeli są przeciwstawne. Powstaje sprzeczność interesów poszczególnych wspólników z interesami spółki²²⁵. W tak skomplikowanej sytuacji, pod ochroną jest interes poszczególnych spółek mniejszościowych i im właśnie przysługuje status pokrzywdzonego w wypadku naruszenia prawa²²⁶. Problem ten jest złożony, ponieważ przyjęć należy, że nie jest możliwe, aby interes spółki i interes wszystkich wspólników były ze sobą zawsze tożsame. Jednak co do zasady na gruncie Kodeksu spółek handlowych, interes spółki utożsamiany jest przede wszystkim z interesem (wspólnika) akcjonariusza większościowego, bowiem on wnosi największy wkład i to on ponosi największe ryzyko prowadzonej przez spółkę działalności²²⁷. Aczkolwiek wartość wkładu finansowego może stanowić różną wartość dla poszczególnych udziałowców, mimo, że wartość nominalna każdego udziału jest jednakowa. Tak samo wartość dla jednego udziałowca może być dorobkiem jego życia, a dla udziałowca większościowego ta sama wartość nominalna stanowi tylko ułamek jego majątku.

Interes spółki, a interes wspólnika

Zdefiniowanie interesu spółki jest problemem złożonym, gdyż zarówno w doktrynie jak i judykaturze poglądy są podzielone. Podmioty nawiązują spółki w celu osiągnięcia wspólnych korzyści. Zgodnie z art. 3 Kodeksu spółek handlowych przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

Przyjąć należy, że pod sformułowaniem „wypadkowa” mieści się interes akcjonariusza większościowego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r.,²²⁸ zdefiniowano interes spółki handlowej. Zgodnie z orzeczeniem interes spółki handlowej odpowiada interesom wszystkich grup jej wspólników i ma na względzie dobro spółki – cel który został

---

²²⁵ Por. D. Wajda, *Obowiązek lojalności akcjonariuszy przy podejmowaniu uchwał*, Prawo Spółek, nr 9, s. 53, choć trafnie autorka podkreśliła, że w przypadku spółek akcyjnych o rozbudowanym akcjonariacie ten obowiązek lojalności wszystkich akcjonariuszy i spółki nie jest tu prymatem i budzi kontrowersje, w przeciwieństwie do spółek osobowych, gdzie liczba wspólników jest mniejsza, a więzi prawnej ekonomiczne między nimi zdecydowanie głębsze, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s.86.

²²⁶ T. Oczkowski, [w:] J. Bieniak, G. Nita – Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zwałocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 1781.

²²⁷ T. Oczkowski, [w:] J. Okolski, D. Wajda, *Rządy większości a ochrona akcjonariuszy mniejszościowych*, Przegląd Prawa Handlowego 2005, nr 6, s. 6.

²²⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09. OSNC 2010 nr 4, poz. 63.

wyznaczony w statucie spółki. Sąd Najwyższy powołał się również na art. 3 Kodeksu spółek handlowych wskazując, że obowiązkiem wspólników lub akcjonariuszy jest dążenie do wspólnego celu. Sąd Najwyższy podkreśla również, że nie może istnieć odrębny interes wspólnika inny niż interes spółki. Nie do przyjęcia jest sytuacja, gdzie uwzględnia się tylko interes wspólnika większościowego. Podobnie nie można uznać, że działanie obronne akcjonariusza mniejszościowego zawsze podyktowane jest interesem spółki lub zostaje podjęte w obiektywnym jej interesie²²⁹. Reasumując: interes wspólnika nie może być sprzeczny z interesem spółki, która powstała z udziałem wspólników lub akcjonariuszy. W konsekwencji istnieje obowiązek dbania o wspólny cel, który został ustanowiony w umowie – statucie, a naruszenie tego zobowiązania – umowy rodzi odpowiedzialność za działania sprzeczne z postanowieniami statutu spółki. Dodać należy, że członkowie zarządu nie są związani z wytycznymi – instrukcjami akcjonariuszy spółki, które mogą mieć różną postać²³⁰. Aczkolwiek mają wpływ na obsadzenie członków zarządu i w sposób pośredni decydują o losach spółki.

R. Rozwadowski twierdzi, że podział na wspólnika większościowego i mniejszościowego zrodził się z konfliktu interesu pomiędzy interesem spółki, a interesem wspólnika i jest wypadkową interesów akcjonariuszy²³¹. Spółki kapitałowe w odróżnieniu od spółek osobowych są spółkami właścicielskimi, a nie zarządczymi, niemniej nie można ich traktować jak odrębny, abstrakcyjny twór, zatem należy mieć na uwadze strategiczne interesy udziałowca, które są niekiedy sprzeczne z interesem udziałowca mniejszościowego²³².

Z uwagi na dysproporcje udziałów zakłada się, że wspólnik mniejszościowy zawsze może zostać pokrzywdzony. Z drugiej zaś strony sprzeciw wspólnika mniejszościowego godzi w postanowienia i umowy spółki. Jeśli interes wspólnika mniejszościowego zakłada wyłącznie obronę swoich praw oraz wynikających z tego tytułu profitów, to nie można zakładać, że wspólnik mniejszościowy kieruje się wyłącznie dobrem spółki. Można przypuszczać, że w tej konkretnej sytuacji wspólnik mniejszościowy kieruje się wyłącznie dobrem swojego interesu. W przeważającej części opinii uważa się, że interes spółki jest zapisany w art. 422 Kodeksu spółek handlowych i jest środkiem prawnym którym może posłużyć się wspólnik do wyegzekwowania swoich spraw w stosunku do według niego niekorzystnych uchwał. Przemawia za tym art. 249 Kodeksu spółek handlowych, który stoi na straży wspólnego

---

²²⁹ Ibidem.

²³⁰ T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa, 2013, s. 256.

²³¹ R. Rozwadowski, *Interes spółki to nie zawsze interes akcjonariusza*, <https://www.prawo.pl/dostep:11.01.2020>.

²³² T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes...* Toruń 2019, Materiały konferencyjne prelegenta T. Oczkowskiego.

interesu wspólników i daje możliwość zaskarżenia uchwał w wypadku pokrzywdzenia wspólnika, sporządzenia uchwały sprzecznej z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki. Ustawodawca przewidział możliwość zaskarżenia uchwały i wytoczenie powództwa o jej uchylenie.

Możliwość zaskarżenia uchwały wynikająca z art. 249 Kodeksu spółek handlowych powinno zawierać uzasadnienie zaistnienia sprzeczności uchwały z umową lub sprzeczności z dobrymi obyczajami, a powód powinien wykazać to, że uchwała godzi w interesy spółki lub została podjęta w celu pokrzywdzenia wspólnika. Tezę tę potwierdza Wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 24 maja 2017 r.²³³.

Przy podejmowaniu decyzji w spółce trzeba mieć na względzie interes wspólnika mniejszościowego. Jeśli zostanie on naruszony w imię interesu wspólnika lub akcjonariusza większościowego, to przysługuje mu prawo do usunięcia skutków tego naruszenia²³⁴. Zarząd spółki podejmując działania musi mieć na uwadze ryzyko dokonania czynności, które mogą podlegać odpowiedzialności cywilnej i karnej, niezależnie czy czyn jest popełniony z umyślnie czy nieumyślnie. Niewątpliwie na członkach zarządu spoczywa ogromna odpowiedzialność za podejmowane działania. Uchwały w spółkach są podejmowane większością głosów, zatem interes wspólnika większościowego jest chroniony w pierwszym rzędzie. Na podstawie art. 3 Kodeksu spółek handlowych można wysnuć wniosek, że wspólnik mniejszościowy powinien dla dobra spółki nie zgłaszać sprzeciwu o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały.

Aktualnie obowiązujące przepisy Kodeksu spółek handlowych w zakresie obowiązku lojalności są nieco kontrowersyjne. Z jednej strony umacniają i zabezpieczają prawidłowy obrót gospodarczy, a z drugiej są wątpliwe przy dochodzeniu swoich praw i interesu przez pokrzywdzonego. Zachwiana jest tuła rola prawa karnego, ponieważ ustawodawca niejako uwalnia sprawcę (spółkę mniejszościową) przestępstwa nadużycia zaufania od odpowiedzialności. Sformułowania dotyczące rzetelności w wykonywaniu powierzonych zadań oraz wydawanie wiążących poleceń wspólnikowi mniejszościowemu zagrażają samej spółce mniejszościowej, akcjonariuszom, jej wierzycielom.

Oczywistą sprawą jest, że rzetelność w wykonywaniu powierzonych zadań jest niezbędną przesłanką do prawidłowego sprawowania powierzonych zadań, jednak w wypadku przestępstwa nadużycia zaufania określenie znamion jest często problematyczne z uwagi na

---

²³³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 maja 2017 r. II AKa 120/17.

²³⁴ M. Pyka i M. Zięba, *Zasada ochrony praw wspólników mniejszościowych w spółce kapitalowej*, Przegląd Prawa Handlowego, 2013, nr 2. s. 52-56, , <https://sip.lex.pl/#/publication/151158764>, dostęp: 2020-01-12

fakt iż art. 296 Kodeksu karnego ma charakter blankietowy, a zakres obowiązków menadżera, członka zarządu spółki jest niedookreślony. Jak już wcześniej wspomniano istotną rolę odgrywają zasady etyczne, moralne oraz obowiązek zachowania lojalności menadżera czy członka zarządu spółki.

Przykładowo grupa spółek może podjąć decyzję o inwestycji, która narazi na szkodę wspólnika mniejszościowego. Podjęta uchwała z pokrzywdzeniem wspólnika mniejszościowego narazi ją na utratę płynności finansowej, doprowadzi do likwidacji spółki. Szkada zostanie wyrządzona w samej spółce mniejszościowej, jak również akcjonariuszom, ewentualnym wierzycielom.

Przepisy zawarte w Kodeksie spółek handlowych z art. 21⁵, art.293, art. 300¹²⁵, art. 483 uwalniają od odpowiedzialności członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatorów spółki zależnej. Nie podlegają oni również odpowiedzialności z art. 415, 475 Kodeksu cywilnego. Oznacza to, że odpowiedzialność poniesie grupa spółek – spółka dominująca. Trzeba dodać, że grupa spółek jest *quasi* spółką dominującą, ponieważ nie posiada ona organów do wydawania poleceń. Ustawodawca tutaj wzmocnił nieformalnie członków zarządu oraz komisji rewizyjnej spółki dominującej. Grupa spółek funkcjonuje niejako jak rodzina: spółka matka i spółki córki. Uwolnienie od odpowiedzialności wspólnika mniejszościowego przerzuca odpowiedzialność na grupę spółek.

Z punktu widzenia prawnokarnego odpowiedzialność członków organu spółki mniejszościowej z art. 296 Kodeksu karnego jest wyłączona. „A zatem w przypadku ważnie wydanego wiążącego polecenia, co do którego nie zachodzą przesłanki do odmowy jego wykonania, i w zakresie, w jakim działania zarządu nie wykraczają poza zakres określony w wiążącym poleceniu, zarząd nie powinien ponosić odpowiedzialności, o której mowa w art. 296 Kodeksu karnego. Wykonanie wiążącego polecenia będzie bowiem stanowiło obowiązek członka organu, nie będzie natomiast „nadużyciem udzielonych mu uprawnień lub niedopełnieniem ciążącego na nim obowiązku”²³⁵.

Jeżeli jednak spółka mniejszościowa uzna, że wykonanie polecenia narazi ją na szkodę, to może wytoczyć powództwo o unieważnienie lub uchylenie uchwały.

---

²³⁵ A. Czarnecka [w:] Prawo holdingowe. Praktyczny komentarz, red. M. Baran, Warszawa 2022, art. 21(5). <https://sip.lex.pl/#/commentary/587895487/692927/baran-mateusz-red-czarnecka-aleksandra-red-prawo-holdingowe-praktyczny-komentarz?cm=URELATIONS> (dostęp: 2023-09-10 10:27).

Podstawą do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały może być sprzeczność uchwały z umową spółki/statutem bądź sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami i godząca w interes spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie wspólnika/akcjonariusza (art. 249 § 1 Kodeksu spółek handlowych i odpowiednio art. 422 § 1 Kodeksu spółek handlowych)²³⁶.

Zaskarżenie uchwały może odbywać się na podstawie:

- 1) Naruszenia postanowień umowy spółki i jednocześnie można ona godzić w interesy spółki, a skutki jej mają na celu pokrzywdzenie wspólnika.
- 2) Uchwała może też być sprzeczna z dobrymi obyczajami i jednocześnie godzić w interesy spółki.
- 3) Uchwała może być sprzeczna z dobrymi obyczajami i mieć na celu pokrzywdzenie wspólnika²³⁷.

Ponadto możliwe jest aby uchwała była:

- 1) Sprzeczna ze statutem spółki i była sprzeczna z dobrymi obyczajami i jednocześnie godziła w interesy spółki.
- 2) Sprzeczna z umową spółki i była sprzeczna z dobrymi obyczajami i jednocześnie miała na celu pokrzywdzenie wspólnika.
- 3) Sprzeczna z umową spółki i sprzeczna z dobrymi obyczajami i jednocześnie godziła w interesy spółki oraz miała na celu pokrzywdzenie wspólnika.

Naruszenie prawa może zaistnieć bezpośrednio lub pośrednio, poprzez niedotrzymanie postanowień umowy, czy też naruszenie zasad głosowania niezależnie od aktualnie obowiązujących norm prawnych wynikających choćby z Kodeksu spółek handlowych (na przykład w umowie spółki powtórzono niektóre normy kodeksu spółek handlowych), wówczas stosujemy przepis art. 252 Kodeksu spółek handlowych, a nie art. 249 Kodeksu spółek handlowych²³⁸.

---

²³⁶ G. Cern, *Uchylenie i stwierdzenie nieważności uchwał na gruncie art. 249 § 1 i art. 422 § 1 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 252 § 1 i 425 § 1 k.s.h.* Publikacje Elektroniczne ABC, dostęp: 2020-09-14. Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#/publication/469870565>.

²³⁷ Podobnie T. Regucki, *Czy sprzeczność ze statutem albo umową spółki może być samodzielną podstawą powództwa o uchylenie uchwały?*, Przegląd Prawa Handlowego 2014, nr 10, s. 20 i n.) - T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes Wspólników*, Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym, Toruń 2019.

²³⁸ Por. S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych*, Przegląd Prawa Handlowego 2006, nr 1, s. 14) - T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes Wspólników*, Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym, Toruń 2019.

Przepis art. 252 Kodeksu spółek handlowych odnosi się do innej sytuacji, niż sytuacje uregulowane w art. 249 Kodeksu spółek handlowych. Chodzi w nim o te przypadki, gdy następuje naruszenie przepisów ustawy bezwzględnie obowiązujących, ale też dyspozytywnych, które wcześniej nie zostały zmienione umową stron. Naruszenie może wynikać z treści samej uchwały, sposobu zwoływania i obradowania zgromadzenia. Uchybienia o charakterze proceduralnym muszą wpływać na jej treść lub wynik głosowania²³⁹.

Zgodnie z art. 249 Kodeksu spółek handlowych sporna uchwała godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie wspólnika²⁴⁰ i podlega uchyleniu.

Drugi z poglądów reprezentowany w doktrynie zakłada, że sprzeczność uchwały z umową spółki stanowi samodzielną przesłankę zaskarżenia uchwał wspólników, a sprzeczność z dobrymi obyczajami może stanowić podstawę powództwa o uchylenie uchwały, o ile jednocześnie godzi w interesy spółki lub ma na celu pokrzywdzenie wspólnika²⁴¹.

Stanowisko SN z dnia 13 maja 2011 r. wyrażone na gruncie analogicznych przepisów dotyczących spółki akcyjnej²⁴², zgodnie z którym sankcję wynikającą z art. 425 Kodeksu spółek handlowych należy uznać za zbieżną z sankcją przewidzianą w art. 422 § 1 Kodeksu spółek handlowych²⁴³.

Odmienne i nieznaające oparcia w obecnie obowiązujących przepisach stanowisko zajął jednak SN w uchwale 7 sędziów z dnia 18 września 2013 r.²⁴⁴. Sąd Najwyższy przyjął bowiem, że wyrok stwierdzający nieważność sprzecznej z ustawą uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej ma charakter konstytutywny²⁴⁵, stwierdzającego nieważność sprzecznej z ustawą uchwały wspólników²⁴⁶. Uchwała 7 sędziów stwierdziła konstytutywny charakter

---

²³⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie - I Wydział Cywilny z dnia 5 marca 2020 r. I AGa 61/19.

²⁴⁰ Wyrok SA w Warszawie z 18.1.2013 r., VI ACA 994/12.

²⁴¹ K. Strzelczyk, [w:] R. Potrzebny, T. Siemiątkowski, Komentarz KSH, t. II, 2011, s. 482; A. Rachwał, [w:] System PrHandl, t. 2, 2012, s. 815; Rodzyńkiewicz, Komentarz KSH, 2009, s. 456; T. Szczurowski, *Wadliwość czynności*, s. 247–248), [w:] Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 249 KSH (red.) Strzępka 2015, wyd. 7/ J. Strzępka/ E. Zielińska, <https://legalis.pl>, dostęp: 15.09.2020.

²⁴² Wyrok SN z dnia 13 maja 2011 r., V CSK 361/10.

²⁴³ A. Kidyba Art. 252. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, dostęp: 2020-09-14, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249020/625916>.

²⁴⁴ Uchwała SN 7 sędziów z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23.

²⁴⁵ Zob. komentarze i glosy do powołanego stanowiska SN: krytyczne - M. Dumkiewicz, A. Kidyba, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249020/625916>, dostęp: 2020-09-14.

²⁴⁶ A. Kappes, Glosa do uchwały SN (7) z 18.9.2013 r. (III CZP 13/13), Mon. Pr. Hand. 2014, nr 1, s. 38 i n.

wyroku stwierdzającego nieważność uchwały²⁴⁷, jednak w późniejszych latach doszło do refleksji co do obowiązku wykonania uchwały sprzecznej z prawem. W nawiązaniu do art. 296 Kodeksu karnego oraz art. 8 par. 2 Kodeksu postępowania karnego prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo lub stosunek prawny są jednak wiążące.

T. Oczkowski twierdzi, że w ocenie prawnokarnej na podstawie art. 296 § 1–4 Kodeksu karnego bezpośrednio znaczenie będzie miała uchwała, która nie była sprzeczna z interesem spółki, ale godziła w interes wspólnika mniejszościowego. Jednak jeżeli uchwała godziła wyłącznie w interes wspólnika mniejszościowego, to nie mogła godzić w interes majątkowy spółki. Wniosek jest taki, że odróżnia się działania godzące w interes majątkowy spółki od działań godzących w interesy majątkowe poszczególnych akcjonariuszy (które nie są objęte znamionami czynów zabronionych opisanych w art. 296 par. 1–4 Kodeksu karnego), na płaszczyźnie prawa handlowego jak i karnego. Uchylenie uchwały przez wspólnika mniejszościowego odpowiedniej uchwały właścicielskiej nie będzie podstawą do formułowania zarzutów karnych na podstawie art. 296 par. 1–4 Kodeksu karnego, o ile jedną z przesłanek uchylenia tego rodzaju decyzji było godzenie w interesy mniejszościowego właściciela spółki. Nawet jeśli uchylenie uchwały godziło w interes spółki i treść orzeczenia wiąże w postępowaniu karnym, nie oznacza wcale, że będzie to skutkowało koniecznością ocen pod kątem wyczerpania znamion czynów z art. 296 § 1–4 Kodeksu karnego, innych decyzji majątkowych, które mają związek z zapoczątkowaną uchwałą. Taka sytuacja może nastąpić, kiedy uchwała obowiązywała, a postępowanie o uchylenie uchwały nadal trwa. W tej sytuacji członkowie zarządu oraz inne osoby dokonujące czynności są związane tą uchwałą i mają pełnie prawo powołać się na przepis art. 30 Kodeksu karnego dotyczący usprawiedliwionej nieświadomości bezprawności podejmowanych działań.²⁴⁸

---

²⁴⁷ Krytycznie o uchwale składu 7 sędziów SN z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13) PPH 2014, nr 9, s. 34 i n.; P. Pinior, *Obowiązek wykonania uchwały sprzecznej z prawem*, PPH 2014, nr 9, s. 55 i n.; M. Leśniak, *Zakres kognicji sądu rejestrowego wobec uchwał zgromadzeń wspólników lub walnych zgromadzeń sprzecznych z ustawą w świetle uchwały składu 7 sędziów SN z 18.09.2013 r.* (III CZP 13/13), PPH 2014, nr 10, s. 53 i n.; K. Osajda, *Trzytności uwag krytycznych do uchwały składu 7 sędziów SN z 18.09.2013 r.* (III CZP 13/13), PPH 2014, nr 10, s. 40 i n.; A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych po 15 latach. Kilka refleksji* [w:] *Kodeks po 15 latach*, s. 243 oraz aprobuje - J. Frąckowiak, *Charakter prawny uchwał organów spółek...*, PPH 2014, nr 9, s. 26 i n.; W.J. Katner, K. Osajda, *Niezgodne z prawem uchwały wspólników spółek kapitałowych - uwagi na tle uchwały składu 7 sędziów SN z 18.09.2013 r.* (III CZP 13/13), PPH 2014, nr 9, s. 18 i n.; zob. również R. Uliasz, *Czy jest potrzebna reforma przepisów dotyczących zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych* [w:] *Kodeks po 15 latach*, s. 787, który formułuje postulat *de lege ferenda*, aby stanowisko wyrażone w wyżej wymienionej uchwale SN usankcjonować normatywnie w odniesieniu do mniej istotnych postaci sprzeczności uchwały z ustawą), [w:] A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249020/625916>, dostęp: 2020-09-14.

²⁴⁸ T. Oczkowski, *Interes spółki kapitałowej a przestępstwo karalnej niegospodarności*, *Studia Prawnoustrojowe* 52 Uniwersytet Warmińsko – Mazurski 2021, s. 355-356.

Interes spółki i interes wspólnika powinien być zbieżny. Zawiązanie spółki powinno przynieść wspólnikom profity, a wspólne działanie jest środkiem do osiągnięcia celów gospodarczych. Brak zgody między wspólnikami na poszczególne działania powoduje spory. Jeśli uchwała zostanie wydana z pokrzywdzeniem wspólnika, to ma on prawo do obrony w postaci unieważnienia lub uchylenia uchwały.

W świetle nowelizacji Kodeksu spółek handlowych²⁴⁹ wspólnik większościowy może wydać wiążące polecenie wspólnikowi mniejszościowemu. Może on jednak odmówić wykonania polecenia, jeśli wykonanie go naraziłoby na wystąpienie szkody. W celu wypracowania konsensusu spółka może powołać doradcę lub zespół doradców, aby zminimalizować ryzyko gospodarcze i podjąć właściwą decyzję.

„Taki stan rzeczy będzie natomiast bardzo trudny dla członków zarządu spółki zależnej niepozostającej w grupie spółek lub otrzymujących „nieformalne wiążące polecenie”. Wówczas bowiem mogą być oni zmuszeni do wyboru pomiędzy ryzykiem odpowiedzialności wobec spółki (w tym być może nawet odpowiedzialnością karną) a ryzykiem poniesienia odpowiedzialności organizacyjnej w przypadku niepodjęcia oczekiwanych działań.”²⁵⁰

Dobre obyczaje

Definicja dobrych obyczajów jest oparta na kryterium wartościującym zaczerpniętym z zasad powszechnej obyczajowości. Przez dobre obyczaje należy rozumieć takie zachowania, które wpływają pozytywnie na funkcjonowanie spółki i otoczenie "gospodarcze", a są z pewnością związane z przestrzeganiem uczciwości "kupieckiej" przy prowadzeniu działalności gospodarczej²⁵¹.

---

²⁴⁹ Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.).

²⁵⁰ A. Czarnecka [w:] Prawo holdingowe. Praktyczny komentarz, red. M. Baran, Warszawa 2022, art. 21(5). <https://sip.lex.pl/#/commentary/587895487/692927/baran-mateusz-red-czarnecka-aleksandra-red-prawo-holdingowe-praktyczny-komentarz?cm=URELATIONS> (dostęp: 2023-09-10 10:40).

²⁵¹ J. Szwaja, Kodeks, 1998, t. II, s. 829; zob. również D. Wajda, *Dobre obyczaje w spółkach kapitałowych* [w:] Prawo handlowe XXI w., s. 1194 i n.; zob. szerzej A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 184 i n.; T. Szczurowski, *Wadliwość czynności...*, op. cit., s. 245 i n.; K. Kopaczyńska – Piecniak, *Dobre obyczaje i zasady współzycia społecznego w prawie spółek handlowych*, Annales UMCS Sectio G, Ius 2016, vol. 63, nr 2, s. 93 i n. oraz *Sprzeczność z dobrymi obyczajami jako przesłanka podważania uchwał zgromadzeń korporacyjnych osób prawnych* [w:] Księga pamiątkowa 2018, s. 551 i n., T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes Wspólników*, Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym, Toruń 2019.

Katalog dobrych obyczajów może być spisany (w formie broszury, umowy itp.) może on mieć pozaprawny charakter i przedstawiać normy moralne, przy czym nie mogą one być sprzeczne z aktami wyższego rzędu np. ustawą²⁵². Dobre obyczaje w przedsiębiorstwie mogą się wykształcić w ramach określonej praktyki, a funkcjonują na podstawie określonej praktyki i z wpływem czasu otrzymują miano dobrych praktyk²⁵³.

Powołując się na zasady współżycia społecznego (art. 5 Kodeksu cywilnego), nie można podważać ani modyfikować wyraźnych dyspozycji przepisów prawnych, które, jak art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego, ze względu na bezpieczeństwo obrotu przewidują sankcję bezwzględnej nieważności dla czynności prawnych sprzecznych z prawem, nie przewidują od tego żadnych wyjątków, a więc samodzielnie, w sposób jednoznaczny i wyczerpujący przesadzają o prawach stron²⁵⁴.

Przepisy art. 5 i 58 § 2 Kodeksu cywilnego korelują z art. 249 Kodeksu spółek handlowych i wyrażają ideę słuszności i poszanowanie ogólnie przyjętych norm moralnych i społecznych. Przy czym nie mogą się one wykluczać. W 2017 r. SN²⁵⁵ w orzeczeniu odniósł się do funkcji klauzuli dobrych obyczajów, o której mowa w art. 249 § 1 Kodeksu spółek handlowych. Zdefiniował on dobre obyczaje i zasady współżycia społecznego w obrocie gospodarczym.

Podobne stanowisko zajął SA w 2012 r., który orzekł, że pod pojęciem dobrych obyczajów w rozumieniu art. 249 Kodeksu spółek handlowych rozumieć należy sposób postępowania, który da się pogodzić z regułami uczciwego obrotu w obowiązującymi w tym obrocie zwyczajach, które to reguły uwzględniają charakter danego rodzaju działalności gospodarczej, a sama ich treść i sposób wykładni są nakierowane na zapewnienie niezakłóconego jej funkcjonowania, a co za tym idzie rozwoju²⁵⁶. Regulacja ta nie zawęży w żaden sposób norm uczciwego postępowania panującego wśród przedsiębiorców²⁵⁷.

---

²⁵² Wyrok SN w Warszawie z dnia 10 maja 2013 r., VI ACa 157/12, zob. także wyrok S.A. w Szczecinie z dnia 12 listopada 2015 r., I ACa 575/15.

²⁵³ Zob. również A. Opalski, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, OSP 2013, z. 11, s. 797 i n., oraz A. Stokłosa, Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, PS 2014, nr 10, s. 134 i n.), [w:] A. Kidyba. Art. 249, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/609496>, dostęp: 2020-01-23.

²⁵⁴ Wyrok SN z 22.09.1987 r., III CRN 265/87, OSNCP 1989/5, poz. 80P. P. Nazaruk, Art. 5. *Kodeks cywilny. Komentarz*, dostęp: 2020-09-14, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587804206/601646>.

²⁵⁵ Wyrok SN z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 230/16.

²⁵⁶ Wyrok SA w Krakowie z 15.11.2012 r., I ACa 1036/12, LEX nr 1236699.

²⁵⁷ Zob. również S. Sołtysiński, *Nieważne...*, s. 14; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, OSP 2013, z. 11, poz. 108, s. 792 i n.

Pojęcie dobrych obyczajów użyte w treści art. 249 Kodeksu spółek handlowych odnosi się nie tylko do uczciwości kupieckiej skierowanej na zewnątrz funkcjonowania spółki, ale również do stosunków wewnętrznych²⁵⁸. Ważne jest aby nie nadużywać pozycji dominującej w spółce dla interesów sprzecznych z interesami spółki. Nadużycia te są naruszeniem dobrych obyczajów²⁵⁹. P. Kardas twierdzi, że naruszenie dobrego obyczaju nie może zatem stawić normatywnej przesłanki naruszenia treści art. 296 Kodeksu karnego²⁶⁰.

Paremia *nullum crimen sine lege* nakazuje wykluczenie ze źródeł polskiego prawa karnego prawa zwyczajowego, orzecznictwa i doktryny i stosowania go jako podstawowego prawa²⁶¹. Zwyczaj można natomiast wykorzystać w odwrotnym kierunku, czyli na korzyść oskarżonego²⁶². Ustalenie stanu faktycznego, przywołanie panujących nieformalnych zasad panujących w spółkach może korzystnie wpłynąć na rozstrzygnięcie w zakresie postawionych zarzutów osobie prowadzące cudzie sprawy majątkowe.

W poprzednim podrozdziale zwrócono już uwagę, że Kodeks karny nie przewiduje odpowiedzialności karnej za niewłaściwe zachowanie, nieprzestrzeganie „kodeksu dobrych obyczajów” umocowanego. W prawnokarnej ocenie działań menadżera zajmującego się cudzymi sprawami majątkowymi, współnika spółki, członka organu na płaszczyźnie dobrego obyczaju ocenie będzie podlegać przede wszystkim kierunek działania. Zazwyczaj zakres działania powyższych osób podlega weryfikacji, jest unormowany, natomiast dobre obyczaje wiążą się zazwyczaj z lojalnością i utożsamianiem się z interesem mandanta.

Pojęcie dobrych obyczajów jest wartością opartą na kryterium ocennym zaczerpniętym z zasad powszechnej obyczajowości²⁶³. Zawarta w art. 249 § 1 Kodeksu spółek handlowych klauzula dobrych obyczajów - podobnie jak klauzula zasad współżycia społecznego (art. 5 i 58 § 2 k.c.) - wyraża ideę słuszności, odwołuje się do powszechnie uznawanych w kulturze

---

²⁵⁸ Wyrok S.A. w Białymstoku z dnia 31 lipca 2018 r., I AGa 83/18.

²⁵⁹ A. Kidyba, Art. 249, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*, dostęp: 2020-01-23 <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/609496>.

²⁶⁰ R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna...*s. 184.

²⁶¹ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne, część ogólna*, Kraków 2010, s. 99.

²⁶² M. Cieślak, op. cit., s. 74, J. Warylewski, *Prawo karne Część ogólna*, Warszawa 2009, s. 9, [w:] M. D. Kopeć, *Zwyczaj jako okoliczność wyłączająca przestępność czynu w polskim prawie karnym*, Lublin 2015, s. 46., Lublin 2015

²⁶³ J. Szwaja, *Kodeks*, 1998, t. II, s. 829; zob. również D. Wajda, *Dobre obyczaje w spółkach kapitałowych* [w:] *Prawo handlowe XXI w.*, s. 1194 i n.; zob. szerzej A. Koch, *Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2011, s. 184 i n.; T. Szczurowski, *Wadliwość czynności...*, s. 245 i n.; K. Kopaczyńska – Piecziak, *Dobre obyczaje i zasady współżycia społecznego w prawie spółek handlowych*, Annales UMCS Sectio G, Ius 2016, vol. 63, nr 2, s. 93 i n. oraz *Sprzecznosc z dobrymi obyczajami jako przeslanka podważania uchwał zgromadzeń korporacyjnych osób prawnych* [w:] *Księga pamiątkowa 2018*, s. 551 i n., T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes Wspólników*, Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym, Toruń 2019.

społeczeństwa wartości. Dobre obyczaje ułatwiają dostrojenie ogólnych norm prawnych do konkretnego stanu faktycznego przy rozważaniu systemu ocen czy zasad postępowania o charakterze pozakodeksowym. Wartość wynikająca z dobrych obyczajów służy realizacji sprawiedliwości w znaczeniu materialnoprawnym, będącej wartością konstytucyjną - art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej²⁶⁴. W ujęciu gospodarczym pojęcie dobrych obyczajów rozumiane jest jako sposób postępowania, który da się pogodzić z regułami uczciwego obrotu gospodarczego²⁶⁵.

Definicja dobrych obyczajów nie została zdefiniowana w przepisach Kodeksu spółek handlowych, a mimo to jest klauzulą nadrzędną, pozanormatywną regułą etyczną. W doktrynie, a także orzecznictwie sądowym podkreśla się, iż na gruncie Kodeksu spółek handlowych dobre obyczaje ujęte są dość szeroko²⁶⁶. W wyroku z 26.3.2009 r. SA w Katowicach²⁶⁷ uwydatniono, że Kodeks spółek handlowych nie zawęży pojęcia dobrych obyczajów wyłącznie do norm uczciwości. W tym kryterium jest również przyzwoite zachowanie. Analogiczne stanowisko zajął np. S.A. w Gdańsku z 29.5.2014 r.²⁶⁸ w którym podniesiono, że pod pojęciem dobrych obyczajów w rozumieniu art. 249 Kodeksu spółek handlowych jest taki sposób postępowania, który da się pogodzić z regułami uczciwego obrotu gospodarczego²⁶⁹. W wyroku SA w Poznaniu z 1.4.2014 r.,²⁷⁰ akcentowano również, że dobre obyczaje są niejako wektorem w ocenie zasad powszechnej obyczajowości i wpływają pozytywnie na funkcjonowanie spółki oraz otoczenie gospodarcze²⁷¹. Regulacja zawarta w art. 249 Kodeksu spółek handlowych nie zawęży pojęcia dobrych obyczajów²⁷². W wyroku SA w Katowicach z 23.11.2006 r.²⁷³, podkreślono także, że klauzula generalna dobrych obyczajów na podstawie art. 249 § 1 Kodeksu spółek handlowych to takie zachowania, które pozytywnie oddziałują na funkcjonowanie spółki. W katalogu dobrych obyczajów mieści się uczciwość kupiecka.

---

²⁶⁴ Wyrok SN z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 230/16.

²⁶⁵ Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 listopada 2012 r., I ACa 1036/12, zob. również wyrok SA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2019 r., VII AGa 1340/18.

²⁶⁶ Zob. R. Stefanicki, *Dobre obyczaje Dobre obyczaje w prawie polskim*, Przegląd Prawa Handlowego 2002, nr 5, s. 30; K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, 2010, s. 554; S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne...*, s. 14.

²⁶⁷ S.A. w Katowicach w wyroku z 26.3.2009 r. (V ACA 49/09, OSA 2010, Nr 7, poz. 19).

²⁶⁸ Wyrok S.A. w Gdańsku z 29.5.2014 r., I ACA 135/14.

²⁶⁹ A. Kidyba, Art. 249. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/609496>. dostęp: 2020-01-23 20.

²⁷⁰ Wyroku S.A. w Poznaniu z 1.4.2014 r., I ACA 91/14.

²⁷¹ J. Strzępka/ E. Zielińska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 249 KSH (red.) J. Strzępka 2015, wyd. 7/, <https://legalis.pl>, dostęp: 15.09.2020.

²⁷² Zob. również S. Sołtysiński, *Nieważne...*, s. 14; por. wyrok SN z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12.

²⁷³ Wyrok S.A. w Katowicach z 23.11.2006 r., I ACA 1373/06.

Wszelkie zachowania w podmiocie gospodarczym i poza nim podyktowane etyką uchodzą za dobre obyczaje panujące w obrocie gospodarczym²⁷⁴.

Dobre obyczaje nie mogą naruszać generalnych zasad prawa, a tym bardziej godzić w interesy współników. Warunkiem naruszenia tych dóbr jest stworzenie katalogu pożądaných zachowań, a sąd powinien obiektywnie ocenić, czy doszło do ich naruszenia²⁷⁵. Pojęcie dobrych obyczajów użyte w treści art. 249 Kodeksu spółek handlowych odnosi się nie tylko do uczciwości kupieckiej podobnie S.A. w Białymstoku z dnia 31 lipca 2018 r.²⁷⁶. Art. 249 § 1 Kodeksu spółek handlowych nawiązuje do art. 58 § 2 Kodeksu cywilnego, wprowadza termin: "dobre obyczaje" w miejsce "zasad współżycia społecznego"²⁷⁷. Przyzwoite postępowanie ułatwia funkcjonowanie w każdym środowisku, a w odpowiednim stopniu uwzględnia różne interesy służące wszystkim w spółce handlowej, tak również SA w Warszawie, także S.A. w Szczecinie z dnia 10 maja 2013 r.²⁷⁸.

„M. Allerhand twierdził, że ocena zachowania powinna być zobiektywizowana, a kryterium oceny podlega wzorcowe zachowanie uczciwego człowieka, o „przeciętnej wrażliwości społecznej”. Natomiast A. Szumański twierdzi, że należy przyjąć kryterium zasad uczciwego obrotu handlowego. Nieco odmienne zdanie ma J. Szwaja, który twierdzi, że należy rozważyć kryterium ekonomiczno-funkcjonalne, w myśl którego sprzeczne z dobrymi obyczajami jest to, co – będąc nawet zgodne z literą prawa – zakłóca prawidłowe funkcjonowanie gospodarki. Podążając za tą tezą, należy przyjąć również założenie, że uchwały wydane z naruszeniem prawa, godzące w dobre obyczaje tylko pozornie nastęrczają trudności w ustaleniu odpowiedzialności za niewłaściwe zachowanie”²⁷⁹.

---

²⁷⁴ J. Strzępka/ E. Zielińska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 249 KSH (red.) Strzępka 2015, wyd. 7, <https://legalis.pl>, dostęp: 15.09.2020.

²⁷⁵ M. Rodzyńkiewicz. Art. 249. *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. VII, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587593334/563956>, dostęp: 2020-01-30.

²⁷⁶ Wyrok S.A. w Białymstoku z dnia 31 lipca 2018 r., I AGa 83/18.

²⁷⁷ Zob. S. Sołtysiński, *Nieważne...*, op. cit., s. 11; Z. Kuniewicz A. Kidyba Art. 249.[w:] *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych* [online]. System Informacji Prawnej LEX, 2020-01-13 13:31 [dostęp: 2020-01-23 20:06]. Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/609496>.

²⁷⁸ Wyrok SA w Warszawie z dnia 10 maja 2013 r., VI ACA 157/12, zob. także SA w Szczecinie w wyroku z dnia 12 listopada 2015 r., I ACA 575/15 [w:] A. Kidyba Art. 249, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/625913>, dostęp: 2020-09-14.

²⁷⁹ *Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 249 KSH red. Strzępka 2015...*, <https://legalis.pl>, dostęp: 15.09.2020.

Sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami

Poddając pod analizę powyższy wywód w odniesieniu do art. 296 Kodeksu karnego można stwierdzić, że osoby podejmujące uchwały mogą ponieść odpowiedzialność z kilku powodów. Odpowiedzialność cywilną za naruszenie prawa, za wydanie „szkodliwej” uchwały godzącej w ochronę dobrych obyczajów z art. 249 Kodeksu spółek handlowych oraz karną za wyrządzenie szkody majątkowej związanej z nadużyciem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązku w zakresie zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą innego podmiotu na podstawie art. 296 Kodeksu karnego, jeśli konsekwencją wydania „wadliwej” uchwały jest szkoda majątkowa, ponieważ sposób działania umocowanego jest niezgodny z kierunkiem mandanta.

Mandatariusz może też wnieść powództwo wobec umocowanego, jeśli uchwała zostanie wydana zgodnie z art. 249 Kodeksu spółek handlowych, czyli zgodnie z zasadami etyki, jednak z naruszeniem kierunku działania spółki. Taka sytuacja powstanie, jeśli etyczne zachowanie menadżera nie pokrywa się z polityką spółki. Pod ochroną mamy dwa elementy: obrót gospodarczy i interesy spółki. Jednak po w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, gdzie członek zarządu musi zachować lojalność trudno o taki bieg wydarzeń. Idealna sytuacja występuje, gdy etyczne zachowanie menadżera jest zgodne z interesem spółki i nie budzi w jakikolwiek sposób wątpliwości, a tym samym nie można pociągnąć go do odpowiedzialności cywilnej czy karnej.

Analogiczną argumentację prezentuje również orzeczenie SN z dnia 27 marca 2013 r., który przyjął wątpliwe założenie, że dobre obyczaje w rozumieniu art. 422 Kodeksu spółek handlowego mogą powstać w wyniku istnienia określonej praktyki korporacyjnej w pojedynczej spółce, jednocześnie odchodząc od utrwalonego sposobu interpretacji "dobrych obyczajów" jako mających charakter uniwersalnych reguł postępowania w obrocie gospodarczym²⁸⁰.

---

²⁸⁰ Zob. również A. Opalski, Glosa do wyroku SN z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, OSP 2013, z. 11, s. 797 i n., oraz A. Stokłosa, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, PS 2014, nr 10, s. 134 i n.

Dobre obyczaje znajdują oparcie w takich wartościach jak: pewność, bezpieczeństwo obrotu oraz stabilność stosunku spółki, a także w wykładni np. art. 252 Kodeksu spółek handlowych²⁸¹.

Mając na uwadze powyższe, należy przyjąć wykładnię, że dobre obyczaje są niekiedy ważniejsze niż same przepisy prawa. Nie zawsze są one spisane, jednak są działania, czynności, które uchodzą za niewłaściwe i mogą godzić w interesy spółki. Każdy przypadek jest inny, w każdym podmiocie obrotu gospodarczego panują inne zasady, jednak lojalność, uczciwość oraz zasady moralne są ponadczasowe.

W odniesieniu do art. 296 Kodeksu karnego przywołam jeszcze raz wywód co do blankietowości przepisu oraz niedookreślonym zakresie obowiązków menadżera czy członka zarządu spółki. Wartości moralne nie podlegają ocenie prawnokarnej, jednak są podstawą działania osób w prowadzących cudze sprawy majątkowe. Naruszenie dobrych obyczajów nie stanowi o przekroczeniu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązków w rozumieniu art. 296 Kodeksu karnego.

Uchwały godzące w interesy spółki

Wizerunek firmy, spółki w dużym stopniu przyczynia się do pozycji na rynku, są to wszelkie działania, które w istotny sposób oddziałują na klientów – kontrahentów. Do stworzenia renomy przyczyniają się konkretne działania na osób firmą, spółką.

Definicje godzenia w interes spółki należy traktować szeroko i nie można jej zamknąć w jednej ramie, bowiem należy uwzględnić przyszłe skutki działania. Wyraźnym dowodem godzenia w interesy spółki jest podejmowanie uchwał, które powodują uszczuplenie majątku, godzą w dobre imię spółki. Przykładem krzywdzących spółkę uchwał są uchwały o treści podważające zaufanie kontrahentów, ujawnienie tajemnicy spółki lub inne treści, które nawet w sposób pośredni godzą w interes spółki.

Uchwała godzi w interesy spółki, gdy zapewnia ochronę interesów wspólników lub osób trzecich kosztem interesów spółki²⁸². Przykładem może być przeznaczenie zysku na

---

²⁸¹ Sz. Słotwiński, *Dobre obyczaje a zasady współżycia społecznego w świetle zaskarżalności wadliwych uchwał zgromadzenia wspólników - uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 20.12.2012 r., III CZP 84/12*, Przegląd Prawa Handlowego, 2014, nr 6. s. 29-35.

²⁸² I. Weiss, Kodeks, 1999, s. 313, [w:] Sz. Słotwiński, *Dobre obyczaje a zasady współżycia społecznego w świetle zaskarżalności wadliwych uchwał zgromadzenia wspólników - uwagi na*

wynagrodzenie zarządu zamiast na niezbędną inwestycję spółki. Orzeczenie wydane przez SN z dnia 5 listopada 2009 r.²⁸³, zgodnie z którym interes spółki handlowej jest zbieżny z interesami wszystkich grup jej wspólników z uwzględnieniem wspólnego celu określonego w umowie spółki. Podobnie myśli również P. Błaszczyk²⁸⁴, który podkreśla "właścicielską perspektywę" interesu spółki oraz M. Romanowski²⁸⁵, którego zdaniem optyka obiektywizowania interesu spółki od interesu jej wspólników jest aksjologicznie wątpliwe²⁸⁶.

Sąd rozpatrując powództwo o uchylenie uchwały za każdym razem bada indywidualnie zasadność roszczenia. Pod uwagę bierze np. inwestycje czy wypłacone dywidendy, sąd analizuje całokształt okoliczności i wpływ na podejmowane decyzje i uchwały.

„Członkowie organów kolejalnych w spółkach kapitałowych, podejmując przestępczą uchwałę, mogą odpowiadać jako współsprawcy tylko w przypadku istnienia między nimi wyraźnego porozumienia. W każdej innej sytuacji w grę wchodzić może jedynie sprawstwo pojedyncze wykonawcze²⁸⁷”.

W wyroku SN z dnia 7 maja 2009 r.²⁸⁸, przyjął, że nie należy wykluczać łamania zasady *pacta sunt servanda* przy podejmowaniu uchwały, która może prowadzić do sprzeczności uchwały z dobrymi obyczajami. Przykładem może być sposób głosowania, który wynika z dobrych obyczajów, natomiast oddanie głosu odbywa się zgodnie z umową. Taki stan rzeczy jest reprezentatywnym przykładem pogwałcenia dobrych obyczajów. Wspólnicy mogą zapobiec lub zminimalizować takie zachowanie stosując np. sankcje finansowe za przekroczenie granic łamiąc wcześniej ustaloną zasadę²⁸⁹. Stanowisko to podzielił SN z dnia 3

---

tle...https://sip.lex.pl/#/publication/151193644/slotwinski-szymon-dobre-obyczaje-a-zasady-wspolzycia-spolcznego-w-swietle-zaskarzalnosci...?keyword=151193644&cm=SFIRST (dostęp: 2021-09-27 09:58).

²⁸³ Wyrok SN z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010.

²⁸⁴ P. Błaszczyk, *Pojęcie interesu spółki handlowej*, Glosa 2012, nr 3, s. 34 i n, [w:] Sz. Słotwiński, *Dobre obyczaje a zasady współzycia społecznego w świetle zaskarżalności wadliwych uchwał zgromadzenia wspólników - uwagi na tle...https://sip.lex.pl/#/publication/151193644/slotwinski-szymon-dobre-obyczaje-a-zasady-wspolzycia-spolcznego-w-swietle-zaskarzalnosci...?keyword=151193644&cm=SFIRST*, dostęp: 2021-09-27.

²⁸⁵ M. Romanowski, *Znaczenie sporu o metodę odczytywania pojęcia „interes spółki kapitałowej”*, PPH 2015, nr 7, s. 14.

²⁸⁶ Sz. Słotwiński, *Dobre obyczaje a zasady współzycia społecznego w świetle zaskarżalności wadliwych uchwał zgromadzenia wspólników - uwagi na tle...https://sip.lex.pl/#/publication/151193644/slotwinski-szymon-dobre-obyczaje-a-zasady-wspolzycia-spolcznego-w-swietle-zaskarzalnosci...?keyword=151193644&cm=SFIRST*, dostęp: 2021-09-27.

²⁸⁷ J. Lachowski, T. Oczkowski, *Odpowiedzialność karna członków kolejalnych organów spółek kapitałowych...*, Prok.i Pr. 2006, nr 2, s. 25-41.

²⁸⁸ Wyrok SN z dnia 7 maja 2009 r. III CSK 315/08.

²⁸⁹ Zob. również aprobującą głosę do tego wyroku Ł. Gasińskiego, Glosa 2014, nr 4, s. 29 i n.), [w:] A. Kidyba Art. 249. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249017/609496>, dostęp: 2020-01-23.

kwietnia 2014 r.²⁹⁰ w którym orzeczono, że podjęcie uchwały z pominięciem postanowień umowy akcjonariuszy wymaga oceny zgodności tego zachowania z dobrymi obyczajami.

Ponadto, Sąd Apelacyjny w Warszawie z dnia 28 marca 2013 r.²⁹¹, orzekł, że podjęta chwała o udzieleniu absolutorium członkom organów spółki jest sprzeczna z dobrymi obyczajami w sytuacji gdy zarząd nie podejmował jakichkolwiek działań zmierzających do wznowienia przez spółkę działalności gospodarczej, co skutkowało brakiem przychodów.

Z kolei w wyroku SA w Szczecinie z dnia 28 marca 2013 r.²⁹² orzekł, że uchwały w których przyjęto wynagrodzenie dla członków zarządu znacznie przekraczającej przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw godzą w dobre obyczaje i są przejawem niełojalności wobec wspólnika mniejszościowego i nie zasługują na aprobatę²⁹³.

Nie można zgodzić się tą tezą, ponieważ wypłacone wynagrodzenie jest sumą działań członków zarządu. Sowite wynagrodzenie zazwyczaj łączy się z dobrze wykonaną pracą oraz zadawalające wyniki przysparzające spółce profity.

Tezę tą potwierdza T. Oczkowski, który uważa, że tego rodzaju decyzje będą kwestionowane przez część z akcjonariuszy, jednak nie dotyczą samej spółki kapitałowej, mimo że są związane z jej funkcjonowaniem. Konflikty tego rodzaju między właścicielami spółki kapitałowej nie będą więc mieścić się w znamionach czynów ujętych w art. 296 § 1–4 Kodeksu karnego²⁹⁴.

Uchwały godzące w interes spółki mogą mieć swoje podłoże w różnicy pomiędzy interesem wspólnika, a interesem spółki. Mogą również wynikać z niefrasobliwości, nieprawidłowej ocenie sytuacji gospodarczej, podjęcie ryzyka gospodarczego, a nawet działań konkurencyjnych członków zarządu.

W.P. Matysiak twierdzi, że takie uchwały będą dotknięte bezwzględną nieważnością np. na podstawie art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 2 Kodeksu spółek handlowych, naruszenie zakazu z art. 38 § 1 i 2 Kodeksu spółek handlowego. Treść uchwał wyłącza

---

²⁹⁰ Wyrok SN w wyroku z dnia 3 kwietnia 2014 r., V CSK 300/13, A. Kidyba, Art. 249. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, dostęp: 2020-01-23.

²⁹¹ Wyrok S.A. w Warszawie z dnia 10 maja 2013 r. VI ACa 157, wyrok z dnia 10 maja 2013 r., VI ACa 157/12.

²⁹² Wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 marca 2013 r., I ACa 73/13.

²⁹³ A. Kidyba Andrzej. Art. 249. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*... <https://sip.lex.pl>

²⁹⁴ T. Oczkowski, *Interes spółki kapitałowej a przestępstwo karalnej niegospodarności*, Studia Prawnoustrojowe 52 Uniwersytet Warmińsko – Mazurski 2021, s. 349.

wspólników lub powierza prowadzenie spraw osobom trzecim²⁹⁵. W ocenie działań sprawcy pomocny może być przepis art. 58 § 2 Kodeksu cywilnego, który mówi, że nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Odmienne zdanie ma T Gutowski, twierdzi, że nie istnieje automatyczne sprzężenie przestępstwa nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu Karnego z nieważnością umowy na podstawie art. 58 Kodeksu cywilnego. "W przypadku gdy przestępstwo to popełniane jest w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (art. 296 § 2 k.k.) druga strona czynności prawnej może mieć pełną świadomość sprzeczności celu umowy z zasadami współżycia społecznego. W tym przypadku kluczem do zakwalifikowania czynności jako nieważnej będzie świadomość drugiej strony co do przestępności umowy. Gdy skazane wyrokiem karnym za popełnienie przestępstwa są obydwie strony przestępnej umowy [...], czynność prawna wyrządzająca podmiotowi reprezentowanemu znaczną szkodę majątkową będzie uznana za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego i w konsekwencji nieważną. Tak jednak w praktyce bywa rzadko. Zwykle wyrok karny dotyczy tylko jednej strony umowy, a świadomość drugiej strony jest trudna do udowodnienia. W takich przypadkach decydujące znaczenie będą miały okoliczności towarzyszące konkretnej umowie. Rzadko będzie tak, że sama treść "niegospodarnej" czynności prawnej będzie sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Zwykle treść umowy będzie "normalna", lecz warunki w niej określone mogą być niekorzystne dla jednej ze stron. [...] Umowa jednak nie może być uznana za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego z tego jedynie powodu, że jest niekorzystna dla jednej ze stron; samo skazanie jednej ze stron za przestępstwo z art. 296 Kodeksu karnego nie przesądza jeszcze o nieważności umowy²⁹⁶.

Uchwała mająca na celu pokrzywdzenie wspólnika

Prima facie sformułowanie „w celu pokrzywdzenia” tożsame jest z czynem umyślnym. Z uwagi na niedookreślenie tego pojęcia wykładnia językowa wydaje się niewystarczająca. Z pomocą może przyjść tutaj wykładnia funkcjonalna. W ocenie wyrządzonej szkody przez

---

²⁹⁵ W.P. Matysiak, *Zaskarżenie uchwał wspólników handlowej spółki osobowej*, Przegląd Prawa i Administracji CXXI, Wrocław 2020, s. 149.

²⁹⁶ M. Gutowski, *Nieważność i inne przypadki wadliwości czynności prawnych w kontekście odpowiedzialności karnoprawnej*, PiP 2004, nr 9, s. 70-83.

wspólnika większościowego istotą jest tutaj intencja popełnionego czynu i w tym celu należy szeroko odwoływać się do funkcjonalnej wykładni omawianych pojęć²⁹⁷.

Pokrzywdzenie wspólnika spółki może odbyć się na dwóch płaszczyznach, jedna dotyczy szkód materialnych, co może przejawiać się zmniejszeniem praw czy też zwiększeniem obowiązków. Następstwem takiego działania lub zaniechania może być pogorszenie sytuacji udziałowej bądź osobistej. SN orzekł w wyroku z dnia 17 czerwca 2010 r.²⁹⁸, że pokrzywdzenie akcjonariusza spółki akcyjnej w rozumieniu art. 422 Kodeksu spółek handlowych może nastąpić także w sferze jego interesów poza majątkowych związanych z funkcjonowaniem spółki, w tym w zakresie jego praw i obowiązków korporacyjnych.

Art. 20 Kodeksu spółek handlowych nakłada na wspólników obowiązek równego traktowania wszystkich wspólników, zatem jeśli zajdzie pogwałcenie tego prawa, pokrzywdzony wspólnik ma prawo wystąpić z powództwem o uchylenie uchwały. Dodatkowo wspólnik może wycofać się ze spółki na podstawie art. 300⁵⁰ Kodeksu spółek handlowych jeżeli istnieją ważne powody. Niewątpliwie pokrzywdzenie wspólnika mniejszościowego następuje kiedy zarząd spółki wyda uchwałę z pokrzywdzeniem wspólnika mniejszościowego. Oczywiście nie wszystkie uchwały muszą odpowiadać wspólnikowi mniejszościowemu i nie musi się on z nimi zgadzać. Do istotnego naruszenia dochodzi wówczas, kiedy interes wspólnika mniejszościowego jest zagrożony. Interes pokrzywdzonego może mieć postać materialną oraz niematerialną, która przekłada się na utracone korzyści. Jeżeli wspólnik nie osiąga korzyści materialnych w związku z zawiązaną spółką, a jedynie straty to nie ma sensu kontynuować spółki oraz jej postanowień. Wystąpienie ze spółki jest jak najbardziej uzasadnione.

Zasada równego traktowania jest zalegalizowana i zawarta w art. 20 Kodeksu spółek handlowych i chroni interesy wspólników, a jej naruszenie skutkuje sankcją bezwzględnej nieważności czynności prawnej spółki z mocy art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego w zw. z art. 2 Kodeksu spółek handlowych²⁹⁹. Wyrażona zasada równego traktowania, która nakreśla rzeczywistość, przejawia się zasadą równego traktowania wszystkich wspólników w takich samych okolicznościach.

---

²⁹⁷ D. Piotrowski, *Wykładnia przesłanki "pokrzywdzenia wspólnika" spółki kapitałowej z uwzględnieniem perspektywy historycznoprawnej*, *Transformacje Prawa Prywatnego* 4/2022 Issn 1641–1609, s. 11, 16.

²⁹⁸ Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK 290/09, OSNC-ZD 2011, nr 1, poz. 10.

²⁹⁹ M. Rodzyńkiewicz, *Art. 20, Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. VII, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587593103/563717>, dostęp: 2020-02-10.

Treść art. 20 Kodeksu spółek handlowych dotyczący równego traktowania odnosi się do wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz akcjonariuszy spółki akcyjnej. Wspólnicy albo akcjonariusze spółki kapitałowej powinni być traktowani jednakowo w takich samych okolicznościach. Ustawodawca nie określił o jaką szkodę chodzi i nie określił wartości nominalnej. Nie występuje również określenie znacznej czy wielkich rozmiarów.

Powyższa norma dotycząca równego traktowania nie wyklucza możliwości ustanowienia w spółce przywilejów wspólników – akcjonariuszy, zgodnie z art. 174 oraz art. 351–353 Kodeksu spółek handlowych. Nie są one sprzeczne z art. 159 i 354 Kodeksu spółek handlowych, który nadaje szczególnie uprawnienia wspólnikom – akcjonariuszom. Szczególne uprawnienia akcjonariuszy powinny zostać ujęte w umowie.

Wyjątkiem od zasady wynikającej z art. 159 i 354 Kodeksu spółek handlowych jest sytuacja, kiedy następuje „inna okoliczność”, która jest sprzeczna z zasadą równego traktowania. Nie można się zatem zawsze powołać na takie same położenie i taką samą okoliczność³⁰⁰.

Nakaz równego traktowania nie ma jednak bezwzględnego charakteru. Możliwe jest odstępstwo od zasady generalnej, bowiem można nierówno traktować wspólników w takich samych okolicznościach, jeżeli jest to obiektywnie uzasadnione z punktu widzenia interesów spółki³⁰¹. Zasada równego traktowania nie będzie miała zastosowania jeśli wspólnik wprost wyraził zgodę ma nierówne traktowanie. Przejawia się ono jako zmniejszenie uprawnień lub zwiększenie obowiązków, czy niedogodności. Akcjonariusz może otrzymać rekompensatę za niedogodności, które są konsekwencją wyrażonej zgody na nierówne traktowanie³⁰².

Pokrzywdzonemu akcjonariuszowi przysługuje powództwo o stwierdzenie nieważności lub uchylenie podjętej przez zarząd spółki uchwały. Jeśli wspólnik większościowy nie uwzględni roszczeń na gruncie prawa cywilnego, wspólnik mniejszościowy może dochodzić swoich praw na podstawie art. 296 Kodeksu karnego.

---

³⁰⁰ Ibidem.

³⁰¹ S. Sołtysiński, *Kodeks*, 2006, t. I, s. 306, zob. również A. Opalski, *Zasada jednakowego traktowania wspólników i akcjonariuszy*, PPH 2012, nr 6, s. 5 i n.; tak również SA w Gdańsku w wyroku z dnia 19 stycznia 2018 r., V AGa 32/18 [w:] A. Kidyba, Art. 20, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248786/625672>, dostęp: 2020-09-14.

³⁰² A. Opalski, *Zasada jednakowego traktowania wspólników i akcjonariuszy*, PPH 2012, nr 6, s. 5-17.

Zgodnie z treścią art. 296 Kodeksu karnego § 4a jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Skarb Państwa jako udziałowiec

Uprzywilejowana pozycja Skarbu Państwa wynika min. z ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych³⁰³ oraz zmienionej treści art. 625 Kodeksu spółek handlowych, który obecnie pozwala na uprzywilejowanie Skarbu Państwa tak jak każdego innego udziałowca czy akcjonariusza. Art. 625 Kodeksu spółek handlowych odsyła nas do art. 351-354 Kodeksu spółek handlowych.

Szczególne pozycja Skarbu Państwa lub inna jednostka ze strefy publicznej posiada uprzywilejowaną pozycję wobec pozostałych udziałowców. Zachowanie takiego stanu rzeczy jest uzasadnione potrzebą uwzględnienia wyższych wartości takich jak np. bezpieczeństwo lub dobro publiczne. Ponadto może również zaistnieć taka sytuacja gdzie podmiot publiczny nie będzie udziałowcem, a przysługiwać mu będzie szczególna pozycja.

W myśl art. 2. ust. 1 ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych³⁰⁴. Minister właściwy do spraw aktywów państwowych może wyrazić sprzeciw wobec podjętej przez zarząd spółki uchwały lub innej dokonanej przez zarząd spółki czynności prawnej, której przedmiotem jest rozporządzenie składnikami mienia, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 2, stanowiące rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej.

---

³⁰³ Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2173).

³⁰⁴ Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywaniu w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2173).

Ponadto, art. 2 powyższej ustawy wskazuje okoliczności możliwości interwencji wskazanego ministra. Zaliczamy do nich:

1. rozwiązanie spółki
2. zmiany przeznaczenia lub zaniechania eksploatacji składnika mienia spółki,
3. zmiany przedmiotu przedsiębiorstwa spółki,
4. zbycia albo wydzierżawienia przedsiębiorstwa spółki lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienia na nim ograniczonego prawa rzeczowego,
5. przyjęcia planu rzeczowo-finansowego, planu działalności inwestycyjnej lub wieloletniego planu strategicznego,
6. przeniesienia siedziby spółki za granicę – jeżeli wykonanie takiej uchwały stanowiłoby rzeczywiste zagrożenie dla funkcjonowania, ciągłości działania oraz integralności infrastruktury krytycznej.

Opisywana regulacja przewiduje przyznanie ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa prawo do władczego rozstrzygnięcia. Skarb Państwa występuje tutaj jako organ i może decydować o losie bądź strukturze spółek kapitałowych dysponujących infrastrukturą krytyczną³⁰⁵.

W sytuacji kiedy Skarb Państwa posiada uprzywilejowaną pozycję w obrocie gospodarczym, to dochodzi do przełamania pierwszeństwa reprezentacji kapitałowej przez wykorzystanie imperium państwowego (decyzja administracyjna). Stanowi to również ingerencję w swobodę prowadzenia działalności gospodarczej oraz zasadę autonomii woli stron stosunków cywilnoprawnych. Następstwem wydania decyzji o wyrażeniu sprzeciwu może być podniesienie przeciwko Skarbowi Państwa roszczenie rekompensacyjne przez osoby, których prawem chronione interesy zostały w ten sposób naruszone.

W takiej sytuacji odpowiednie zastosowanie znajdą przepisy ustawy z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela³⁰⁶.

Powyższe regulacje mają zastosowanie tylko wówczas, kiedy wykonanie takiej uchwały stanowiłoby rzeczywiste zagrożenie dla działania, ciągłości działania oraz niepodzielności

---

³⁰⁵ F. Grzegorzcyk, *Charakter prawny i skutki "złotego weta" w nowej ustawie o szczególnych uprawnieniach ministra Skarbu Państwa*, PPH 2011, nr 3, s. 47 i n.

³⁰⁶ Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela (Dz. U. Nr 233, poz. 1955).

infrastruktury krytycznej. Jeśli nie zaistnieje wyjątkowa sytuacja, to można mówić o naruszeniu prawa, które jest sprzeczne z ustawą.

Wyrokiem SN z dnia 30 września 2004 r.³⁰⁷, stwierdzono, że postanowienie statutu spółki akcyjnej uzależniające ważność uchwał od uczestnictwa w walnym zgromadzeniu reprezentanta Skarbu Państwa dysponującego jedną imienną, uprzywilejowaną akcją jest – jako sprzeczne z art. 20 Kodeksu spółek handlowych³⁰⁸. Uprzywilejowaną pozycję Skarbu Państwa nazwano w literaturze potocznie „złotą akcją”. Nie jest to pojęcie normatywne.

Zasada równego traktowania wszystkich akcjonariuszy w takiej samej sytuacji dotyczy wyłącznie akcjonariuszy spółki, nie będą miały zastosowania przepisy, gdy chodzi o podmioty trzecie – którzy występują wobec niej w zakresie czysto zobowiązaniowych stosunków prawnych. Ochrona ta prowadziłoby do skutków sprzecznych nie tylko z konstrukcją praw akcjonariusza, lecz także z przypisywanymi prawodawcy założeniami aksjologicznymi³⁰⁹.

Mianownikiem zasady nierównego traktowania powinna być taka sama sytuacja. Zatem, ją ocenić? Przyjąć należy, że wszystkie stany faktyczne i prawne, które możemy odnosić do tych samych sytuacji oznaczają te same okoliczności. Dotyczyć mogą one np. czasu, miejsca podejmowanych uchwał. Nie będą miały natomiast zastosowania w różnych okolicznościach, musi wystąpić element: „takich samych warunków”. Powyższa zasada nie może się rozciągać na inne prawa wspólnika np. w związku jego działaniem w zarządzie czy radzie nadzorczej. Ma ona jedynie zastosowanie w wypadku podejmowanych uchwał wspólnika, a w spółce z o.o., uchwał podjętych poza zgromadzeniem wspólników³¹⁰.

Skutkiem naruszenia art. 20 Kodeksu spółek handlowych jest możliwość wytoczenia powództwa na podstawie art. 252 lub 425 Kodeksu spółek handlowych o stwierdzenie nieważności uchwały. Pokrzywdzony może wytoczyć powództwo, musi jednak udowodnić swoje stanowisko. Pokrzywdzenie wspólnika spółki jest określeniem nieostrym i nie ma legalnej definicji tego określenia. Żeby stwierdzić, że doszło do pokrzywdzenia wspólnika, naruszenia jego praw, to trzeba zbadać okoliczności, stan faktyczny. Pomocna jest w tym względnie judykatura. Treść orzecznictwa zakłada, że zbadanie krzywdy musi odbyć się na wielu możliwych płaszczyznach, które wpłynęły na podjęcie uchwały z pokrzywdzeniem

³⁰⁷ Wyrok SN z dnia 30 września 2004 r. IV CK 713/03, OSNC 2005, Nr 9, poz. 160.

³⁰⁸ D. Kupryjańczyk. Zob. też częściowo krytyczne glosy S. Sołtysińskiego, OSP 2005, Nr 9, s. 112 oraz Ł. Gasińskiego, Glosa 2006, Nr 1, s. 25–33, a także K. Osajdy, *Kodeks spółek handlowych w orzecznictwie Sądu Najwyższego w II półroczu 2004 r.*, Glosa 2006, Nr 1, s. 5–24), Art. 20 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 23, <https://legalis.pl>, dostęp: 23.03.2020.

³⁰⁹ T. Sójka, *Zasady...*, s. 35 i n, [w:] A. Kidyba, Art. 20. [w:] Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych* ... Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248786/609255>.

³¹⁰ Ibidem.

wspólnika. Takie stanowisko zajął SN w wyroku z dnia 15 marca 2002 r.³¹¹, oraz Sąd Administracyjny w Poznaniu z dnia 9 grudnia 2016 r.³¹². Podjęta uchwała z pokrzywdzeniem wspólnika musi wyrządzić konkretne szkody temu wspólnikowi, czy to majątkową czy też osobistą. Musi być działaniem zamierzonym.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2019 r.³¹³, nie ma przy tym znaczenia czy wspólnik jest mniejszościowy czy większościowy, choć praktycznego punktu widzenia ciężko skrzywdzić wspólnika większościowego. Choćby z racji ilości uzyskanych głosów podczas poddaniu pod głosowanie uchwały.

Do jaskrawych nadużyć można zaliczyć podejmowanie uchwał dotyczących wypracowanego przez spółkę zysku, który należałoby równo podzielić. Inna sytuacja może dotyczyć zamrożenia osiągniętego zysku, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 marca 2009 r.³¹⁴, uznał, że działania polegające na przeznaczaniu całego zysku rocznego na kapitał zakładowy może być krzywdzące wobec wspólnika. Długotrwałe wyłączenie z zysku wspólnika może być krzywdzące, kiedy kapitał zapasowy i kapitał rezerwowy są już bardzo znaczne i nie ma dekonstrukcji w branży w której działa spółka. Podobne stanowisko wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 lipca 2009 r.³¹⁵. Ponadto, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 marca 2014 r.³¹⁶, uznał, że uznaniowy charakter decyzji walnego zgromadzenia podlega kontroli, jeśli zyski zostaną przeznaczone na rozwój spółki z pominięciem wypłaty dywidendy wspólnikowi.

Linia orzecznicza w przedmiotowej sprawie wyznacza zbadanie podjętej uchwały, w której co do treści podjęto decyzje o zamrożeniu kapitału i o niewypłacie dywidendy wspólnikowi. Uchwała taka podlega kontroli w kontekście art. 249 Kodeksu spółek handlowych. Wspólnik, któremu nie wypłacono dywidendy i w jego ocenie doszło do jego pokrzywdzenia, może wnieść powództwo o uchylenie uchwały.

W odniesieniu do art. 296 Kodeksu karnego nasuwają się dwa wnioski, po pierwsze art. 296 Kodeksu karnego kryminalizuje każde działanie sprzeczne z kierunkiem polityki mandanta, niewłaściwe prowadzenie spraw majątkowych jest uznawane jako niegospodarność, jednak daje możliwość zastosowania uprzywilejowanej pozycji pod pewnymi warunkami. Tymi warunkami są przede wszystkim dobra narodowe.

---

³¹¹ Wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 677/00.

³¹² Wyrok SA w Poznaniu z dnia 9 grudnia 2016 r., I ACa 626/16.

³¹³ Wyrok SN z dnia 27 marca 2019 r., V CSK 68/18.

³¹⁴ Wyrok SN z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 522/08.

³¹⁵ Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 lipca 2009 r., II CSK 91/09, Glosa 2009, nr 3, s. 4, wraz z aprobowaną glosą K. Bilewskiej, Glosa 2011, nr 1, s. 17 i n.

³¹⁶ Wyrok SN z dnia 28 marca 2014 r., III CSK 150/13.

Nawiązanie spółki ze spółką z udziałem Skarbu Państwa może być nieco kłopotliwe i uciążliwe dla współnika bez takich udziałów z uwagi na interes ogólnospołeczny. Spółka z udziałem Skarbu Państwa zawsze będzie miała pozycję uprzywilejowaną, ponieważ działa w interesie państwa, a podjęte działania mogą naruszać interes spółki. Działania te mogą pozostać w sprzeczności z interesami spółki, jednak istnieje możliwość uwolnienia się od odpowiedzialności cywilnej oraz karnej z uwagi na brak cechy bezprawności i brak sprzeczności ze statutem³¹⁷.

Po drugie narzuca się art. 296 § 4a, dodany po nowelizacji Kodeksu karnego oraz uchyleniu art. 585 Kodeksu spółek handlowych, który w swojej treści faworyzuje Skarb Państwa. Oznacza to, że jeżeli pokrzywdzonym jest spółka z udziałem Skarbu Państwa sprawca obligatoryjnie poniesie odpowiedzialność karną.

Sprawcą przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach z udziałem Skarbu Państwa jest zazwyczaj funkcjonariusz publiczny. Występuje on w różnych rolach. Jeżeli zajmuje się on z mocy ustawy, decyzji odpowiedniego organu sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego (a w zakresie jego działalności jest zajmowanie się działalnością gospodarczą) wyrządzenie szkody majątkowej w wyniku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków jest przestępstwo z art. 296 Kodeksu karnego. Natomiast jeżeli funkcjonariusz publiczny nadużył władzy w ramach swoich obowiązków podstawą odpowiedzialności karnej jest art. 231 Kodeksu karnego³¹⁸. Spółka z udziałem Skarbu Państwa może zostać pokrzywdzona w wyniku niedopełnienia lub przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza np. w procedurze przetargowej. W niniejszej pracy zostały przywołane dane statystyczne oraz podano przykłady takich przestępstw, z których wynika, że największy wskaźnik przypada na sektor państwowy, a sprawcami są zazwyczaj kierownicy jednostek samorządowych.

Powództwo o uchylenie uchwały

W myśl art. 249 Kodeksu spółek handlowych podjęta uchwała współników sprzeczna z umową spółki bądź dobrymi obyczajami i godząca w interesy spółki lub mająca na celu pokrzywdzenie współnika może być zaskarżona w drodze wytoczonego przeciwko spółce

---

³¹⁷ A. Kappes, W. P. Matysiak, 5. *Szczególny konflikt między interesem spółki Skarbu Państwa a interesem państwa* [w:] *Spółki z udziałem Skarbu Państwa a Skarb Państwa*, (red.) A. Kidyba, Warszawa 2015.

<https://sip.lex.pl/#/monograph/369332917/287078?keyword=skarb>, dostęp: 2023-08-25.

³¹⁸ Wyrok SR w Bielsku Podlaskim z 15.05.2014 r., VIII K 70/13.

powództwa o uchylenie uchwały. Pomioty uprawnione do wniesienia powództwa to: zarząd, rada nadzorcza, komisja rewizyjna oraz poszczególni ich członkowie; wspólnicy, którzy głosowali przeciwko uchwale. Ponadto prawo to przysługuje wspólnikowi:

1. bezzasadnie niedopuszczonemu do udziału w zgromadzeniu wspólników,
2. wspólnikowi, który nie był obecny na zgromadzeniu, jedynie w przypadku wadliwego zwołania zgromadzenia wspólników lub też powzięcia uchwały w sprawie nieobjętej porządkiem obrad,
3. w przypadku pisemnego głosowania, wspólnikowi, którego pominięto przy głosowaniu lub który nie zgodził się na głosowanie pisemne albo też który głosował przeciwko uchwale i po otrzymaniu wiadomości o uchwale w terminie dwóch tygodni zgłosił sprzeciw.

Zgodnie z art. 251 Kodeksu spółek handlowych powództwo o uchylenie uchwały wspólników należy wnieść w terminie miesiąca od dnia otrzymania wiadomości o uchwale, nie później jednak niż w terminie sześciu miesięcy od dnia powzięcia uchwały.

W wypadku uznania powództwa przez wspólnika pokrzywdzonego przez sąd, wyrok ma charakter konstytutywny i wywiera skutek *ex tunc*, tj. uchwała zostaje uchylona tak jakby jej nie było, jednakże podkreślić należy, że dochodzenie roszczeń możliwe jest po wydaniu wyroku, co ma wpływ na wymagalność tych roszczeń. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 kwietnia 2016 r.³¹⁹, uznał również, że w przypadku stwierdzenia nieważności uchwały w odniesieniu do dnia dywidendy akcjonariusz może zgłosić roszczenie o odsetki za opóźnienie z zapłatą tej dywidendy od dnia podjęcia wadliwej uchwały, powołując się na pełną restytucję stosunku obligacyjnego³²⁰, podobna teza została wydana w wyroku SN z dnia 27 lutego 2019 r.³²¹.

Stwierdzenie nieważności postanowienia uchwały zgromadzenia wspólników, w którym wyłączono prawo niektórych akcjonariuszy do udziału w zysku spółki, wiąże się z przywróceniem im prawa do dywidendy z mocą wsteczną wraz z przyznaniem akcjonariuszowi prawa do żądania odsetek za opóźnienie w jej wypłacie, w tym również za okres przed stwierdzeniem jej nieważności. Stwierdzenie nieważności uchwały wyłączającej

---

³¹⁹ Wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2016 r., II CSK 352/15.

³²⁰ Ibidem.

³²¹ Wyroku SN z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 28/18.

prawo niektórych akcjonariuszy do dywidendy powoduje przywrócenie tego prawa od chwili jego nabycia przez akcjonariuszy niewyłączonych³²².

Istotną sprawą w wyrokach konstytucyjnych jest to, że dopiero po uprawomocnieniu wyroku o stwierdzenie nieważności podjętej uchwały możemy dochodzić swoich praw.

Obok powództwa o uchylenie uchwały, skarżący może wnieść powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały, w myśl art. 252 Kodeksu spółek handlowych, jeśli uchwała jest sprzeczna z umową spółki, godzi w interes spółki, a także jest sprzeczna z ustawą, to z mocy prawa taka uchwała jest nieważna i należy zastosować art. 252 Kodeksu spółek handlowych. Wyrok SA z dnia 31 maja 2016 r.³²³, potwierdzą tę tezę.

SN nie ma jednolitego głosu w sprawie samoistnego charakteru podjęcia uchwały, np. w uzasadnieniu postanowienia z dnia 18 października 2012 r.³²⁴. Sentencja postanowienia potwierdza, że interwencja wspólnika zgłoszona po stronie spółki w sprawach o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały ma charakter niesamoistny³²⁵. SN w postanowieniu z dnia 26 lutego 2016 r. potwierdził stanowisko o niesamoistnym charakterze interwencji wspólnika po stronie spółki pozwanej przez innego wspólnika w procesie o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały zgromadzenia wspólników³²⁶.

W odniesieniu do wyroku unieważniającego uchwałę kształtujący wyrok skutkujący *erga omnes* zmieni treść praw i obowiązków wszystkich wspólników³²⁷.

Charakter interwencji ma zaś istotne znaczenie procesowe, gdyż skutkiem niesamoistności interwencji jest to, że czynności interwenienta nie mogą pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił (art. 79 Kodeksu postępowania cywilnego)³²⁸.

Zgodnie z art. 252 Kodeksu spółek handlowych ustawodawca wyłączył możliwość wytoczenia powództwa na podstawie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego, a zgodnie

---

³²² Ibidem.

³²³ Wyrok SA z dnia 31 maja 2016 r., I ACa 49/16, LEX nr 2071292.

³²⁴ Postanowienie SN z dnia 18 października 2012 r., V CZ 37/12, Glosa 2015, nr 2, s. 48-66.

³²⁵ Krytyczna glosa do postanowienia SN z dnia 18 października 2012 r., V CZ 37/12, nr 2, s. 48 i n.

³²⁶ Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2016 r., IV CZ 93/15.

³²⁷ R. Kos, *Charakter prawny interwencji zgłoszonej przez wspólnika spółki kapitałowej w sporze o unieważnienie uchwały*, Glosa 2/2015, s. 11, dostęp: https://www.kkg.pl/wp-content/uploads/2015/06/3_2015_PDF_PL.pdf, 06.02.2023.

³²⁸ A. Kidyba, Art. 20, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248786/609255>, dostęp: 2020-04-13.

z jego treścią należy posiadać legitymację procesową w wytoczeniu powództwo o stwierdzenie nieważności podjętej uchwały.

Powyższe unormowanie wyłącza, w stosunku do osób objętych dyspozycją art. 250 Kodeksu spółek handlowych, stosowanie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego, tj. możliwość wniesienia powództwa o ustalenie w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania cywilnego³²⁹.

Wyłączenie stosowania art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego w pewien sposób daje komfort wspólnikom i członków organów spółki co do zaskarżenia danej uchwały w przyszłości.

Zgodnie z art. 252 § 3 Kodeksu spółek handlowych wyłącza możliwości wniesienia przez osoby legitymowane z mocy art. 250 Kodeksu spółek handlowych po upływie terminu do wniesienia powództwa mającego na celu wzruszenie uchwały wspólników (zgromadzenia wspólników)³³⁰.

Z powództwem należy wystąpić do Sądu Gospodarczego. W myśl art. 251 Kodeksu spółek handlowych, powództwo o uchylenie uchwały wspólników należy wnieść w terminie miesiąca od dnia otrzymania wiadomości o uchwale, nie później jednak niż w terminie sześciu miesięcy od dnia powzięcia uchwały. Termin ten nie jest wiążący dla innych podmiotów, które wytoczą powództwo jeśli wykaże się legitymacją procesową, np. wierzyciel. Może on dochodzić swoich praw w każdym czasie. Zaskarżenie uchwały może nastąpić w całości lub w części.

Zgodnie z art. 251 Kodeksu spółek handlowych powództwo o uchylenie uchwały wspólników należy wnieść w terminie miesiąca od dnia otrzymania wiadomości o uchwale, nie później jednak niż w terminie sześciu miesięcy od dnia powzięcia uchwały.

Termin na wniesienie powództwa o uchylenie uchwały wspólników w stosunku do nieobecnych biegnie od dnia, gdy otrzymali oni wiadomość o uchwale³³¹.

---

³²⁹ Zob. szerzej E. Marszałkowska-Krześ, *Uchwały nie istniejące, nieważne z mocy prawa oraz wzruszalne wyrokiem sądu w spółce z o.o.*, PPH 1998, nr 7, s. 31; zob. również M. Dumkiewicz, *Odpowiedzialność odszkodowawcza za podejmowanie wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, Warszawa 2016, s. 39 i n.).

³³⁰ Zob. S. Sołtysiński, *Czy "istnieją" uchwały "nieistniejące" zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni?*, PPH 2006, nr 2, s. 4 i n. oraz E. Marszałkowska-Krześ, *Przesłanki materialnoprawne powództwa o ustalenie istnienia (bądź nieistnienia) uchwały wspólników w spółce z o.o.*, PPH 1998, nr 9, s. 28 i n.

³³¹ Wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33.

„Z punktu widzenia organów spółki istotne jest, że uchwała godzi w interesy spółki, natomiast z punktu widzenia wspólnika może okazać się istotniejsze, że godzi również w jego interesy”³³². Obowiązek lojalności nie może być spełniony, jeśli interes wspólnika mniejszościowego jest zagrożony poprzez podjęcie „przestępczej uchwały”.

Zgodnie z wyrokiem SN w wyroku z dnia 22 lipca 1998 r.³³³ uchwała dotknięta wadą jest ważna i skuteczna, jeśli nie została zaskarżona w określonym terminie.

Termin określony art. 251 KSH należy liczyć według zasady wynikającej z art. 112 Kodeksu cywilnego³³⁴.

Powyższe rozważania na podstawie Kodeksu spółek handlowych, Kodeksu cywilnego, Kodeksu postępowania cywilnego są postawą do rozważań na gruncie prawa karnego. Po pierwsze, jeżeli pokrzywdzony wspólnik pokrzywdzony – mniejszościowy wniesie powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały lub jej uchylenie to ma ona moc konstytuowaną, ale dopiero po uprawomocnieniu się wyroku. Powyżej zaprezentowano szereg zależności występujących w obrocie gospodarczym, który rzutuje również na odpowiedzialność karną osób które zajmują się cudzymi sprawami majątkowymi.

Pokrzywdzenie wspólnika mniejszościowego daje legitymację do wniesienia powództwa o uchylenie bądź unieważnienie uchwały spółki. Wydaje się, że nowelizacja Kodeksu spółek handlowych stała się antidotum na zakaz wydawania wiążących poleceń przez organy nadzorcze zarządowi spółki, to wprowadziła uwolnienie do odpowiedzialności karnej wspólnika mniejszościowego na podstawie art. 296 Kodeksu karnego.

Wspólnik mniejszościowy nie zawsze musi godzić się na „preferencyjne warunki” grupy spółek, ponieważ wyrządzona szkoda (wydana uchwała) jego spółce może spowodować np. utratę płynności finansowej. Ustawodawca przewidział instrumenty prawne do obrony w postaci powództwa o uchylenie bądź unieważnienie uchwały.

---

³³² Zob. E. Marszałkowska-Krześ, *Skutki zaskarżenia uchwały wspólników w spółce z o.o.*, PPH 1999, nr 4, s. 31-32), A. Kidyba, Art. 251, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587249019/625915>, dostęp: 2020-09-15.

³³³ Wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33.

³³⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie - VI Wydział Gospodarczy z dnia 28 lipca 2016 r. VI GC 125/16.

Zaskarżenie uchwały, a postępowanie rejestrowe

Regulacja art. 249 § 2 Kodeksu spółek handlowych nie przewiduje przerwania procedury rejestrowej w wypadku zaskarżenia uchwały, sąd może jedynie zawiesić postępowanie do czasu wydania prawomocnego wyroku w sprawie o uchylenie uchwały.

Na przykładzie art. 303 Kodeksu karnego w związku z art. 18 Kodeksu spółek handlowych można podać modelowy przykład przestępstwa, którego może dopuścić się członek walnego zgromadzenia. Członkowie walnego zgromadzenia nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności karnej z art. 296 Kodeksu karnego, jednak pośrednio mają wpływa na zarządzanie spółką. Jeżeli członek zarządu nie spełnia ustawowych kryteriów o których mowa w art. 18 § 2 Kodeksu spółek handlowych np. została skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwa z art. 587-587², art. 590 i art. 591 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 228-231 Kodeksu karnego, to uchwała o powołaniu powinna zostać uchylona lub unieważniona.

Przywołując powyższy przykład poprzez analogię popełnionego czynu zabronionego z art. 303 Kodeksu karnego, gdzie sprawcą jest prezes spółki (reprezentuje spółkę handlową i jest on upoważniony do wpisów i zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym) podaje nieprawdziwe dane (zawarte w uchwale) to naraża się on na odpowiedzialność karną z art. 296 Kodeksu karnego.

Jeśli wpłynie powództwo o zaskarżenie uchwały o stwierdzenie nieważności, to do czasu uprawomocnienia wyroku brakuje podstaw do stwierdzenia, że uchwała jest nieważna.

Orzeczenie sądu rejestrowego zgodnie z art. 249 § 2 Kodeksu spółek handlowych i art. 423 § 1 Kodeksu spółek handlowych, stanowi o tym czy uchwała staje się skuteczna. Sąd wydając orzeczenie w sprawie wywołanej powództwem, o którym mowa w art. 250 Kodeksu spółek handlowych i art. 422 § 2 Kodeksu spółek handlowych może wstrzymać uchwałę wywierającą skutki prawne od chwili jej podjęcia. Istnieją różne instrumenty prawne, które mają zapobiegać temu, aby przede wszystkim wspólnicy i członkowie organów zarządzających oraz nadzorczych nie byli związani uchwałami sprzecznymi ze statutem, dobrymi obyczajami spółki³³⁵.

W momencie uznania uchwały za nieważną, skutek tej nieważności dotyczy uchwały od chwili jej podjęcia.

---

³³⁵ J. Frąckowiak, *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność PPH*, 2014, nr 9.

Zaskarżenie uchwały jest czynnością wewnętrzną w spółce, nie powinna ona mieć wpływu na działania rejestrowe, bowiem tylko Sąd może stwierdzić, czy zaskarżana uchwała ma swoje podstawy czy też nie. Mowa oczywiście o prawomocnym wyroku, który będzie kształtował nową rzeczywistość.

Zaskarżenie uchwały nie ma wpływu na działania rejestrowe w Krajowym Rejestrze Sądowym. Ponadto, przeszkodą do zbadania prawidłowości uchwały rady nadzorczej o umorzeniu udziałów spółki nie jest dokonanie na jej podstawie zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym. „Zaskarżenie uchwały wspólników nie wstrzymuje postępowania rejestrowego, a jedynie fakultatywnie dopuszcza zawieszenie postępowania z tej przyczyny”³³⁶. Uchwałę można zaskarżyć w całości lub w części.

W poprzednim podrozdziale zaprezentowano tryb funkcjonowania uchwał oraz możliwości zgłaszania powództwa o stwierdzenie nieważności lub uchylecia.

Problem częściowego uchylecia uchwały

W wyroku SN z 19.12.2007 r.³³⁷ przyjęto, że dopuszczalne jest częściowe uchylecie uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na podstawie przepisu art. 249 zawartego w Kodeksie spółek handlowych. Podkreślono również, że art. 58 § 3 Kodeksu cywilnego ma zastosowanie adekwatnie do uchwał wzruszalnych. Warunkiem zaskarżenia jest fakt, że zaskarżona część uchwały ma charakter niezależny i nie jest nierozdzielnie związana z innymi elementami kwestionowanej czynności prawnej. Niedopuszczalna jest sytuacja w której istotny składnik zaskarżonej uchwały stanowi integralną część czynności prawnej³³⁸.

W odniesieniu do prawa karnego (por. uwagi z poprzednich podrozdziałów) należy rozważyć odpowiedzialność karną na podstawie art. 30 Kodeksu karnego, 301 Kodeksu karnego,

---

³³⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25 października 2017 r. I ACa 229/17.

³³⁷ Wyrok SN z 19.12.2007 r., V CSK 350/07.

³³⁸ S. Sołtysiński, *Nieważne i wzruszalne*, s. 12; A. Kidyba, *Kodeks*, t. I, 2013, s. 1137; K. Bilewska, M. Warzecha, *Dopuszczalność stosowania*, s. 54; A. Koch, *Podważanie*, s. 199; odmiennie M. Gutowski, *Dopuszczalność stosowania*, s. 19–25; W. Popiołek, *W sprawie częściowej nieważności (uchylecia w części) uchwały wspólników spółki kapitałowej*, [w:] *Proces cywilny. Nauka – Kodyfikacja – Praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi F. Zedlerowi*, s. 1221), [w:] J. Strzępka/ E. Zielińska, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 249 Kodeksu spółek handlowych (red.) Strzępka 2015, wyd. 7, <https://legalis.pl>, dostęp: 15.09.2020.

art. 527 Kodeksu cywilnego. Przepisy art. 30 Kodeksu karnego oraz art. 301 Kodeksu karnego mogą się zbiegać z art. 296 Kodeksu karnego.

Działalność konkurencyjna

Art. 56 Kodeksu spółek handlowych nakłada obowiązek zachowania lojalności wobec spółki, jednocześnie nie zabrania zajmować się interesami konkurencyjnymi w szczególności uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki jawnej, partner, komplementariusz lub członek organu spółki. Nie jest wymagana przy tym zgoda wspólników na powyższe działania wspólnika. „Działalność konkurencyjna to nie wszelka działalność sprzeczna z interesami spółki, ale tylko taka, która wiąże się ze specyficznym kręgiem czynności mogących stanowić czyn konkurencyjny”³³⁹.

Definicję działalności konkurencyjnej formułować należy na gruncie art. 56 § 1 i 2 Kodeksu spółek handlowych. Wynikający z art. 56 Kodeksu spółek handlowych zakaz konkurencji stanowi konkretyzację ogólnego wymogu lojalnego współdziałania wspólników w interesie spółki. Działalność konkurencyjna nie jest bowiem zgodna z ciążącym na wspólnikach obowiązkiem wspierania i rozwijania spółki. Przepis art. 56 Kodeksu spółek handlowych służy również interesom spółki w takim zakresie, że cała działalność jej wspólników ma być skierowana na jej dalszy rozwój, a nie na wspieranie innych, konkurencyjnych spółek lub prywatnych interesów poszczególnych wspólników³⁴⁰.

W nawiązaniu zachowania obowiązku lojalności, dopuszczalne jest jedynie zwolnienie wspólnika z zakazu konkurencji w zakresie wskazanym w art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych³⁴¹. Zgoda może zostać wyrażona na piśmie, ustnie czy w sposób dorozumiany³⁴².

Obowiązek zachowania lojalności oznacza powstrzymanie się od wszelkiej działalności sprzecznej z interesami spółki. W praktyce oznacza to to pojęcie działalności sprzecznej z interesami spółki, jak również wszelkie działania lub zaniechania, które mogłyby narazić

---

³³⁹ M. Dumkiewicz, A. Kidyba, Komentarz art. 56 aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248823/722727/dumkiewicz-malgorzata-kidyba-andrzej-komentarz-aktualizowany-do-art-1-300-kodeksu-spolek-handlowych?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-08-26.

³⁴⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 03 lutego 2009 r., I ACa 550/08.

³⁴¹ B. Borowy, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 56 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3. Tak również A. Kidyba, *Art. 56 KSH, Komentarz aktualizowany*; odmiennie M. Rodzyńkiewicz, *Komentarz KSH*, 2013, s. 112, który uważa, że w umowie spółki jawnej można w zupełności wyłączyć zakazy wynikające z art. 56 KSH; zob. również komentarz do art. 37, <https://legalis.pl>, dostęp: 16.09.2020.

³⁴² A. Kidyba *Art. 56, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248823/609294>, dostęp: 2020-04-13.

spółkę na szkodę³⁴³. Nie chodzi tylko o działania konkurencyjne, ale każde działanie, które w jakikolwiek sposób może przyczynić się działalności konkurencyjnej. Teza ta ma swoje uzasadnienie w orzecznictwie.

O działalności konkurencyjnej wspólnika, a zatem o zaistnieniu przesłanek z art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych, mowa jest, jedynie wówczas, gdy spółka prowadzi działalność³⁴⁴. Działalność konkurencyjna, przejawia się kiedy wspólnicy są aktywni gospodarczo. W sytuacji zawieszenia, reorganizacji, dezorganizacji spółki powodującej przerwanie ciągłości dotychczas wykonywanych prac zakaz konkurencji przewidziany w art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych nie może tamować działań podejmowanych przez wspólników. Wspólnik może samodzielnie kontynuować działalność, choćby z powodu uniknięcia konsekwencji w postaci kar umownych za niewykonanie zlecenia, które były przedmiotem działalności spółki.

Mamy tu zakaz konkurencji *sensu largo* oraz zakaz konkurencji *sensu stricto*³⁴⁵. Art. 56 Kodeksu spółek handlowych ma charakter względnie obowiązujący. Istnieje otwarty katalog czynności konkurencyjnej wobec wspólnika spółki.

O działalności konkurencyjnej można mówić, kiedy działania osobo która jest np. członkiem zarządu spółki swoją postawą godzi w interesy spółki. Czyny uznane za szkodliwe oraz zabronione i uznane za konkurencyjne muszą mieć związek z współuczestniczeniem na rynku. Taką czynnością może być zajmowanie się interesami konkurencyjnymi niepolegającymi na udziale w innych spółkach konkurencyjnych³⁴⁶.

Wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2015 r.³⁴⁷ wskazał, że zajmowanie się interesami konkurencyjnymi może dotyczyć prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej, w formie udziału w spółdzielni, członkostwa w organach przedsiębiorstwa państwowego, które jest konkurencyjne, itp.³⁴⁸.

Kodeks spółek handlowych natomiast szczególne znaczenie w tym zakresie przypisuje udziałowi w spółkach jako wspólnika spółki cywilnej, osobowych spółek handlowych. Spod

---

³⁴³ B. Borowy, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 56 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3 (red.) Z. Jara 2020, <https://legalis.pl>, dostęp: 16.09.2020.

³⁴⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 kwietnia 2013 r. I ACa 157/13.

³⁴⁵ T. Oczkowski *Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym Interes Spółki, Interes Wspólników...*, Toruń 2019.

³⁴⁶ K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2003, nr 6, s. 99 i n.

³⁴⁷ Wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14.

³⁴⁸ K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Zakaz konkurencji w świetle przepisów kodeksu handlowego*, Rejent Nr 12 - grudzień 1993, s. 37-39.

rygoru zakazu działalności konkurencyjnej wyłączone są komandytariusz i akcjonariusz w spółce komandytowo –akcyjnej.

Z uwagi na brak dyspozycji co do formy udzielonej zgody na działalność konkurencyjną, domniema się, że zgoda może być udzielona w każdej formie. Akceptowana jest forma pisemna, ustna, a nawet dorozumiana.

Dyspozytywny charakter art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych powoduje, że wspólnicy powinni wprowadzić zasadę, że zgody udziela się większością głosów³⁴⁹. Zakaz działalności konkurencyjnej nie dotyczy komandytariuszy i akcjonariuszy w spółkach komandytowo-akcyjnych, jednak istnieje możliwość objęcia te podmioty zakazem.

Odmienne stanowisko zajmuje choćby R. Sadlik, zgodnie z jego interpretacją, jest wymagana zgoda na zajmowanie się interesami konkurencyjnymi. Wspólnik nie może bez zgody uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki jawnej, partner, komplementariusz lub członek organu spółki³⁵⁰. Stanowisko to podziela również B. Borowy, twierdzi, że aby zajmować się sprawami konkurencyjnymi wymagana jest zgoda pozostałych wspólników.

Pogląd ten wydaje się słuszny, bo zgodnie z art. 211 Kodeksu spółek handlowych członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki partnerskiej nie może bez zgody spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi, ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki osobowej lub jako członek organu spółki kapitałowej bądź uczestniczyć w innej konkurencyjnej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także udział w konkurencyjnej spółce kapitałowej w przypadku posiadania przez członka zarządu co najmniej 10% udziałów lub akcji tej spółki albo prawa do powołania co najmniej jednego członka zarządu. Jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej, zgody udziela organ uprawniony do powołania zarządu.

Wspólnik spółki jawnej może zajmować się interesami konkurencyjnymi, jeżeli uzyskał zgodę pozostałych wspólników. Zakaz konkurencji obowiązuje wspólników spółki jawnej przez okres uczestnictwa w spółce jawnej. Zakaz ten przestaje obowiązywać w okresie likwidacji spółki, z wyjątkiem wspólnika będącego jednocześnie likwidatorem spółki w myśl

---

³⁴⁹ Ibidem, s. 44-46.

³⁵⁰ R. Sadlik, *Ograniczenie swobody nawiązywania zatrudnienia wskutek umowy o zakazie konkurencji*, Monitor Prawa Pracy, Nr 4, 2020.

art. 69 Kodeksu spółek handlowych³⁵¹. Umowa może przewidywać zakaz działania konkurencyjnego po zakończonym uczestnictwie w spółce.

Zakaz ten dotyczy spółki jawnej, z tym że w okresie likwidacji obejmuje tylko osoby będące likwidatorami (art. 69 Kodeksu spółek handlowych). Likwidatorami są wszyscy wspólnicy. Wspólnicy mogą powołać na likwidatorów siebie lub osoby spoza spółki. Na miejsce wspólnika upadłego wchodzi syndyk.

Czynności wspólnika dokonane przy naruszeniu art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych pozostają ważne i spółce nie przysługuje roszczenie wobec kontrahentów pozwanego wspólnika. Trzeba także zauważyć, że użycie przez ustawodawcę funktora "lub" w art. 57 § 1 Kodeksu spółek handlowych oznacza, że wspólnik ma możliwość żądania wydania spółce korzyści oraz jednocześnie naprawienia wyrządzonej jej szkody. Możliwa jest też sytuacja, gdy wspólnik może dochodzić od osoby naruszającej zakaz konkurencji samego wydania korzyści bądź samego naprawienia szkody. Spółce może też przysługiwać tylko jedno roszczenie, gdyż korzyści uzyskane przez wspólnika naruszającego zakaz działalności konkurencyjnej będą tożsame ze szkodą wyrządzoną spółce przez tego wspólnika. W wyżej wskazanej sytuacji spółka będzie mogła dochodzić albo roszczenia odszkodowawczego albo roszczenia o zwrot uzyskanych przez wspólnika korzyści³⁵².

Zakaz działalności konkurencyjnej, o którym mowa w art. 69 Kodeksu spółek handlowych należy odnieść do zakazu *sensu stricto*, o którym mowa w art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych. Skutkiem naruszenia zakazu konkurencji może być żądanie przez każdego ze wspólników, aby likwidator wydał korzyści, jakie osiągnął, naruszając zakaz konkurencji lub naprawienia szkody wyrządzonej spółce³⁵³.

„O ile nie budzi wątpliwości fakt, że wspólnik spółki osobowej zobowiązany jest do powstrzymania się od wszelkiej działalności sprzecznej z interesami spółki. To nie została jednolicie rozstrzygnięta czasowa granica obowiązywania zakazu prowadzenia działalności

---

³⁵¹ B. Borowy, Art. 56 KSH, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>, dostęp: 16.09.2020.

³⁵² D. Wajda, *Działalność konkurencyjna wspólnika spółki jawnej*. Glosa do wyroku SN z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14, Glosa, 2020-07-23, <https://sip.lex.pl/#/publication/386208014>, dostęp: 2020-09-16.

³⁵³ A. Kidyba, Art. 69, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, dostęp: 2020-09-16. Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248836/625724>.

konkurencyjnej względem spółki. Dotyczy czasu obowiązywania okresu istnienia spółki z czasem powstania trwałego konfliktu wspólników³⁵⁴.

Między spółką partnerską, a innym podmiotem gospodarczym w którym uczestniczy wspólnik musi zaistnieć tak zwany rzeczywisty stan konkurencji³⁵⁵. W niektórych sytuacjach, gdy spółka faktycznie już nie funkcjonuje nie można twierdzić, że samodzielne działania wspólnika godzą w jej interesy. Każdorazowo wszakże należy dokładnie przeanalizować stan faktyczny danej sprawy. Uczynienie bowiem beneficjentem takiej sytuacji wspólnika winnego konfliktu mogłoby prowadzić do obejścia przepisów art. 56 Kodeksu spółek handlowych³⁵⁶.

Zgodnie z art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych zakaz konkurencji obejmuje osoby prowadzące sprawy i reprezentantów spółki. W sytuacji kiedy dochodzi do likwidacji spółki zakaz ten przestaje mieć moc prawną, bowiem mają zastosowanie art. 77 i 78 Kodeksu spółek handlowych. Zakaz ten dotyczy jedynie likwidatorów spółki w czasie likwidacji³⁵⁷.

„Jeżeli w spółce są wspólnicy, którzy nie są likwidatorami, to w stosunkach wewnętrznych panujących w spółce mogą oni wpływać na czynności likwidatorów. Nie może to być jednak rozumiane jako wpływ na zewnętrzne czynności likwidacyjne. Konkluzją powyższej sytuacji jest ograniczone oddziaływanie wspólników na postępowanie likwidacyjne³⁵⁸.

Zakłada się, że likwidatorzy działają w dobre wierze, a ich działania ukierunkowane są wyłącznie na likwidację spółki, a nie wykorzystywanie sytuacji w jakiej znaleźli się wspólnicy. Konieczność działania w dobrej wierze jest usankcjonowana w art. 78 § 2 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 7 Kodeksu cywilnego³⁵⁹. Artykuł 78 § 2 Kodeksu spółek handlowych wprowadza domniemanie prawne w związku z art. 7 Kodeksu cywilnego.

---

³⁵⁴ M. Koralewski, *Zakaz działalności konkurencyjnej wspólników spółek osobowych*, <https://sip.lex.pl/#/publication/419683446/koralewski-michal-zakaz-dzialalnosci-konkurencyjnej-wspolnikow-spolek-osobowych?keyword=Koralewski,%20Zakaz%20dzialalnosc%20konkurencyjnej%20wspolnikow%20osobowych&cm=SFIRST>, dostęp: 2023-09-03.

³⁵⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 kwietnia 2013, I ACa 157/13.

³⁵⁶ M. Koralewski, *Zakaz działalności ...*, <https://sip.lex.pl/#/publication/419683446/koralewski-michal-zakaz-dzialalnosci-konkurencyjnej-wspolnikow-spolek-osobowych?keyword=Koralewski,%20Zakaz%20dzialalnosc%20konkurencyjnej%20wspolnikow%20osobowych&cm=SFIRST>, dostęp: 2023-09-03.

³⁵⁷ M. Dumkiewicz, Art. 69, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587813670/611110>, dostęp: 2020-04-15.

³⁵⁸ S. Soltysiński, *Kodeks spółek handlowych*, Warszawa 2006, t. I, s. 530.

³⁵⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610).

Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od istnienia dobrej lub złej wiary, domniema się istnienie dobrej wiary. Kompetencje likwidatorów ustala cel likwidacji realizowany przez czynności wskazane w art. 77 § 1 Kodeksu spółek handlowych zakończenie bieżących interesów spółki, ściągnięcie wierzytelności, wypełnienie zobowiązań, upłynnienie majątku spółki. Jeżeli likwidatorzy przekroczą swoje uprawnienia lub nie dopełnią swoich obowiązków, a spółka jest w likwidacji poniesie szkodę to likwidatorzy mogą ponieść odpowiedzialność wobec spółki lub wspólników³⁶⁰.

Likwidatorzy powinni dokonywać tylko tych czynności, które z jednej strony prowadzą do zakończenia działalności spółki, z drugiej zaś do upłynnienia jej majątku³⁶¹.

Ponadto przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do spółki komandytowej (art. 103 Kodeksu spółki handlowej) i spółki komandytowo-akcyjnej w zakresie stosunku prawnego komplementariuszy. Zarówno między sobą, wobec wszystkich akcjonariuszy, jak i wobec osób trzecich, a także do wkładów tychże wspólników do spółki, z wyłączeniem wkładów na kapitał zakładowy - odpowiednio przepisy dotyczące spółki jawnej (art. 126 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych).

Podobnie jak spółka partnerska i komandytowo-akcyjna, a także spółka komandytowa nie jest uregulowana kompletnie i w sprawach nieuregulowanych stosuje się do niej odpowiednio przepisy o spółce jawnej. Dużo rozwiązań dotyczących komplementariuszy zawartych jest w przepisach działu o spółce jawnej³⁶². Możemy wyróżnić różne modele spółek komandytowych. Jednak w każdej spółce istnieją granice działalności, a raczej zakaz konkurencji wynikający z ustawy, statutu lub umowy.

Dodatkowo wspólnicy mogą być włączeni do prowadzenia od prowadzenia spraw spółki lub przy czym ograniczenia te są tylko sprawą samego statutu³⁶³.

Artykuł 103 § 1 Kodeksu spółek handlowych wprowadza ogólną regułę zastosowania do spółki komandytowej przepisów o spółce jawnej.

Według art. 380 Kodeksu spółek handlowych członek zarządu spółki akcyjnej nie może bez zgody spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki osobowej lub jako członek organu spółki

---

³⁶⁰ A. Kidyba, Art. 78, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#commentary/587248845/625733>, dostęp: 2020-09-16.

³⁶¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 stycznia 2015 r. I SA/Wa 2613/14.

³⁶² Zob. J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych, 2001*, Warszawa t. I, s. 531.

³⁶³ A. Witosz, *Likwidatorzy spółek osobowych*. Opublikowano: Pr. Spółek 2010/6, s. 9-16.

kapitałowej, ani uczestniczyć w innej konkurencyjnej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także udział w konkurencyjnej spółce kapitałowej w przypadku posiadania w niej przez członka zarządu co najmniej 10% udziałów albo akcji bądź prawa do powołania co najmniej jednego członka zarządu. Jeżeli statut nie stanowi inaczej, zgody udziela organ uprawniony do powoływania zarządu.

Kodeks spółek handlowych nie zawiera definicji interesu konkurencyjnego. Używając wskaźnika wartościującego na przykładzie innego podmiotu można ocenić spółkę pod względem osiągniętych korzyści, strat, wzmocnieniem pozycji oraz sytuacji rynkowej.

Zajmowanie się interesami konkurencyjnymi polega na zakazie aktywności, zakazie podejmowania działań w spółce innej niż macierzysta. Do tych działań można zaliczyć funkcję doradczą, prokurenta, pełnomocnika

Artykuł 380 § 1 Kodeksu spółek handlowych zakazuje również działalności konkurencyjnej poprzez udział w spółce konkurencyjnej członkom zarządu. W tym przypadku pojęcie spółki konkurencyjnej także nie zostało zdefiniowane. Pojęcie konkurentów zostało natomiast zdefiniowane w ustawie z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów³⁶⁴. Artykuł 380 § 1 Kodeksu spółek handlowych zakazuje również uczestnictwa nie tylko w konkurencyjnej spółce, ale także innej osobie prawnej³⁶⁵.

Komentowany zakaz rozszerzony został na konkurencyjne spółki kapitałowe i uczestnictwo w nich w charakterze wspólnika, który posiada co najmniej 10% udziałów lub akcji, a także gdy posiada mniejszą ich ilość, lecz może powoływać co najmniej jednego członka zarządu. Konsekwencją naruszenia zakazu może być odwołanie, zwieszenie i odszkodowanie³⁶⁶.

Istnieje możliwość udzielenia zezwolenia na działalność konkurencyjną. Zezwolenie powinno być udzielone przed podjęciem pierwszej czynności konkurencyjnej. Wskazuje się, że wyłączenie lub ograniczenie w statucie zakazu konkurencji (art. 380 § 2 Kodeksu spółek handlowych) obowiązuje także delegowanego do zarządu członka rady nadzorczej.

---

³⁶⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1689).

³⁶⁵ T. Szczurowski, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 380 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>, dostęp: 16.09.2020.

³⁶⁶ A. Kidyba, *Spółka z o.o. Komentarz...*, s. 494, [w:] A. Kidyba Art. 380, Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych, dostęp: 2020-09-16, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587252850/626051>.

Zakaz prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec spółdzielni obowiązuje osoby wskazane w art. 56 § 3 ustawy z 1982 r. - Prawo spółdzielcze³⁶⁷, bez względu na to, czy i ewentualnie w jakim zakresie działalność konkurencyjna naraża spółdzielnię na szkodę. Ma on charakter bezwzględny i nie może być uchylony bądź też ograniczony treścią postanowień statutu³⁶⁸.

Zakaz wynikający z art. 56 § 3 ustawy z 1982 r. - Prawo spółdzielcze rozciąga się również do działania za pośrednictwem osoby trzeciej, doradztwem i zawieraniem z podmiotem konkurencyjnym umów. Omawiany zakaz dotyczy również powiązań rodzinnych. Osoby te nie mogą więc prowadzić działalności konkurencyjnej wobec spółdzielni. Zakres dotyczy prowadzenia działalności na własny rachunek jako wspólnicy członkowie władz innych podmiotów, które taką działalność prowadzą. Podmioty należy rozumieć szeroko np. inne spółdzielnie, spółki, organizacje³⁶⁹.

Wyżej wymienione normy prawne ograniczają swobodę działania w zakresie podejmowania zatrudnienia określonych osób na rzecz konkurencji, a celem jest ochrona i zabezpieczenie interesów macierzystych podmiotów gospodarczych³⁷⁰.

Artykuł 57 Kodeksu spółek handlowych określa sankcje za naruszenie przez wspólnika zakazu konkurencji, o którym mowa w art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych.

W myśl art. 57 § 1 Kodeksu spółek handlowych każdy wspólnik ma prawo żądać wydania spółce korzyści, jakie osiągnął wspólnik naruszający zakaz konkurencji lub naprawienia wyrządzonej jej szkody.

Zakaz ten nie odnosi się do komandytariuszy i akcjonariuszy w spółkach komandytowo-akcyjnych, walnego zgromadzenia lub zgromadzenia wspólników.

Prawo żądania odnosi się do wspólników, ale skutek tego żądania realizuje się w spółce. Przepis ten stanowi swoiste *actio pro socio* w spółce jawnej³⁷¹. Prawo żądania przysługuje każdemu wspólnikowi i skierowane jest przeciwko wspólnikowi, który naruszył zakaz konkurencji³⁷².

---

³⁶⁷ Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 648 z późn. zm.).

³⁶⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 grudnia 2015 r. V ACa 165/15.

³⁶⁹ K. Kwapisz-Krygel, *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2014, dostęp: 2020-09-16. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587569530/293037>.

³⁷⁰ R. Sadlik. R. *Ograniczenie swobody nawiązywania zatrudnienia wskutek umowy...*, Monitor Prawa Pracy, Nr 4, 2020.

³⁷¹ S. Sołtysiński, *Kodeks...*, 2006, t. I, s. 466.

³⁷² K. Kopczyńska-Pieczniak, *Zakaz konkurencji...*, Rejent Nr 12 - grudzień 1993, s. 49.

Artykuł 57 § 1 Kodeksu spółek handlowych odwołuje się do dwóch rodzajów żądań: wydania korzyści oraz naprawienia szkody. Żądania te mogą wystąpić łącznie. Osiągnięte korzyści należy jednak rozumieć szeroko. Zarówno korzyści w samej spółce w której naruszono zakaz jak i korzyści w innych strukturach, które zostały osiągnięte w związku z naruszeniem zakazu.

Czynności dokonywane z naruszeniem art. 56 § 2 Kodeksu spółek handlowych są ważne i spółce nie służy roszczenie wobec kontrahentów pozwanego wspólnika³⁷³. Żądanie wspólnika może obejmować wyłącznie wydanie spółce korzyści jakie osiągnął wspólnik naruszający zakaz konkurencji, wyłącznie naprawienie szkody spółki, jak również łącznie wydanie korzyści i naprawienie szkody³⁷⁴.

Naprawienie szkody obejmuje straty, jakie spółka poniosła na skutek naruszenia przez wspólnika zakazu konkurencji (*damnum emergens*) oraz korzyści, które mogłaby osiągnąć gdyby jej szkody nie wyrządzono (*lucrum cessans*) – art. 361 § 2 Kodeksu cywilnego w związku z art. 2 Kodeksu spółek handlowych³⁷⁵.

Ograniczeń, o których mowa w art. 56 Kodeksu spółek handlowych i art. 57 Kodeksu spółek handlowych nie stosuje się do komandytariusza nieposiadającego prawa do prowadzenia spraw spółki lub jej reprezentowania. Wyjątkiem może być sporządzona umowa spółki, która te obwarowania zawiera³⁷⁶.

Zgodnie z treścią art. 121 § 3 Kodeksu spółek handlowych wynika, że obowiązek lojalności i zakaz działalności konkurencyjnej dotyczy również tych komandytariuszy, którzy nie mają prawa prowadzenia spraw spółki i jej reprezentowania. Istnieje zatem podstawa rozszerzenia zakazu konkurencji.

Komandytariusza nie obejmuje zakaz konkurencji zgodnie z art. 56, 57 Kodeksu spółek handlowych jeśli nie ma on prawa do prowadzenia spraw lub reprezentacji spółki i niewystępowania jako pełnomocnik czy prokurent jednakże jest takowy zapis pojawi się

---

³⁷³ S. Sołtysiński, *Kodeks...*, 2006, t. I, s. 467.

³⁷⁴ Tak S. Sołtysiński, [w:] Sołtysiński i in., *Komentarz KSH*, t. 1, 2012, art. 57, Nb 3; A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany*, art. 57; odmiennie M. Litwińska-Werner, *Komentarz KSH*, 2007, art. 57, Nb 1 oraz J. Strzępka, E. Zielińska, [w:] J. Strzępka, *Komentarz KSH*, 2013, art. 57, Nb 2, którzy twierdzą, że wspólnikom przysługuje roszczenie alternatywne, tj. wspólnicy mogą żądać albo wydania korzyści, albo odszkodowania, [w:] A. Kidyba, *Art. 57, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248824/625712>, dostęp: 2020-09-16.

³⁷⁵ *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Art. 57 Kodeksu spółek handlowych (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3/Borowy. Legalis: dostęp: 16.09.2020.

³⁷⁶ T. Oczkowski T. *Toruńskie Spotkania z Prawem...*, *Interes Wspólników*, Toruń 2019.

w umowie spółki to komandytariusz jest zobligowany do określonego zachowania w myśl powyższych przepisów o zakazie konkurencji oraz lojalności wobec spółki³⁷⁷.

Jak wcześniej wspomniano oprócz wspólników zakaz konkurencji oraz lojalności ten obejmuje likwidatorów w czasie likwidacji spółki. Zgodnie z art. 71 Kodeksu spółek handlowych sąd rejestrowy może z ważnych powodów na wniosek wspólnika lub innej osoby mającej interes prawny ustanowić likwidatorami tylko niektórych spośród wspólników, jak również inne osoby. Do ważnych powodów można zaliczyć np. chorobę, wyjazd wspólnika, czy długotrwały konflikt pomiędzy wspólnikami. W okresie likwidacji likwidatorzy obowiązują takie same zasady jak wspólników w kontekście zakazu konkurencji oraz lojalności. Zadaniem likwidatora jest upłynnienie aktywów spółki, sprzedaż przedsiębiorstwa, działa on wedle własnych przekonań, wedle własnego wyboru. Bez zakazu konkurencji oraz zachowania zasady lojalności, likwidator może wykorzystać sytuację doprowadzić do wyprzedania majątku po cenach niższych niż rynkowe w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Mając na uwadze dobro spółki oraz realizację celu umowy, członek zarządu powinien zostać niezależny i swoje działania opierać na wszechstronnych informacjach, analizach, opiniach w przedmiotowych sprawach. Rola członka zarządu nie może być sprowadzona jedynie do wykonywania woli akcjonariuszy³⁷⁸. Wpływ akcjonariuszy na członka zarządu powinien mieć kres w momencie wyboru wskazanej osoby na stanowisko członka zarządu spółki.

Obowiązki członka zarządu wynikają głównie z Kodeksu spółek handlowych, a nieprzestrzeganie ich rodzi odpowiedzialność na gruncie prawa cywilnego oraz prawa karnego. Przyjąć należy, że zachowanie autonomii przez członka zarządu w podejmowaniu działań i decyzji jest rzeczą niezbędną. Niezależna postawa członka zarządu nie wyklucza dobrych relacji z innymi wspólnikami, akcjonariuszami, a szczególności jeśli chodzi o konsultacje w sprawach spółki, ze szczególnym uwzględnieniem kluczowych spraw. Podkreślić należy, że nie należy sprowadzać interesu spółki do zysku, interesem spółki są również zintegrowane działania na rzecz spółki w interesie wspólników i akcjonariuszy.

---

³⁷⁷K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2003, nr 6, s. 111-114.

³⁷⁸R. Rozwadowski, *Interes spółki to nie zawsze interes akcjonariusza*, <https://www.prawo.pl/dostęp:12.01.2020>.

Niedopełnienie obowiązków przejawia się beczynnością zarządzającego, a także nierzetelnym lub częściowym realizowaniem wymaganym od mocodawcy obowiązków³⁷⁹.

Oprócz odpowiedzialności karnej w sektorze publicznym decydenci mogą podnieść odpowiedzialność wynikającą z innych aktów prawnych, np. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³⁸⁰ (art. 177 ust. 1, art. 260 ust. 1) czy też ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych³⁸¹ (art. 4 i 4 a)³⁸². Należy przyjąć, że do kręgu podmiotów omawianego przestępstwa nie mogą być zaliczone osoby, które wykonują cudze polecenia, działają w sposób niesamodzielny³⁸³. Reasumując stronę przedmiotową i podmiotową należy mieć na uwadze, że ustawodawca wymaga aby podmiot posiadał właściwe umocowanie z którego wynikają obowiązki, a tym samym możliwość pociągnięcia takiej osoby do odpowiedzialności karnej.

Pozycja dominująca ma miejsce, kiedy firma dominująca indywidualnie (lub firmy dominujące kolektywnie) na rynku wykorzystuje swoją siłę rynkową dla umocnienia lub poszerzenia dominacji z pomocą nielegalnych instrumentów. Odpowiedzialności karnej podlegają menadżerowie za działania związane z zakazanymi praktykami zatrudnieni zarówno w przedsiębiorstwach publicznych jak i w przedsiębiorstwach prywatnych, zarówno w spółkach kapitałowych czy osobowych, jak i u przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą³⁸⁴.

Naruszenie przez członka zarządu zakazu konkurencji może rodzić przede wszystkim jego odpowiedzialność odszkodowawczą wobec spółki na podstawie art. 293 Kodeksu spółek handlowych. Jest również podstawą do odwołania go z pełnionej funkcji, a nawet karnej w przypadku wyrządzenia spółce znacznej szkody majątkowej na podstawie art. 296 Kodeksu karnego³⁸⁵.

---

³⁷⁹ T. Oczkowski, J. Lachowski, *Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege feranda)*, PS 2005, nr 5, s. 67, [w:] Z. Kukuła, *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, Warszawa 2013, s. 146.

³⁸⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1270 z późn. zm.).

³⁸¹ Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 289).

³⁸² K. Nitkowski, *Przestępstwa w obrocie...*, Warszawa 2014, s. 40.

³⁸³ A. Marek, *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, Warszawa 2011, s. 468.

³⁸⁴ A. Jurkowska-Gomułka, *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców*, Aktualne problemy zarządzania – teoria i praktyka. Monografia naukowa z okazji 40-lecia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, (red.) A.P. Wiatrak, s. 123 i następne.

³⁸⁵ Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie - VIII Wydział Gospodarczy z dnia 3 listopada 2022 r., VIII GC 129/22.

A. Jurkowska – Gomułka twierdzi, że działania antykonkurencyjne można traktować jako tak zwane przestępstwa nadużycia zaufania określane także jako przestępstwa niegospodarności. Na podstawie art. 296 Kodeksu karnego odpowiedzialność karną może ponosić każdy menedżer, którego obowiązek działania może wynikać z ustawy, decyzji administracyjnej, umowy. Może to być osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka nieposiadająca osobowości prawnej. Za nadużycie udzielonych uprawnień może być uznane takie działanie menedżera, które doprowadziło do zaangażowania firmy w zakazaną praktykę antykonkurencyjną. Jeżeli nastąpi wyrządzenie szkody w związku z praktyką to następstwem będzie kara pieniężna nałożona przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów lub Komisję Europejską. Menedżer ponosi odpowiedzialność za spowodowanie bezpośredniego niebezpieczeństwa wyrządzenia znacznej szkody majątkowej³⁸⁶.

Wyrządzenie znacznej szkody mocodawcy zostało ustanowione w Kodeksie karnym w art. 296 § 1. Warunkiem jednak poniesienia odpowiedzialności karnej (od strony przedmiotowej) jest nadużycie udzielonych uprawnień albo niedopełnienie ciężących na umocowanym obowiązków³⁸⁷.

Odpowiedzialność menedżerów za antykonkurencyjne praktyki z art. 296 § 1a Kodeksu karnego będzie miał ograniczone zastosowanie z uwagi na to, że „w prawie ochrony konkurencji zakazami praktyk ograniczających konkurencję objęte są także te działania przedsiębiorców, które jedynie potencjalnie powodują antykonkurencyjne skutki, a nawet te, które były ukierunkowane na wywołanie antykonkurencyjnych skutków, ale ostatecznie w rzeczywistości do nich nie doprowadziły”³⁸⁸.

Jeżeli członek zarządu narusza zakaz konkurencji, to w kompetencji walnego zgromadzenia istnieje możliwość odwołania takiego członka. Można go pociągnąć do odpowiedzialności na podstawie art. 211 Kodeksu spółek handlowych, art. 380 Kodeksu spółek handlowych, a art. 293 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 296 Kodeksu karnego.

---

³⁸⁶ A. Jurkowska-Gomułka, *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców*, Aktualne problemy zarządzania – teoria i praktyka. Monografia naukowa z okazji 40-lecia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, (red.) A.P. Wiatrak, s. 123 i następne.

³⁸⁷ K. Nitkowski, *Przestępstwa w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2014, [w:] A. Marek, S. Wlatoś, *Podstawy prawa i procesu karnego*, Warszawa 2008, s. 187, str. 33.

³⁸⁸ A. Jurkowska-Gomułka, *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców*, Aktualne problemy zarządzania – teoria i praktyka. Monografia naukowa z okazji 40-lecia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, (red.) A.P. Wiatrak, s. 123 i następne.

Interes spółki oraz jej wierzycieli

Popęlnienie przestępstwa nadużycia zaufania usankcjonowane w art. 296 Kodeksu karnego na szkodę wierzycieli. Zazwyczaj popełnione jest ono w zbiegu z innym przestępstwem. Może mieć ono postać oszustwa, fałszowania dokumentacji, nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osobę upoważnioną do prowadzenia cudzych spraw majątkowych.

Najbardziej jaskrawym przykładem pomiędzy interesem spółki, wspólnika oraz wierzyciela jest odpowiedzialność wspólnika podczas procesu likwidacji spółki. Np. w spółce komandytowej na podstawie art. 112 § 1 i art. 102 Kodeksu spółek handlowych komplementariusz odpowiada całym swoim majątkiem, a komandytariusz do wniesionego wkładu. Umocnieniem odpowiedzialności komplementariusza jest art. 778¹ Kodeksu postępowania cywilnego w tytule egzekucyjnym przeciwko wspólnikom spółek osobowych. Zgodnie z treścią art. 111 Kodeksu spółek handlowych komandytariusz odpowiada względem osób trzecich wyłącznie do wysokości sumy komandytowej. Po analizie przepisów można dojść do wniosku, że informacje zawarte w Krajowym Rejestrze Sądowym są niepełne, a dobro wierzycieli nie jest niewłaściwie zabezpieczone³⁸⁹. Inaczej jest w spółce jawnej, ponieważ każdy ze wspólników odpowiada całym swoim majątkiem oraz solidarnie, zgodnie z art. 31 § 2 w zw. z art. 103 Kodeksu spółek handlowych.

O ile w wypadku przeprowadzenia upadłości spółki przez syndyka nie będzie kwestii spornych, tak w wypadku likwidatora rodzą się wątpliwości. Likwidator jest powoływany przez zarząd spółki na mocy art. 276 Kodeksu spółek handlowych. Sposób powołania nie pozostawia wątpliwości, że są to osoby niezależne tak jak to się ma w wypadku syndyka. Drugi wątek dotyczy wspólnika, który może wystąpić w podwójnej roli. Może on być wspólnikiem i jednocześnie wierzycielem. W takim położeniu ciężko bezstronność powołanego likwidatora spółki³⁹⁰.

Jeżeli zachodzi podejrzenie o konflikt interesów, kwestie sporne to likwidator powinien zastosować art. 285 Kodeksu spółek handlowych. Zgodnie z treścią przepisu sumy potrzebne do zaspokojenia lub zabezpieczenia znanych spółce wierzycieli, którzy się nie zgłosili lub

---

³⁸⁹ M. Podleś, *Odpowiedzialność komandytariusza z punktu widzenia interesu wierzycieli*, Acta Universitatis Wratislaviensis Przegląd Prawa i Administracji 2015 r., nr 3644, s. 158, 164.

³⁹⁰ M. Kondej, *Wpływ wystąpienia zobowiązań spornych, których wartość, łącznie z innymi zobowiązaniami, przekracza wartość majątku spółki, na jej działalność. Uwagi na kanwie art. 302 § 1 kodeksu karnego*, Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia 2/2018, s. 34 i inne.

których wierzytelności nie są wymagalne albo są sporne, należy złożyć do depozytu sądowego. Ponadto jeżeli istnieje zagrożenie wystąpienia współnika w roli wierzyciela, to likwidator również musi mieć na względzie odpowiedzialność karna wynikającą z art. 302 Kodeksu karnego. Wiadomym jest, że współnik spółki będzie chciał w pierwszej kolejności zaspokoić swoje wierzytelności.

Powyżej zaprezentowano rozważania na gruncie Kodeksu spółek handlowych, Kodeksu postępowania cywilnego oraz Kodeksu karnego. Występujące tu przykłady na płaszczyźnie prawa nie ograniczają się tylko do skrajnych sytuacji takich jak likwidacja spółki. Sprawca pomoże popełnić inne przestępstwa o którym wspomniano powyżej.

Przykładem nadużycia uprawnień i zaufania jest pokrzywdzenie wierzycieli spółki z o.o. Remedium w Olsztynie. Akt oskarżenia został wystosowany wobec oskarżonego z art. 296, 286, 294, 178 Kodeksu karnego, art. 178 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³⁹¹, art. 287 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi³⁹², art. 586 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeksu spółek handlowych. Oskarżony Sylwester S. był prezesem spółki z o.o. Remedium, która oferowała m.in. atrakcyjne lokaty i inwestycje w energetykę wiatrową. Spółka prowadziła parabank i wyłudziła od 800 klientów około 60 milionów złotych. Charakter prowadzonej działalności zaliczany był do piramidy finansowej. Sprawa toczyła się przed Sądem Okręgowym w Olsztynie. Ustalono, że śledztwo trwało od 19 września 2012 r. i wszczęto je po zawiadomieniu przez Komisję Nadzoru Finansowego i jednego z banków w którym spółka Remedium miała rachunek³⁹³.

Innym przykładem jest spektakularna sprawa Amber Gold – przedsiębiorstwo finansowe powstałe 27 stycznia 2009, zostało założone przez Marcina P. Było głównym udziałowcem linii lotniczych OLT Express, zostało zlikwidowane 20 września 2012 r., uznawane za tzw. piramidę finansową, a straty spowodowane jego działalnością prokuratura oceniała w 2014 roku na 851 mln zł. Uchwałą Sejmu VIII 19 lipca 2016 r. kadencji powołano Komisję Śledczą do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji

---

³⁹¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 646 z późn. zm.).

³⁹² Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 681 z późn. zm.).

³⁹³ Sąd Okręgowy w Olsztynie, VII Wydział Karny.

publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold. Sprawa Amber Gold została omówiona w rozdziale VIII.

Rozdział IV. Strona podmiotowa przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych.

Strona podmiotowa określa psychiczny stosunek sprawcy w czasie popełnienia przestępstwa.

Art. 9 § 1-3 Kodeksu karnego określa znamiona strony podmiotowej czynów zabronionych.

Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego można podzielić na:

- przestępstwo umyślne - art. 296 § 1–3,
- przestępstwo nieumyślne - art. 296 § 4.

W art. 296 § 2 Kodeksu karnego określono jako typ kwalifikowany. Sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, a jego zamiar jest bezpośredni³⁹⁴. Z uwagi na znamię „w celu” są to przestępstwa kierunkowe³⁹⁵.

Przestępstwo nadużycia zaufania zawarte w art. 296 w § 1, 1a i 3 Kodeksu karnego można popełnić w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym. Tezę tą potwierdza między innymi O. Górniok, R. Zawłocki, A. Wąsek, B. Kardas, A. Zoll³⁹⁶.

Art. 296 § 4 Kodeksu karnego prezentuje typ nieumyślny, który można podzielić na czyn świadomy i nieświadomy.

Prawidłowy proces dowodzenia strony podmiotowej jest przedmiotem wielu orzeczeń sądowych. W wyroku SA we Wrocławiu z 29.1.2014 r.³⁹⁷, zwrócono uwagę, że „zamiar, jako element strony podmiotowej czynu sprawcy mieści się w sferze faktów i wymaga podobnego dowodzenia jak każdy inny fakt czy okoliczność dowodzona także w zakresie strony przedmiotowej. Istotą ustaleń w zakresie zamiaru jest odczytanie intencji sprawcy, w pierwszej kolejności w oparciu o jego własne wypowiedzi”³⁹⁸.

Przestępstwo z art. 296 § 1a Kodeksu karnego określono jako czyn z w zamiarze bezpośrednim oraz ewentualnym. Przestępca godzi się na taką sytuację i jest w pełni świadomy

---

³⁹⁴ O Górniok, *Prawo ...*, s. 20, [w:] C. Kulesza, *Obrona w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe*, Warszawa 2012, s. 74.

³⁹⁵ M. Kulik Marek. Art. 296. Kodeks karny. Komentarz aktualizowany <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737182/624185>, dostęp: 2020-09-18.

³⁹⁶ Ibidem.

³⁹⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z 29.1.2014 r., II AKa 426/13.

³⁹⁸ Wyrok SA we Wrocławiu z 29.01.2014 r., II AKa 426/13.

konsekwencji swoich działań³⁹⁹. Sprawca czynu może nie dopełnić swoich obowiązków lub przekroczyć uprawnienia.

Np. członek zarządu spółki podejmując decyzję gospodarczą działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej jaką uzyska (lub obietnicę osiągnięcia korzyści), nadużywa uprawnień lub niedopełnia obowiązku. Sprawca podejmuje ryzyko, godząc się na przekroczenie swoich uprawnień, w takiej sytuacji działa z zamiarem bezpośrednim, a skutek jego działania może być objęty zamiarem bezpośrednim lub ewentualnym.

Trafnie podnosi się w doktrynie, że ukształtowanie znamion karalnego nadużycia zaufania wymaga, aby winą umyślną sprawca obejmował wszystkie istotne elementy strony przedmiotowej, a więc w grę wchodzi tu nie tylko umyślne wyrządzenie szkody, ale także umyślne przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku. Jeśli bowiem ten drugi element nie miałaby być objęty zamiarem sprawcy, to z pewnością trudno byłoby odróżnić zachowanie umyślne od zachowania nieumyślnego⁴⁰⁰.

Prawidłowy proces dowodzenia strony podmiotowej jest przedmiotem wielu orzeczeń sądowych. W wyroku SA we Wrocławiu z 29.1.2014 r.⁴⁰¹, zwrócono uwagę, że „zamiar, jako element strony podmiotowej czynu sprawcy mieści się w sferze faktów i wymaga podobnego dowodzenia jak każdy inny fakt czy okoliczność dowodzona także w zakresie strony przedmiotowej. Istotą ustaleń w zakresie zamiaru jest odczytanie intencji sprawcy, w pierwszej kolejności w oparciu o jego własne wypowiedzi”⁴⁰².

W odniesieniu do czynu z art. 296 § 1 Kodeksu karnego członka zarządu spółki w związku z art. 9 § 2 Kodeksu karnego wskazuje się, że sprawca może popełnić czyn nieumyślnie. Czyn zabroniony na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danej sytuacji. Popełnienie czynu zabronionego musi być skutkiem naruszenia przepisów zawartych w Kodeksie spółek handlowych i Kodeksu karnego oraz nieformalnych - pozakodeksowych panujących w przedsiębiorstwie lub spółce handlowej.

Nie można popadać w skrajności i trzeba pamiętać o zasadzie funkcjonalności prawa karnego. Powyższy wywód należy stosować elastycznie i nie można zapominać, że przepisy

---

³⁹⁹ P. Kardas, *Kodeks...*[w:], s.556; A Michalska – Warias ,s. 794, [w:] C. Kulesza, *Obrona w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe*, Warszawa 2012, s. 74.

⁴⁰⁰ Duży. J. *Wina sprawcy przestępstwa działania na szkodę spółek handlowych*, Prok. I Pr. 2001, nr 12, s. 137.

⁴⁰¹ Wyrok SA we Wrocławiu z 29.1.2014 r., II AKa 426/13.

⁴⁰² Wyrok SA we Wrocławiu z 29.01.2014 r., II AKa 426/13.

prawa karnego są instrumentem do zaspokajania społecznego poczucia sprawiedliwości poprzez adekwatną reakcję na naruszenie lub zagrożenie dóbr społecznie wartościowych⁴⁰³.

Zamiar bezpośredni

Zamiar bezpośredni popełnionego przestępstwa jest związany z takimi czynnikami jak świadomość i determinacja sprawcy co do popełnionego czynu. Sprawca przestępstwa w spółkach handlowych działający z zamiarem bezpośrednim z całą świadomością chce popełnić przestępstwo nadużycia zaufania o którym mowa w art. 296 Kodeksu karnego. Każda decyzyjna osoba w przedsiębiorstwie np. członek zarządu spółki może popełnić czyn karalny w postaci niewłaściwego prowadzenia spraw majątkowych.

Jeśli menadżer nawiązuje niekorzystną umowę dla przedsiębiorstwa, zarząd spółki wyda uchwałę, która godzi w interes spółki z całą świadomością popełnionych czynów, to mamy do czynienia z zamiarem bezpośrednim.

Przestępcy działający „w białych kołnierzykach” swoje działania potrafią usprawiedliwić nieświadomością, ponieważ jest to okoliczność łagodząca w wymiarze kary, a ciężko ją udowodnić. Argumentem obronnym może być przerzucenie odpowiedzialności na ryzyko gospodarcze lub eksperyment. Działanie na szkodę przedsiębiorstwa z zamiarem bezpośrednim wpisuje się w art. 296 Kodeksu karnego § 1, natomiast jeśli sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej to mamy do czynienia z art. 296 Kodeksu karnego § 2. Sprawca przemyślał swoje postępowanie i zgodził się popełnić czyn zabroniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. W celu wzbogacenia zaangażował swój intelekt, zatem nie ma mowy o nieświadomości.

---

⁴⁰³ Zob. J. Lachowski, A. Marek, *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2013, s. 22. Autorzy zaznaczają, iż wyeksponowanie funkcji sprawiedliwościowej prawa karnego wynika stąd, iż jego stosowanie odbywa się w ramach konstytucyjnej działalności sądów – wymiaru sprawiedliwości (art. 175 Konstytucji RP). Zob. także W. Cieślak, *Prawo karne. Zarys instytucji i naczelnne zasady*, Warszawa 2010, s. 43-45, gdzie wskazuje się na nakaz sprawiedliwego postępowania jako naczelną zasadę prawa karnego, rozumiany jako postępowanie w zgodzie ze społecznym poczuciem sprawiedliwości, adekwatnie do społecznej potrzeby potępienia zła, [w] A. Rychlewska, *Zasada nullum crimen...*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych, Kraków, 21/2017, s. 95-136.

Przy podejmowaniu „przestępczych uchwał”⁴⁰⁴ pojawia się jeszcze dodatkowy problem w postaci podżegania na podstawie art. 18 Kodeksu karnego⁴⁰⁵.

Zamiar ewentualny

Zamiar popełnienia czynu umyślnego zabronionego może mieć charakter ewentualny. Występuje on wówczas, kiedy sprawca:

1. nie dopełnia obowiązku lub nadużywa uprawnień, a jednocześnie,
2. godzi się na wystąpienie skutku w postaci szkody majątkowej w zarządzanym podmiocie (§ 1) lub sprowadza bezpośredniego niebezpieczeństwo wyrządzenia takiej szkody (§ 1a).

Zgodnie z treścią art. 1 Kodeksu karnego odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia oraz nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. Ponadto nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

---

⁴⁰⁴ Zob. Rozdział III, Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych, Interes spółki, a interes wspólnika.

⁴⁰⁵ Zob. Rozdział II, Podmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych, Rada nadzorcza jako organ kontrolny.

Rozdział V. Strona przedmiotowa przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych

Do zaistnienia przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego nie wystarczą takie czynniki jak niedociągnięcia, chaos organizacyjny, zaniechanie. Należy również wykazać umocowanemu, że w wyniku jego działań lub zaniechań zaistniał skutek.

Zespół zachowań polegających na przekroczeniu uprawnień, działaniu niezgodnie z celem i wolą mocodawcy, określany jest jako nadużycie uprawnień. Natomiast brak podejmowania działania, kiedy jest ono wymagane, które wynika z obowiązku jest przejawem niedopełnienia obowiązków⁴⁰⁶. Kompetencje, które posiada uprawniona osoba zostały nadane w celu zajmowania się sprawami majątkowymi, gospodarczymi. Powstały one z woli mocodawcy⁴⁰⁷. Obowiązek natomiast rodzi się wówczas, kiedy umocowany jest zobowiązany do określonych zachowań⁴⁰⁸. W ocenie odpowiedzialności karnej pod uwagę brane jest doświadczenie, wiedza oraz realia gospodarcze w danej chwili oraz celów długofalowych, a także staranność w wykonywaniu powierzonych obowiązków⁴⁰⁹. Niedopełnienie obowiązków lub przekroczenie uprawnień nie jest jednoznaczne z popełnionym przestępstwem, bowiem musi zachodzić zależność tych zjawisk i nastąpić szkoda mocodawcy.

Istotę znamion strony przedmiotowej przestępstwa z art. 296 k.k. określił SN⁴¹⁰, twierdząc, że przestępstwo z art. 296 Kodeksu karnego jest przestępstwem materialnym. Przestępstwo musi polegać na nadużyciu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązków, a skutkiem będzie szkoda majątkowa osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, której sprawami majątkowymi zajmowała się osoba umocowana⁴¹¹.

Znamiona przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego powinny zaistnieć na czterech płaszczyznach:

1. określone zachowanie umocowanego,

⁴⁰⁶ K. Nitkowski, *Przestępstwa w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2014, s. 32, [w:] za. O. Górniak, *Jeszcze o przestępstwach nadużycia zaufania*, „Prokuratura i Prawo”, 2005, nr 10, s. 8.

⁴⁰⁷ A. Peczeniuk, *Uprawnienie a obowiązek*, PiP 1964; nr 2; O. Górniak, *Prawo gospodarcze*, Toruń 1997, s. 17; J. Skorupka, *Prawo karne gospodarcze. Zarys wykładu*, Warszawa 2004, s. 70, [w:] Z. Kukuła, *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, Warszawa 2013, s. 146.

⁴⁰⁸ O. Górniak, *Prawo gospodarcze*, Toruń 1997, [w:] Z. Kukuła, *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, Warszawa 2013, s. 146.

⁴⁰⁹ A. Rogala, *Przestępstwo...*, Warszawa 1985, s. 64-65.

⁴¹⁰ Wyrok SN z 8 lutego 2000 r., VKKN 557/99.

⁴¹¹ R. Czerniawski, *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy ...*, Warszawa 2009, s. 184.

2. nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków,
3. związek przyczynowo – skutkowy między działaniem lub zaniechaniem, a wyrządzeniem szkody
4. wyrządzenie znacznej szkody majątkowej⁴¹².

Pomocnym badaniem jest stwierdzenie, czy sprawca zachowałby się tak samo w takiej samej sytuacji, jeśli zarządzałby swoim majątkiem.

W doktrynie czyn zabroniony wynikający z art. 296 Kodeksu karnego określany jest jako „przestępstwo nadużycia zaufania”⁴¹³. Zdaniem R. Zawłockiego określenie to jest niefortunne, gdyż przestępstwo to nie opiera się na nadużyciu zaufania, a na niedopełnieniu ciężących na sprawcy obowiązków i powinno ono występować pod adekwatną nazwą jak „karalna niegospodarność” lub „niegospodarność menadżera”⁴¹⁴. Ponadto twierdzi, że jeżeli sprawca wyrządza szkodę przedsiębiorstwu, które nie jest związane z jego zakresem obowiązków, to stwierdza się zatem, że w wypadku gdy dopuści się kradzieży lub przywłaszczenia, jego zachowanie podlega kwalifikacji z art. 278 lub art. 284, a nie z art. 296 Kodeksu karnego⁴¹⁵. Istota problemu znamion przestępstwa karalnego nadużycia zaufania wiąże się z kierunkiem działania sprawcy, nawet jeśli menadżer dopuści się przestępstwa, które jest poza normatywnym obszarem jego zakresu obowiązków.

Działania menadżera czy zarządu mogą polegać na podpisywaniu umów, niewłaściwym prowadzeniu dokumentacji, działaniach gospodarczych, niezgłoszeniu upadłości oraz wiele innych, które w znaczny sposób wpływają na politykę panującą w przedsiębiorstwie lub spółce.

Skutek czynu zabronionego musi wynikać z czynu zabronionego. W części doktryny i w orzecznictwie coraz powszechniej sięga się w tym celu do koncepcji jego obiektywnego przypisania. Według tej koncepcji, przypisanie skutku, czyli powstania szkody wyrządzonej w imieniu spółki handlowej wymagało ustalenia, że zachowanie sprawców stworzyło niebezpieczeństwo dla dobra chronionego prawem i że do skutku z dużym prawdopodobieństwem by nie doszło, gdyby przestrzegali oni obowiązujących w tym wypadku

---

⁴¹² A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania...*, Warszawa 2010, s. 91.

⁴¹³ Por. O. Górniok, *Przestępstwa gospodarcze. Rozdział XXXVI i XXXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 16.

⁴¹⁴ Ibidem.

⁴¹⁵ R. Zawłocki, [w:] A. Wąsek (red.), *Kodeks karny, cz. szczególna, tom II, Komentarz*, Warszawa 2006., s. 1325.

reguł ostrożności⁴¹⁶. Niepożądanym zjawiskiem obok ryzykownych decyzji może być niepodejmowanie decyzji z uwagi na subiektywną ocenę wystąpienia dużego ryzyka wyrządzenia szkody. Zarówno jedna i druga sytuacja prowadzi do wyrządzenia szkód podmiotowi.

„Ocena ta może być adekwatna do rzeczywistej wielkości ryzyka, lub być z nią rozbieżna. Szczególne znaczenie ma rozbieżność, bowiem w takim przypadku decyzja podejmowana jest w oparciu o błędne przesłanki dotyczące warunków występujących w obrocie w chwili jej podejmowania, zatem może prowadzić do negatywnych konsekwencji podjętej decyzji. Dochodzi do tego wówczas, gdy wysokiej możliwej stracie odpowiada niskie prawdopodobieństwo jej wystąpienia, albo niskiej stracie odpowiada wysokie prawdopodobieństwo jej pojawienia się”⁴¹⁷.

Analizując art. 296 § 4 Kodeksu karnego zauważyć należy, że chociaż w treści przepisu mowa jest o zachowaniu sprawcy w postaci „działania”, *expressis verbis* karalne jest tutaj również zaniechanie⁴¹⁸. Powyższy przepis może świadczyć o niekonsekwencji ustawodawcy, bowiem istnieją postulaty o depenalizacji nieumyślnego nadużycia zaufania⁴¹⁹.

Nadużycie uprawnień oraz niedopełnienie obowiązków

Zachowanie w postaci „nadużycie uprawnień” lub „niedopełnienie obowiązków” może mieć postać działania lub zaniechania⁴²⁰. Niedopełnienie obowiązków w rozumieniu art. 296 Kodeksu karnego, to czynność polegająca na zaniechaniu, niepodjęciu działań przez sprawcę określonych czynności, które ciążyą na nim jako osobie która jest gospodarzem cudzego mienia. Do takich czynności można zaliczyć: niezawarcie korzystnej umowy handlowej, niewniesienie udziałów w spółce z o.o., niedochodzenie należnych roszczeń.

---

⁴¹⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 grudnia 2015 r. II AKa 452/15.

⁴¹⁷ W. Dadak, *Ryzyko i niepewność a zachowania naruszające zasady obrotu gospodarczego: aspekty kryminologiczne*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych, rok XIII 2009, z. 2, s. 238.

⁴¹⁸ R. Zawłocki, (red.), *System Prawa Karnego*...s. 482, [w:] K. Nitkowski, *Przestępstwa w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2014, s. 39.

⁴¹⁹ Zob. P. Kardas, *Sporne...*, CzPKiNP 2006, z 2., s. 106 i nast.; T. Oczkowski, [w:] R. Zawłocki (red.) *System Prawa...* s. 265.

⁴²⁰ W ocenie A. Kocha, o zaniechaniu prawnie doniosłym mówić można tylko wtedy, „gdy na danym podmiocie ciążył obowiązek podjęcia działania. On właśnie jest podstawą oczekiwania określonej aktywności”. Zob. A. Koch, *Związek przyczynowy jako podstawa odpowiedzialności odszkodowawczej w prawie cywilnym*, Warszawa 1975, s. 41.

Kodeks karny nie określa źródeł tego obowiązku, wskazuje jednak, że obowiązek statuujący pozycję gwaranta musi mieć charakter prawny. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi, musi mieć ono jednak unormowanie w akcie prawnym nadającym sprawcy uprawnienia⁴²¹.

Przestępstwem gospodarczym w ujęciu abstrakcyjnym jest zamach na zasady prawidłowego obrotu gospodarczego, zaś w ujęciu konkretnym faktyczny zamach na interesy pokrzywdzonego⁴²².

Istotę niegospodarności wskazaną w art. 296 Kodeksu karnego stanowi takie zachowanie umocowanego, które jest nadużyciem przysługujących mu uprawnień albo niedopełnieniem ciężących na nim obowiązków. SN z 8.2.2000 r.⁴²³ odniósł się do sytuacji w której powstała szkoda, a osoba umocowana nie ponosi odpowiedzialności za zdarzenie, ponieważ nie nastąpiła ona na skutek nadużycia uprawnień lub niedopełnieniu obowiązku umocowanego⁴²⁴. Wniosek z powyższej tezy jest taki, że musi nastąpić zdefiniowanie pojęć nadużycia zaufania - uprawnień oraz przekroczenie uprawnień oraz wskazać związek przyczynowo – skutkowy między zachowaniem sprawcy a wyrządzeniem szkody majątkowej.

Nie można się jednak z nią w pełni zgodzić, ponieważ zakres obowiązków menadżera nie wyczerpuje wszystkich elementów tzw. „właściwego zachowania”. Oprócz zadań jakie wynikają z normatywnych aktów pod uwagę bierzemy również inne zachowanie się sprawcy. Prowadzona polityka gospodarcza, nakaz lojalności, dobre obyczaje podlegają ocenie w każdej sytuacji, a szczególnie kiedy dojdzie do strat w przedsiębiorstwie. Wartości jakimi kieruje się menadżer w dużej mierze rzutują na wizerunek przedsiębiorstwa. Nieetyczne zachowania przedstawicieli mogą przełożyć się na straty, brak współpracy z innymi podmiotami, a także wizerunek przedsiębiorstwa. Niewłaściwe zachowanie menadżera, to nie tylko jego prywatna sprawa na płaszczyźnie kultury prowadzonych spraw, czy odpowiedzialności za popełniony czyn niedozwolony, to również wizytówka mocodawcy. Zakres czynności umocowanego może być ogólny, jednak nie zwalnia go to z odpowiedzialności i orientacji na cel.

---

⁴²¹ Por. J. Giezek, [w:] M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2010, s. 113, I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności* ...<https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

⁴²² R. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze* ..., Warszawa 2007, s. 103.

⁴²³ Wyrok SN z 8.02.2000 r., V KKN 557/99.

⁴²⁴ Ibidem.

Na gruncie art. 217 Kodeksu karnego z 1969 r. doktryna przyjmowała, że określeniem „niedopełnienia obowiązków” jest sytuacja w której umocowany nie przedsięwzię działania, wtedy gdy ma obowiązek je podejmować, jak i gdy podejmuje działanie w sytuacji gdy przepisy nakazują zupełne wstrzymanie się od działania lub też nakazują działać inaczej⁴²⁵. Nieco inne stanowisko zajął SN i przedstawił tezę, że przez niedopełnienie obowiązków w zakresie prawidłowego gospodarowania, o których mowa w art. 217 Kodeksu karnego z 1969 r., sądy powinny rozumieć jedynie przejawy bezczynności w realizacji zadań gospodarczych lub wadliwy z punktu widzenia dobrego gospodarza wybór celu, środków lub sposobów gospodarowania⁴²⁶.

„Chodzi tutaj o pewien wzorzec "starannego" postępowania w zakresie zajmowania się cudzymi sprawami majątkowymi. Oceniając zatem, czy prowadzący cudze sprawy majątkowe przekroczył uprawnienia lub nie dopełnił obowiązku, trzeba zawsze badać, czy postąpiłby on w konkretnej sytuacji tak samo, gdyby czynność objęta zakresem prowadzenia tego typu spraw dotyczyła jego majątku w podobnej sytuacji”⁴²⁷. Pomocnym badaniem jest stwierdzenie, czy sprawca zachowałby się tak samo w takiej samej sytuacji, jeśli zarządzałby swoim majątkiem.

Rozważano również definicję „przekroczenia uprawnień” na tle art. 217 Kodeksu karnego 1969 r. Zdaniem R. Rogali, sprawca omawianego czynu przekracza uprawnienia w sytuacji gdy bezpodstawnie rozszerza zakres swych kompetencji w zakresie gospodarowania, co powoduje szkodę dla gospodarki uspołecznionej. Autor rozróżnia czyn w sensie *sensu stricto* - jeżeli wyjście poza zakres swej władzy nie jest uzasadnione warunkami upoważniającymi do takiego działania i *sensu largo* – występuje w sytuacji, gdy podmiot podejmuje czynności nie należące w zakresie jego uprawnień. Definiując zatem czyn „przekroczenie uprawnień”, to działanie, które nie powinno zaistnieć⁴²⁸.

„Ustawodawca w takich przepisach jak art. 217 Kodeksu karnego (w poprzedniej, a szczególnie w obowiązującej jego wersji) oraz art. 218 Kodeksu karnego dał wyraz wysokiej ocenie roli represji karnej w walce z naruszeniami kompetencji gospodarczych, także w postaci nadzoru, wówczas gdy zagrażają one powstaniem strat w mieniu społecznym”⁴²⁹.

---

⁴²⁵ A. Rogala, *Przestępstwo niegospodarności*, Warszawa 1985, 58.

⁴²⁶ Uchwała SN z 27.2.1976 r., VI KZP 10/75.

⁴²⁷ J. Lachowski, T. Oczkowski, Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege ferenda), PS 2002, nr 5, s. 62.

⁴²⁸ A. Rogala, *Przestępstwo...*, Warszawa 1985, 58.

⁴²⁹ O. Górniok, *O wzmożeniu ochrony prawnokarnej jednostki w sferze działalności gospodarczej*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 48, 1986, z. 1, s. 71.

M. Bojarski określając znamiona przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego zwrócił uwagę, że pojęcia „przekroczenie uprawnień” i „nadużywaniem uprawnień” nie są pojęciami tożsamymi. W przypadku przekroczenia wystarczające jest ustalenie, że zachowanie sprawcy formalnie nie mieściło się w granicach przyznanych mu kompetencji (uprawnień), że nie był on w ogóle umocowany do podejmowania takich czynności⁴³⁰. M. Kardas jest zdania, że nadużycie uprawnień jest pojęciem szerszym, może bowiem polegać zarówno na zachowaniu przekraczającym formalnie przyznane sprawcy kompetencje jak i na zachowaniu mieszczącym się formalnie w ramach posiadanych przez sprawcę uprawnień, lecz stanowiącym niezgodne lub wręcz przeciwne celowi tych kompetencji posługiwanie się nimi⁴³¹. SN w wyroku z 2. stycznia 2004 r.⁴³² stwierdził, iż nadużycie uprawnień może polegać na przekroczeniu uprawnień jak i działaniu w ramach formalno-prawnych granicach, jednak niezgodnie z celem. Nie musi zatem dojść do naruszenia formalnych zobowiązań, wystarczy, że sprawca działa niezgodnie z celem na niekorzyść mandanta⁴³³.

Systematyzując definicję oraz penalizację czynu niedopełnienia obowiązków przez osobę, która zajmuje się cudzymi sprawami majątkowymi można przyjąć, że do takich zachowań zaliczamy:

1. niewykonanie zadania lub polecenia, nie zawarcie korzystnej umowy, niezgłoszenie czynności do rejestru, niezgłoszenie podwyższenia kapitału zakładowego (art. 262 Kodeksu spółek handlowych.) lub akcyjnego (art. 444 Kodeksu spółek handlowych); uchybienie obowiązkowi zwołania zgromadzenia wspólników,
2. wykonania zadania częściowo,
3. wykonania zadania w sposób nienależyty, wadliwy, niewłaściwy,
4. wykonania zadania niezgodnie z poleceniem⁴³⁴.

Zdaniem R. Zawłockiego, należy ustalić i zdefiniować cele, a następnie ocenić działania menedżera. Dopiero po określeniu powyższego można wskazać czy czyny są przestępstwem. R. Zawłocki dodaje, że gdyby jedynym kryterium byłaby szkoda

---

⁴³⁰ M. Bojarski, *Przestępstwa i wykroczenia gospodarcze*, Warszawa 1995, s. 112.

⁴³¹ P. Kardas, [w:] A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, s. 508., op. cit: I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności*..., <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

⁴³² Wyrok SN z 2.04.2004 r., IV KK 25/04, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 668.

⁴³³ Ibidem.

⁴³⁴ Por. R. Zawłocki, [w:] A. Wąsek (red.), *Kodeks karny*, s. 1176; O. Górniok, *Prawo karne gospodarcze*, s. 17, *O przestępstwie nadużycia zaufania*, PB 1997, Nr 4, s. 95. Zob. G. Bieniek (red.), *Komentarz do Kodeksu cywilnego*, s. 599.

przedsiębiorstwa, to umocowany musiałaby ponieść odpowiedzialność karną za każdym razem kiedy taka sytuacja nastąpi⁴³⁵.

SN⁴³⁶ odniósł się do problematyki niedopełnienia obowiązków i w postanowieniu z 13.04.2005 r., uznał możliwość wynikania obowiązku zapobiegania skutkowi z aktu wykonawczego do ustawy. Obwarowuje to jednak koniecznymi dodatkowymi warunkami. Wskazał na konieczność prawidłowej publikacji aktu, szczegółowe wskazanie ustawowe odnoszące się do obowiązku pieczy nad dobrem lub nadzoru nad źródłem niebezpieczeństwa oraz wyraźnego dookreślenia treści i zakresu tego obowiązku w akcie podstawowym⁴³⁷.

Podstawowym warunkiem pociągnięcia do odpowiedzialności karnej wynikającej z niedopełnienia lub przekroczenia uprawnień jest posiadanie uprawnień (wynikającej np. z ustawy – członka zarządu spółki) w zakresie zarzucanych czynów. Menadżer, który posiada umocowanie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności, a obowiązki działania lub zaniechania przekraczają treść aktu nadającego mu te uprawnienia. W praktyce treść umocowania często ma charakter ogólny, zazwyczaj nie zawiera katalogu nakazów i zakazów. Z formalnego punktu widzenia nie można zarzucić niewłaściwego zachowania np. w sytuacji gdy mocodawcy wydaje się, że umocowany jest ukierunkowany na inny cel niż zakłada mocodawca, ponieważ nie mieści on się w żadnym katalogu aktu normatywnego.

Formalne uprawnienia wynikające z aktów normatywnych, takich jak ustawa, umowa, decyzja właściwego organu zazwyczaj nie są szczegółowo określone. Ogólnikowy charakter zakresu obowiązków sprawia, że istnieje nie do końca określony zakres kompetencji upoważnionego. Zastąpienie powyższego zwrotu nie spowoduje jednak, że znikną wszystkie niedoskonałości tego przepisu wynikające z niemożności określenia działania sprawcy⁴³⁸.

Obowiązująca formuła przepisu prezentuje się dwojako. Z jednej strony nieokreślony zakres obowiązków utrudnia dowodzenie winy sprawcy. Z drugiej zaś jest czynnikiem, który powoduje, że wina ta może zostać przypisana za działania sprawcy, które nie zostały zapisane w aktach normatywnych, a sprawca ich dokonał.

W przestępstwie urzędniczym, na gruncie art. 246 Kodeksu karnego z 1969 r. podkreślano jednak, że choć przepis ten jest niedookreślony, to takim z racji swej istoty być

---

⁴³⁵ R. Zawłocki, [w:] A. Wąsek (red.), *Kodeks karny*, Warszawa 2006, s. 1174–1175.

⁴³⁶ Postanowienie SN z 13.04.2005 r., III KK 23/05, OSNKW 2005/7–8, poz. 69.

⁴³⁷ M. Królikowski [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki, *Ogólna*, s. 165, [w:] P. Kozłowska-Kalisz. Art. 2, *Kodeks karny*. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587736804/623805>, dostęp: 2020-06-15.

⁴³⁸ Zob. P. Kardas, *Działanie na szkodę spółki – konkretne czy abstrakcyjne narażenie na niebezpieczeństwo*, PiP 2006, Nr 6, s. 58 i n.; M. Rodzyńkiewicz, *Przestępstwo działania na szkodę spółki*, s. 521 i n.

musi⁴³⁹. Osoby pracujące w sferze publicznej wykonują swoje obowiązki w interesie państwa i społeczeństwa, a nie swojego prywatnego. Interes publiczny uznawany jest za fundament demokratycznych rządów⁴⁴⁰. Dlatego konieczne jest przestrzeganie reguł i porządku w zarządzaniu. Pożądana jest wyjątkowa ostrożność i staranność wykonywaniu powierzonych obowiązków.

T. Kaczmarek zauważa jednak, że orzecznictwo Sądu Najwyższego precyzuje pojęcie obowiązków służbowych w licznych orzeczeniach odwołuje się do regulaminów. Zapewne powyższa linia orzecznicza ma związek z modelem gospodarki nakazowej, która w ówczesnym czasie funkcjonowała. Cechą szczególną gospodarki nakazowej była nadmierna formalizacja wszelkich działań, a w szczególności regulacja rynku, czego nie zaobserwowano na rynku kapitalistycznym. W współczesnym ustroju gospodarczym i dynamicznym rynku kapitałowym trudno o precyzyjny zakres obowiązków ustanowiony dla menadżera. Zasada ta jednak jest inna w wypadku pracowników państwowych i samorządowych, bowiem istnieje zharmonizowany i scentralizowany system działania w urzędach państwowych. Hierarchia nie jest jednak przeszkodą do popełnienia przestępstwa urzędniczego⁴⁴¹.

Zakres obowiązków urzędnika jest jasno nakreślony, natomiast jest nie do przyjęcia w odniesieniu do art. 296 Kodeksu karnego. Niedookreśloność przepisu karnego było przyczyną, dzięki której art. 286 Kodeksu karnego z 1932 r. zyskał miano „worka bez dna”⁴⁴². Rodzi się też pytanie, czy jeśli menadżer wykona czynność lub zaniecha wykonania czynności, która nie została znormalizowana, to czy popełnia przestępstwo przekroczenia uprawnień lub niedopełnia obowiązków. Problematykę poruszono na gruncie art. 286 Kodeksu karnego z 1932 r., w stosunku do którego stwierdzono, iż „każde postępowanie które nie odpowiada ramom uprawnień urzędnika stanowi podstawę odpowiedzialności z art. 286 Kodeksu karnego”⁴⁴³.

Jeśli przyjmiemy, że każda czynność która wykracza poza ramy zakresu obowiązków menadżera w konsekwencji jest czynnością niedozwoloną i (w przypadku znacznej szkody majątkowej) podlega karze, to do przypisania sprawstwa wystarczy przekroczenie przez niego działań które wynikają z aktu prawnego. Ponadto wystarczy wykazać, że czyn menadżera nie

---

⁴³⁹ I. Andrejew, W. Świda, *Kodeks karny*, Warszawa 1973, s. 765.

⁴⁴⁰ *Encyklopedia administracji publicznej*, http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Interes_publiczny, dostęp: 30.07.2022.

⁴⁴¹ T. Kaczmarek, *Z problematyki przekroczenia władzy w teorii i praktyce*, "Nowe Prawo" 1960, nr 11 s. 1458.

⁴⁴² Ibidem.

⁴⁴³ Orz. SN z 3.10.1935 r., 3 K 1159/35, PS 1936, Nr 1, s. 11.

mieści się w katalogu obowiązków i uprawnień, nie doszukując się związku przyczynowo - skutkowego. Powyższa teza nasuwa wiele zastrzeżeń, nie można zatem przypisać sprawstwa menadżerowi za sam fakt wykroczenia poza formalny zakres obowiązków czy też niedopełnienie ich⁴⁴⁴.

Zupełnie inną wykładnię przyjął T. Kaczmarek. Twierdzi on, że warunkiem koniecznym jest zaistnienie związku pomiędzy czynnością menadżera, a wynikłym skutkiem działania. Zatem przedmiotem naruszenia prawa jest tylko czynność, która stanowi przekroczenie uprawnień i jednocześnie ma związek z wykonywanymi obowiązkami zawodowymi. Czyn nadużycia uprawnień lub zaniedbania można przypisać tylko osobom zajmujących się cudzymi sprawami majątkowymi, menadżerom który posiada uprawnienia do wykonywania omawianych czynności⁴⁴⁵.

Rozważania dogmatyczno - historyczne na tle art. 286 Kodeksu karnego z 1932 r.⁴⁴⁶ wzbudzają pewien niedosyt, ponieważ zapis tegoż przepisu nie dookreśla postaci penalizacji przestępstwa nadużycia lub przekroczenia uprawnień. Sam fakt przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków, który wykracza poza ramy zakresu obowiązków nie może powodować przypisania czynu zabronionego, winy osobie zarządzającej cudzymi sprawami majątkowymi. Rozważania na tle prawa karnego materialnego sprowadzają się do możliwości postawienia zarzutów menadżerowi lub członkowi zarządu spółki. W odwróconej sytuacji sprawca może czuć się bezkarny kiedy jego działanie lub zaniechanie spowoduje szkody, a nie można mu przypisać winy bo określony czyn nie został ujęty w katalogu jego praw i obowiązków. Obowiązek ten może wynikać z ustawy, decyzji administracyjnej, umowy.

Mając na uwadze powyższe, z jednej strony nasuwa się wątpliwość, czy ustawodawca zachował zasadę wynikającą z art. 42 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej⁴⁴⁷dotyczącą prawa do obrony oraz zasadę domniemania niewinności, która brzmi: odpowiedzialności karnej

---

⁴⁴⁴ Stanowisko wskazujące na możliwości naruszenia obowiązków tylko o precyzyjnie określonych granicach występowało już w okresie obowiązywania Kodeksu karnego z 1932 r. W jednym z orzeczeń Sądu Najwyższego czytamy, że „czynność nie mająca nic wspólnego ze służbą, chociażby była dokonana przez urzędnika i w toku urzędowania, nie może stanowić przekroczenia władzy” (orz. SN z 29.3.1934 r., 2 K 147/34, ZO 1935, s. 222). W innym Sąd Najwyższy stwierdził, że „sąd wyrokujący na podstawie art. 286 k.k. powinien ustalić, czy dokonana przez oskarżonego czynność wchodzi w obręb jego służbowych uprawnień i czy zarzucane przestępstwo wynika z nadużycia tych właśnie uprawnień” (orz. z 18.4.1945 r., K 486/45, niepubl., [w] T. Kaczmarek, *Z problematyki przekroczenia* ., s. 1462)., [w:] I. Sepiolo *Przestępstwo niegospodarności* ..., <https://legalis.pl> , dostęp: 12-06-2020.

⁴⁴⁵ Ibidem.

⁴⁴⁶ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 60, poz. 571 z późn. zm.).

⁴⁴⁷ Wyrok TK z dnia 9 czerwca 2010 r. SK 52/08, OTK-A 2010, Nr 5, poz. 50.

podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Nie ulega wątpliwości, że zasady *nullum crimen (nulla poena) sine lege anteriori* - zasady domniemania niewinności są podstawą cywilizowanych państw⁴⁴⁸. Zaś z drugiej nie można się powoływać na łamanie zasady domniemania niewinności, gdyż przepis art. 296 Kodeksu karnego ma postać niedookreśloną w stosunku do zakresu obowiązków menadżera czy członka zarządu spółki.

Zachodzi tu sprzeczność z wyżej wymienionym wnioskiem, bo „sprawca może czuć się bezkarny kiedy jego działanie lub zaniechanie spowoduje szkody, a nie można mu przypisać winy bo określony czyn nie został ujęty w katalogu jego praw i obowiązków”⁴⁴⁹.

Zbliżony problem powstał na gruncie art. 231 § 1 Kodeksu karnego jednak tutaj wątpliwość budziła jedynie blankietowość przepisu, bowiem przepis ten odsyła nas do pozaustawowych aktów prawnych. Natomiast stanowisko Trybunału Konstytucyjnego z 9.6.2010 r.⁴⁵⁰ wskazuje jednak zgodność art. 231 § 1 Kodeksu karnego z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z hierarchią prawa i zasadą określoności mieści się możliwość wyjątkowego odesłania w przepisie ustawy nie tylko do innej ustawy czy też rozporządzenia, ale także innych, mających swoje podstawy w ustawie źródeł.

Art. 231 Kodeksu karnego broni bezpośrednio autorytetu władzy publicznej i prawidłowe funkcjonowanie instytucji państwowej. Czy ten charakteryzuje się działaniem na szkodę instytucji, społeczeństwa lub niedopełnieniem obowiązków⁴⁵¹. Jednak, żeby stwierdzić czy funkcjonariusz publiczny naruszył art. 231 § Kodeksu karnego konieczne jest ustalenie istnienia związku przyczynowego – skutkowego między przekroczeniem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązków, a treścią powyższego przepisu karnego⁴⁵².

W odniesieniu do art. 296 Kodeksu karnego problemem nie jest jedynie blankietowość, ale brak jasno określonej czynności sprawczej, ponieważ istnieje trudność w precyzyjnym określeniu uprawnień i obowiązków menedżerskich. Wynika to z niemożności rekonstrukcji wszystkich działań, nawet w oparciu o wszystkie akty normatywne. W tym wypadku, jednak należy się zgodzić z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego. Norma prawnokarna może mieć charakter odsyłający, to należy wykluczyć takie ujęcie znamion przepisu karnego, który by

---

⁴⁴⁸ P. Sarnecki Art. 42, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II. Wydawnictwo Sejmowe, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587744252/541692>, dostęp: 2020-07-02.

⁴⁴⁹ Zob. uwagi powyżej.

⁴⁵⁰ Wyrok TKz dnia 9 czerwca 2010 r. SK 52/08, OTK-A 2010, Nr 5, poz. 50

⁴⁵¹ Wyrok SN z dnia 27 października 2014 r., WA 23/14.

⁴⁵² Wyrok TK z dnia 9 czerwca 2010 r. SK 52/08, OTK-A 2010, Nr 5, poz. 50

pozostawiał adresata w niepewności co do tego czy jego zachowanie stanowi czyn zabroniony pod groźbą sankcji. Rozważając rozpoznawalność czynu zabronionego należy mieć na uwadze, że rygoru tego nie spełniają znamiona czynnościowe art. 296 Kodeksu karnego zatem rozpoznawalność popełnionego czynu jest utrudniona⁴⁵³.

Podobne do zajętego w powyższym wyroku stanowisko SN wyraził również w wyroku z dnia 9 lutego 2018 r.⁴⁵⁴, stwierdzając, że nie jest wykluczone, aby oceniając zachowanie członka zarządu, który zgodnie z art. 201 Kodeksu spółek handlowych jest zobowiązany do takiego zachowania, które nie prowadzi do wyrządzenia spółce szkody, uznać, że w konkretnej sytuacji przekroczył on dopuszczalne ryzyko.

Podobnie, słusznie, przyjął SA w Gdańsku w wyroku z dnia 22 marca 2017 r.⁴⁵⁵, że angażowanie środków finansowych spółki przez prezesa jej zarządu w sytuacji, „gdy spółka nie jest zobowiązana do świadczenia, może rodzić odpowiedzialność tej osoby wobec spółki za szkodę wyrządzoną działaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy w oparciu o art. 293 § 1 Kodeksu spółek handlowych lub art. 295 § 1 Kodeksu spółek handlowych”⁴⁵⁶.

Pełnienie funkcji przez osobę, która zarządza cudzymi sprawami czy majątkiem jest funkcją, która wymaga podejmowania szeregu działań. Nie jest zatem możliwe aby unormować wszystkie działania osób, które są decyzyjne. Metody oraz sposoby działania ciężko zamknąć w ramy prawne, jednakże można ocenić efekt działania oraz zaistnienie szkody. Wystąpienie szkody musi mieć również związek przyczynowo – skutkowy z działaniem lub zaniechaniem menadżera. Dopiero taka kombinacja czynników może mieć swoje odzwierciedlenie w wyciągnięciu konsekwencji za czyn niedopełnia lub przekroczenia uprawnień w związku z pełnieniem obowiązków.

W nauce ekonomii podkreśla się, że na decyzje menadżera ma wpływ wiele czynników np. aktualna sytuacja gospodarcza. Cechą postawy gospodarczej uwidaczniającą się w zachowaniach prawnych różnych podmiotów. Istnieje przekonanie, że gospodarowanie jest aktem decyzyjnym, postawą gospodarczą bądź też wyborem którejś z dostępnych alternatyw działania⁴⁵⁷. Decyzje menadżera mogą być rutynowe oraz takie, które są strategiczne. Mogą one dotyczyć przyszłej egzystencji przedsiębiorstwa i wymagać wieloletniej obserwacji oraz

---

⁴⁵³ Ibidem.

⁴⁵⁴ Wyrok SN z dnia 9 lutego 2018 r., I CSK 246/17.

⁴⁵⁵ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 22 marca 2017 r., V ACa 386/16.

⁴⁵⁶ A. Kidyba. Art. 293. Komentarz aktualizowany do art. 1-300 *Kodeksu spółek handlowych*.

<https://sip.lex.pl/#/commentary/587249061/625958>, dostęp: 2020-09-08.

⁴⁵⁷ G. Bartkowiak, *Psychologia zarządzania*, Poznań 1999, s. 160.

bieżącej analizy. Przyjęto, że zarządzanie jest czynnością i procesem wymagającym podejmowania decyzji. Tym aktem decyzyjnym nazywa się wybór jednego działania z określonej liczby działań możliwych w danym momencie lub świadomie powstrzymanie się od wyboru⁴⁵⁸.

Analogiczna interpretacja do wzorców postępowania występuje w sferze publicznego obrotu instrumentami finansowymi. Przepisy tego obrotu często są niejednoznaczne, niedookreślone i odwołują się do innych gałęzi prawa, które są pomocne przy interpretacji problematycznego zagadnienia⁴⁵⁹.

Ocena działalności menadżera należy do pojęć ekonomicznych i na tej płaszczyźnie należałoby go ocenić w pierwszej kolejności. Sformułowanie: „podejmowanie decyzji” nie posiada legalnej definicji prawej, nie jest definiowane jako proces polegający na rozpoznawaniu i wyborze określonego kierunku działania, prowadzącego do rozwiązania konkretnego problemu lub do wykorzystania pojawiającej się okazji⁴⁶⁰.

Rozróżnia się modele i etapy planowania i podejmowania działań: diagnoza, definiowanie i określenie źródeł problemu, zebranie i analiza faktów związanych z problemem (rozpoznanie i zdefiniowanie sytuacji decyzyjnej), wybór najlepszego rozwiązania (identyfikacja właściwych wariantów i ich ocena z punktu widzenia wykonalności, wystarczalności i konsekwencji) i przekształcenie go w działanie⁴⁶¹. Niezależnie od wybranego modelu i sposobu działania, każda analiza powinna zawierać element porównawczy w którym poddane zostaną działania menadżera. Analizie powinny podlegać działania przynoszące korzyści oraz straty, a także alternatywne sposoby postępowania.

Jakość planowania i podejmowanie decyzji kształtują się w wyniku posiadanych konkretnych kwalifikacji menadżera. *Modus operandi, modus procedendi* zawiera w sobie zazwyczaj pierwiastek myślowy konkretnego człowieka, nierzadko intuicyjny.

---

⁴⁵⁸ Zob. P.F. Drucker, *Praktyka zarządzania*, Kraków 1994, s. 376. „*Ekonomia jest współcześnie definiowana jako nauka o dokonywaniu wyborów przez poszczególne podmioty gospodarcze*” – B. Klimczak, *Etyka gospodarcza*, Wrocław 1996, s. 10.

⁴⁵⁹ K. Zacharzewski, *Prawo giełdowe*, Warszawa 2011, s. 121, zob. szerzej T. Oczkowski (w:) *Prawo Rynku kapitałowego. Komentarz*, red. M. Wierchowski, L. Sobolewski, P. Wajda, Warszawa 2012, s.1544-1554, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania...*s. 122.

⁴⁶⁰ J.A. F. Stoner, R.E. Freeman, D.R. Gilbert, Jr., *Kierowanie*, Warszawa 1994, s. 238.

⁴⁶¹ Por. R.W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*, Warszawa 2005, s. 304; J.A.F. Stoner, Ch. Wankel, *Kierowanie*, Warszawa 1994, s. 131–135; Cz.S. Nosal, *Umysł menedżera. Problemy, decyzje, strategie*, Wrocław 1993, s. 129 [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

Ponieważ menadżer kieruje się przede wszystkim własnym tokiem myślenia, nie ma pełnej dokumentacji z tego procesu to nie można też ocenić jego działań z moralnego punktu widzenia. Nie ma zatem żadnej podstawy do oceny jego działań, można tego dokonać *ex post* w momencie kiedy praca zostanie zakończona lub po wynikach jego działań. Osiągnięty cel jest wynikiem wielu wypadkowych, nie tylko podejmowanych działań, intencji, ale również doświadczenia i wiedzy osób zarządzających podmiotami gospodarczymi.

Śmiało można rzec, że w myślach menadżera jest cały system dowodzenia, a niewielka część pracy zostanie uzewnętrzniona. Tylko niewielka część argumentacji jest utrwalona na nośnikach informacji. Podjęte decyzje są niejako „produktem” pracy menadżera⁴⁶². W decyzjach należy upatrywać źródła sprawczego działania omawianego przestępstwa w postaci nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku.

Motywy i cele decydenta są źródłem podjętej decyzji która wyznacza zakres odpowiedzialności menadżera i jednocześnie w efekcie wskazuje skutek podjętych decyzji⁴⁶³.

Z treści decyzji można zorientować się, czy menadżer jest ukierunkowany na cel i interes mocodawcy. Oceniając działanie umocowanego trzeba pamiętać, że jeśli jasno nie sprecyzowano zakresu działań obowiązków menadżera, to wnioski z podejmowanych decyzji są tylko poszlakami w ocenie w jego działań.

Podstawowym elementem decyzji jest jej cel, który stanowi niejako konstytucję i istotę decyzji⁴⁶⁴. Cel umocowanego powinien pokrywać się z założeniami mocodawcy, zatem nie będzie on tylko zagadnieniem prawnym⁴⁶⁵. Poddając pod ocenę zachowanie umocowanego z punktu widzenia odpowiedzialności karnej należy rozpatrzyć je na wielu płaszczyznach między innymi należy poznać strategię przedsiębiorstwa, cele i sposoby działania. Jeśli cel nie został jasno wyartykułowany przez przedsiębiorstwo może okazać się, że menadżer podejmował działania i kierował się celami innymi niż mocodawca, nawet jeśli posiadał dobre intencje. Tak sytuacja może mieć miejsce, jeśli nie zostaną skonkretyzowane cele gospodarcze

---

⁴⁶² W. Pawełko przez decyzję gospodarczą rozumiał „akt woli uprawnionego jednoosobowego bądź wieloosobowego podmiotu wykonującego funkcję zarządu gospodarczego, polegający na dokonaniu wyboru określonego celu gospodarczego oraz środków i sposobu jego realizacji”. Zob. W. Pawełko, *Pojęcie decyzji „niegospodarczej”*, PiP 1967, Nr 8–9, s. 323 oraz s. 326–329. Podobnie definiuje to pojęcie literatura z zakresu zarządzania, w której termin ten definiowany jest jako świadomy, nielosowy wybór jednego z wielu (co najmniej dwóch) możliwych sposobów działania. Zob. K. Bolesta-Kukułka, *Decyzje menedżerskie*, Warszawa 2003, s. 43. , [w:] I. Sepioło, *Przestępstwo niegospodarczości...*, <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

⁴⁶³ R. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze...*, Warszawa 2007 r., s. 162.

⁴⁶⁴ M. Zdyb, *Istota decyzji*, Lublin 1993, s. 36.

⁴⁶⁵ Por. R. A. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze...*, s. 161–163.

przedsiębiorstwa⁴⁶⁶. Poddając pod analizę i wartościując zachowanie menadżera należy uwzględnić uwarunkowania zewnętrzne jak i wewnętrzne. Politykę przedsiębiorstwa oraz posiadaną wiedzę w danym momencie. Należy zweryfikować czy w chwili podejmowania informacji te były prawidłowo ocenione i zastosowane⁴⁶⁷. W doktrynie prawnej istnieje pogląd, że czynności ekonomiczno – prawne przez niego podejmowane nie abstrahują od posiadanych czy dostępnych informacji⁴⁶⁸.

Działania podejmowane przez menadżera nie są pojedynczymi decyzjami, zazwyczaj są to skoordynowane ze sobą decyzje. Każda kolejna podjęta decyzja zapewne jest następstwem tej pierwszej⁴⁶⁹. Teoria ekonomii zakłada, iż w sytuacjach, w których trzeba podjąć wiele powiązanych ze sobą decyzji, wybór „optymalnego” wariantu przy pierwszej decyzji zależy od wyniku przewidywań i „optymalnych” wyborów dokonanych przy następnych decyzjach⁴⁷⁰. Działania i decyzje menadżera mają różne uwarunkowania. W momencie podjęcia decyzji może ona być najbardziej optymalną, jednak okoliczności zazwyczaj są dynamiczne, a efekt końcowy może być zupełnie inny od oczekiwanego. W tak zmieniającej się rzeczywistości można pokusić się też o zbadanie form stadialnych przestępstwa.

Wszelkie decyzje menadżera można podzielić na takie, które podlegają ocenie na gruncie czynności sprawczych omawianego przestępstwa nadużycia lub przekroczenia uprawnień. Czynnościami sprawczymi charakteryzującymi się przekroczeniem lub nadużyciem uprawnień mogą być także inne czynności faktyczne i prawne podejmowane w sferze prawnej innego podmiotu i w jego interesie. Przyjmuje się, że do znamion strony przedmiotowej należy wyrządzenie szkody przez sprawcę podmiotowi gospodarczemu w związku z pełnioną przez sprawcę funkcją w postaci zajmowania się sprawami majątkowymi lub gospodarczymi takiego podmiotu.

---

⁴⁶⁶ Nie ulega wątpliwości, że najważniejszym z celów przedsiębiorstwa jest osiągnięcie maksymalnego zysku, przy jak najmniejszych kosztach. Zysk powinien być więc kryterium pierwszoplanowym przy podejmowaniu decyzji w przedsiębiorstwie, a co za tym idzie – menedżer powinien być oceniany przez pryzmat finansowej kondycji firmy., [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020 r.

⁴⁶⁷ D. Czajka, *Przestępstwa menedżerskie*, Warszawa 2000, s. 28.

⁴⁶⁸ Ibidem.

⁴⁶⁹ Na gruncie art. 217 k.k. z 1969 r. R. Rogala. Niegospodarność i jej związki z niektórymi przestępstwami gospodarczymi, ZN ASW 1983, Nr 34, s. 80, pisał: „niegospodarność jest dokonywana najczęściej w postaci mozaikowej, co oznacza, że wiele pojedynczych czynów ludzkich tworzy ogólny skutek będący elementem znamion przestępstwa niegospodarności”, [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

⁴⁷⁰ W.F. Samuelson, S.G. Marks, *Ekonomia menedżerska*, Warszawa 2009, s. 363.

Przepis art. 296 Kodeksu karnego w swojej konstrukcji wymaga, aby czynności sprawcze były zachowaniami osób, które wyrządziły podmiotowi gospodarczemu szkodę w związku z powierzoną funkcją. Przestępstwo to musi mieć formę niedopełnienia lub przekroczenia uprawnień. Również doktryna prawa analogiczne do Kodeksu karnego wskazuje, że przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków jest wyznacznikiem odpowiedzialności karnej.

Zwrot: „nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku” jego nieprecyzyjność sprawia, że czynność sprawcza ujęta jest tutaj zbyt szeroko. W wypadku dowodzenia zakres okoliczności podlegającej ocenie w procesie karnym będzie wymagał ustalenia zakresu praw i obowiązków upoważnionego, które mają związek z zajmowaniem się sprawami majątkowymi lub gospodarczymi przedsiębiorstwa. Należy też wykazać, że sprawca nadużył tych uprawnień lub nie dopełnił obowiązku wynikającego np. z ustawy lub umowy. Jeśli nie weźmiemy pod uwagę całokształtu okoliczności, to wystarczyłoby wykazanie zaledwie, że sprawca zajmujący się sprawami majątkowymi wyrządził znaczną szkodę w majątku przedsiębiorcy⁴⁷¹. Poszukując innych wykładni znamion art. 296 Kodeksu karnego można jeszcze zaprezentować występujące w piśmiennictwie określenie „nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku”. Można zastąpić je zwrotem „przekracza swoje formalne uprawnienia lub obowiązki”⁴⁷². Jednak nie są jednak pojęcia tożsame. Zarówno M. Bojarski tak uważaj jak M. Kardas. Powyżej wyjaśniono różnicę.

Brak działań w postaci niepodjęcia uchwał przez walne zgromadzenie wspólników w istotnych sprawach o których mowa w powyższych przepisach spółek może skutkować poniesieniem odpowiedzialności karnej z art. 296 Kodeksu karnego za zaniechanie. Niedopełnienie obowiązku przez członków zarządu spółki poprzez zaniechanie podjęcia uchwały w spółce powoduje w konsekwencji wyrządzenie spółce szkody majątkowej.

Mandant wybierając osobę na swojego pełnomocnika w prowadzeniu jego spraw majątkowych wartościuje cechy takiej osoby. Bierze pod uwagę kwalifikacje zawodowe, cechy osobowościowe, umiejętność rozpoznania sytuacji oraz podejmowania decyzji. W każdej decyzji menadżera istnieje pierwiastek ryzyka gospodarczego, jednak podjęta decyzja powinna zawierać przewagę przewidywanego sukcesu. Jeśli podjęta decyzja lub zaniechanie jest tylko nie rokuje na zysk, to istnieje podstawa do pociągnięcia pełnomocnika – menadżera do

---

⁴⁷¹ Ibidem, s. 53–54.

⁴⁷² R. Zawłocki, *Karna niegospodarność*, s. 652, [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 k.k.* 2013 r., <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

odpowiedzialności karnej za przestępstwo nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych.

Po nowelizacji ustaw 13 lipca 2011 r.⁴⁷³ Kodeks spółek handlowych oraz Kodeks karny interes gospodarczy nie był prawidłowo zabezpieczony, ponieważ uchylono restrykcyjny art. 585 Kodeksu spółek handlowych i znowelizowano art. 296 Kodeksu karnego. Co prawda art. 296 Kodeksu karnego w lepszym stopniu określa znamiona przestępstwa nadużycia zaufania, choćby z uwagi na przestępstwo bezszkodowe i jest możliwość naprawienia szkody, to jednak jest przepisem niedookreślonym jeśli chodzi o zakres obowiązków menadżera czy członka zarządu spółki.

W swojej konstrukcji art. 296 Kodeksu karnego zbliżony jest do uchylonego art. 585 Kodeksu spółek handlowych, jednak ten ostatni różnił się tym, że nie zawierał w swoich znamionach wymogu, aby doszło do nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków⁴⁷⁴, zaś nowelizacja przyczyniła się do trudności w określeniu znamion przestępstwa, które godzą w interesy mocodawcy oraz jego przedsiębiorstwo⁴⁷⁵.

Przepis art. 585 Kodeksu spółek handlowych przestał funkcjonować w obrocie prawnym, bowiem w swojej konstrukcji okazał się niewygodny. Po uchyleniu omawianego artykułu znowelizowano art. 296 Kodeksu karnego w którym wprowadzono przestępstwo bezszkodowe.

Przestępstwo bezszkodowe z art. 296 § 1a Kodeksu karnego

13 lipca 2011 r. weszła w życie ustawa z 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, która – na mocy art. 1 – wprowadziła do Kodeksu karnego nowe przestępstwo niegospodarności bezszkodowej z art. 296 § 1a. Przepis ten miał stać się ulepszonym substytutem uchylonego art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Miał za zadanie

---

⁴⁷³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 133 poz. 767).

⁴⁷⁴ Zob. J. Duży, *Przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki*, PiP 2007, Nr 12, s. 76; M. Rodzyńkiewicz, *Przestępstwo działania na szkodę spółki*, s. 522–524. Odmiennie J. Giezek, P. Kardas, *Działanie na szkodę spółki a przestępstwo nadużycia zaufania – zagadnienie zbiegu przepisów oraz wielości ocen*, Pal. 2002, Nr 11–12, s. 19., [w:] I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 k.k.* 2013 r., <https://legalis.pl>, dostęp: 12-06-2020.

⁴⁷⁵ J. Giezek, P. Kardas, *Przepisy karne kodeksu spółek handlowych*, Kraków 2003, s. 114.

wzmocnić ochronę obrotu gospodarczego⁴⁷⁶. Nowe regulacje dotyczyły zarówno rodzajowego jaki i indywidualnego przedmiotu ochrony⁴⁷⁷.

Przestępstwo nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych, które było zawarte w art. 585 Kodeksu spółek handlowych było przestępstwem formalnym. Niezależnie od wystąpienia skutku sprawca podlegał odpowiedzialności karnej.

Porównując art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 296 § 1a Kodeksu karnego warto zwrócić uwagę na dwie istotne różnice. W tym drugim przepisie krąg podmiotów został bardziej jednoznacznie określony i jest to przestępstwo materialne ze skutkiem w postaci bezpośredniego niebezpieczeństwa.

Przepis art. 585 Kodeksu spółek handlowych można było zastosować do członków zarządu spółki jak i do członków rady nadzorczej. Rada nadzorcza sprawuje nadzór w spółce i w sposób pośredni wpływa na politykę spółki.

Obecnie obowiązujący art. 296 § 1a Kodeksu karnego cechuje:

- zakres podmiotowy art. 296 § 1a Kodeksu karnego jest szerszy aniżeli art. 585 Kodeksu spółek handlowych,
- zakres przedmiotowy ma węższy charakter aniżeli art. 585 Kodeksu spółek handlowych. (narażenie na szkodę występuje wówczas kiedy niebezpieczeństwo jest bezpośrednie i szkoda ma charakter majątkowy⁴⁷⁸).

Przestępstwo z art. 296 § 1a Kodeksu karnego jest przestępstwem niegospodarności bezszkodowej i nie zawęża, a rozszerza ochronę prawną obrotu gospodarczego. Różni się przy tym od uchylonego art. 585 Kodeksu spółek handlowych.

Czyn bezprawny sprawcy musi mieć związek z przysługującymi mu uprawnieniami, a zakres uprawnień umocowanego, jego działanie lub zaniechanie musi mieć związek z popełnionym przestępstwem i musi nastąpić realne zagrożenie wystąpienia wyrządzenia szkody podmiotowi gospodarczemu czy spółce⁴⁷⁹.

---

⁴⁷⁶ R. Zawłocki, MOP 2011, Nr 18, Monitor Prawniczy, *Nowe przestępstwo niegospodarności bezszkodowej z art. 296 § 1a Kodeksu karnego*, <https://sip.legalis.pl>; dostęp: 10.08.2019.

⁴⁷⁷ R. Zawłocki, *Kodeks karny. Część szczególna. T. I. Komentarz do artykułów 117–221*, pod (red.) A. Wąska, R. A. Zawłockiego, Warszawa 2010, s. 1309–1311.

⁴⁷⁸ M. Romanowski, *Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h.*, PPH 2012, nr 4, s. 43-51. <https://sip.lex.pl/#/publication/151140839>.

⁴⁷⁹ M. Ligęza-Turlakiewicz Maria, G. Turlakiewicz, *Granice kreatywnego zachowania menadżerów w kontekście art. 296 § 1a Kodeksu karnego*, Prokuratura i Prawo 5, 2016, s. 52.

Uchylenie art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz nowelizacja Kodeksu karnego wprowadziła do polskiego porządku prawnego typ czynu zabronionego z art. 296 § 1a Kodeksu karnego. Po nowelizacji Kodeksu spółek handlowych oraz Kodeksu karnego obrót gospodarczy nie był prawidłowo zabezpieczony z uwagi na obowiązywanie zasady *nullum crimen sine lege penali anteriori* (nie ma przestępstwa bez wcześniejszej ustawy) - zasadę określoności przestępstwa (art. 1 § 1 Kodeksu karnego) i reguły *lex retro severior non agit* - prawo surowsze nie działa wstecz (art. 4 § 1 Kodeksu karnego). Art. 296 § 1a Kodeksu karnego nie ma zastosowania.

Konstrukcja art. 296 § 1a Kodeksu karnego odwołuje się bezpośredniego zagrożenia wystąpienia szkody oraz podaje jej wartość jako znaczną. Czyli zgodnie z treścią art. 115 § 5 Kodeksu karnego w związku z art. 296 § 1a Kodeksu karnego mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych. Oznaczać to że, szkody o niższej wartości niższe nie podlegają kryminalizacji.

Szkoda majątkowa w spółce handlowej

Przestępstwo z art. 296 Kodeksu karnego popełnione jest wówczas, kiedy zostaną wypełnione wszystkie znamiona przestępstwa nadużycia zaufania polegające na nadużyciu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązków. Znamieniem przestępstwa jest wyrządzona szkoda majątkowa. Ustawodawca zdefiniował szkodę wielkich rozmiarów i została ona wkomponowana do Kodeksu karnego poprzez art. 296 § 3.

Artykuł 115 § 5, § 6, § 7 i § 7a Kodeksu karnego określa szkodę: znaczną szkodę oraz szkodę w wielkich rozmiarach. Ma ona charakter wyłącznie majątkowy⁴⁸⁰. Oznacza to, szkodę można mierzyć wyłącznie na płaszczyźnie materialnej. Mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych. Mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych. Takie jednolite kryterium wartości szkody w sposób jednoznaczny określa granice karalności za popełniony czyn z uwzględnieniem wartości szkody.

---

⁴⁸⁰ P. Zawiejski, *Szkoda jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki*. Przegląd Sądowy, 2008, nr 7-8. s. 59-78.

Szkoda majątkowa występuje na skutek działania lub zaniechania sprawcy przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego i może mieć ona postać straty rzeczywistej (*damnum emergens*) lub utraconego zysku (*lucrum cessans*). Z pewnością łatwiej oszacować stratę rzeczywistą ponieważ występuje w wartości nominalnej, a utracony zysk jest on wypadkową wielu czynników.

Określenie wysokości utraconych korzyści wymaga ustalenia różnicy pomiędzy stanem majątku pokrzywdzonego, który rzeczywiście istnieje, a stanem hipotetycznym, który zostałby urzeczywistniony, gdyby zachowanie sprawcy wywołujące szkodę nie nastąpiło⁴⁸¹.

Wysokość szkody musi być rzetelnie zbadana, jako znamię czynu karalnego nie może być domniemana. Nie może ona pozostawać w sferze przypuszczeń. Z uwagi na instytucję naprawienia szkody oraz kompensację bardzo istotne jest ocenienie wartości nominalnej poniesionej straty przez pokrzywdzonego. Przede wszystkim należy ustalić czy doszło do wypełnienia znamion przestępstwa. Ponadto adhezyjność postępowania przemawia za ustaleniem wysokości poniesionej straty. W drugiej kolejności można rozważyć naprawienie szkody i w tym celu należy ją oszacować.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 21 czerwca 1995 r.⁴⁸² dokonując interpretacji terminu „szkoda majątkowa” na gruncie art. 1 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego stwierdził, że „przez szkodę majątkową jako skutek zachowania się sprawcy (...) należy rozumieć zarówno uszczerbek w majątku, obejmujący rzeczywistą stratę (*damnum emergens*), polegająca na zmniejszeniu się aktywów majątku przez ubytek, utratę lub zniszczenie jego poszczególnych składników albo na zwiększeniu się pasywów, jak i utracony zysk (*lucrum cessans*), wyrażający się w udaremnieniu powiększania się majątku”. Orzeczenie to zachowuje swoją aktualność w odniesieniu do art. 296 § 1 i 3 Kodeksu karnego, skoro jak to wyżej już podniesiono, konstrukcja tego przepisu jest identyczna jak konstrukcja art. 1 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego i podobny jest także kontekst normatywny⁴⁸³.

W ustaleniu szkody majątkowej na gruncie art. 296 Kodeksu karnego należy skorzystać innych gałęzi prawa, choćby do prawa cywilnego, gdzie np. w art. 361 Kodeksu cywilnego odnajdziemy pojęcie naprawienia szkody. Mowa o stratach majątkowych, wystąpieniem

---

⁴⁸¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 12.10.2012 r., II AKz 383/12, OSAW 2014, nr 1, poz. 308.

⁴⁸² Uchwała SN z 21.06.1995 r., I KZP 22/95, OSNKW 1995, nr 9-10, poz. 58.

⁴⁸³ Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12 października 2012 r. II AKz 383/12, (zob. P. Kardas (w:), A Zoll, (red.) I inni, *Kodeks karny*. Część szczególna, komentarz, tom III, wydanie II, Zakamycze 2006, s. 553.

uszczerbku w cudzym mieniu. Przepis odnosi się do naprawienia zarówno szkody rzeczywistej jak i utraconych korzyści. Ustalenie wysokości utraconego zysku będzie bardzo trudne, zawsze będzie on szacunkowy. Jeżeli sprawca będzie chciał naprawić szkodę, która nie jest oczywista (o ile szkoda rzeczywista nie wzbudza wątpliwości, tak utraconych korzyści jak najbardziej) to trudno jednoznacznie stwierdzić, że ona w ogóle wystąpiła. Tutaj warto wziąć pod uwagę zasadę domniemania niewinności (*in dubio pro reo*) wynikającą z art. 5 Kodeksu postępowania karnego. Szczególne znaczenie ocenne dla przypisania znamion sprawcy wyrządzonej szkody będą miały art. 361 Kodeksu cywilnego i 362 Kodeksu cywilnego, które wskazują na granice odpowiedzialności i przyczynienie się poszkodowanego do powstania wyrządzonej szkody. W spółce handlowej przepis ten może mieć zastosowanie w sytuacji, kiedy menadżer jest jednocześnie współudziałowcem. Jego działanie gospodarcze, prowadzona polityka może przysporzyć spółce straty, jednak wielkość tych strat może zostać pomniejszona o przypadający udział. Majątek spółki nie zawsze jest tożsamy z majątkiem wspólnika. Przykładem może być spółka akcyjna. Pojęcie straty udziałowca nie jest tożsamy ze stratą w spółce. Interes spółki może być inny niż interes wspólnika. W nawiązaniu do art. 296 Kodeksu karnego wyrządzone szkoda oraz jej rozmiar wpływają na wymiar kary sprawcy, a naprawienie w całości wyrządzonej szkody majątkowej może spowodować bezkarność. Analogicznie jak w przypadku art. 296 Kodeksu karnego odnośnie art. 362 Kodeksu cywilnego uznaje się, że zachowanie sprawcy jest kluczowe w ocenie odpowiedzialności za szkodę.

W prawie cywilnym pojęcie szkody nie zostało wprost zdefiniowane, jednak określono jego znamiona: „prawo cywilne, dla którego szkodą jest zarówno uszczerbek w majątku, obejmujący stratę (*damnum emergens*), polegającą na zmniejszeniu się jego aktywów przez ubytek, utratę lub zniszczenie poszczególnych jego składników albo na zwiększeniu się pasywów, jak i utratę spodziewanych korzyści (*lucrum cessans*), czyli udaremnienie zwiększenia się istniejącego majątku”⁴⁸⁴. Sposób i zakres naprawienia szkody zostały unormowane w art. 361–363 k.c., 440–448 Kodeksu cywilnego.

Niemniej w orzecznictwie można odnaleźć stanowisko, np. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 lutego 2012 r. w którym Sąd przyjął, że prawo karne w sferze gospodarczej sprawuje funkcję *ultima ratio*, a więc jest środkiem ostatecznym, zatem penalizacja musi w konsekwencji odnosić się do czynów obiektywnie szkodliwych. W ocenie

---

⁴⁸⁴ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1995 r. I KZP 22/95 OSNKW 1995/9-10/58.

sądu utracony zysk nie mieści się katalogu czynu szkodliwego, nie można zatem doszukiwać się szkody czegoś czego nie było, a jedynie mogło zaistnieć.

Sąd Apelacyjny w Katowicach dnia 16 lutego 2017 r. w wyroku dotyczącym odpowiedzialności za wystawienie dokumentu w postaci protokołu odbioru robót, który korzysta z ochrony prawnej w ramach art. 271 § 1 Kodeksu karnego. Oskarżonemu zarzucono czyn z art. 296 § 3 Kodeksu karnego. Sprawca działał w ramach obowiązku wynikającego z upoważnienia, a czyn miał związek przyczynowo – skutkowy (działanie spowodowało szkodę) i polegał na wyrządzeniu szkody wielkich rozmiarach w obrocie gospodarczym. Sąd przyjął w zaskarżonym wyroku, że oskarżony dopuścił się popełnienia przestępstwa z art. 296 § 3 Kodeksu karnego⁴⁸⁵.

„Z popełnieniem przestępstwa w postaci dokonania mamy do czynienia wówczas, gdy sprawca zrealizuje wszystkie znamiona określonego typu czynu zabronionego. W przypadku przestępstw tzw. materialnych nastąpi to wówczas, gdy zostanie wyrządzona również określona szkoda. Tego rodzaju przestępstwem jest zarzucany oskarżonemu czyn z art. 296 § 3 Kodeksu karnego, który wymaga powstania w wyniku działań podejmowanych przez sprawcę szkody majątkowej u pokrzywdzonego w wielkich rozmiarach. Taki skutek z chwilą wypłaty pieniędzy na podstawie fikcyjnych faktur niewątpliwie powstał. W tym momencie zostały skutecznie zrealizowane wszystkie znamiona tego przestępstwa, pozwalające przyjąć, iż nastąpiło jego popełnienie w formie dokonania. Późniejsze naprawienie szkody nie wpływało natomiast na karnoprawne wartościowanie wcześniejszych działań sprawcy i nie powodowało, że omawiane przestępstwo straciło swój pierwotny charakter i stało się tylko przestępstwem z narażenia, o którym mowa w art. 296 § 1a Kodeksu karnego. Zatem słusznie przyjęto w zaskarżonym wyroku, że oskarżony dopuścił się popełnienia przestępstwa z art. 296 § 3 Kodeksu karnego, które nie jest i nie było nigdy przestępstwem ściganym na wniosek”⁴⁸⁶.

Sąd Najwyższy w Uchwale z dnia 21 czerwca 1995 r.⁴⁸⁷ definiuje rzeczywistą stratę (*damnum emergens*) oraz utracony zysk (*lucrum cessans*), wyrażający się w udaremnieniu powiększenia się majątku.

W myśl tezy omawianej uchwały Sądu Najwyższego rozumienie szkody majątkowej na gruncie nieaktualnego już art. 1 § 1 ustawy z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu

---

⁴⁸⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 lutego 2017 r. II AKa 464/16.

⁴⁸⁶ Ibidem, teza nr 1.

⁴⁸⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1995 r. I KZP 22/95. Opublikowano: OSNKW 1995/9-10/58.

gospodarczego oraz o zmianie niektórych przepisów prawa karnego⁴⁸⁸ należy rozumieć zarówno uszczerbek w majątku, obejmujący rzeczywistą stratę (*damnum emergens*), polegającą na zmniejszeniu się aktywów majątku przez ubytek, utratę lub zniszczenie jego poszczególnych składników albo na zwiększeniu się pasywów, jak i utracony zysk (*lucrum cessans*), polegającym na udaremnieniu powiększania się majątku.

W Kodeksie karnym rozróżniamy również wielkość wyrządzonej szkody określając szkodę jako znaczną i wielkich rozmiarów. Wskaźnikiem jest wartość nominalna (art.115 § 5 i § 6 Kodeksu karnego). W wypadku szkody realnej nie istnieje problem określenia szkody jak to się ma w okolicznościach utraconego zysku.

W ocenie szkody majątkowej niewątpliwie przeważa pogląd, że przez szkodę majątkową rozumie się zarówno uszczerbek w majątku, jak i utratę spodziewanych zysków⁴⁸⁹. L. Sługocki podziela zdanie, że szkoda majątkowa spowodowana zachowaniem się sprawcy określonego przestępstwa obejmuje zarówno *damnum emergens*, jak i *lucrum cessans*⁴⁹⁰. Odmienny pogląd w przedmiotowej sprawie wyraził A. Ratajczak⁴⁹¹, który określa szkodę jako realnie poniesione straty, bez utraconych korzyści.

Podobną tezę głosi treść uchwały Sądu Najwyższego połączonych izb - Izby Karna oraz Wojskowa z dnia 26 czerwca 1989 r.⁴⁹², która co prawda rozróżnia szkodę na realną (*damnum emergens*) i utraconych korzyści (*lucrum cessans*), jednak w ocenie szkody majątkowej nie uwzględnia utraconych korzyści.

Zapewne na odmienne poglądy w zakresie definicji szkody ukształtowały się na podstawie dwóch systemów gospodarczych tj. kapitalistycznego oraz centralnie sterowanego. W systemie komunistycznym trudno było o wypracowanie realnego zysku, kiedy istniał odgórnie narzucony plan gospodarczy. Obecnie jesteśmy w zupełnie odmiennej sytuacji, gospodarka charakteryzuje się tym, że przedsiębiorstwo jest zakładane w celu osiągnięcia zysku finansowego i jest główną siłą napędową przedsiębiorstwa.

---

⁴⁸⁸ Ibidem.

⁴⁸⁹ W. Kubala, *Pojęcie szkody w kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” Warszawa 1975, z. 5., Warszawa, 1975, z. 5; O. Górniok: *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1995., s. 9; J. Wojciechowski: *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1994, s. 12; H. Pracki: *Obrót gospodarczy pod ochroną. Zagadnienia prawno-karne*, Warszawa 1995 r., s. 32).

⁴⁹⁰ L. Sługocki. *Szkoda majątkowa spowodowana zachowaniem się sprawcy określonego przestępstwa obejmuje zarówno damnum emergens, jak i lucrum cessans*. Glosa do uchwały SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, Państwo i Prawo, s. 103- 107.

⁴⁹¹ A. Ratajczak, *Ochrona obrotu gospodarczego. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1994 r., s. 21.

⁴⁹² Uchwała SN połączone izby - Izby Karna oraz Wojskowa z dnia 26 czerwca 1989 r. VI KZP 28/87.

Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 11 lipca 1957 r. zdefiniował szkodę majątkową, określił iż: szkoda stanowi różnicę między obecnym stanem majątkowym poszkodowanego, a tym stanem jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zadaniem sprawcy szkody jest wyrównanie tej różnicy⁴⁹³. Przez szkodę należy rozumieć uszczerbek w dobrach prawnie chronionych poniesiony wbrew woli poszkodowanego. W doktrynie niekiedy przeczy się tej zasadzie, jakoby pokrzywdzony godził się na wyrządzenie szkody⁴⁹⁴.

Szkoda jest skutkiem działania lub zaniechania, zachowania się sprawcy. Szkoda, która jest wynikiem tego zachowania musi mieć związek przyczynowy łączący zachowanie odpowiedzialnego ze szkodą. Zdarzenie z którego wynikła szkoda jest następstwem jaki tego rodzaju zdarzenie jest w ogóle w stanie wywołać i w zwyczajnym biegu rzeczy, a nie tylko na skutek szczególnego zbiegu okoliczności, z reguły je wywołuje. Sformułowanie „normalne następstwo” nie musi oznaczać skutku koniecznego. Szkoda poniesiona przez poszkodowanego w postaci *damnum emergens i lucrum cessans* nie musi stanowić bezpośredniej konsekwencji zdarzenia sprawczego, by zachowany został normalny, adekwatny związek przyczynowy, o jakim mowa w art. 361 § 1 Kodeksu cywilnego⁴⁹⁵.

W doktrynie jak i orzecznictwie znajdujemy dwie koncepcje dotyczące definiowania szkody rzeczywistej oraz utraconych korzyści. Zapewne racje mają sądy w wydanych wyrokach lub postanowieniach, że choć rozróżniają utracone korzyści szkody rzeczywistej to jednak nie są one podstawą do kryminalizacji działań menadżera czy też członka zarządu spółki. Nie można jednak odmówić pierwszeństwa drugiej tezie, która uwzględnia zarówno szkodę rzeczywistą jak i utracony zysk. Przemawia za tym polityka prowadzonego podmiotu gospodarczego. Załóżmy, że podjęto nakłady na projekt, a wyniku nieprawidłowości i błędnych decyzji menadżera, członka zarządu spółki utracono ten zysk. Innym przykładem może być rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, które godzą w dobro przedsiębiorstwa. Utrata dobrego wizerunku przekłada się na zanik lub niechęć innych podmiotów do podjęcia współpracy. Do szkody nie doszło, ale utracone zyski są ewidentne.

Z uwagi na funkcję kompensacyjną w prawie karnym trzeba uwzględnić również przepisy zawarte w Kodeksie cywilnym. Poddając pod ocenę zjawisko szkody trzeba

---

⁴⁹³ Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1957 r. 2 CR 304/57.

⁴⁹⁴ G. Karaszewski, Kodeks cywilny. Komentarz, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, Warszawa 2019, art. 362. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587804616/602056>, dostęp: 2023-09-04.

⁴⁹⁵ B. Fuchs Art. 361. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna* (art. 353-534) [w:] Z. Banaszczyk [w:] *Kodeks cywilny...*, (red.) K. Pietrzykowski, t. I, 2015, komentarz do art. 359, nb 1., <https://sip.lex.pl/#/commentary/587770072/567512>, dostęp: 2020-09-01.

uwzględnić odpowiedzialność deliktową na podstawie art. 415 Kodeksu cywilnego oraz wynikającą z zawartej umowy na podstawie art. 471 Kodeksu cywilnego np. w związku z art. 361 Kodeksu cywilnego.

Na gruncie prawa cywilnego najtrafniejszym przepisem określającym szkodę jest art. 361 Kodeksu cywilnego. Przepis proklamuje zasadę pełnego odszkodowania, która jest jedną z najdonioślejszych zasad prawa zobowiązań. Oznacza ona, że jeśli nic innego nie wynika z przepisu ustawy ani z umowy między stronami, poszkodowany powinien uzyskać naprawienie szkody w pełnej wysokości obejmującej *damnum emergens* i *lucrum cessans*, a sąd, który orzeka w przedmiocie tego odszkodowania, nie ma swobody jego miarkowania. Zasada ta ma również aspekt ochronny względem dłużnika, gdyż nie musi on spełniać świadczenia przewyższającego szkodę, a sąd nie może nałożyć na niego takiego obowiązku nawet w razie ustalenia winy umyślnej lub szczególnie nagannych pobudek wyrządzenia szkody.

Przepisy prawa cywilnego dotyczące szkody są nierozzerwalnym elementem przy określeniu definicji, wartości, okoliczności szkody. Prawo karne jest oprócz funkcji gwarancyjnej uznawane jako środek ostateczny w wymiarze naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia. Zazwyczaj stosujemy je, gdy inne środki zwiodą. W spółkach handlowych w pierwszej kolejności stosuje się przepisy wynikające z Kodeksu spółek handlowych. Przeważając część przepisów dotyczy gałęzi prawa cywilnego, a wybrane dotyczą prawa karnego. Istotną rolę w prawie cywilnym odgrywa kompensacja. Jak już wspomniano w powyższych rozdziałach naprawienie szkody ma związek z uporządkowaniem spraw majątkowych pokrzywdzonego, zaś zadośćuczynienie ma wymiar duchowy. Pokrzywdzony często domaga się satysfakcji na tych dwóch polach, naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia. O ile zagadnienie zadośćuczynienia jest przynależne do procedury karnej, tak wartość tego wyrównania może mieć postać nominalną. Sprawca czynu zabronionego, powinien naprawić szkodę, co wynika z przepisów prawa cywilnego i karnego, ale również może ponieść karę wynikającą z prawa karnego. Istnieją zatem zależności pomiędzy prawem cywilnym, a karnym. W Kodeksie spółek handlowych nie odnajdujemy jednego określenia szkody, jedynie w sposób pośredni określa działanie na szkodę współnika i konsekwencje tego działania.

Art. 293 Kodeksu spółek handlowych jest jednym z ważniejszych przepisów egzekwującym odpowiedzialność członka zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatora w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. W świetle art. 293 Kodeksu spółek

handlowych przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej członka zarządu spółki są: niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków, szkoda, związek przyczynowy między niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem obowiązków a szkodą oraz zawinienie niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków. Spółka powinna udowodnić szkodę i niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków⁴⁹⁶. Nawiązaniu do art. 296 Kodeksu karnego członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidator odpowiada za wyrządzoną szkodę jeśli działania lub prowadzona polityka miały na celu pokrzywdzenie interesu spółki, czy to umyślnie czy nieumyślnie, w zamiarze bezpośrednim czy ewentualnym. Musi też zaistnieć adekwatny związek przyczynowy między powyższym zdarzeniem a szkodą. Tylko staranność, lojalność oraz naprawienie w całości szkody może zwolnić sprawę z odpowiedzialności karnej.

Wykazanie przez członka zarządu, że dochował staranności wymaganej od zwykłego uczestnika obrotu, nie musi prowadzić do zwolnienia go od odpowiedzialności. Sąd może bowiem uznać, że od profesjonalisty należało wymagać więcej. Na aprobatę zasługuje stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 24 lipca 2014 r.⁴⁹⁷ w którym podkreślono, że przy podejmowaniu decyzji dotyczących prowadzenia spraw spółki członek zarządu powinien się kierować wyłącznie jej interesem, a zawinione działania dokonane z przekroczeniem granic ryzyka gospodarczego są sprzeczne z interesem spółki i jako naruszające ogólny nakaz określony w art. 201 Kodeksu spółek handlowych uzasadniają odpowiedzialność osób decyzyjnych na podstawie art. 293 § 1 Kodeksu spółek handlowych⁴⁹⁸.

W postępowaniu upadłościowym o którym mowa w art. 299 Kodeksu spółek handlowych pojęcie szkody zostało zdefiniowane jako stan w którym zaistniało pogorszenie możliwości zaspokojenia się wierzyciela z majątku spółki.

„Pojęcie szkody w znaczeniu użytym w art. 299 § 2 Kodeksu spółek handlowych jest jednak całkiem inne niż tradycyjna definicja tego pojęcia (poglądy przeciwne są odosobnione). Szkodą w rozumieniu tego przepisu jest pogorszenie możliwości zaspokojenia się wierzyciela z majątku spółki. Stan ten określany jest jako obniżenie potencjału majątkowego spółki”⁴⁹⁹.

---

⁴⁹⁶ Wyrok SN z 24 czerwca 2015 r., II CSK 554/14, Wyrok SN z 26. kwietnia 2019 r., V CSK 102/18, Wyrok SA w Szczecinie w wyroku z dnia 30 marca 2015 r., I ACa 825/14, Wyrok SA w Warszawie w wyroku z dnia 7 czerwca 2018 r., VII AGa 156/18, SA w Białymstoku w wyroku z dnia 19 kwietnia 2018 r., I AGa 63/18.

⁴⁹⁷ Wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 r. II CSK 627/13.

⁴⁹⁸ Tak również SN w wyroku z dnia 7 lutego 2019 r., II CSK 8/18.

⁴⁹⁹ Wyrok SN z 4 lipca 1997 r., III CZP 24/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 165.

Można przyjąć, że gdyby wystąpiła szkoda, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzyciel nie mógłby otrzymać zaspokojenia swojej należności z powodu braku majątku, który mógłby zostać podzielony pomiędzy wierzycieli, przy założeniu jednak, iż w razie złożenia wniosku w terminie zaspokojenie wierzyciela, choćby częściowe byłoby jednak możliwe. Istotna treść tego zwolnienia polega na tym, że powinno ono nastąpić wówczas, gdy zostało stwierdzone, że szkoda powstała wskutek niemożności wyegzekwowania danego zobowiązania z majątku spółki, jeżeli niemożność ta nie pozostaje w związku z niezgłoszeniem upadłości, tj., że zobowiązanie nie mogłoby być pokryte z majątku spółki nawet wówczas, gdyby postępowanie upadłościowe zostało wdrożone⁵⁰⁰. Niezgłoszenie upadłości przez członka zarząd spółki lub likwidatora wiąże się z odpowiedzialnością karną, która wynika z art. 586 Kodeksu spółek handlowych. Czyn zaniechania polegający na niezgłoszeniu upadłości przez decydenta w spółce handlowej można również odczytać jako karalne nadużycie zaufania. W tym wypadku może dojść do zbiegu przestępstw tj. art. 586 Kodeksu spółek handlowych koresponduje z 296 Kodeksem karnym. Zbieg przestępstw omówiono w dalszej części rozprawy.

Wyrządzenie szkody może nastąpić już w trakcie jej rejestracji. Osoby które zostały do tego powołane i podały fałszywe dane dotyczące spółki podnoszą odpowiedzialność w postaci obowiązku naprawienia szkody. Odpowiedzialność wynika z art. 480 Kodeksu spółek handlowych. Szkoda może mieć postać rzeczywistą lub utraconych korzyści. Powstanie szkody musi zawierać w sobie związek przyczynowo – skutkowy w stosunku do osoby na której ten obowiązek spoczywał⁵⁰¹.

W spółkach akcyjnych kwestie wadliwego wykonywania obowiązków regulują przepisy Kodeksu spółek handlowych. Pośród niejednoznacznego określenia szkody z pomocą przychodzi orzecznictwo oraz komentarze do wyroków, które są odniesieniem do niektórych przepisów.

Wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 stycznia 2013 r.⁵⁰².

Zgodnie z regulacją przepisu art. 483 Kodeksu spółek handlowych członek zarządu, rady nadzorczej oraz likwidator odpowiada wobec spółki za szkodę wyrządzoną działaniem lub

---

⁵⁰⁰ A. Szarmach, *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o.*, [https://mojafirma.infor.pl/poradniki/1293,14,Odpowiedzialność członków zarządu-spółki z o.o. html](https://mojafirma.infor.pl/poradniki/1293,14,Odpowiedzialność%20członków%20zarządu-spółki%20z%20o.o.%20.html) , dostęp: 08.09.2020.

⁵⁰¹ D. Kupryjańczyk, *Kodeks spółek handlowych*. Art. 480 KSH red. Jara 2020, wyd. 3, Komentarz (red.) Z. Jara 2020 r., <https://legalis.pl>, dostęp: 09.09.2020.

⁵⁰² Wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 stycznia 2013 r., V ACa 1016/12.

zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami statutu spółki, chyba że nie ponosi winy. Sformułowanie "sprawowanie zarządu" zawiera w sobie cały zespół zachowań, który jest przynależny do profesjonalnego członka organu spółki oraz likwidatora. W zespole pożądanых cech znajduje się znajomość procesów organizacyjnych, finansowych, prawa, zarządzanie zasobami ludzkimi⁵⁰³. Na płaszczyźnie prawa cywilnego, zgodnie z treścią art. 429 Kodeksu cywilnego winą można obarczyć członka zarządu spółki za wadliwe wykonanie obowiązków służbowych. Przejawem podjętej decyzji jest podjęta uchwała, która w swojej treści narusza cudze dobro.

Odnosząc się wartości wyrządzonej przez menadżera szkody trzeba przywołać wcześniej zaprezentowane wywody dotyczące winy umyślnej i działania z zamiarem bezpośrednim i ewentualnym. Mandant przy obsadzaniu stanowisk zarządczych zazwyczaj kieruje się doświadczeniem zawodowym kandydata, cechami osobowościowymi. Na sukces finansowy w przedsiębiorstwie wpływa wiele czynników. Sytuacja na rynku, doświadczenie zawodowe menadżera, cechy charakteru np. uczciwość czy lojalność. Menadżer podejmując decyzję gospodarczą może działać na szkodę spółki, jednak zazwyczaj trudno mu to udowodnić. Występująca (wartość szkody określa art. 115 § 5 Kodeksu karnego - mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 złotych i 115 § 6 mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych) wartość nominalna szkody ułatwia zadanie, ponieważ łatwo oszacować szkodę i zachowanie sprawcy w tym danym przypadku. Wyrządzona szkoda przez menadżera, członka zarządu spółki nie zawsze jest wynikiem działania umyślnego z bezpośrednim zamiarem. Może ona również powstać w wyniku niedbalstwa. Treść przepisów zawarta w Kodeksie spółek handlowych nawołuje do zminimalizowania ryzyka gospodarczego powołując np. doradcę. Każda decyzja gospodarcza jest obciążona ryzykiem gospodarczym, a nie każda szkoda jest wynikiem niedopełnienia obowiązków lub przekroczeniem uprawnień.

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 11 października 2012 r.⁵⁰⁴

Sąd stwierdził, że należyta staranność wymaga od członków zarządu znajomości obowiązującego prawa, przy czym decyzje zarządu mogą opierać się na analizie problemu dokonanej przez pracowników spółki lub podmioty zewnętrzne, dysponujące konieczną wiedzą

---

⁵⁰³ M. Dumkiewicz, Art. 479, Art. 480, Art. 481, Art. 482, Art. 483. *Kodeks spółek handlowych. Wybór orzecznictwa. Komentarz orzeczniczy*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587646204/443644> dostęp: 2020-09-09.

⁵⁰⁴ Wyrok SA w Poznaniu z dnia 11 października 2012 r., I ACa 336/12.

specjalistyczną i doświadczeniem. Jednak powołanie doradcy, eksperta nawet w wąskiej dziedzinie nie może być przesłanką do zrzucenia odpowiedzialności na osobę mu podległą czy wykonującą zadania na jego rzecz. W spółce handlowej walne zgromadzenie powołując członka zarządu wymaga zachowania lojalności, staranności. Profesjonalny członek zarządu powinien zachować obiektywizm niezależnie od występującej sytuacji jaka powstała w spółce oraz powinien odpowiednio reagować na nadużycia czy pokrzywdzenie wspólnika mniejszościowego. Treść przepisu art. 399 § 1 Kodeksu spółek handlowych nadaje uprawnienia zarządowi kompetencje do zwołania walnego zgromadzenia. Jeżeli zatem spółce powstanie szkoda w związku działaniem poprzez zaniechanie lub przekroczenie uprawnień osoby zobowiązane ponoszą odpowiedzialność na podstawie art. 483 Kodeksu spółek handlowych⁵⁰⁵. Wyrok ten wskazuje na pomocniczą funkcję doradców czy zespoły doradców. Nie można przerzucić odpowiedzialności za ryzyko gospodarcze doradcy. Walne zgromadzenie powołuje członka zarządu spółki do pełnienia określonej roli i w związku z tym posiada określone wymagania co do takiej osoby, np. zdolność do podejmowania decyzji.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2011 r.⁵⁰⁶

Walne zgromadzenie akcjonariuszy jest najwyższym organem spółki. Organ ten posiada uprawnienia właścicielskie i może w pośredni sposób wpływać na politykę zarządzania w ten sposób, że powołuje członków zarządu do zarządzania sprawami spółki. Może również wystąpić z roszczeniami przeciwko członkom zarządu spółki, jeśli nastąpiła szkoda i jest wynikiem działania członka lub członków zarządu. Wyrok dotyczy określenia związku przyczynowo – skutkowego między zachowaniem sprawcy, a wyrządzoną szkodą.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 5 listopada 2004 r.⁵⁰⁷

Przy ustaleniu odpowiedzialności powoda nie można domagać się aby każda czynność, nawet nieskonkretyzowana była integralnym materiałem ocennym w wypadku wyrządzenia szkody w spółce poprzez zaniechanie lub przekroczenie uprawnień. Odmowa udzielenia absolutorium nie jest równoznaczna z zaniechaniem lub przekroczeniem uprawnień. Nie rodzi zatem odpowiedzialności karnej za przestępstwo nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych.

---

⁵⁰⁵ M. Dumkiewicz [w:] Kodeks spółek handlowych. Wybór orzecznictwa. Komentarz orzecznicy, Warszawa 2015, art. 479, art. 480, art. 481, art. 482, art. 483. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587646204/443644>, dostęp: 2023-09-04.

⁵⁰⁶ Wyrok SA w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2011 r., VI ACa 1273/10.

⁵⁰⁷ Wyrok SA w Katowicach z dnia 5 listopada 2004 r., I ACa 540/04.

Przepisy prawa handlowego w sposób pośredni określają zjawisko szkody w określonych sytuacjach. Nie ma jednej definicji szkody. Podsumowując określenie szkody należy uwzględnić treść art. 296 Kodeksu karnego oraz przepisy wynikające z gałęzi prawa cywilnego, handlowego a także orzecznictwo i doktrynę, bowiem nie ma jednej definicji na określenie szkody w zróżnicowanych sytuacjach⁵⁰⁸. Przykładowo jeżeli grupa spółek podjęła uchwałę o inwestycji, a w konsekwencji poniosła szkodę, to wartość majątku spółki obniżyła się o wartość inwestycji i np. utraconych korzyści.

Tab. nr 1

Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone na podstawie art. 296 Kodeksu karnego w latach 1999- 2020⁵⁰⁹

Nadużycie zaufania (art. 296)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	475	123
2019	540	134
2018	548	230
2017	599	79
2016	526	65
2015	463	201
2014	558	114
2013	561	138
2012	489	112
2011	427	99
2010	365	226
2009	551	186
2008	539	185
2007	795	474
2006	926	680
2005	868	501
2004	873	650
2003	991	770
2002	913	377
2001	814	274

⁵⁰⁸ Zob. Rozdział V. Strona przedmiotowa przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych. Szkoda majątkowa w spółkach handlowych.

⁵⁰⁹ Policja.pl, dane statystyczne <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno-17/63915,Naduzycie-zaufania-art-296.html>.

2000	673	524
1999	599	253

Rozdział VI. Zbieg innych przestępstw z przestępstwami nadużycia zaufania.

Art. 296a Kodeksu karnego (korupcja menadżerska i łapownictwo gospodarcze)

Z uwagi na akcesję Polski do Unii Europejskiej zobligowani byliśmy do transpozycji prawa europejskiego do polskiego w kwestii korupcji menadżerskiej. Do Kodeksu karnego wprowadzono art. 296a. Na uwagę zasługuje Sprawozdanie Komisji dla Rady, które powstało w oparciu o art. 9 Decyzji Ramowej Rady z dnia 22 lipca 2003 r.⁵¹⁰ w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnych. Zarówno Sprawozdanie z 2007 r. jak i ostateczne z 2011 r. wnoszą nowe dane, które można wykorzystać w celu naniesienia poprawek w prawie lub działaniu Państw Członkowskich. Ustalono, że przepisy prawne powinny być skuteczne, praktyczne, przejrzyste i pewne. Kodeks karny typizuje art. 296 i 296a z których wynika szkoda jednostek organizacyjnych. zarządzających przez inne osoby, działające w imieniu mocodawcy⁵¹¹.

Do polskiego prawa karnego wprowadzono art. 296 a w dniu 1 lipca 2003 r. na mocy art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r, o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw⁵¹².

Przedmiotem ochrony czynów zabronionych przez komentowany przepis jest prawidłowe funkcjonowanie podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Forma prowadzenia jednostki nie ma znaczenia, za to istotne jest aby spełnia wymogi ustawowe i była prowadzona w sposób ciągły i zorganizowany.

W rozdziale XXXVI Kodeksu karnego, w którym zamieszczony jest art. 296a, rodzajowym przedmiotem ochrony prawnokarnej jest obrót gospodarczy, wykonywany przez profesjonalnych i nieprofesjonalnych jego uczestników. Przedmiotem ochrony prawnokarnej jest interes publiczny, podmiotu gospodarczego, konsumenta. Celem ustanowienia przepisu jest eliminacja patologicznych zachowań, które mogą wyrządzić podmiotowi prowadzącą działalność gospodarczą szkodę majątkową. Czyny, które można określić jako czyny nieuczciwej konkurencji, nieodpuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy, odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia. Aby zachować zdrową konkurencję rynkową, działalność

---

⁵¹⁰ Decyzja Ramowa Rady 2003/568/WSISW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym (Dz. U. UE. L. z 2003 r. Nr 192, str. 54).

⁵¹¹ M. Bieniak, *Odpowiedzialność Karno Menadżerów*, Warszawa 2015 5, s. 156.

⁵¹² Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003 nr 111 poz. 1061).

gospodarcza musi być wolna, odbywać się na równych prawach. Zachowanie realnych reguł uczciwości i zdrowej konkurencji sprzyja naturalnej rywalizacji, a każdy przejaw uzyskania przewagi konkurencyjności za pomocą łapownictwa hamuje ten rozwój. *Ratio legis* art. 296a Kodeksu karnego jest eliminacja korupcji z obrotu gospodarczego. Przepis chroni prawidłowe funkcjonowanie jednostek, podmiotów gospodarczych, interesy nabywców, odbiorców towarów, usług lub świadczeń⁵¹³.

Typy przekupstwa menadżerskiego:

- typ podstawowy gospodarczego przekupstwa biernego (art. 296a § 1),
- typ podstawowy gospodarczego przekupstwa czynnego (art. 296a § 2),
- typ podstawowy gospodarczego przekupstwa czynnego (art. 296a § 3),
- typ kwalifikowany gospodarczego oszustwa biernego (art. 296a § 4),
- art. 296a § 5 k.k. przepis wskazują klauzulę bezkarności⁵¹⁴.

Czynem nieuczciwej konkurencji jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta, a w szczególności określone w art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji⁵¹⁵:

- wprowadzające w błąd oznaczenie przedsiębiorstwa,
- fałszywe lub oszukańcze oznaczenie pochodzenia geograficznego towarów albo usług,
- wprowadzające w błąd oznaczenie towarów lub usług, naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa,
- nakłanianie do rozwiązania lub niewykonania umowy,
- naśladownictwo produktów,
- pomawianie lub nieuczciwe zachwalanie,
- utrudnianie dostępu do rynku,
- przekupstwo osoby pełniącej funkcję publiczną,
- nieuczciwa lub zakazana reklama,
- organizowanie systemu sprzedaży lawinowej,
- prowadzenie lub organizowanie działalności w systemie konsorcyjnym

---

⁵¹³ J. Skorupka. *Prawo karne Gospodarcze*, Warszawa 2007 r., s. 90.

⁵¹⁴ A. Matusiak, *Przestępstwa menadżerskie*, Ius Novum, 3, 2013, s. 86-87.

⁵¹⁵ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233).

- nieuzasadnione wydłużanie terminów zapłaty za dostarczane towary lub wykonane usługi.

Sprawca podejmując czyn nieuczciwej konkurencji przyjmuje korzyść. Może ona być w postaci gotówki, rzeczy, obietnicy określonego zachowania się w ramach wdzięczności lub współpracy (wzajemnego świadczenia), może wystąpić pod każdą inną postacią.

Z. Kukuła w glosie do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lutego 2013 r.⁵¹⁶ postawił tezę, iż zasadnym jest przyjęcie stanowiska, że umocowany spowodował sytuację w której pojawia realne zagrożenie powstania szkody majątkowej mocodawcy. Do takich sytuacji możemy zaliczyć np. podjęte decyzje. Jeśli pełnomocnik podejmie wadliwą decyzję, to w konsekwencji mocodawca może ponieść straty. Wadliwie podejmowane decyzje mogą wydawać się błahe, natomiast z punktu widzenia upływu czasu mogą być bardzo szkodliwe w konsekwencjach⁵¹⁷.

Art. 296a § 1 Kodeksu karnego określa zachowania sprawcy, które polegają na żądaniu lub przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciężących na nim obowiązku. Działanie lub zaniechanie osoby, która jest decyzyjna musi negatywnie wpływać na jednostkę organizacyjną w której sprawca wykonuje działalność gospodarczą i działa na szkodę majątkową. Korzyścią majątkową określane jest każdego rodzaju świadczenie. Niedopuszczalną czynnością preferencyjną jest czynność dająca pierwszeństwo określonemu odbiorcy lub nabywcy towaru, usługi lub świadczenia, przy czym niedopuszczalność nie musi wynikać z przepisu zakazującego takiej czynności. Może ona wynikać z panujących obyczajów dotyczących działalności gospodarczej.

Natomiast korzyść osobista, to korzyść o charakterze niemajątkowym⁵¹⁸. Może ona mieć postać obietnicy, świadczenia wzajemnego.

Przestępstwo korupcji zawarte w art. 296a w Kodeksie karnym można popełnić tylko umyślnie, w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym. Sprawca naraża podmiot na wyrządzenie szkody w zamian za osiągnięcie korzyści majątkowych lub osobistych.

---

⁵¹⁶ Z. Kukuła. Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lutego 2013 r., II Aka 356/12.

⁵¹⁷ O. Górniak, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*. T-2. Art. 117-363, Gdańsk 2005, s. 434.

⁵¹⁸ G. Hałas, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz* 2017, Warszawa 217, s.1033.

Możliwa jest też kumulacja przestępstw art. 296a § 4 Kodeksu karnego z przestępstwem z art. 296 § 1 Kodeksu karnego jeżeli sprawca wyrządzi znaczną szkodę to czyn będzie typem kwalifikowanym⁵¹⁹.

Ustawodawca określił również czym jest korupcja urzędnicza w art. 228 i 229 Kodeksu karnego. Korelacja przepisów art. 228 i 229 oraz art. 296a Kodeksu karnego generuje więcej zagadnień. W wypadku osoby pełniącej funkcję publiczną, jednocześnie zatrudnioną w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, podmiotem przestępstwa z art. 228 Kodeksu karnego, może być osoba zatrudniona np. w spółce, która posiada środki publiczne i wykonuje czynności menadżerskie, a nie wyłącznie usługowe⁵²⁰.

W wypadkach w których uczestnikiem zdarzenia będzie funkcjonariusz publiczny, którego uprawnienia obejmują dysponowanie środkami publicznymi lub którego decyzje administracyjne są przesłanką do prowadzenia działalności gospodarczej. Zgodnie z dyspozycją art. 228 i 229 Kodeksu karnego wystarczy przyjęcie lub udzielenie obietnicy korzyści majątkowej lub osobistej.

Zatem przyjęcie łapówki, obietnicy przez funkcjonariusza z uprawnieniami kierowniczymi w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą w zamian za zachowanie, które może wyrządzić tej jednostce szkodę lub inną czynność preferencyjną, a będzie miała ona związek dysponowaniem środków publicznych, to zachowanie takie można oceniać na gruncie art. 228 § 1 Kodeksu karnego, jak również z art. 296 Kodeksu karnego. Kryminalizacji podlega również czyn który polega na udzieleniu lub przyjęciu obietnicy korzyści materialnej lub osobistej.

W myśl art. 228 Kodeksu karnego zachowaniem korupcyjnym osoby pełniącej funkcję publiczną może być przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicę np. w procedurze przetargowej. Przestępstwo to określane jest mianem sprzedajności urzędniczej.

Jak poniższe przykłady wskazują oraz dane statystyczne Centralnego Biura Antykorupcyjnego sprawcą w państwowych jednostkach jest osoba reprezentująca ten podmiot: wójt, burmistrz prezydent. Jeżeli wymienione osoby nie dopełnią obowiązku lub przekroczą

---

⁵¹⁹ M. Kulik, Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, (red.) M. Mozgawa, art. 296(a).
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/730192/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-08-31.

⁵²⁰ Ibidem.

swoje uprawnienia i w następstwie wyrządzą szkodę to podlegają odpowiedzialności z art. 296 Kodeksu karnego.

Przestępstwo z art. 228 Kodeksu karnego polegające na sprzedajności, łapownictwie w zamian za pomyślną eliminację konkurencji przy ofertach przetargowych jest klasycznym przykładem w samorządzie⁵²¹.

Zdaniem R. Zawłockiego przestępstwo z art. 296a § 1 Kodeksu karnego może zostać popełnione np. przez osobę pełniącą funkcję kierowniczą w podmiocie gospodarczym na podstawie umowy, zlecenia itp. Status jednostki określa osoby zajmujące kierownicze stanowiska w jednostce organizacyjnej, a nie nieformalne stosunki⁵²². Nie ma znaczenia jej rola nieformalna, wynikająca z posiadanych wpływów.

Funkcję kierowniczością cechuje kierowanie jednostką, zarządzanie zasobami ludzkimi⁵²³.

Przykładowe osoby na kierowniczym stanowisku:

- wspólnik w spółce jawnej,
- partner w spółce partnerskiej,
- komplementariusz w spółce komandytowej,
- komandytariusz będący pełnomocnikiem w spółce komandytowej,
- akcjonariusz będący pełnomocnikiem w spółce komandytowo-akcyjnej,
- członek zarządu w spółce akcyjnej lub z ograniczoną odpowiedzialnością,
- prokurent, likwidator,
- główny księgowy⁵²⁴.

Nie wydaje się natomiast, by można było zaliczyć do tego grona członka rady nadzorczej, o ile nie pozostaje ze spółką w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło⁵²⁵.

---

⁵²¹ A. Wolska-Bagińska, *Przestępczość korupcyjna. Zamówienia publiczne*, (red. P. Bielarczyk, W. Gonet, A. Wójtowicz-Dawid, Warszawa 2021. <https://sip.lex.pl/#/monograph/369495407/428617>, dostęp: 2023-02-25.

⁵²² R. Zawłocki [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki II, s. 1339, [w:] M. Kulik Art. 296(a), Kodeks karny. Komentarz aktualizowany <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/624186>. dostęp: 2020-09-09.

⁵²³ R. Stefański, *Przestępstwo korupcji*, s. 61, [w:] M. Kulik Art. 296(a), Kodeks karny. Komentarz aktualizowany <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/624186>. dostęp: 2020-09-09.

⁵²⁴ Ibidem.

⁵²⁵ Ibidem.

Tab. nr 2

**Podsumowanie działalności Centralnego Biura Antykorupcyjnego w latach 2006 -
2021⁵²⁶**

Obszar procesowy	Obszar kontrolny	Obszar analityczny	Pozostałe
1 154 aktów oskarżenia	1 422 wszczęte kontrole	17 296 zbadanych deklaracji o braku konfliktu interesu	Ponad 22,2 mld zł ujawnionej szkody/ narażenia na szkodę w imieniu Skarbu Państwa
27 261 zarzutów	519 postępowań przygotowawczych wszczętych po przeprowadzonych czynnościach kontrolnych analityczno – informacyjnych	2409 analiz kryminalnych	1343 szkolenia antykorupcyjne
8 437 podejrzanych	5 752 Wszczęte analizy przedkontrolne	2 285 Opracowań analitycznych	259 497 Przyjętych zgłoszeń o korupcji
3 078 wszczętych śledztw			

Przykładowe przestępstwa niedopełnienia obowiązków lub przekroczenia uprawnień prowadzone przez Centralne Biuro Antykorupcyjne w 2021 r.:

1. Nieprawidłowości w przeprowadzeniu przetargu na utrzymanie dróg krajowych w Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Rejon Pszyczna.

Prokuratura Okręgowa w Katowicach wszczęła 29 czerwca 2021 r. śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień w katowickim oddziale GDDKiA na okoliczność nieprawidłowego przeprowadzonego przetargu. Funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego po przeprowadzanej kontroli wykazali, że w przetargu na całoroczne utrzymanie dróg krajowych

⁵²⁶ Centralne Biuro Antykorupcyjne, https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf, dostęp: 07.03.2023.

administrowanych przez GDDKiA Rejon w Pszczynie przedstawiciele GDDKiA ograniczyli konkurencję wprowadzając do warunków zamówienia wygórowane i nieuzasadnione wymagania (które spełnił tylko jeden podmiot), a następnie - na skutek przyjętych kryteriów oceny ofert - doprowadzili do udzielenia zamówienia za cenę o 49 mln zł wyższą od szacowanej. „Zastosowany system punktowej oceny ofert przy jedynym poza cenowym kryterium spowodował bowiem, że od ceny istotniejsza okazała się zadeklarowana liczba brygad patrolowych, które miały zajmować się utrzymaniem dróg (przy czym zakres obowiązków wykonawcy deklarującego jedną bądź pięć brygad patrolowych na obwód był jednakowy). Symulacje wykonane przez kontrolerów wykazały, że każda oferta zawierająca maksymalną liczbę brygad zostałaaby za każdym razem uznana za korzystniejszą niż oferta tańsza, ale zakładająca mniejszą liczbę brygad. Jak ustalono w toku kontroli, zwycięzca przetargu nie zatrudnił deklarowanej liczby pracowników, a przedstawiciele GDDKiA - mimo wiedzy o tym fakcie - nie podejmowali 30 skutecznych działań zmierzających do naliczenia i wyegzekwowania kar umownych za ten oraz inne przypadki nieprzestrzegania postanowień umowy. W wyniku skierowanego zawiadomienia, Prokuratura Okręgowa w Katowicach wszczęła 29 czerwca 2021 r. śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień w katowickim oddziale GDDKiA”⁵²⁷.

2. Szkada majątkowa wielkich rozmiarów na niekorzyść spółki deweloperskiej.

Funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego w ramach kontynuacji śledztwa dotyczącego działania na szkodę spółki deweloperskiej przez członków zarządu ustalili, że osoby te w związku z zawarciem w latach 2010-2014 szeregu niekorzystnych dla spółki umów wyrządziły szkodę wielkich rozmiarów tj. wartości przekraczającej 60 mln zł, a ponadto w latach 2005-2012 naraziły spółkę na wystąpienie szkody majątkowej o wartości przekraczającej 90 mln zł.

„Zawierane umowy dotyczyły złożonego obrotu nieruchomościami i na ich podstawie dokonywano rozliczeń finansowych, które ostatecznie okazywały się niekorzystne dla spółki. Osoby zarządzające działalnością spółki

---

⁵²⁷ Centralne Biuro Antykorupcyjne, https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf, s. 29, dostęp: 07.03.2023.

i podejmujące w jej imieniu decyzje stosując złożoną inżynierię finansową doprowadziły ponadto do przejęcia przez nią niekorzystnej ekonomicznie wiarytelności – korzyści z tej operacji uzyskane zostały przez inne osoby za pośrednictwem reprezentowanych przez te osoby podmiotów gospodarczych będących stronami tej operacji”⁵²⁸.

3. Zarzuty dla wójta.

Postępowanie zostało wszczęte wskutek zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa skierowanego przez kontrolerów CBA. Wartość szkody w łącznej kwocie nie mniejszej niż 600 tys. zł. Zarzuty skierowano przeciwko 5 osobom. Oskarżenia skierowano również do rzeczoznawcy powiatu sztumskiego. Szkoda powstała na majątku gminnym. „Śledztwo dotyczyło między innymi nieprawidłowości związanych z prowadzonym w 2014 r. przetargiem na rekultywację terenu po byłej żwirowni, dwukrotnej bezprawnej zmiany zapisów umowy, co umożliwiło wydobywanie kopalin przez dłuższy czas z większej powierzchni gruntu, a także strat finansowych związanych z umarzaniem w latach 2013-2016 podatku od nieruchomości”⁵²⁹.

Według J. Skorupki, musi zaistnieć związek przyczynowo – skutkowy czynem sprawcy, a wyrządzoną szkodą w przypisaniu odpowiedzialności na podstawie artykułu 296a § 1 Kodeksu karnego. Sprawca w związku z pełnioną funkcją musi dopuścić się przyjęcia obietnicy lub przyjęcia korzyści majątkowej czy osobistej⁵³⁰.

Art.296a § 1 Kodeksu karnego nie wymaga zaistnienia skutku, w odróżnieniu do § 4, gdzie sprawca wyrządza znaczną szkodę. Przepisy zawarte w Kodeksie karnym ustawy nie wymagają, aby wskazane zachowanie wyrządziło szkodę majątkową.

Ustawodawca założył, że wystarczające jest, aby wskazane zachowanie mogło ją wyrządzić. Hipotetycznie, szkoda może nastąpić w razie zachowania się sprawcy w sposób, który jedynie może przynieść szkodę mocodawcy⁵³¹.

Czyn określony w art. 296a w § 1 charakteryzuje się tym, że osoba decyzyjna np. członek zarządu spółki przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą. Przyjęta korzyść ma związek z działaniem lub zaniechaniem w podmiocie w którym zarządza członek zarządu

---

⁵²⁸ Centralne..., https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf, s. 18, dostęp: 07.03.2023.

⁵²⁹ Centralne..., https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf, s. 14, dostęp: 07.03.2023.

⁵³⁰ J. Skorupka, *Prawo karne Gospodarcze*, Warszawa 2007, s. 91.

⁵³¹ *Ibidem*, s. 92.

spółki. Szkada polega na nieuczciwej konkurencji albo faworyzowaniu nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia⁵³².

Art. 296a § 2 penalizuje czynne przekupstwo gospodarcze. Polega ono na udzieleniu lub obietnicy udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej w warunkach określonych w § 1. Ten typ przestępstwa ma charakter powszechny i jest zaliczany do typów uprzywilejowanych. Typy czynów zabronionych w § 1 lub 2 tworzy § 3 tworzą wypadek mniejszej wagi, natomiast kwalifikowany typ czynu zabronionego przez § 1 tworzy § 4.

Art. 296a § 5 przewiduje klauzulę niepodlegania karze sprawcy czynnej korupcji gospodarczej. Warunkami uwolnienia od odpowiedzialności karnej jest zawiadomienie organu ścigania o przestępstwie, zanim dowiedział się o nim z innego źródła, i ujawnienie wszystkich okoliczności czynu.

Znamieniem czasownikowym użytym w treści zakazu karnego jest "przyjmowanie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy". Jak wyżej wskazano, przyjęcie korzyści ma nastąpić w zamian za nadużycie udzielonych uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na przyjmującym obowiązku mogące wyrządzić wskazanej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia. Oczywiście chodzi więc tutaj nie o każdą korzyść lub jej obietnicę, ale o taką, która jest ekwiwalentem wskazanych wcześniej negatywnych zachowań. Przyjęcie więc prezentu od kontrahenta niezwiązane z tymi zachowaniami, przestępstwem wypełniającym znamiona czynu z art. 296a § 1 Kodeksu karnego nie jest.

Sprawca podlega odpowiedzialności karnej za przestępstwo łapownictwa. Nie musi on podejmować jakichkolwiek czynności, wystarczy przyjęcie obietnicy lub żądanie korzyści. Sprawca może popełnić przestępstwo zarówno gdy przyjął obietnicę i zobowiązał się do określonego zachowania, a jednak tego nie zrobił. Jak również gdy otrzymał korzyść. „Wspomniane korzyści mogą być przyjęte zarówno przed, jak i po realizacji "świadczenia" wzajemnego”⁵³³. Analogicznie do przestępstwa z art. 296a Kodeksu karnego w zakresie oceny znamion można porównać je do przestępstwa z art. 228 Kodeksu karnego.

---

⁵³² P. Kardas, System, t. 9, s. 499 i n., [w:] M. Kulik Art. 296(a), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany* <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/624186>. dostęp: 2020-09-09.

⁵³³ T. Oczkowski, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 296a KK (red.) R. Stefański 2020, wyd. 5, <https://legalis.pl>, dostęp: 17.09.2020.

SN w wyroku z dnia 9 lutego 2016 r. stwierdził, że aby doszło do łapownictwa wystarczy samo wyartykułowanie przez sprawcę obietnicy udzielenia korzyści, jak i żądanie korzyści. Nie ma znaczenia fakt, czy sprawca zamierza dotrzymać obietnicy i ją zrealizować. „Umyślność odniesiona do samej czynności sprawczej, jako jednego ze znamion przedmiotowych przestępstwa z art. 296a § 2 Kodeksu karnego przejawia się w świadomości składania obietnicy udzielenia korzyści, a nie w woli jej dotrzymania”⁵³⁴.

Analizie poddana jest strona przedmiotowa, która nie może odbyć się przez ustalenia stanu faktycznego, ponieważ art. 296a § 1 Kodeksu karnego cechuje pewien stopień ogólności.

Znamieniem kwalifikującym jest znaczna szkoda majątkowa wyrządzona jednostce organizacyjnej. Możliwa jest kumulatywna kwalifikacja z art. 296a § 4 i art. 296 § 1 Kodeksu karnego, jeżeli sprawca wyrządzi znaczną szkodę majątkową jednostce, w której sprawuje funkcję⁵³⁵. „W przypadku zaistnienia zbiegu art. 296 Kodeksu karnego z art. 296a § 4 Kodeksu karnego należy zastosować kumulatywną kwalifikację prawną z art. 11 § 2 Kodeksu karnego”⁵³⁶.

Patologicznym zjawiskiem są więzi nieformalne, które działają jak „wielka rodzina”, wspierają się wspólnie w celu ukrycia przestępstw. Takie zjawisko zaobserwowano np. w Finlandii, gdzie istnieje nieformalny „związek dobrych braci”. Idealnym przykładem korupcji jest Japonia, bowiem jest to odmienny kraj pod względem kulturowym oraz gospodarki. Rząd japoński ma wpływ na działanie przedsiębiorstw, regulują dowolnie gospodarkę, a pracownicy Ministerstwa Handlu Zagranicznego i Przemysłu oraz Ministerstwa Finansów przechodzą wcześniej na emeryturę. Status ten osiągają po ukończeniu 50 roku życia. Następnie kierowani są do banków i przedsiębiorstw, gdzie zajmują kierownicze stanowiska. Są decydentami w sprawach gospodarczych kraju.

W Polsce występują analogiczne zjawiska np. kumoterstwo, nepotyzm, korupcja. Nepotyzm czy kumoterstwo nie są penalizowane przez polskie prawo karne, natomiast korupcja już tak, która została już omówiona w powyższym podrozdziale.

---

⁵³⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2016 r. V KK 277/15.

⁵³⁵ R. Stefański, *Przestępstwo korupcji*, s. 62, *Kodeks karny. Komentarz*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/624186>, dostęp: 2020-09-09.

⁵³⁶ Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności ...*, <https://legalis.pl>

Art. 300 i 301 Kodeksu karnego (uszczerplenie majątku i udaremnienie windykacji - oszukańcze bankructwo)

Czyny polegające na uszczuplaniu majątku, oszukańczym bankructwie podlegają kryminalizacji z art. 300-301 Kodeksu karnego. Przestępstwa z art. 300 i 301 Kodeksu karnego są przestępstwami umyślnymi. Stroną podmiotową stanowi (§ 1) zamiar bezpośredni, kierunkowy. Stroną przedmiotową będzie w tym wypadku (§ 2) działanie sprawcy w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego przed egzekucją. Przestępstwo polegające na oszukańczym bankructwie, uszczerpleniu majątku jest przestępstwem materialnym, a znamionami przestępstwa jest ogłoszenie niewypłacalności lub ogłoszenie upadłości.

W prawie karnym przedmiotem ochrony są dobra prawne, prawa do roszczeń w stosunku do dłużników, którzy swoim zachowaniem uniemożliwiają zaspokojenie roszczeń wierzycieli⁵³⁷.

Art. 300 Kodeksu karnego statuuje trzy typy działania na szkodę wierzyciela:

1. Jeżeli w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 300 § 1 Kodeksu karnego).
2. Kto, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku zajęte lub zagrożone zajęciem, bądź usuwa znaki zajęcia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 300 § 2 Kodeksu karnego).
3. Jeżeli w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa,

---

⁵³⁷ M. Mozgawa (red.) Kodeks karny. Komentarz. Art. M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, , [w:] (T. Bojarski, *Przestępstwa*, s. 127; O. Górniok, *Prawo*, s. 54; J. Majewski [w:] K. Buchała, P. Kardas, J. Majewski, W. Wróbel, *Komentarz*, s. 114; J. Majewski [w:] A. Zoll III, s. 712 i n.; A. Ratajczak, *Ustawa*, s. 58; por. R. Zawłocki [w:] System, t. 9, s. 636). Ubocznym przedmiotem ochrony w § 2 jest dobro wymiaru sprawiedliwości (J. Majewski [w:] K. Buchała, P. Kardas, J. Majewski, K. Wróbel, *Komentarz*, s. 114; J. Majewski [w:] A. Zoll III, s. 713; A. Ratajczak, *Ochrona*, s. 56–59), *Kodeks karny. Komentarz do art. 300 i 301 k.k.*, <https://sip.lex.pl>, dostęp:17-09-2019 r.

darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku podlega karze pozbawienia wolności i przez to działa na szkodę wielu wierzycieli, to podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

W przypadku spółek handlowych art. 300 Kodeksu karnego nawiązuje do art. 308 Kodeksu karnego i zgodnie z jego treścią za przestępstwa określone w tym rozdziale odpowiada jak dłużnik lub wierzyciel, kto, na podstawie przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania, zajmuje się sprawami majątkowymi innej osoby prawnej, fizycznej, grupy osób lub podmiotu niemającego osobowości prawnej. Art. 308 Kodeksu karnego nawiązuje również do art. 296 Kodeksu karnego. Istotą odpowiedzialności karnej jest w tym wypadku posiadanie i działanie w ramach pełnomocnictwa. W spółkach handlowych istnieją organy i poszczególne osoby powołane do zarządzania podmiotem. Na członkach zarządu ciąży obowiązek zarządzania mieniem. W wypadku znamion przestępstwa art. 300 Kodeksu karnego, znamiona korespondują przestępstwem z art. 296 Kodeksu karnego. Przepis art. 300 Kodeksu karnego, jak i art. 296 Kodeksu karnego w swojej treści określa podmiot i wskazuje, że musi to być osoba decyzyjna. Ponadto znamiona przestępstwa nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych mogą pokrywać się ze znamionami przestępstwa z art. 300 Kodeksu karnego.

Przykładem może być zbycie lub obciążenie składników majątku mandanta (mandant występuje tu również w roli wierzyciela), w razie grożącej niewypłacalności po cenie niższej niż rynkowa⁵³⁸. Przy czym, na dłużniku – mocodawcy ciąży odpowiedzialność karna za podanie nieprawdziwych danych dotyczących składników majątku. Nie ma przeszkód do pociągnięcia do odpowiedzialności zarówno mocodawcy, jak i umocowanego⁵³⁹. Przy czym mandant nie ponosi odpowiedzialności z art. 296 Kodeksu karnego.

Podobne sankcje wynikają z art. 301 Kodeksu karnego

1. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli udaremnia lub ogranicza zaspokojenie ich należności przez to, że tworzy w oparciu o przepisy prawa nową jednostkę

---

⁵³⁸ I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 k.k.*, <https://legalis.pl/dostęp: 08.09.2019>.

⁵³⁹ E. Ślebioda, *Karnoprawne konsekwencje złożenia przez dłużnika niepełnego lub nieprawdziwego wykazu majątku*, Prok.i Pr. 2019/4, s. 77-95.

- gospodarczą i przenosi na nią składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 301 § 1 Kodeksu karnego)⁵⁴⁰.
2. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. (art. 301 § 2 Kodeksu karnego).
  3. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli w sposób lekkomyślny doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności, w szczególności przez trwonienie części składowych majątku, zaciąganie zobowiązań lub zawieranie transakcji oczywiście sprzecznych z zasadami gospodarowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 301 § 3 Kodeksu karnego).

Jak już wcześniej wspomniano w spółkach handlowych art. 300 Kodeksu karnego oraz art. 301 Kodeksu karnego nawiązuje do art. 308 Kodeksu karnego oraz 296 Kodeksu karnego, a warunkiem odpowiedzialności karnej jest posiadanie pełnomocnictwa, które wynika z przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania.

W myśl art. 300 Kodeksu karnego i 301 Kodeksu karnego przedmiotem ochrony są roszczenia uprawnionych wierzycieli oraz zabezpieczenie przed nieuczciwością ze strony dłużników. Przedmiotem ochrony zawartym w art. 300 § 2 jest dobro wymiaru sprawiedliwości, a czyn zabroniony polega na uszczuplaniu lub udaremnianiu zaspokojenia wierzycieli.

Definiując pojęcie udaremnienia, oznacza to całkowite pozbawienie zaspokojenia, a uszczuplenie to zmniejszenie należności. Czyn ten może być popełniony przez usuwanie, ukrywanie, zbywanie, darowanie, niszczenie, rzeczywiste lub pozorne obciążanie albo uszkadzanie składników własnego majątku.

Ustawą z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵⁴¹ dodano pojęcie usuwanie znaków zajęcia jako znamiona przestępstwa. O. Górniok rozumie takie zachowanie jako usuwanie jako zmianę miejsca przechowywania składników majątkowych⁵⁴². R. Zawłocki, uważa, że pojęcie to rozciąga się

---

⁵⁴⁰ Zob. Rozdział VI. Zbieg przestępstw z przestępstwami nadużycia zaufania. Art. 300 i 301 Kodeksu karnego (uszczuplenie majątku i udaremnienie windykacji – oszukańcze bankructwo).

⁵⁴¹ Ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381).

⁵⁴² O. Górniok, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II, (red.) O. Górniok, Warszawa 2006, s. 461.

rozciga się również na elektroniczne transakcje finansowe, a także, iż usuwanie sprowadza się do pozbycia się majątku⁵⁴³. Składnikami majątku mogą być rzeczy ruchome, nieruchomości, a nawet prawa do rzeczy. Katalog ten nie jest zamknięty.

Ukrywanie to czynność polegająca na umieszczeniu rzeczy ruchomej w takim miejscu, że odnalezienie jej jest trudne, zatajeniu o istnieniu rzeczy bądź miejsca jego ukrycia⁵⁴⁴.

Zbywanie polega na rozporządzeniu rzeczą lub prawem majątkowym. Zbywanie może mieć postać nieudolną np., kiedy dysponent sprzeda nieruchomość bez udziału notariusza i aktu notarialnego. W tym wypadku, dochodzi do nieudolnego usiłowania popełnienia przestępstwa ze względu na użycie środka niezdatnego do popełnienia czynu zabronionego⁵⁴⁵.

Art. 288 Kodeksu karnego stanowi o zagrożeniu karą za uszkodzanie rzeczy lub czyni niezdatną do użytku. Udaremnienie, uszczuplenie majątku powinno mieć postać materialną, wyrażoną nominalnie. Uszczuplenie majątku może mieć postać darowizny, o której mowa w art. 888 Kodeksu cywilnego.

Przestępstwo udaremniania, uszczuplenia majątku podmiotu gospodarczego np. spółki handlowej ma charakter materialny jest udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela. Przedmiotem czynności wykonawczej są składniki majątku dłużnika. Są nimi prawa majątkowe oraz rzeczy o wartości majątkowej⁵⁴⁶. W spółce handlowej sprawcą czynu może być osoba, która na podstawie przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami majątkowymi innej osoby prawnej, fizycznej, grupy osób lub podmiotu niemającego osobowości prawnej. Osoba taka na mocy art. 308 Kodeksu karnego odpowiada tak jak dłużnik lub wierzyciel. A na podstawie art. 296 Kodeksu karnego odpowiada za nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. W podrozdziale dotyczącym interesem spółki, a interesem wierzyciela omówiono zależności wynikające z możliwości wystąpienia w dwóch rolach akcjonariusza i jednocześnie wierzyciela. (O ile w wypadku przeprowadzenia upadłości spółki przez syndyka nie będzie kwestii spornych, tak w wypadku likwidatora rodzą się wątpliwości. Likwidator jest powoływany przez zarząd spółki na mocy art. 276 Kodeksu spółek handlowych. Sposób

---

⁵⁴³ R. Zawłocki, *Kodeks karny*, (red.) A. Wąsek, R. Zawłocki II, Warszawa 2010. s. 1441; R. Zawłocki *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze. System Prawa Karnego. Tom 9*, Warszawa 2015, s. 646.

⁵⁴⁴ J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737187/624190>, dostęp: 2020-09-09.

⁵⁴⁵ Ibidem.

⁵⁴⁶ A. Matusiak, *Dłużnik jako podmiot przestępstwa utrudniania dochodzenia roszczeń*, *Ius Novum*, t. 9 nr 1 2015, s. 82 i n.

powołania nie pozostawia wątpliwości, że są to osoby niezależne tak jak to się ma w wypadku syndyka. Drugi wątek dotyczy współnika, który może wystąpić w podwójnej roli. Może on być współnikiem i jednocześnie wierzycielem. W takim położeniu ciężko bezstronność powołanego likwidatora spółki⁵⁴⁷).

W wypadku przestępstwa z art. 300 Kodeksu karnego nie jest konieczne, by sprawca zmierzał do całkowitego udaremnienia egzekucji, wystarczy, by działał w celu jej udaremnienia w odniesieniu do niektórych składników majątku lub tylko w określonym czasie i miejscu⁵⁴⁸.

Sposoby udaremnienia egzekucji są identyczne z opisanymi w art. 300 § 1 Kodeksu karnego. Wydaje się, że trafny jest pogląd Sądu Najwyższego, iż użyte w art. 300 § 2 Kodeksu karnego określenie „orzeczenia sądu lub innego organu państwowego” nie jest ograniczone tylko do orzeczeń dotyczących wierzytelności wynikających ze stosunku prawnego, którego jedną ze stron jest podmiot obrotu gospodarczego⁵⁴⁹.

Ponadto art. 301 Kodeksu karnego określa odpowiedzialność karną za przestępstwo transferowego niezaspokojenia należności wierzycieli⁵⁵⁰, przestępstwo to zostało określone jako przestępstwo oszukańczym transferem majątku⁵⁵¹(art. 301 § 1 Kodeksu karnego), natomiast art. 301 § 2 i 3 Kodeksu karnego bankrutem z pokrzywdzeniem wierzycieli).

W myśl art. 301 § 1 Kodeksu karnego przestępstwo transferu polega na przeniesieniu składników majątku na nową jednostkę, która powstaje legalnie. Może zostać przeniesione aktem rozporządzającym. Przepis ten nie ma zastosowania do istniejących jednostek, zatem należy zastosować art. 300 § 1 lub § 3 Kodeksu karnego⁵⁵².

Ustawodawca w art. 301 § 2 Kodeksu karnego penalizuje czyny polegające na doprowadzeniu do swojej niewypłacalności lub upadłości, przy czym nie istnieje katalog czynności określający ten czyn⁵⁵³. Natomiast § 3 wskazuje na czyn, popełniony w wyniku lekkomyślności. Zaliczyć do niego można: trwonienie części składowych majątku, zaciąganie

---

⁵⁴⁷ M. Kondej, *Wpływ wystąpienia zobowiązań spornych, których wartość, łącznie z innymi zobowiązaniami, przekracza wartość majątku spółki, na jej działalność. Uwagi na kanwie art. 302 § 1 kodeksu karnego*, Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia 2/2018, s. 34 i inne. Zob. Rozdział III. Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych, Interes spółki oraz jej wierzycieli.

⁵⁴⁸ O. Górniok, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. II, (red.) O. Górniok, Warszawa 2006, s. 463-464.

⁵⁴⁹ Uchwała SN z 26.11.2003 r., I KZP 32/03, OSNKW 2004/1, poz. 3.

⁵⁵⁰ R. Zawłocki, *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze. System Prawa Karnego. Tom 9*, Warszawa 2015, s. 651.

⁵⁵¹ R. Zakrzewski, *Przestępstwa na szkodę wierzycieli*, „Prokuratura i Prawo” 1999/7-8, s. 31.

⁵⁵² M. Kulik, A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) M. Mozgawa A. Marek, Warszawa 2019, <https://sip.lex.pl>, dostęp: 25.09.2019.

⁵⁵³ M. Kulik, A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, (red.) M. Mozgawa A. Marek, Warszawa 2019, <https://sip.lex.pl>, dostęp: 25.09.2019.

zobowiązań oraz zawieranie transakcji sprzecznych z zasadami gospodarowania. Czynność sprawcza czynu zabronionego w art. 301 § 2 Kodeksu karnego polega na doprowadzeniu się przez dłużnika do upadłości lub niewypłacalności, jednak nie wskazuje sposobów. Art. 301 § 3 Kodeksu karnego typizuje doprowadzenie przez dłużnika do swej upadłości lub niewypłacalności w sposób lekkomyślny. Podkreśla też o działaniu na szkodę wielu wierzycieli. W tym wypadku ustawa określa czynności: doprowadzenie do swojej upadłości lub niewypłacalności, w szczególności przez trwonienie części składowych majątku, zaciąganie zobowiązań lub zawieranie transakcji oczywiście sprzecznych z zasadami gospodarowania.

Z uwagi na charakterystykę przestępstw typizowanych z art. 300 Kodeksu karnego możliwe jest, aby sprawca przez swoje zachowanie popełnił więcej niż jeden czyn zabroniony. Przykładem może być ukrycie majątku w obliczu grożącej niewypłacalności, przenoszenie majątku na nowopowstałą jednostkę gospodarczą w celu udaremnienia zaspokojenia wierzycieli. Następuje tutaj zbieg przepisów art. 300 § 3 w zw. z § 1 oraz art. 301 § 1. W zbliżony sposób może dojść do zbiegu przepisów z art. 301 § 2 Kodeksu karnego z przepisami art. 296 § 1-3 Kodeksu karnego. Za przykład można podać sytuację kiedy, „dyrektor niedużego banku spółdzielczego, który ulegnie prośbom swojego przyjaciela i pomimo wiedzy o niestabilnej sytuacji finansowej przyjaciela udzieli mu wysokiego kredytu, co w konsekwencji doprowadza do niemożności wyegzekwowania pożyczonych pieniędzy i finalnie upadłości banku”⁵⁵⁴. Należy wówczas zastosować kwalifikację kumulatywną.

Członek zarządu spółki jest decydem i ponosi odpowiedzialność za przestępstwo z art. 296 Kodeksu karnego oraz 301 § 1 Kodeksu karnego. Znamiona przestępstwa nadużycia zaufania oraz znamiona przestępstwa polegającego na doprowadzeniu spółki handlowej do upadłości i niewypłacalności, przenoszeniu aktywów spółki w celu ukrycia majątku pokrywają się. Zatem możliwe jest aby członek zarządu popełnił jednocześnie te dwa przestępstwa.

Przestępstwa z art. 301 Kodeksu karnego mają charakter indywidualny. Ich sprawcą może być tylko dłużnik kilku wierzycieli. Treść przepisu jest niefortunnie formułowania. Ustawodawca nie podał definicji „kilku”, zatem trudno określić wartość wyrażoną w liczbie.

---

⁵⁵⁴ P. Pawluczuk-Bućko, *Rozprawa doktorska, Przestępstwa z art. 301 Kodeksu karnego w ujęciu prawnokarnym i kryminologicznym*, Uniwersytet w Białymstoku, s.146.

W art. 301 § 1-3 Kodeksu karnego mowa o „kilku wierzycieli”, co oznacza, że jeżeli czyny opisane w omawianym przepisie dotyczą jednego wierzyciela, odpowiedzialność karna jest wyłączona⁵⁵⁵.

Treść art. 301 Kodeksu karnego stoi w sprzeczności z wykładnią *a maiori ad minus*. Jeśli sprawca dopuszcza się przestępstwa, to ilość pokrzywdzonych nie może decydować o karalności. Użyte sformułowanie „kilku wierzycieli” powoduje bezkarność sprawcy, kiedy popełnia on czyn zabroniony wobec jednego wierzyciela. W praktyce trudno jednak o taki stan faktyczny, np. w spółkach handlowych zazwyczaj jest wielu akcjonariuszy kontrahentów. Z uwagi na źle napisany przepis prawny, konieczna jest korekta ustawodawcy w tym zakresie.

Przestępstwa z art. 301 Kodeksu karnego mają charakter indywidualny. Ich sprawcą może być tylko dłużnik kilku wierzycieli. Sformułowanie "kilku" jest użyte w sposób niefortunny. W sposób zasadniczy ogranicza ono penalizację oszukańczych zachowań dłużnika do sytuacji, gdy wierzycieli jest od trzech do dziewięciu – takie jest leksykalne rozumienie pojęcia "kilku"⁵⁵⁶.

„Sprawcą wszystkich przestępstw określonych w komentowanym artykule może być dłużnik kilku wierzycieli, tj. co najmniej trzech, bez ograniczenia ich liczby w górę”⁵⁵⁷. Zgodnie z wykładnią rozszerzającą J. Majewskiego rozumienie wyrażenia "kilku" zamyka zakres tego wyrażenia w dziewięciu, czasem dziesięciu podmiotach.

Zgodnie z treścią art. 301 Kodeksu karnego kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli udaremnia lub ogranicza zaspokojenie ich należności przez to, że tworzy w oparciu o przepisy prawa nową jednostkę gospodarczą i przenosi na nią składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Decydent nie pomniejsza tego majątku, a tym samym nie prowadzi do skutku opisanego w przepisach dotyczących przestępstw na szkodę wierzycieli. Jednak dokonuje innej czynności

---

⁵⁵⁵ Ryzdziała VA. Wyrzykowska, Ł. Czeakański, *Odpowiedzialność członków organów spółek handlowych*, Warszawa 2016, s. 210.

⁵⁵⁶ Doktryna prawa karnego podjęła próby nadania sensu komentowanemu przepisowi. R. Zawłocki przez pojęcie kilku rozumiał "dwóch lub więcej" [w:] A. Wąsek, *Kodeks karny*, t. 2, 2010, s. 1485), J. Majewski [w:] A. Zoll, *Kodeks karny*, t. 3, 2006, art. 301) wraz z A. Markiem przyjmują, że przez pojęcie kilku mieści się co najmniej trzech wierzycieli. Pogląd R. Zawłockiego jest trudny do zaakceptowania – w toku wykładni należy zakładać chociaż minimum konsekwencji po stronie ustawodawcy. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 301 KK red. R. A. Stefański 2020, wyd. 5/T. Oczkowski, Legalis, dostęp: 19.09.2020.

⁵⁵⁷ M. Kulik [w:] *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2023, art. 301. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737188/707095/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS> (dostęp: 2023-02-27 21:48).

polegającej na przeniesieniu składników majątku na inną spółkę⁵⁵⁸. Nie ma jednak znaczenia w jakiej formie następuje ograniczenie lub uniemożliwienie zaspokojenia wierzycieli⁵⁵⁹.

Ograniczenia wynikające z art. 6 ustawy Prawo upadłościowe⁵⁶⁰ powodują, że niektórych podmiotów nie można zgłosić do upadłości. Do tego kręgu można zaliczyć: między innymi Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego, publicznych samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej, instytucji i osób prawnych utworzonych w drodze ustawy, chyba że ustawa ta stanowi inaczej, oraz utworzonych w wykonaniu obowiązku nałożonego ustawą.

Wątpliwości może budzić treść pkt 4. Wśród instytucji o "ustawowych" podstawach ich funkcjonowania⁵⁶¹.

Jeśli nie można zgłosić do upadłości spółek z udziałem Skarbu Państwa, to wyłączona jest również odpowiedzialność karna z art. 301 Kodeksu karnego. Nie zmienia to jednak faktu, że na sprawcy ciąży odpowiedzialność z art. 296 Kodeksu karnego. Paragraf 4a, określa, że na sprawca może uniknąć odpowiedzialności za popełniony czyn karalny, jeśli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa.

Tab. nr 3

Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 300 Kodeksu karnego w latach 1999 - 2020⁵⁶²

Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzycieli (art. 300)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	1 533	1 054
2019	1 844	1 267
2018	1 947	1 364
2017	2 191	1 234
2016	2 478	1 041
2015	2 497	1 067

⁵⁵⁸ A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Ćwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzynkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna, komentarz*, t. III, 2006, s. 792., [w:] K. Patora, *Wykładnia niektórych znamion czynu zabronionego z artykułu 301 § 1 kodeksu karnego*, Prokuratura i Prawo 5 2022, s. 65.

⁵⁵⁹ Ibidem.

⁵⁶⁰ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1520 z późn. zm.).

⁵⁶¹ T. Oczkowski, *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 301 KK (red.) R.A. Stefański 2020, wyd. 5, <https://legalis.pl> dostęp: 19.09.2020.

⁵⁶² policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-17/63929,Udaremnienie-lub-uszczuplenie-zaspokojenia-wierzycieli-art-300.html>.

2014	2 673	1 041
2013	2 571	1 054
2012	2 370	846
2011	2 038	745
2010	1 851	763
2009	1 692	680
2008	1 915	1 060
2007	2 380	1 223
2006	2 772	1 665
2005	2 949	1 819
2004	3 162	2 200
2003	3 198	2 098
2002	2 828	1 872
2001	2 641	1 612
2000	2 557	2 273
1999	2198	1 733

Tab. nr 4 Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 301 Kodeksu karnego w latach 1999 – 2020⁵⁶³

Doprowadzenie do upadłości lub niewypłacalności (art. 301)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	56	15
2019	45	28
2018	43	14
2017	51	16
2016	50	17
2015	51	23
2014	60	19
2013	53	17
2012	53	22
2011	62	21
2010	41	24
2009	34	42

⁵⁶³ policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-17/63935,Doprowadzenie-do-upadlosci-lub-niewyplacalnosci-art-301.html>.

2008	48	46
2007	56	53
2006	106	75
2005	103	92
2004	119	86
2003	132	120
2002	137	60
2001	148	75
2000	110	72
1999	77	52

Art. 302 Kodeksu karnego (faworyzowanie wierzycieli, łapownictwo)

Przepis art. 302 § 1 Kodeksu karnego określa odpowiedzialność na przestępstwo faworyzowania wierzycieli polegające na zaspokojeniu roszczeń tylko niektórych z nich ze szkodą dla pozostałych. Istota tej normy dotyczy sytuacji, gdy dłużnik nie mogąc zaspokoić wszystkich swoich wierzycieli wobec grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, spłaca bądź zabezpiecza jednych kosztem pozostałych. Innymi słowy dłużnik posiada zdolność spłaty długu w stosunku do niektórych, a istnieje groźba, że wkrótce nie będzie mógł zaspokoić żadnego z nich⁵⁶⁴.

Zdaniem A. Marka, jeżeli dłużnik faworyzuje wierzycieli, jednak posiada majątek do zaspokojenia pozostałych to czyn ten nie podlega kryminalizacji. Pozostali wierzyciele nie ponieśli szkody, zatem nie można mówić o przestępstwie z art. 302 Kodeksu karnego⁵⁶⁵.

Przedmiotem ochrony prawnej w art. 302 Kodeksu karnego są interesy wierzycieli, a także zasady prawidłowego obrotu gospodarczego. Czyn zabroniony zawarty w art. 302 Kodeksu karnego § 1 polega na spłacaniu lub zabezpieczeniu roszczeń niektórych wierzycieli ze szkodą dla pozostałych. Przestępstwo ma charakter formalny, nie jest wymagane aby pokrzywdzeni ponieśli szkodę rzeczywistą. Sprawca działa z pokrzywdzeniem pozostałych wierzycieli, wobec których nie podjęto preferencyjnych działań w spłacie zobowiązań.

Przestępstwo z art. 302 Kodeksu karnego dzieli się na:

⁵⁶⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 lipca 2017 r. II AKa 69/17.

⁵⁶⁵ M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) M. Mozgawa, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737189/730198/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-09-05.

- § 2 – czynne przekupstwo na szkodę wierzyciela,
- § 3 – bierne przekupstwo na szkodę wierzyciela⁵⁶⁶.

Korelacja art. 296 i 302 Kodeksu karnego polega na cięższej odpowiedzialności karnej np. syndyka za niewłaściwe zarządzanie majątkiem dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli. Natomiast w wypadku układu restrukturyzacyjnego osobami, które zawarły układ są sami wierzyciele, a przewodniczącym jest sędzia komisarz - nadzorca sądowy i to na nim ciąży odpowiedzialność sporządzenia rzetelnych dokumentów, a tym samym istnieje możliwość pociągnięcia go do potwierdzalności karnej. Do łapownictwa może dojść, w sytuacji kiedy syndyk spłaci wybranych wierzycieli z pokrzywdzeniem pozostałych. W wypadku sędziego komisarza, kiedy sporządzi raport podając nieprawdziwe dane, dodatkowo może dojść do korupcji w obydwu wariantach. Zarówno syndyk jak komisarz są funkcjonariuszami państwowymi i zarządzają cudzymi majątkami. W przypadku niewłaściwej postawy, polegającej na faworyzowaniu wierzycieli i selektywnej wypłacie zobowiązań i jeszcze przyjmowaniu lub żądaniu korzyści majątkowych, narażają się na odpowiedzialność karną z art. 302 Kodeksu karnego oraz 296 Kodeksu karnego. Występuje tutaj zbieg przestępstw.

„Finalnie przepis art. 296 Kodeksu karnego ma zapobiec powstaniu szkody majątkowej, w tym uszczerbkowi (stracie, ubytkowi) w majątku podmiotu gospodarczego. Zamach sprawcy jest więc obrócony przeciwko temu majątkowi, a warunkiem odpowiedzialności za dokonanie przestępstwa - w szczególności powstanie takiego uszczerbku”⁵⁶⁷.

Przekupstwo wierzyciela (art. 302 § 2 Kodeksu karnego), dla jego penalizacji, musi być podjęte w określonym celu, jakim jest podjęcie działań na szkodę innych wierzycieli. Kierunkowa postać zamiaru co prawda nie wynika wprost z treści przepisu, ale analizując kwestię racjonalności udzielania korzyści wierzycielowi należy odnieść do rzeczywistego celu działania sprawcy. W myśl ustawodawcy nie chodzi o nienależne świadczenia, ale o zobowiązanie do określonych zachowań, które powinny być sprawiedliwe wobec wszystkich wierzycieli.

„Przestępstwa stypizowane w art. 302 Kodeksu karnego mogą być popełnione tylko umyślnie i w zamiarze bezpośrednim. Sprawca czynu zabronionego określonego w art. 302 § 3 Kodeksu karnego odpowiada za działanie, w którym ma świadomość relacji korzyści

⁵⁶⁶ K. Buczkowski, *Przestępstwa na szkodę wierzycieli (art. 300–302 k.k.) – wybrane aspekty praktyki ścigania*, Prawo w Działaniu 16 (2003), s. 105.

⁵⁶⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z 27.10.2011 r., II AKa 261/11.

i ewentualnego zobowiązania i chce taką korzyść przyjąć, lub nawet jej żąda. Sprawca czynu określonego w § 1 musi obejmować swoim zamiarem zarówno czynność sprawczą, jak i fakt działania na szkodę pozostałych wierzycieli. Możliwa jest kombinacja zamiaru bezpośredniego – spłacanie lub zabezpieczanie z zamiarem ewentualnym – godzenie się co do działania na szkodę pozostałych wierzycieli. Brak zamiaru działania na szkodę wyłącza przestępczość czynu z art. 302 § 1 Kodeksu karnego. Zamiar ten musi wiązać się więc ze świadomością trudnej sytuacji finansowej dłużnika”⁵⁶⁸.

Czyn popełniony z art. 302 Kodeksu karnego ma charakter umyślny, z zamiarem bezpośrednim. Musi zaistnieć związek pomiędzy działaniem syndyka lub komisarza doznana krzywdą wierzycieli. Sprzedajność funkcjonariusza publicznego pociąga za sobą odpowiedzialność dyscyplinarną, karną.

Tab. nr 5

Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 302 Kodeksu karnego w latach 1999 - 2020⁵⁶⁹

Faworyzowanie niektórych wierzycieli (art. 302)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	41	34
2019	43	50
2018	47	37
2017	42	36
2016	46	52
2015	61	43
2014	59	29
2013	51	73
2012	49	29
2011	35	28
2010	41	28
2009	34	17
2008	38	27
2007	60	87
2006	54	74

⁵⁶⁸ T. Oczkowski, *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 302 KK (red.) R.A. Stefański 2020, wyd. 5, <https://legalis.pl>, dostęp: 17.09.2020.

⁵⁶⁹ <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-17/63938,Faworyzowanie-niektorych-wierzycieli-art-302.html>.

2005	67	146
2004	75	103
2003	80	89
2002	67	56
2001	50	56
2000	49	49
1999	31	19

Art. 303 § 2 Kodeksu karnego (nieprowadzenie dokumentacji podmiotu gospodarczego niemającego osobowości prawnej lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji)

Osoba, która jest umocowana i zarządza cudzymi sprawami, siłą rzeczy posiada możliwość zarządzania dokumentacją. Ustawodawca zabezpieczył interes majątkowy mocodawcy poprzez przepis art. 303 Kodeksu karnego, art. 77 ustawy o rachunkowości⁵⁷⁰, art. 270 Kodeksu karnego, art. 296 Kodeksu karnego. Zazwyczaj sprawca popełnia kilka przestępstw jednocześnie przy fałszowaniu dokumentacji, zatem istnieje kumulatywna odpowiedzialność karana za popełnione czyny zabronione.

Czasami sprawca celowo nieprawidłowo wprowadza chaos w prowadzeniu dokumentacji, żeby zatrzeć ślady przestępstwa, jednak najczęściej prowadzona jest podwójna dokumentacja. Ta oficjalna i wewnętrzna. Może też zajść kumulacja działań w postaci podwójnej dokumentacji oraz prowadzenie nierzetelnej dokumentacji. O ile trudno stwierdzić, że nieprawidłowości z powodu niestaranności powstały z powodu nieumyślności, tak celne będzie twierdzenie, że podwójna dokumentacja powstała z działaniem bezpośrednim i umyślnym.

Przedmiotem ochrony jest interes uczestników obrotu gospodarczego w uzyskaniu rzetelnej informacji odnoszącej się do stanu spraw innych uczestników⁵⁷¹. Według J. Skorupki czynność sprawcza polega na nieprowadzeniu dokumentacji albo prowadzeniu jej nierzetelnie lub nieprawdziwie. Czyn ten można popełnić zarówno przez działanie (prowadzenie dokumentacji nierzetelnie albo nieprawdziwie), jak i przez zaniechanie (nieprowadzenie dokumentacji)⁵⁷².

⁵⁷⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.).

⁵⁷¹ R. Zawłocki R., Kodeks karny, (red.) A. Wąsek, R. Zawłocki II, Warszawa 2010 r., s. 1537.

⁵⁷² J. Skorupka, *Karnoprawna ochrona wierzycieli*, Toruń 2001, s. 491.

Art. 115 § 14 Kodeksu karnego definiuje pojęcie dokumentu: dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 27 listopada 2000 r. „Dokument jest podrobiony wówczas, gdy nie pochodzi od tej osoby, w imieniu której został sporządzony, zaś przerobiony jest wówczas, gdy osoba nieupoważniona zmienia dokument autentyczny”⁵⁷³.

Sprawcą przestępstwa popełnionego w postaci nieprowadzenia dokumentacji może być tylko ten, na kim ciąży szczególny prawny obowiązek prowadzenia określonej dokumentacji (przestępstwo indywidualne właściwe). Zdaniem A. Marka nie ma zatem przestępstwa określonego w § 1, jeżeli dokumentacja prowadzona była bez obowiązku prawnego⁵⁷⁴.

Dokumentacją działalności gospodarczej w rozumieniu art. 303 Kodeksu karnego są wszystkie wymagane lub dopuszczone prawem dokumenty wynikającym z ustaw i istniejącego ustawowego obowiązku jej prowadzenia. Doprecyzowując zakres pojęcia dokumentacji działalności gospodarczej, zasadne jest odwołanie się do postanowienia SN z 2.02.2009 r.⁵⁷⁵, który stwierdził, że „zasada ustawowej określoności odpowiedzialności karnej nakazuje więc uznać, iż dokumentacja działalności gospodarczej, o której mowa w art. 303 Kodeksu karnego to dokumentacja, której obowiązek prowadzenia wynika z przepisu rangi ustawowej. Przedmiotem stypizowanych w tym przepisie zachowań nie mogą być prywatne zapiski, listy, spisy, rejestry sporządzone co prawda w związku z prowadzoną działalnością, jednakże do sporządzenia których podmiot gospodarczy nie został zobowiązany ustawowo. Podkreślić należy, iż w zależności od wyboru formy prawnej podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, a więc zorganizowania działalności oraz rodzaju prowadzonej działalności prawo nakłada obowiązek prowadzenia innej dokumentacji działalności gospodarczej”⁵⁷⁶.

---

⁵⁷³ Wyrok SN z 27.11.2000 r., III KKN 233/98.

⁵⁷⁴ J. Skorupka, *Karnoprawna ochrona ...*, s. 491.

⁵⁷⁵ Postanowienie SN z 2.02.2009 r., V KK 330/08.

⁵⁷⁶ T. Oczkowski, *Kodeks karny. Komentarz*. Art. 303 KK (red.) R. A. Stefański 2020, wyd. 5, <https://legalis.pl>, dostęp: 17.09.2020.

Obowiązek prowadzenia dokumentacji musi wynikać np. z ustawy czy orzeczenia sądu. Musi być wskazana podstawa prawna oraz wynikający z tego aktu obowiązek prowadzenia dokumentacji⁵⁷⁷.

R. Zawłocki, jest zdania, że jest to przestępstwo powszechne w każdej postaci i popełnić je może każdy, kto prowadzi dokumentację działalności gospodarczej na rzecz określonego podmiotu⁵⁷⁸.

Jak pisze A. Kidyba „Obowiązki przedstawiania władzom państwowym należy rozumieć szeroko. Dotyczy to sądu, urzędu skarbowego, organów administracji państwowej.”⁵⁷⁹

S. Kowalski jest przekonany, że przestępstwo z art. 587 Kodeksu spółek handlowych może popełnić tylko członek zarządu, a za czyny takie jak: niszczenie, uszkodzenie, czynienie bezużytecznym, ukrywanie, usuwanie dokumentacji może zostać pociągnięta do odpowiedzialności każda osoba⁵⁸⁰.

Przestępstwo nieprowadzenia dokumentacji lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji może mieć postać przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków. W spółkach handlowych, osoba powołana w ramach obowiązków służbowych (członek zarządu spółki) przedstawia je organom spółki, władzom państwowym lub osobie powołanej do rewizji podlega odpowiedzialności karnej na podstawie art. 587 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 303 Kodeksu karnego. Z uwagi na niedookreśloność przepisu art. 296 Kodeksu karnego mówiącego o nadużyciu zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych oraz podstawowym obowiązkiem prowadzenia rzetelnej dokumentacji przez osobę do tego powołaną, można ją pociągnąć do odpowiedzialności karnej.

„O zbiegu art. 296 Kodeksu karnego z art. 303 § 2 Kodeksu karnego będziemy mogli mówić w razie nierzetelnego prowadzenia dokumentacji przez osobę obowiązana do zajmowania się działalnością gospodarczą pokrzywdzonego podmiotu. W tym przypadku

---

⁵⁷⁷ T. Pietrzyk, *Nieprowadzenie lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji spółki, Odpowiedzialność karna menedżerów spółek handlowych*, Warszawa 2020. <https://sip.lex.pl/#/monograph/369461200/390602>, dostęp: 2023-03-05.

⁵⁷⁸ Zawłocki R., *Kodeks karny*, (red.) A. Wąsek, R. Zawłocki II, Warszawa 2010, s. 1543.

⁵⁷⁹ A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych*, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587253080/711146>, dostęp: 2023-03-05.

⁵⁸⁰ S. Kowalski, *Oświadczenie członków zarządu spółki kapitałowej składane do sądu rejestrowego w związku z podwyższeniem kapitału zakładowego (zagadnienia karnoprawne)*, *Radca Prawny* 2013/11/10-13, <https://sip.lex.pl>, dostęp: 28.09.2019.

należy zastosować kwalifikację kumulatywną z art. 11 § 2 Kodeksu karnego⁵⁸¹. Jeżeli sprawca chce ukryć przestępstwo z art. 303 Kodeksu karnego w tym celu wprowadza chaos to będziemy mieli do czynienia ze zbiegiem przestępstw.

Tab. nr 6

Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 303 Kodeksu karnego w latach 1999 - 2020⁵⁸²

Nierzetelne prowadzenie dokumentacji (art. 303)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	23	8
2019	22	5
2018	18	3
2017	23	7
2016	33	37
2015	27	2
2014	28	66
2013	37	60
2012	29	9
2011	28	9
2010	32	8
2009	41	15
2008	37	18
2007	71	42
2006	114	39
2005	104	83
2004	122	170
2003	121	107
2002	161	142
2001	160	175
2000	134	284
1999	158	155

⁵⁸¹ Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności...*, <https://legalis.pl>.

⁵⁸² policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63939,Nierzetelne-prowadzenie-dokumentacji-art-303.html>.

Art. 231 Kodeksu karnego (nadużycie władzy przez funkcjonariusza publicznego)

Przedmiotem ochrony art. 231 Kodeksu karnego jest prawidłowa działalność instytucji państwowych i samorządu terytorialnego. Jest on głównym przedmiotem ochrony, a także interes społeczny. Dodatkowym przedmiotem ochrony jest interes prywatny. Interes społeczny lub prywatny może być zindywidualizowany dopiero w konkretnej sprawie.

Strona podmiotowa czynu zabronionego, o którym mowa w art. 231 § 1 Kodeksu karnego występuje w obu postaciach umyślności, w zamiarze bezpośrednim i ewentualnym. Czyn z art. 231 § 2 Kodeksu karnego można popełnić tylko umyślnie, w zamiarze bezpośrednim. Jest to typ kwalifikowany. Czyn zabroniony, o którym mowa w art. 231 § 3 Kodeksu karnego przewiduje odpowiedzialność karną za nieumyślne naruszenie obowiązków lub przekroczenie uprawnień⁵⁸³.

Czyn z art. 231 Kodeksu karnego może popełnić funkcjonariusz publiczny, który przekroczył swoje uprawnienia w pełnieniu czynności służbowych lub taki, który mieści się w zakresie uprawnień, lecz nie było podstawy faktycznej lub prawnej oraz pogwałceniem procedur. Zgodnie z głosem judykatury przestępstwo z art. 231 Kodeksu karnego jest bardzo zbliżone do art. 296 Kodeksu karnego, interpretacja orzecznictwa SN z 2.06.2009 r. zobowiązuje odróżnić te dwa przestępstwa. Pociągnięciem do odpowiedzialności funkcjonariusza publicznego jest kryterium sfery jego działania. W myśl tej interpretacji, art. 231 Kodeksu karnego przyporządkowany jest do działalności instytucji państwowych lub samorządu terytorialnego, a art. 296 Kodeksu karnego ma zastosowanie wówczas, kiedy funkcjonariusz publiczny zajmuje się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą jednostek sektora finansów publicznych w sferze uprawianej przez nie działalności gospodarczej⁵⁸⁴.

Jeżeli funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełnia obowiązków działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, to znamiona można przypisać do czynu z art. 231 i 296 Kodeksu karnego. Do rzeczywistego zbiegu przepisów dojdzie wówczas, kiedy przykładowo sprzedajny funkcjonariusz publiczny dopuści się defraudacji środków z udziałem Skarbu

---

⁵⁸³ C. Kłak, *Odpowiedzialność karna za nadużycie władzy (art. 231 k.k.) a ochrona prawa do dobrej administracji*, *Prawo i Więź* 3 (33) 2020, s.135-137.

⁵⁸⁴ D. Charko, *Odpowiedzialność karna funkcjonariusza publicznego - wybrane zagadnienia* *Samorząd Terytorialny*, 2012 nr 10, s. 48–57.

Państwa w ramach powierzonych mu obowiązków. Zachodzi kumulatywna odpowiedzialność karna z art. 231 oraz 296 Kodeksu karnego.

Zasadnie przyjął SN, że "przedmiotem ochrony z art. 231 Kodeksu karnego jest jakiegokolwiek dobro prawne, bez względu na to, czy należy ono do sfery prywatnej, czy sfery publicznej. Przepis ten bezpośrednio chroni prawidłowe funkcjonowanie instytucji państwowej i samorządu terytorialnego i związany z tym autorytet władzy publicznej. W typie tego czynu zabronionego czynnością wykonawczą jest działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego w ściśle określony sposób, a mianowicie przez przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków"⁵⁸⁵.

Czynność sprawcza została ujęta alternatywnie i polega na przekroczeniu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązków. W związku z tym realizuje znamiona przestępstwa przekroczenie uprawnień albo niedopełnienie obowiązków, a także zachowania te mogą wystąpić łącznie. Słusznie zauważył SN, że "okoliczność, że działanie oskarżonego znalazło wyraz swój równocześnie i w przekroczeniu władzy i w niedopełnieniu obowiązków, nie pozbawiała czynu oskarżonego charakteru jednego przestępstwa"⁵⁸⁶.

Uprawnienie lub obowiązki muszą wynikać z ustawy lub innego aktu prawnego, np. statutu, regulaminu, instrukcji, zarządzenia o podziale czynności, a także z umowy o pracę lub istoty pełnionej funkcji czy polecenia służbowego. Mogą to być przepisy odnoszące się do wszystkich funkcjonariuszy publicznych lub poszczególne regulujące działalność określonych funkcjonariuszy. Obowiązki funkcjonariusza publicznego mogą wynikać z samej istoty urzędowania i charakteru zajmowanego stanowiska⁵⁸⁷. J. Duży odwołuje się do przedwojennej judykatury w zakresie odpowiedzialności menadżera w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Zgodnie z ówczesną linią orzecniczą oraz dyspozycją art. 269 Kodeksu karnego z 1932 r. odpowiedzialności karnej podlegała osoba zajmująca się na podstawie przepisu prawnego lub umowy sprawami majątkowymi innej osoby i działa na jej szkodę. SN rozszerzył definicję dyspozycji powyższego przepisu i zgodnie z jego tezą odpowiedzialności karnej podlegały również czyny, które wykraczały zobowiązania wynikające z ustawy lub umowy⁵⁸⁸.

Czyn zabroniony z art. 231 Kodeksu karnego może nastąpić w wyniku niedopełnienia obowiązków lub przekroczenia uprawnień, które są określane w normach prawnych

---

⁵⁸⁵ Wyrok SN z 27.10.2014 r., WA 23/14.

⁵⁸⁶ Wyrok SN z 23.05.1935 r., I K 395/35, OSN 1936, nr 1, poz. 23.

⁵⁸⁷ D. Mocarska, *Przestępne nadużycie władzy*, s. 671, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 231 KK (red.) R. Stefański 2020, wyd. 5/ B. Stefańska, Warszawa 2020, , <https://legalis.pl>, dostęp: 17.09.2020.

⁵⁸⁸ J. Duży, *Przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki*, PiP 2007, nr 12, s. 75-86.

regulujących kompetencje konkretnych funkcjonariuszy. Oprócz normatywnych źródeł jako podstawowe źródło obowiązków, polecenie służbowe również może być poddane analizie w ustalaniu znamion przestępstwa⁵⁸⁹. Działanie na szkodę może wystąpić w dwóch postaciach, jako niedopełnienie obowiązków przez zaniechanie lub przekroczenie uprawnień jako działanie⁵⁹⁰.

Przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków stanowi przestępstwo tylko wówczas, gdy sprawca działa ze szkodą dla interesu społecznego lub prywatnego. Zasadnie podkreśla się w orzecznictwie, że "podmiotowo-przedmiotowe znamiona czynu z art. 231 § 1 Kodeksu karnego, z uwagi na swoje ogólne i blankietowe określenie w ustawie każdorazowo podlegają ocenie Sądu orzekającego wedle kryteriów o charakterze modalnym. Sąd musi w pierwszej kolejności rozstrzygnąć, czy waga i stopień przekroczenia lub niedopełnienia obowiązków służbowych przez funkcjonariusza publicznego i wynikające z niego zagrożenie dla interesu publicznego lub prywatnego – uzasadnia w ogóle odpowiedzialność karną"⁵⁹¹. Działanie na szkodę interesu publicznego lub prywatnego zachodzi wtedy, gdy z zachowania funkcjonariusza publicznego może powstać szkoda w chronionym prawnie dobrze publicznym lub prywatnym⁵⁹². Musi zachodzić związek przyczynowy między przekroczeniem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązków a powstaniem zagrożenia dla chronionego prawem dobra publicznego czy prywatnego, a takiego związku nie można domniemywać⁵⁹³.

Trafnie w doktrynie wskazuje się, że wyrażenie "działa na szkodę" w znaczeniu występującym w Kodeksie karnym jest bliskoznaczne ze zwrotem "powoduje szkodę"⁵⁹⁴. Podkreśla się, że "interes publiczny podlegający ochronie art. 231 Kodeksu karnego to interes oparty na prawie materialnym, a nie interes do samej właściwej procedury. W przeciwnym razie każde przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków należałoby utożsamiać z działaniem na szkodę interesu publicznego, nawet gdyby przynosiło nie szkodę a pożytek"⁵⁹⁵.

„Jeżeli znamiona czynów zabronionych z art. 296 Kodeksu karnego wypełni funkcjonariusz publiczny w związku z zarządzaniem przez niego określonym

---

⁵⁸⁹ M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, (red.) M. Mozgawa, art. 231. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737091/624093>, dostęp: 2023-09-06.

⁵⁹⁰ Ibidem.

⁵⁹¹ Wyrok SA w Białymstoku z 10.3.2011 r., II AKa 213/10.

⁵⁹² A. Zoll, (red.) A. Zoll, *Kodeks karny. Komentarz do art. 117-277 Kodeksu karnego*, t. 2, Kraków 1999, s. 778.

⁵⁹³ Wyrok SA w Katowicach z 30.04.2018 r., V ACa 399/17.

⁵⁹⁴ R. Sarkowicz, *Wyrażanie przyczynowości w tekście prawnym na przykładzie kodeksu karnego z 1969 r.*, Kraków 1989, s. 76.

⁵⁹⁵ Wyrok SA w Warszawie z 24.5.2017 r., II AKa 120/17.

przedsiębiorstwem, to jego zachowanie należy kwalifikować kumulatywnie z art. 231 i 296 Kodeksu karnego”⁵⁹⁶.

J. Skorupka uważa, że osoba pełniąca funkcję publiczną to osoba „zatrudniona u osoby fizycznej wykonującej działalność gospodarczą oraz w spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej i komandytowo-akcyjnej, spółce z o.o., spółce akcyjnej, spółdzielni, przedsiębiorstwie państwowym, jednostce badawczo-rozwojowej, przedsiębiorcy określonym w przepisach o zasadach prowadzenia na terytorium RP działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne (przedsiębiorstwie zagranicznym), oddziałach przedsiębiorców zagranicznych działających na terytorium RP, towarzystwie ubezpieczeń wzajemnych, głównych oddziałach zagranicznych zakładów ubezpieczeń, a także u innych osób prawnych, jeżeli wykonują działalność gospodarczą i podlegają obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego oraz spółce cywilnej. Co więcej, z art. 115 § 19 Kodeksu karnego wynika, że osobą pełniącą funkcję publiczną będzie każda osoba zatrudniona w wymienionych podmiotach, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, oczywiście pod warunkiem, że ów podmiot dysponuje środkami publicznymi. Treść art. 115 § 19 Kodeksu nie daje wszak podstaw do ograniczania zakresu osób zatrudnionych w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi do osób zajmujących kierownicze stanowiska w tej jednostce”⁵⁹⁷.

J. Rogalski jako osobę pełniącą funkcję publiczną w rozumieniu art. 115 § 19 Kodeksu karnego wymienia członka organu samorządowego (zarządu, rady nadzorczej), funkcjonującego na podstawie ustawy (samorząd gospodarczy, lekarski, radcowski, adwokacki itp.), osobę zatrudnioną w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi. Wyłącza osoby pełniące funkcje usługowe⁵⁹⁸.

---

⁵⁹⁶ Por. wyr. SN z 2.6.2009 r., IV KK 11/09, OSNwSK 2009, Nr 1, poz. 1234, [w:] Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności...*, <https://legalis.pl>.

⁵⁹⁷ J. Skorupka, *Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda (Wybrane zagadnienia)*, PiP 2003, nr 12, s. 78-87.

⁵⁹⁸ M. Rogalski, *Prawnokarna definicja funkcjonariusza publicznego oraz osoby pełniącej funkcję publiczną w administracji samorządowej*, ST 2005, nr 3, s. 32-39.

Tab. nr 7**Postępowania wszczęte i stwierdzone z art. 231 Kodeksu karnego w latach 1999- 2020⁵⁹⁹**

Nadużycie władzy (art. 231)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	1 891	1 476
2019	2 377	1 734
2018	2 708	1 019
2017	2 784	2 762
2016	2 632	2 124
2015	2 377	3 206
2014	2 370	4 861
2013	2 248	7 310
2012	3 741	2 598
2011	3 682	2 971
2010	3 978	3 252
2009	3 811	2 084
2008	3 768	1 367
2007	4 137	2 996
2006	4 093	1 385
2005	3 212	1 790
2004	2 675	1 505
2003	1 937	1 392
2002	1 284	861
2001	1 263	554
2000	745	557
1999	600	408

Art. 228 Kodeksu karnego (Sprzedajność pełniącego funkcję publiczną), 229 Kodeksu karnego (przekupstwo) Kodeksu karnego (korupcja czynna i bierna)

Zjawisko korupcji menadżerskiej zostało już po części zaprezentowane w pierwszej części rozdziału. Czyn zabroniony z art. 228 Kodeksu karnego jest przestępstwem powszechnym – każdy może je popełnić. Art. 229 Kodeksu karnego może dopuścić się decyzyjny

⁵⁹⁹ Postępowania wszczęte i stwierdzone z art. 231 Kodeksu karnego w latach 1999-2020 <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno-10/63570,Naduzycie-wladzy-art-231.html>.

funkcjonariusz. Zazwyczaj przestępstwo sprzedajności, przekupstwa i nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych ma charakter kumulatywny. Wynika to z faktu, że osoba, która nie posiada władczych uprawnień nie może dopuścić się omawianych przestępstw, a jedynie taka która te uprawnienia posiada. Uprawnienia te wynikają z ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy. Podmiotem przestępstwa z art. 228 Kodeksu karnego może być tylko osoba pełniąca funkcję publiczną zgodnie z treścią art. 115 § 19 i § 13 Kodeksu karnego. Zaznaczyć trzeba, że zgodnie z treścią wskazanych przepisów osoba, która wykonuje wyłącznie czynności usługowe nie mieści się w tym katalogu. Stroną podmiotową przestępstwa z art. 228 Kodeksu karnego stanowi umyślność, przy czym w wypadku czynów określonych w § 1–3, 5 i 5a w grę wchodzi zamiar bezpośredni lub ewentualny, w § 4 zaś – wyłącznie zamiar bezpośredni.

Sprawcą przestępstwa z art. 229 Kodeksu karnego może być każdy. Jest ono przestępstwem powszechnym. Stroną podmiotową stanowi umyślność w jej obu postaciach. Przestępstwo ma charakter formalny.

Definicja korupcji znajduje się w art. 1 ust. 3a ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym⁶⁰⁰. Do popularnych przestępstw korupcyjnych w sektorze publicznym można zaliczyć: art. 228, art. 229, art. 230, art. 230a, art. 231, art. 250a Kodeksu karnego⁶⁰¹. Przestępstwo korupcji jest przestępstwem formalnym, wystarczy sama obietnica dokonania czynu zabronionego. Korupcja może mieć postać czynną lub bierną. Korupcja czynna polega na wręczaniu „łapówek” funkcjonariuszowi publicznemu.

Jeżeli prezes spółki A przystępuje do przetargu i wchodzi w znowę z inną osobą w spółce B w celu osiągnięcia korzyści oczekując, że wygra przetarg to w grę chodzi art. 305 Kodeksu karnego. Poszkodowanym jest spółka B, a na decydecie ciąży odpowiedzialność również z art. 296 Kodeksu karnego, jak również ewentualnie 296 § 1a Kodeksu karnego.

„Przestępstwo znowy przetargowej jest ścigane na wniosek pokrzywdzonego, chyba że jest ono wymierzone w Skarb Państwa (wówczas ściganie następuje z urzędu), natomiast przestępstwo nadużycia zaufania jest ścigane z urzędu, wyjątkiem pozostaje bezpośrednie spowodowanie niebezpieczeństwa szkody z art. 296 § 1a kk, które (jak przestępstwo znowy

---

⁶⁰⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1900 z późn. zm.).

⁶⁰¹ M. Wera, *Racjonalny prawodawca w walce z korupcją w sektorze publicznym*, Prokuratura i Prawo 5, 2022, s. 91.

przetargowej) w tym trybie jest ścigane tylko wówczas, gdy pokrzywdzonym jest Skarb Państwa⁶⁰².

Przedmiotem ochrony art. 228 Kodeksu karnego jest prawidłowe funkcjonowanie polskich instytucji publicznych (§ 1–4) oraz państw obcych i organizacji międzynarodowych (§ 5), a także zaufanie do bezstronności działań tych instytucji⁶⁰³.

Czyn zabroniony zawarty w art. 228 Kodeksu karnego jest przestępstwem korupcji biernej, a czyn z art. 229 Kodeksu karnego przestępstwem korupcji czynnej. Natomiast art. 230 Kodeksu karnego jest przestępstwem płatnej protekcji biernej, a 230a Kodeksu karnego płatnej protekcji czynnej.

Przestępstwa 230 i 230a Kodeksu karnego przejawiają się tym, że sprawca powołuje się na wpływy i obietnice w instytucjach należących do sektora publicznego. Podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy za korzyść lub jej obietnicę. Nie ma przy tym znaczenia, czy sprawca rzeczywiście posiada takie możliwości, czy tylko roztacza wizję „załatwionej sprawy”. Żeby się przeciwstawić sprawcy, funkcjonariusz publiczny powinien posiadać w sobie siłę i odwagę do przeciwstawienia się temu zjawisku. Zazwyczaj nieliczne jednostki cechuje odwaga cywilna, większość upatruje swoich korzyści lub z obawy o represje w stosunku do jego osoby nie zgłasza przestępstw do odpowiednich organów.

Jak piszą J. Bojarski i S. Leszczyński „Warto zwrócić uwagę na syntetyczne ujęcie samego zjawiska korupcji w dyspozycjach przepisów art. 228 Kodeksu karnego i 229 Kodeksu karnego. Podstawą karalności jest dowolny związek między udzieleniem bądź przyjęciem korzyści lub jej obietnicy, a pełnieniem funkcji publicznej”⁶⁰⁴.

Kodeks karny pozostawia poza zakresem penalizacji całą gamę zachowań, uznawanych powszechnie za korupcyjne. Zjawisko korupcji pojawia się w sytuacji, kiedy wykorzystuje się pełnioną funkcję publiczną do załatwiania prywatnych interesów⁶⁰⁵. A. Stankiewicz obok

---

⁶⁰² A. Jurkowska-Gomułka, *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców...* Monografia naukowa z okazji 40-lecia, Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, (red.) A.P. Wiatrak, s. 131.

⁶⁰³ M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) M. Mozgawa, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737087/624089>, dostęp: 2023-09-06.

⁶⁰⁴ J. Bojarski S. Leszczyński, *Odpowiedzialność karna za pranie pieniędzy pochodzących z korupcji* [online]. Państwo i Prawo, 2009, nr 5. s. 107-117.

⁶⁰⁵ J. Skorupka, *Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda (Wybrane zagadnienia)* Państwo i Prawo, 2003, nr 12. s. 78-87.

korupcji przywołuje również inne zachowania, które niszczą struktury państwowe. Wymienia faworytyzm, nepotyzm i kumoterstwo, szara strefa, lobbing polityczny, handel wpływami⁶⁰⁶.

Funkcjonariusze publiczni będącymi lub osoby pełniące funkcje publiczne (członkowie zarządów, rad nadzorczych, komisji rewizyjnych spółek prawa handlowego mogą być podmiotami przestępstwa, zarówno czynnej jak i biernej korupcji. Przykładowo członek zarządu spółki z udziałem Skarbu Państwa zatrudnia osobę w tej spółce. Nie ma przy tym znaczenia w jakim charakterze jest zatrudniona osoba, która skorzystała na sprzedajności funkcjonariusza publicznego.

„Pełnienie funkcji publicznych nie jest uzależnione od rodzaju stosunku łączącego daną osobę z instytucją państwową lub samorządu terytorialnego. Nie musi być to stosunek mianowania czy powołania. Może być to również umowa o pracę lub inny tytuł prawny”⁶⁰⁷.

Analizując dane statyczne z Komendy Głównej Policji oraz Centralnego Biura Antykorupcyjnego można zauważyć, że największa skala korupcji jest ujawniona występuje w sektorze publicznym, co prezentują tabele zawarte w niniejszej rozprawie doktorskiej. W 2018 r. przeprowadzono łącznie 1229 postępowań, z czego aż 73 % przypada na sektor publiczny.

Tab. nr 8

Liczba postępowań przygotowawczych ze względu na strukturę właścicielską podmiotu przyjmującego w 2018 r.⁶⁰⁸

Sektor publiczny	895	72,8%
Sektor prywatny	194	15,8%
Sektor publiczno – prywatny	140	11,4%

⁶⁰⁶ A. Stankiewicz, *Korupcja jako przyczyna dysfunkcji w sektorze publicznym*, Prokuratura i Prawo 5, 2022, s. 128.

⁶⁰⁷ J. Sieńczyło-Chlabicz, *Prawo do ochrony sfery życia prywatnego osób publicznych w świetle polskiej doktryny i orzecznictwa*, PUG 2005, nr 2, s. 6.

⁶⁰⁸ Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, korufilę:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018__2019.pdf, s. 10, dostęp: 11.03.2023 r.

Tab. nr 9**Liczba postępowań przygotowawczych według obszaru działalności podmiotu przyjmującego korzyść w latach 2018 – 2020⁶⁰⁹**

administracja publiczna	331	26,9 %
organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości	299	24,3 %
służba zdrowia i farmacja	207	16,8 %
spółki prawa handlowego	98	8 %
sektor prywatny – przedsiębiorstwa inne niż spółki prawa handlowego	95	7,8 %
wojsko	67	5,4 %
edukacja i nauka	56	4,6 %
administracja celna i skarbowa	48	3,9 %
instytucje finansowe	12	1,0 %
parlamentarzyści	10	0,8 %
organizacje pozarządowe	6	0,5 %

Z powyższej tabeli wynika, że aż 41 % postępowań przygotowawczych w sprawach korupcji przyjmującym był przedstawiciel organów ścigania lub wymiaru sprawiedliwości albo administracji celnej lub skarbowej.

---

⁶⁰⁹ Obszary...,
korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.
pdf, s. 11, dostęp: 11.03.2023 r.

Tab. nr 10**Obszar działania korupcyjnego ze względu na podział czynny i bierny w 2018 r.⁶¹⁰**

Obszar sektora	Sektor publiczny 73%
Obszar podmiotu przyjmującego	Administracja publiczna 26,9 % Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości 24,3% Służba zdrowia i farmacja 16,8%
Obszar podmiotu wręczającego	Produkcja logistyka i transport 17,5 % Bezpieczeństwo i obronność 17,1 % Infrastruktura, budownictwo, nieruchomości 14,2 %

Tab. nr 11**Obszar działania korupcyjnego ze względu na podział czynny i bierny w 2019 r.⁶¹¹**

Obszar sektora	Sektor publiczny 69,4 %
Obszar podmiotu przyjmującego	Administracja publiczna 24,1 % Organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości 16,9 % Służba zdrowia i farmacja 16,6 %
Obszar podmiotu wręczającego	Produkcja logistyka i transport 24 % Bezpieczeństwo i obronność 14,2 % Infrastruktura, budownictwo, nieruchomości 11,3 %

---

⁶¹⁰ Obszary...

korufil:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przesteczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 15, dostęp: 11.03.2023 r.

⁶¹¹ Obszary...

korufil:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przesteczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 16, dostęp: 11.03.2023 r.

Tab. nr 12

**Liczba postępowań przygotowawczych według obszaru tematycznego związanego
z interesem wręczającego korzyść w 2019 r.⁶¹²**

infrastruktura, budownictwo i nieruchomości	328	24 %
bezpieczeństwo i obronność	194	14,2 %
ochrona zdrowia	154	11,3 %
wymiar sprawiedliwości	148	10,8 %
edukacja	112	8,2 %
produkcja, logistyka, transport	111	8,1 %
zatrudnienie	104	7,6 %
działalność finansowa i audyt	95	6,7 %
programy unijne	31	2,3 %
informatyzacja, cyfryzacja i łączność	30	2,2 %
środowisko i przemysł wydobywczy	20	1,5 %
rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	16	1,2 %
sztuka, rozrywka, media, rekreacja	13	0,9 %
sport	5	0,4 %
wybory i referendum	5	0,4 %

Treść tabel wskazuje, że największy wskaźnik przestępczości korupcyjnej kształtuje się w sektorze publicznym. Zjawisko korupcji zapewne ma związek z polityką, kontaktami nieformalnymi i często wiąże się ze zjawiskiem poplecznictwa. Można to porównać z żywym organizmem i naczyniami połączonymi. Szczególnie atrakcyjne są „wysokie” posady państwowe, które są obsadzone w ramach polityki, dobrej współpracy i wzajemnej pomocy. W konsekwencji tworzą się „koła wzajemnej adoracji”, które są przecież prawem dopuszczone. Zgodnie z treścią art. 228 § 6 Kodeksu karnego i 229 § 5 Kodeksu karnego, przepisy korupcyjne

---

⁶¹² Obszary...,
korufil://C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.
pdf, s. 19, dostęp: 11.03.2023 r.

rozsiewają się również na obce państwa. Korupcja może też wyjść poza ramy sektora publicznego i może mieć postać publiczno – prywatną. Podmiot prywatny oczekuje korzystnej decyzji od podmiotu, sprawcy działającego w sektorze publicznym. Wzajemność świadczenia może mieć postać z pozoru niezwiązaną ze sprawą, która łączy dwa podmioty.

Obok funkcjonariusza publicznego, trzeba rozróżnić osoby pełniące funkcje publiczne. Takimi osobami są na przykład dyrektor banku z udziałem Skarbu Państwa. Zgodnie z teorią I. Gardockiego taka osoba nie jest funkcjonariuszem, jednak pełni funkcję publiczną⁶¹³. Sąd Okręgowy w Łodzi stoi na stanowisku, że dyrektor banku jest osobą publiczną w rozumieniu art. 115 § 19 Kodeksu karnego jeśli udziałowcem jest Skarb Państwa w 100%⁶¹⁴.

Przepis art. 296 Kodeksu karnego mówiący o nadużyciu zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych chroni podmioty gospodarcze, prawidłowy obrót gospodarczy. Do znamion przestępstwa należy przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków, nie ma więc obowiązku udowodnienia wręczenia łapówki, a przyjęcie korzyści lub jej obietnicy może mieć związek z preferencyjnym ukształtowaniem innej jednostki wchodzącej w związek z podmiotem, który stworzył uprzywilejowaną pozycję tego podmiotu. Treść art. 296a Kodeksu karnego potwierdza, że podmiot skorumpowany nie ogranicza się do przyjęcia łapówki, a może rozciągnąć się na inne działania, choćby w zakresie nieuczciwej konkurencji.

Zdaniem J. Bojarskiego i T. Oczkowskiego zjawisko korupcji w obrocie gospodarczym nie musi się wiązać wyłącznie z działaniem na szkodę reprezentowanego podmiotu gospodarczego, ponieważ skorumpowane osoby mogą otrzymać korzyść majątkową, jednak nie podejmą żadnych działań w tym zakresie⁶¹⁵.

Zgodnie z linią orzecniczą Sądu Najwyższego konieczne jest ustalenie, czy uzyskane korzyści pozostają w związku z pełnioną funkcją i czy sprawca zachowałby się tak samo gdyby tej funkcji nie pełnił. Zbadanie okoliczności zachowania sprawcy nie może polegać tylko na obserwacji jednej czynności, ale na całokształcie urzędowania⁶¹⁶. Rację ma SN, mówiąc, że "samodzielność decyzyjna przyjmującego korzyść majątkową nie jest warunkiem odpowiedzialności za przestępstwa określone w przepisach art. 228 § 1 Kodeksu karnego i art. 229 § 1 Kodeksu karnego. Czyny stypizowane w tych przepisach mają charakter formalny

---

⁶¹³ J. Bojarski, T. Oczkowski, *Penalizacja korupcji gospodarczej w polskim prawie karnym*, Prokuratura i Prawo 4, 2004, s. 87.

⁶¹⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 28.10.2016 r., V Ka 615/15.

⁶¹⁵ J. Bojarski, T. Oczkowski, *Penalizacja ...*, Prokuratura i Prawo 4, 2004, s. 91.

⁶¹⁶ Zob. Postanowienie SN z 5.6.2017 r., IV KK 4/17, OSNKW 2017, Nr 10, poz. 60; Wyrok SN z 6.02.2017 r., WA 16/16, KZS 2017, Nr 2, poz. 27.

i stosowanie kryterium rezultatu nie może decydować o istnieniu związku udzielanej korzyści majątkowej z pełnieniem funkcji publicznej przez osobę, która taką korzyść przyjmuje. Odpowiada ona za łapownictwo również wówczas, gdy była zobligowana do podjęcia czynności oczekiwanych przez udzielającego korzyści majątkowej. Znaczenie, jakie powszechnie w języku polskim nadaje się pojęciu "związku", który należy rozumieć jako stosunek pomiędzy rzeczami, zjawiskami, zachowaniami połączonymi ze sobą w jakiś sposób, nie pozwala ograniczać stosowania przepisów art. 228 § 1 Kodeksu karnego i art. 229 § 1 Kodeksu karnego tylko do tych sytuacji, w których udzielana korzyść majątkowa miała wpływ na skutek czynności podejmowanych przez pełniącego funkcję publiczną⁶¹⁷. Związek taki może być rozumiany szerzej, jako związek pomiędzy pełnieniem funkcji publicznej, czyli faktycznym posiadaniem możliwości podjęcia konkretnych czynności służbowych⁶¹⁸.

Jak słusznie przyjął SN, "z § 1 art. 290 Kodeksu karnego z 1932 r. (obecnie art. 228 § 1 Kodeksu karnego) karalne jest wszelkie przyjmowanie przez urzędnika korzyści majątkowej o ile ona pozostaje w związku z urzędowaniem, niezależnie od tego, czy ostateczne załatwienie sprawy, wchodzącej w zakres tego urzędowania, zależy od wyłącznej kompetencji przyjmującego korzyść"⁶¹⁹.

Sam fakt obietnicy, namawiana do przestępstwa jest szkodliwy, zarówno dla prawidłowego obrotu gospodarczego jak również dla właściwego bytu organów państwowych. Funkcjonariusza publicznego powinna cechować bezstronność, apolityczność, a także odwaga w zmierzeniu się z przestępstwem korupcji. Stworzenie atmosfery "ręka rękę myje" w której przecież nie pojawia się aspekt wręczenia łapówki nie sprzyja rzetelności i uczciwości.

Podobnie SN przyjął, że "osiągnięcie pożądanego skutku przez czynność, w związku z którą urzędnik przyjął lub zażądał korzyści majątkowej dla siebie, nie jest koniecznym warunkiem dla istoty przestępstwa z art. 290 Kodeksu karnego z 1932 r. (obecnie art. 228 Kodeksu karnego)"⁶²⁰. "Związek z pełnieniem funkcji publicznej" oceniać należy w momencie wręczenia korzyści, a nie na chwilę dokonania czynności służbowej⁶²¹. Jeśli oczywiście dojdzie do skutku, realnej szkody. Sprawca może uzewnętrznic swoje działanie poprzez samą obietnicę lub realną szkodę w postaci realizacji obietnicy.

---

⁶¹⁷ Wyrok SN z 31.03.2015 r., II KK 331/14.

⁶¹⁸ Wyrok SA we Wrocławiu z 31.05.2012 r., II AKa 139/12.

⁶¹⁹ Wyrok SN z 16.7.1936 r., I K 351/36, OSNKW 1937, Nr 2, poz. 40.

⁶²⁰ Wyrok SN z 28.5.1937 r., II K 173/37, OSNKW 1937, Nr 12, poz. 348.

⁶²¹ A. Jaskuła, *Prawnokarna ocena przyjęcia i udzielenia korzyści majątkowej po zaprzestaniu pełnienia funkcji publicznej*, Prok.i Pr. 2016, nr 3, s. 91.

Zasadnie Sąd Najwyższy uznał, że z realizacją znamion strony przedmiotowej przestępstwa korupcji mamy do czynienia, gdy przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej, albo jej obietnicy ma związek z pełnieniem przez sprawcę funkcji publicznej. Ponadto należy rozważyć, czy sprawca zachowałaby się tak samo gdyby tej funkcji nie pełnił. W ocenie znamion przestępstwa korupcji nie musi to być związek z konkretną czynnością, ale z całokształtem urzędowania. Liczy się zespół czynności należących do sprawowanej przez daną osobę funkcji publicznej, które może ona podejmować lub od nich się powstrzymywać⁶²².

Przyjęcie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy musi pozostawać w związku z pełnieniem przez sprawcę funkcji publicznej. Znamiona czynu zabronionego mogą być uzewnętrznione zarówno w trakcie załatwienia sprawy lub po jej zakończeniu. Funkcjonariusz publiczny nie konkretyzuje działań, a osoba wręczająca ma nadzieję, że gdy czynności takie będą podejmowane, "życzliwie doń ustosunkowany" funkcjonariusz da temu wyraz w ich treści⁶²³.

Okoliczność, iż osoby wręczały korzyści majątkowe oskarżonemu w zamian za ogólną przychylność licząc na stronniczość w postępowaniu na przykład przetargowym, nie oznacza automatycznie, iż korzyści te były przyznawane w zamian za naruszenie prawa w rozumieniu art. 228 § 3 Kodeksu karnego. Ewentualna przychylność funkcjonariusza publicznego w stosunku do wręczającego łapówkę i złamanie zasady obiektywizmu w działaniach podejmowanych przez taką osobę, może stanowić istotny element stanu faktycznego oczekiwanego przez sprawców przestępstw stypizowanych w przepisach art. 228 § 1 Kodeksu karnego i 229 § 1 Kodeksu karnego. Jednak, aby doszło do wyczerpania znamion czynu określonego w art. 228 § 3 Kodeksu karnego i 229 § 3 Kodeksu karnego musi dojść do naruszenia konkretnych norm prawnych. Przykładowo naruszenie prawidłowego przebiegu przetargu jest przestępstwem określonym w art. 305 § 1 Kodeksu karnego. Nie musi zaistnieć realna szkoda majątkowa, lecz już samo zagrożenie dla prawnie chronionych interesów wskazanych w przepisie podmiotów⁶²⁴.

---

⁶²² Wyrok SN z 6.02.2017 r., WA 16/16, LEX nr 2273883, Wyrok SN z 30.11.2016 r., IV KK 230/16, KZS 2017, Nr 2, poz. 27.

⁶²³ *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 228 KK (red.) R. A. Stefański 2020, wyd. 5/ B. Stefańska, Legalis: dostęp: 18.09.2020 r., zob. Wyrok SN z 30.11.2016, IV KK 230/16, KZS 2017, Nr 2, poz. 27.

⁶²⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - II Wydział Karny z dnia 29 stycznia 2019 r., II AKa 253/18.

Tab. nr 13**Postępowania wszczęte i postępowania wszczęte z art. 228 k.k. w latach 1999- 2020⁶²⁵.**

Łapownictwo bierne (art. 228)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	101	3 508
2019	112	1 790
2018	122	7 151
2017	166	3 091
2016	168	4 356
2015	158	2 049
2014	192	3 513
2013	211	3 457
2012	279	2 693
2011	309	4 051
2010	360	4 562
2009	381	2 820
2008	416	2 282
2007	490	2 639
2006	565	2 101
2005	479	1 855
2004	444	457
2003	320	629
2002	185	526
2001	199	613
2000	170	491
1999	141	290

⁶²⁵ policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-10/63537,Lapownictwo-bierne-art-228.html>.

Tab. nr 14**Postępowania wszczęte i postępowania wszczęte z art. 229 k.k. w latach 1999- 2020⁶²⁶**

Łapownictwo czynne (art. 229)		
Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	419	1 521
2019	524	2 062
2018	534	1 777
2017	706	1 751
2016	757	1 767
2015	887	1 603
2014	1 089	1 920
2013	1 144	2 508
2012	1 232	2 875
2011	1 465	3 675
2010	1 522	2 961
2009	1 524	2 659
2008	1 604	3 131
2007	1 763	3 178
2006	1 490	2 238
2005	916	1 979
2004	759	1 397
2003	478	1 173
2002	348	875
2001	386	1 061
2000	438	794
1999	249	474

W kodeksie karnym zawarty jest art. 305 , który pozwala na ściganie zmów przetargowych. Naznacza odpowiedzialność karną za niektóre działania na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której dokonywany jest publiczny przetarg. Działanie to może polegać na:

- „wchodzeniu w porozumienie z inną osobą” dla udaremnienia lub utrudnienia przetargu

⁶²⁶ policja.pl, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-10/63538,Lapownictwo-czynne-art-229.html>.

publicznego, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (art. 305 § 1 Kodeksu karnego),

- „wchodzeniu w porozumienie z inną osobą w związku z publicznym przetargiem” (art. 305 § 2 Kodeksu karnego). Przepis to zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3. Do naruszenia tego przepisu będzie dochodziło z reguły poprzez zмовę przetargową przedsiębiorców, jednak nie można wykluczyć, że również działalność indywidualnych menedżerów mogłaby wypełniać znamiona przestępstwa z art. 305 Kodeksu karnego⁶²⁷.

Zgodnie z treścią § art. 305 § 3 Kodeksu karnego, jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego. Przepis z art. 296 Kodeksu karnego ścigane jest z urzędu, wyjątkiem pozostaje bezpośrednie spowodowanie niebezpieczeństwa szkody z art. 296 § 1a Kodeksu karnego, które (jak przestępstwo zмовы przetargowej) w tym trybie jest ścigane tylko wówczas, gdy pokrzywdzonym jest Skarb Państwa⁶²⁸.

Tab. nr 15

Postępowania wszczęte i postępowania wszczęte z art. 305 k.k. w latach 1999- 2020⁶²⁹

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	77	55
2019	81	26
2018	132	23
2017	147	44
2016	127	40
2015	140	66
2014	186	63
2013	144	65
2012	43	8
2011	54	26
2010	45	10
2009	48	9

⁶²⁷ A. Jurkowska-Gomułka, *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców...* Monografia naukowa z okazji 40-lecia Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, (red.) A.P. Wiatrak, s. 131.

⁶²⁸ Ibidem.

⁶²⁹ Postępowania stwierdzone i postępowania wszczęte z art. 305 k.k. (udaremnienie przetargu) w latach 1999-2020, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwko-17/63941,Udaremnienie-przetargu-art-305.html>, dostęp: 12.03.2023.

2008	77	18
2007	84	19
2006	82	15
2005	92	45
2004	85	19
2003	72	19
2002	57	9
2001	70	20
2000	51	13
1999	46	11

P. Żuraw stawia pytanie, czy we współczesnym świecie, gdzie nadrzędną rolę gra pieniądz i władza jest miejsce na wartość, godność, szacunek, dobro, piękno, pokora, skromność, bezinteresowność, uczciwość, praworządność?⁶³⁰.

Na przebieg życia człowieka składa się wiele wypadkowych, które determinują jego osobowość. W tym katalogu mieszczą się: wychowanie, otoczenie, dobre obyczaje oraz cechy osobowościowe. Niezlomnego człowieka trudno przekupić, chociaż nasuwa się myśl: punkt widzenia, zależy od punktu siedzenia. Zazwyczaj, każdy upatruje swoich korzyści, a później szuka usprawiedliwienia swoich poczynań.

Treść dyspozycji art. 296 Kodeksu karnego mówiącego o nadużyciu zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych w odniesieniu do treści art. 228 Kodeksu karnego i art. 229 Kodeksu karnego wskazuje na zbieg przestępstw. „W wypadku przyjęcia korzyści i natychmiastowego jej zwrócenia przestępstwo z art. 228 Kodeksu karnego jest już dokonane. Dlatego nie znajduje zastosowania przepis art. 15 § 1 Kodeksu karnego⁶³¹. W wypadku działania na szkodę w podmiocie z udziałem Skarbu Państwa sprawca nie będzie mógł naprawić szkody na podstawie art. 296 § 5.

⁶³⁰ P. Żuraw, *Etyka jako niezbędny instrument wsparcia zarządzania we współczesnych organizacjach*, Zeszyty Naukowe / Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki, Nr 1 (171) 2014, s. 1.

⁶³¹ M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz.*, (red.) M. Mozgawa, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737087/730094/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-09-06.

Art. 278 i 284 Kodeksu karnego (kradzież, przywłaszczenie rzeczy ruchomej)

Podstawowym obowiązkiem menadżera jest dbanie o dobro przedsiębiorcy, a zatem kradzież czy przywłaszczenie będą uznawane za działanie na szkodę mandanta. Sprzyjanie osobom trzecim lub działanie we własnym imieniu w działaniach przestępczych jest czynnością karalną i wyczerpanie ustawowe znamiona czynu z art. 296 Kodeksu karnego oraz art. 284 Kodeksu karnego lub art. 278 Kodeksu karnego. W takim wypadku właściwa jest kwalifikacja kumulatywna⁶³².

Poddając pod analizę art. 296 Kodeksu karnego, należy również uwzględnić art. 278 zawarty w Kodeksie karnym mówiącym o kradzieży oraz 284 Kodeksu karnego.

Strona podmiotową przestępstwa z art. 284 Kodeksu karnego jest umyślność w zamiarze bezpośrednim. Przestępstwo jest zaliczane do powszechnych, może je popełnić każdy. Sprawca czynu zabronionego włada cudzą rzeczą lub prawami do tej rzeczy jak właściciel, uprawniony. Przestępstwa przywłaszczenia nie należy mylić z oszustwem (art. 286 Kodeksu karnego).

Przestępstwo z art. 278 Kodeksu karnego jest przestępstwem powszechnym. Stroną podmiotową kradzieży określonej w § 1 jest umyślność w postaci zamiaru bezpośredniego.

I. Sepiolo twierdzi, że są to przestępstwa, które są popełnione „przy okazji” popełnionego czynu z art. 296 Kodeksu karnego i należy do zupełnie innego zaszeregowania⁶³³. Słuszny wydaje się ten pogląd, bowiem nie można pociągnąć do odpowiedzialności umocowanego za kradzież czy przywłaszczenie na podstawie art. 296 Kodeksu karnego.

Podobny wniosek postawił P. Kardas, który uważa, że w wypadku wyrządzenia szkody majątkowej w inny sposób niż przez nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku, popełnione przestępstwo nie wypełni znamion typu czynu zabronionego, o którym mowa w art. 296 Kodeksu karnego. Wyrządzenie szkody majątkowej w sposób inny niż poprzez nadużycie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku jest podstawą do odpowiedzialności karnej np. z art. 278 Kodeksu karnego - kradzież, z art. 284 Kodeksu karnego - przywłaszczenie⁶³⁴.

---

⁶³² M. Kulik, Kodeks karny. Komentarz, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737182/624185>, dostęp: 2020-09-18.

⁶³³ Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 K.K.*, <https://legalis.pl>.

⁶³⁴ P. Kardas, *Sporne Problemy Wykładni Przestępstwa nadużycia zaufania*, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych, Rok X: 2006, z. 2, s. 110.

Przedmiotem kradzieży z art. 278 § 1 Kodeksu karnego nie może być udział w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, a to z uwagi na jego charakter czyli brak substratu fizycznego. Dla bytu przestępstwa koniecznym jest, by przywłaszczona rzecz uprzednio znajdowała się w posiadaniu przywłaszczającego. Innymi słowy - do znamion przywłaszczenia nie należy zabór rzeczy, lecz włączenie do majątku sprawcy legalnie posiadanej cudzej rzeczy. Czynność prawna o charakterze rozporządzającym, wyklucza możliwość zastosowania art. 286 § 1 Kodeksu karnego⁶³⁵.

Odmienne zdanie wyraża j. Bojarski, który uważa, że nie można stawiać jednego mianownika dla przestępstw z art. 284 i 278 Kodeksu karnego oraz art. 286 Kodeksu karnego w związku z art. 296 Kodeksu karnego. W doktrynie przeważa pogląd, że przestępstwo kradzieży i przywłaszczenia są przestępstwami, które są popełniane przy okazji zajmowania się cudzymi sprawami majątkowym. Warto zwrócić jednak uwagę, że przestępstwo powszechne może popełnić menadżer jeżeli przedmiotem ochrony jest dobro prawem chronione, które ma związek z jego pełnioną funkcją. Wymienia modele działania sprawcy:

- Prezes zarządu celowo podejmuje decyzje przynoszące spółce szkodę, żeby wspólnicy lub akcjonariusze odnieśli wrażenie, że dany rodzaj działalności nie rokuje na przyszłość i sprzedali mu akcje/udziały po zaniżonej w rzeczywistości cenie. Sprawcy można postawić zarzut i z 296 Kodeksu karnego i 286 Kodeksu karnego. Omawiany czyn zabroniony z art. 296 Kodeksu karnego zawierać również znamiona przestępstwa oszustwa. Występuje tutaj zbieg przestępstw.
- Prezes zawiera umowę w imieniu zarządzanej przez siebie spółki na świadczenie usług po zawyżonej cenie ze spółką należącą do jego żony. Sprawcy można postawić zarzut z 296 § 2 Kodeksu karnego, a wypadku gdyby podmiot świadczący usługi należał do niego to z również z art. 284 Kodeksu karnego.
- Przelanie przez prezesa spółki handlowej pieniędzy na swoje prywatne konto (w kwocie powyżej 200.000 złotych) wypełnia zarówno znamiona 296 Kodeksu karnego jak i 278, 284 Kodeksu karnego. Prezes w ramach swoich obowiązków zarządza cudzym mieniem i jednocześnie kradnie i przywłaszcza środki pieniężne majątku spółki⁶³⁶.

---

⁶³⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 1 kwietnia 2015 r. II AKa 7/15.

⁶³⁶ Konsultacje J. Bojarski, UMK w Toruniu, e-mail, dostęp: 08.09.2023 r.

Tab. nr 14**Przestępstwa nadużycia zaufania, fałszowania dokumentacji gospodarczej i korupcji gospodarczej⁶³⁷**

Rok	Art. 296 § 1-4	Art. 303 § 1-3	Art. 296 a
2011	427	0	59
2010	365	32	57
2009	551	41	44
2008	539	37	26
2007	795	71	169
2006	926	114	36
2005	868	104	10
2004	873	122	0
2003	991	121	0
2002	913	161	0
2001	814	160	0
2000	673	134	0
1999	599	158	0

Nie można całkowicie zapobiec przestępstwu sprzedajności, korupcji a istniejące kodeksy etyki, regulaminy są niewystarczające. Najskuteczniejszą metodą zapobiegającą zjawisko korupcji jest zarządzanie ryzykiem i polega ono na zmniejszeniu motywacji do popełnienia nadużycia, ograniczeniu okazji do defraudacji i limitowaniu sposobności do usprawiedliwiania korupcji i innych nadużyć. Działania antykorupcyjne i defraudacyjne są stworzone do zapobiegania przestępstwom oraz do ich wykrywania. Służą również do wyciągania wniosków w przedsiębiorstwach oraz tworzenia statystyki. Uzyskane wyniki mają

---

⁶³⁷ Komenda Główna Policji, [w:] W. Jasiński, *Niektóre aspekty przestępstw przeciwko integralności procesów zarządczych w przedsiębiorstwie*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni nr 21, Prawo 5, 2015, s. 70.

zastosowanie w praktycznych działaniach i polegają one na wyciąganiu konsekwencji dyscyplinarnych i kadrowych, a także usprawnieniu działań pracodawcy⁶³⁸.

---

⁶³⁸ Por. W. Jasiński, *Niektóre aspekty przestępstw przeciwko integralności procesów zarządczych w przedsiębiorstwie*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni nr 21, Prawo 5, 2015, s. 75 i inne.

Rozdział VII Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną

Czynny żal, naprawienie szkody

Quasi – czynny żal odnośnie przestępstwa nadużycia zaufania uregulowany jest w art. 296 § 5 Kodeksu karnego i art. 307 § 1 i 2 Kodeksu karnego.

Zgodnie z art. 296 § 5 Kodeksu karnego sprawca, który przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę nie podlega karze. Natomiast jeśli dobrowolne naprawienie szkody nastąpi po tym terminie na podstawie art. 307 Kodeksu karnego sąd może zastosować wobec takiego sprawcy nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia. Przepisy nie uzależniają możliwości skorzystania z konstrukcji *quasi* – czynnego żalu naprawienia szkody. Taka konstrukcja ma zachęcić sprawcę do naprawienia powstałego z jego winy uszczerbku w majątku mandanta. Naprawienie szkody może nastąpić zarówno poprzez przywrócenie stanu poprzedniego, jak i zapłatę odszkodowania⁶³⁹.

Naprawienie szkody może mieć znaczenie nie tylko na gruncie karnym, ale również cywilnym. Zgodnie z treścią art. 296 Kodeksu karnego § 5, nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę.

„Paragraf 5 przewiduje instytucję czynnego żalu, który polega na dobrowolnym naprawieniu w całości wyrządzonej szkody przed wszczęciem postępowania. Sprawca jest wyłączony z odpowiedzialności karnej pod warunkiem naprawienia szkody w całości, która musi nastąpić zanim organy ścigania podejmą czynności. Należy podzielić pogląd J. Wojciechowskiego, że w wypadku kiedy postępowanie w sprawie zostało wszczęte, lecz nie był nim jeszcze objęty czyn, który popełnił sprawca, przepis § 5 może znaleźć zastosowanie”⁶⁴⁰. Jeżeli pokrzywdzonym jest Skarb Państwa, to sprawca nie może się uwolnić od odpowiedzialności karnej.

---

⁶³⁹ J. Lachowski, T. Oczkowski T., *Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania* [w:] M. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2010, s. 130.

⁶⁴⁰ M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) M. Mozgawa, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737182/624185>, dostęp: 2023-09-07.

Stosownie do treści art. 296 § 5 Kodeksu karnego naprawienie szkody winno być aktem swobodnej, nieprzymuszonej woli sprawcy⁶⁴¹. Powinno nastąpić przed datą wydania postanowienia o wszczęciu postępowania⁶⁴².

Decyzje gospodarcze podejmuje się w oparciu o analizy i doświadczenie, jednak wyniki wszelkich starań o zyski i rozwój przedsiębiorstwa mogą okazać się syzyfowe. Na sukces składa się wiele czynników. Dzieli się one na te, które sami potrafimy stworzyć i takie na które nie mamy wpływu. Żeby ocenić poziom staranności w wykonywaniu obowiązków menadżera, często trzeba powoływać biegłych z wielu dziedzin. W myśl ostatniej nowelizacji Kodeksu spółek handlowych ustawodawca wręcz zachęca do powoływania doradców, a nawet całych zespołów w celu minimalizacji ryzyka. W ocenie trzeba zachować równowagę, zarówno co do oceny dowodów jak i w stosunku do stanu faktycznego. Do takich wniosków doszedł A. Marek i J. Lachowski.

Sprawca może naprawić szkodę po wszczęciu postępowania i na podstawie art. 307 Kodeksu karnego liczyć na odstąpienie lub złagodzenie wymiaru kary. Do oceny sądu pozostaje stan faktyczny i zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od wymierzenia kary na podstawie art. 307 Kodeksu karnego, który przecież nie jest obligatoryjny, a fakultatywny.

Przykładowo sprawca wykazując akt czynnego żalu może cofnąć wniosek o wypłatę odszkodowania lub zrezygnować z już przyznanego odszkodowania⁶⁴³.

Sprawca może mieć dobre intencje i w jego mniemaniu dojdzie do całkowitego naprawienia szkody, jednak pokrzywdzony będzie stał na stanowisku, że szkoda nie została naprawiona i będzie oczekiwał satysfakcji pozamaterialnej. Będzie oczekiwał zadośćuczynienia. Reprezentant mandanta podejmując działania gospodarcze ma cały wachlarz możliwości, które mogą narazić przedsiębiorstwo na straty rzeczywiste, utracony zysk oraz utratę zaufania w przestrzeni gospodarczej.

---

⁶⁴¹ R. Zakrzewski, *Ochrona obrotu gospodarczego w nowym kodeksie karnym* [online]. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, 1997, nr 11. s. 2, 2020-07-23 15:03 [dostęp: 2020-09-20 15:03]. Dostępny w Internecie: <https://sip.lex.pl/#/publication/151008367>.

⁶⁴² Por. R. Zawłocki, *Komentarz do art. 296 KK [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 222-316*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Warszawa 2017, s. 819.

⁶⁴³ M. Bojarski, T. Oczkowski, *Oszustwa gospodarcze. Oszustwo ubezpieczeniowe [w:] System Prawa Karnego. Tom 9. Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, R. Zawłocki (red.), Warszawa 2015, s. 565, [w:] [w:] K. Urbanowicz, *Rozprawa doktorska Kompensacyjna funkcja...*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2020, s. 152.

Przykładowo jeśli sprawca podejmie działania, które uchodzą za nieetyczne, na granicy prawa to może się to przełożyć na wizerunek przedsiębiorstwa. Jeśli dyrektor spółki dopuści się nadużycia w stosunku do pracowników, oszustwa podatkowe, prowadzi nierzetelną dokumentację i kontrahenci podejmą decyzję o zakończeniu współpracy, to nie można już w żaden sposób naprawić szkody. Zaufania nie da się odbudować. Szkoda ta jest szkodą utraconych korzyści. Od subiektywnej oceny pokrzywdzonego zależy czy sprawca naprawił w całości szkodę.

Sprawca z pokrzywdzonym ustalą, że konieczne jest dalsze wyrównanie szkody, to nawet gdy zostanie ona na tym etapie naprawiona w całości, czy też będzie ustalone między nimi porozumienie co do naprawienia jej w przyszłości, to nie będzie już możliwe zastosowanie klauzuli niekaralności z art. 296 § 5 Kodeksu karnego. W tej sytuacji będzie możliwe wyłącznie złagodzenie odpowiedzialności karnej w oparciu o art. 307 § 1 i 2 Kodeksu karnego lub ogólny przepis z art. 60 § 2 pkt 2 Kodeksu karnego⁶⁴⁴.

Art. 296 § 5 Kodeksu karnego umożliwia uniknięcie kary pod warunkiem naprawienia szkody przed podjęciem kroków ze strony organów ścigania. Naprawienie szkody i zadośćuczynienie są istotnymi elementami w równowadze sprawiedliwości. Prawo karne spełnia funkcję *ultima ratio*, jest funkcją gwarancyjną porządku w państwie, odstraszającą, prewencyjną i wychowawczą⁶⁴⁵.

Aktualnie obowiązujące przepisy prawa karnego dopuszczają zastosowanie nadzwyczajne złagodzenie kary zgodnie z treścią art. 60 § 2 Kodeksu karnego i mają charakter fakultatywny, pozostają do dyspozycji sądu. Uznanie ta nie oznacza dowolności w ocenie czynów sprawcy. Sąd przede wszystkim winien wykazać, że wymierzenie kary równej temu progowi lub od niego wyższej było w realiach sprawy uzasadnione⁶⁴⁶. Zgodnie z nowelizacją art. 57 Kodeksu karnego⁶⁴⁷ od 1 października 2023 r. sąd będzie zobowiązany do stosowania obligatoryjnych klauzul o których mowa np.: § 3 omawianego przepisu.

W wypadku przestępstwa z 296 Kodeksu karnego sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpić od wymierzenia kary na podstawie art. 60 i 307 Kodeksu karnego, jednak w myśl nowelizacji Kodeksu karnego nie będzie to możliwe wobec czynu

---

⁶⁴⁴ T. Oczkowski T., *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* Warszawa 2013, s. 190.

⁶⁴⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2600 z późn. zm.).

⁶⁴⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 października 2019 r. II AKa 155.

⁶⁴⁷ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2600 z późn. zm.).

ciągłego o którym mowa w art. 12 Kodeksu karnego. W takiej sytuacji art. 57b Kodeks karny nakazuje obostrzyć karę (powyżej dolnego zagrożenia do podwójnego górnego).

Naprawienie szkody nie obejmuje przestępstwa bezszkodowego na podstawie art. 296 §1a Kodeksu karnego, ponieważ zgodnie z treścią przepisu sprawca może narazić podmiot na bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej. Jeżeli poszkodowanym nie jest Skarb Państwa, ściganie następuje na wiosek pokrzywdzonego.

Przepisy zawarte w rozdziale 7 Kodeksu spółek handlowych tj. art. 291-299 Kodeksu spółek handlowych dotyczą odpowiedzialności cywilnej i mają zróżnicowany charakter. Dotyczą odpowiedzialności za zobowiązania (art. 291, 299 Kodeksu spółek handlowych), inne, jak na przykład art. 292-293 Kodeksu spółek handlowych odpowiedzialności za powstałą szkodę. Odnoszą się one do różnych kręgów podmiotowych. Z kolei art. 294-298 Kodeksu spółek handlowych normują zasady dochodzenia roszczeń (przez wierzycieli, spółkę). Odpowiedzialność dotyczy zarówno dochodzenia przez spółkę, jak i wierzycieli⁶⁴⁸.

Powyższe regulacje nie wyczerpują w całości zagadnienia odpowiedzialności za wyrządzone szkody czy odpowiedzialności za zobowiązania. Należy sięgnąć również do innych źródeł. I tak np. art. 471 Kodeksu cywilnego sankcjonuje odpowiedzialność kontraktową, polegającą na tym, że dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Natomiast art. 415 Kodeksu cywilnego stanowi o odpowiedzialności deliktowej. Dotyczy każdego kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Mogą również zaistnieć okoliczności do powstania odpowiedzialności za bezpodstawne wzbogacenie o których mowa w art. 405 Kodeksie cywilnym.

Powyższe rozważania dotyczące zarządu, rady nadzorczej czy zysku mają za zadanie przybliżyć problematykę możliwości popełnienia przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego w spółkach kapitałowych. Rozważania na gruncie cywilistycznym są tu zaakcentowane jako pierwszoplanowe, bowiem prawo karne jest środkiem *ultima ratio*. Przykładem może być dochodzenie odszkodowania lub zadośćuczynienia wspólników, a instrumentem prawnym może być art. 46 Kodeksu karnego przewidujący obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Ponadto, istnieje możliwość dochodzenia swoich praw w postępowaniu adhezyjnym.

---

⁶⁴⁸ Wyrok SN z 25.04.2012 r., II CSK 410/11.

W rozważaniach odszkodowawczych warto zwrócić uwagę na kompensacyjną funkcję prawa karnego. Wyraża się ona w prawie karnym w postaci środków kompensacyjnych takich jak obowiązek naprawienia szkody, zadośćuczynienie, nawiązka.

Obowiązek naprawienia wyrządzonej zawarty jest w art. 46 Kodeksu karnego rozdziału Va pod tytułem: „Przepadek i środki kompensacyjne”. Występuje on w trzech przypadkach:

- 4) obok kary (art. 46 § 1 Kodeks karny),
- 5) w razie odstąpienia od wymierzenia kary (art. 59, art. 60 § 7 i art. 61 § 2 Kodeks karny),
- 6) samoistnie (art. 502 § 3 Kodeks postępowania karnego)⁶⁴⁹.

„Warunkiem odpowiedzialności odszkodowawczej, jest powstanie szkody – uszczerbku w dobrach materialnych (szkody w sensie ścisłym) lub niematerialnych (krzywdy)”⁶⁵⁰.

Celem sprawiedliwości naprawczej jest pojednanie stron, sprawcy z ofiarą⁶⁵¹. Obok wymierzenia kary sprawcy czynu zabronionego, istnieje również potrzeba przywrócenia ładu społecznego, poprzez kompensację. Każde przestępstwo narusza dobro ofiary, zatem ustalenie odpowiedzialności za popełniony czyn powinno być proste.

R. E. Barnett zaprezentował następującą argumentację: „Idea restrykcji jest zupełnie prosta. Postrzega przestępstwo jako zbrodnie lub występki jednostki przeciwko jednostce. Ofiara ucierpiała, doznała krzywdy. Sprawiedliwość zakłada, by winny sprawca naprawił szkodę, którą wyrządził. Idea restytucji wymaga kompletnego przeorientowania w naszym widzeniu przestępstwa. Kuhn nazwałby to przesunięciem w widzeniu świata. Tam, gdzie kiedyś widzieliśmy przestępstwo przeciw społeczeństwu, teraz dostrzegamy przestępstwo przeciw indywidualnym interesom”⁶⁵².

W cywilistyce istnieje pogląd, że wysokość odszkodowania nie może przekroczyć wartości szkody, a szkodę określa się na podstawie ściśle określonych kryteriów. F. Zoll

---

⁶⁴⁹ R. A. Stefański, *Kodeks karny. Komentarz*, Art. 46 KK red. R.A. Stefański 2021, Legalis, dostęp: 13.03.2022.

⁶⁵⁰ Zob. m.in. A. Marek, T. Oczkowski, *Obowiązek naprawienia szkody jako środek karny*, s. 687–690 oraz W. Cieślak, *Nawiązka*, s. 728–742, [w:] M. Melezini (red.), *Kary i inne środki reakcji prawnokarnej. System Prawa Karnego*. Tom 6, Warszawa 2010, [w:] K. Oleksy, *Charakter prawny obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem a przedmiot i paradygmat procesu karnego*, *Prokuratura i Prawo* 5, 2019, s. 31.

⁶⁵¹ G. Maroń, *Sprawiedliwość naprawcza a retributywizm w odpowiedzialności karnej*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego* 2011, z. 71, s. 115.

⁶⁵² R. E. Barnett, *Restitution: A new paradigm of criminal justice*, [w:] *Assessing the Criminal: Retribution, Retribution and the Legal Process*, (red.) R. E. Barnett, J. Hagel, Cambridge 1997, s. 363, [w:] W. Zalewski, *Sprawiedliwość naprawcza*, Gdańsk 2006, s. 164.

rozdzielił dwa pojęcia szkody: jedno jako szkodę majątkową, a drugą jako szkodę moralną, krzywdę moralną⁶⁵³.

Z punktu prawa karnego ukaranie sprawcy przestępstwa ma dla pokrzywdzonego znaczenie bardziej niematerialne. Sprawiedliwa kara daje satysfakcję moralną, natomiast naprawienie szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę rodzi skutki w sferze majątkowej tego podmiotu⁶⁵⁴.

Idea retributywizmu w swojej istocie zakłada, że poszkodowany posiada prawo do sprawiedliwego ukarania sprawcy. Prawo karne przewiduje również nadzwyczajne złagodzenie kary lub odstąpienie od wymierzenia kary pod pewnymi warunkami. Czynny żal naprawienie szkody w całości o którym mowa np. w art. 296 § 4a i § 5 k.k. może spowodować niewymierzenie kary za popełniony czyn. Funkcja kompensacyjna ma za zadanie nie tylko naprawienie szkody, ale również powinna obejmować wszelkie płaszczyzny na których doszło do naruszenia dobra poszkodowanego. Sprawca nie tylko powinien naprawić szkodę, ale też powinien okazać skruchę, a nawet przeprosić poszkodowanego, jeżeli pokrzywdzony oczekuje takiej postawy.

Według A. Szpunara cywilistyczną podstawą normatywną są przepisy: 445 Kodeksu cywilnego, gdzie treść wskazuje na wyłączną podstawę przyznawania zadośćuczynienia w wypadku naruszenia dóbr osobistych, natomiast art. 448 Kodeksu cywilnego dotyczy naruszenia pozostałych dóbr. Zgodnie z jego teorią art. 448 Kodeksu cywilnego ma postać ramową, bowiem nie ma żadnego katalogu dóbr⁶⁵⁵.

Ustawodawca w kodeksie cywilnym oraz karnym rozróżnia szkodę oraz krzywdę. Kodeks karny zakłada funkcję sprawiedliwości oraz naprawczą i kompensacyjną.

Kompensacja pochodzi z zakresu prawa cywilnego i ma na celu umorzenie wzajemnych zobowiązań stron w określonej czynności prawnej⁶⁵⁶. Kompensacja to również wyrównywanie szkód i krzywd wywołanych bezprawnym zachowaniem strony⁶⁵⁷. Kompensacja może mieć charakter pieniężny jaki i niematerialny. Kompensacja o charakterze niematerialnym jest

---

⁶⁵³ W. Zalewski, *Sprawiedliwość naprawcza*, Gdańsk 2006, s. 210.

⁶⁵⁴ K. Urbanowicz, *Rozprawa doktorska Kompensacyjna funkcja prawa karnego*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2020, s. 73.

⁶⁵⁵ W. Zalewski, *Sprawiedliwość ...*, Gdańsk 2006, s. 219.

⁶⁵⁶ M. Pyziak-Szafnicka, *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo zobowiązań – część ogólna* A. Olejniczak (red.), Warszawa 2014, s. 1484.

⁶⁵⁷ W. Zalewski, *System Prawa Karnego*, t. 5, *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, T. Kaczmarek (red.), Warszawa 2015, s. 113–122.

realizowana na gruncie karnym, a na cywilnym materialnym. Prawo karne pełni funkcję sprawiedliwościową, wychowawczą oraz prewencyjną. Poszkodowany powinien doznać satysfakcji nie tylko w sferze materialnej ale także na płaszczyźnie moralnej.

Cel kompensacyjny można podzielić na indywidualny w stosunku do pokrzywdzonego oraz generalny, który jest kierowany do całego społeczeństwa. W odniesieniu do całego społeczeństwa będzie:

- spełniał funkcje kary,
- zaspokoi funkcję sprawiedliwościową,
- funkcję prewencyjną,
- funkcję wychowawczą sprawcy,
- funkcję kompensacyjną – naprawienie szkody⁶⁵⁸.

Kompensacyjny cel prawa karne znajduje swoje odzwierciedlenie w łagodniejszym potraktowaniu sprawcy (art. 307 Kodeks karny), a nawet uwolnienia od odpowiedzialności karnej (art. 296 § 5 Kodeks karny)⁶⁵⁹. Art. 296 § 4a i § 5 oraz art. 307 Kodeksu karnego jest fakultatywnym dobrodziejstwem nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymierzenia pod warunkiem, że sprawca dobrowolnie naprawił szkodę.

Zjawisko kompensacji w spółkach handlowych jest zazwyczaj poprzedzone naruszeniem dóbr jednej ze stron konfliktu. Jak wspomniano wcześniej w spółkach osobowych z uwagi na treść art. 31 Kodeksu spółek handlowych istnieje subsydiarna odpowiedzialność wspólnika, a to wymusza obowiązek zachowania lojalności wobec pozostałych wspólników. Nie jest to łatwe zadanie, bowiem w biznesie zawsze pojawiają się konflikty i różnice zdań, zwłaszcza w spółkach.

Przykładem może być działanie wspólnika większościowego w spółce handlowej z pokrzywdzeniem wspólnika mniejszościowego. Trzeba też zaznaczyć, że każda możliwość wystąpienia konfliktu rodzi nadużycie. Może ono mieć postać potencjalną lub rzeczywistą. Sprzeczność występuje wówczas, kiedy jedna ze stron czegoś nie akceptuje i zakazuje⁶⁶⁰.

W rozważaniach prawnokarnych kluczową rolę odgrywa wina sprawcy. Spowodowanie szkody nie zawsze jest penalizowane. W odniesieniu do prawa cywilnego przykładem może być treść art. 471 Kodeksu cywilnego, w którym dłużnik obowiązany jest do naprawienia

---

⁶⁵⁸ M. Cieślak, *Węzłowe pojęcia związane z sensem kary*, Nowe Prawo 1969, nr 2, s. 208–211.

⁶⁵⁹ E. Hryniewicz-Lach, *Kompensacja szkód i krzywd w prawie karnym*, Prokuratura i Prawo 2, 2016, s. 77.

⁶⁶⁰ D. Wajda, *Obowiązek lojalności w spółkach handlowych*, Warszawa 2009, s. 34.

szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

W prawie karnym obowiązek naprawienia szkody dotyczy tylko szkody, której nie naprawiono, a sąd orzekając na podstawie art. 46 § 1 Kodeksu karnego uwzględnić musi rozmiar już naprawionej szkody⁶⁶¹. Przewidziana w art. 46 § 1 Kodeksu karnego możliwość orzeczenia obowiązku naprawienia szkody w części jest warunkowana wyłącznie tym, czy została ona już wcześniej naprawiona (w części), a także tym czy dostępne dowody pozwalają na ustalenie pełnej lub tylko częściowej jej wysokości⁶⁶². W ramach określonych przez art. 46 § 1 Kodeksu karnego można orzec jedynie obowiązek naprawienia szkody ale tylko w wysokości wynikającej z popełnionego przestępstwa. Nie jest to przeszkoda do dochodzenia swoich praw w postępowaniu cywilnym w pozostałej części kwoty⁶⁶³.

Jeśli sprawca chce naprawić szkodę w ramach czynnego żalu, której nie wyrządził to nie może skorzystać tego dobrodziejstwa. Nie można prewencyjnie naprawić czegoś, czego nie stwierdzono. Warunkiem naprawienia szkody jest stwierdzony fakt jej wyrządzenia w oparciu o art. 296 Kodeksu karnego⁶⁶⁴. Z uwagi na treść art. 5 Kodeksu postępowania karnego podejrzany ma prawo do obrony w postaci (*in dubio pro reo*) domniemania niewinności.

Zgodnie z sentencją wyroku SA w Białymstoku nie istnieje żadna przeszkoda, do stosowania solidarnej odpowiedzialności współsprawców za szkodę wyrządzoną przestępstwem⁶⁶⁵.

Niezbywalnym prawem pokrzywdzonego jest dochodzenie swoich praw, posiada on prawo do inicjowania postępowania karnego oraz pozaprocesowych negocjacji ze sprawcą przestępstwa na temat sposobu i zakresu zadośćuczynienia (odszkodowania) za popełnione przestępstwo⁶⁶⁶.

W ocenie wyrządzonej szkody przez podmiot czynu zabronionego, należy przede wszystkim znać zależności panujące w danej spółce, zakres obowiązków wynikający

---

⁶⁶¹ Wyrok SN z 30.12.2020 r., II KK 302/20.

⁶⁶² Wyrok SA w Warszawie z 15.12.2020 r., II AKa 200/20.

⁶⁶³ Wyrok SA w Warszawie z 23.01.2020 r., II AKa 349/18.

⁶⁶⁴ R. Zawłocki, *Komentarz do art. 296 KK, Komentarz do art. 307 KK [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 222-316*, M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Warszawa 2017, s. 1010-1011, [w:] K. Urbanowicz, *Rozprawa doktorska Kompensacyjna funkcja...*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2020, s. 150 i inne.

⁶⁶⁵ Wyrok SA w Białymstoku z 19.06.2020 r., II AKa 44/20.

⁶⁶⁶ H. Pracki, *Obrót gospodarczy pod ochroną*, Warszawa 1995, s. 22.

z ustaw, umów. Ważnym aspektem jest przygotowanie umocowanego do pełnienia określonej roli. Osoba zajmująca się cudzymi sprawami majątkowymi powinna posiadać przygotowanie w tym zakresie. Dobre obyczaje oraz obowiązek zachowania lojalności wobec spółki mogą rozwiązać niejeden konflikt.

Naprawienie szkody w całości przed wszczęciem postępowania karnego powoduje uwolnienie z odpowiedzialności karnej. Jak wynika z treści powyższych wywodów, zachowanie sprawcy odgrywa kluczową rolę w postępowaniu cywilnym i karnym. Nawet jeśli menadżer, członek zarządu spółki popełni błąd i w porę podejmie decyzję o naprawieniu szkody to może uniknąć odpowiedzialności karnej. Dlatego tak ważną rolę odgrywa obszar prawa cywilnego i ma ogromny wpływ na prawo karne oraz postępowanie karne.

Stan wyższej konieczności

Przepisy art. 25 i 26 Kodeksu karnego przewidują wyłączenie odpowiedzialności karnej za popełniony czyn. Zgodnie z treścią art. 25 Kodeksu karnego sprawca nie popełnia przestępstwa, jeżeli w obronie koniecznej odiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro chronione prawem. Natomiast art. 26 Kodeksu karnego mówi o Kontratypie stanu wyższej konieczności. Kolizji obowiązków i brzmi: „Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego jakimkolwiek dobru chronionemu prawem, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone przedstawia wartość niższą od dobra ratowanego”.

W obrocie gospodarczym stan wyższej konieczności w wypadku menadżera może mieć nierozzerwalny związek z kolizją obowiązków. Taka sytuacja często ma miejsce, kiedy jeden zarządca działa w imieniu przynajmniej dwóch podmiotów, a ich interesy są sprzeczne. Taka sytuacja może powstać w spółce handlowej, kiedy zarząd spółki podejmuje decyzje i uchwały np. z pokrzywdzeniem współnika mniejszościowego O „przestępczych” uchwałach już wcześniej wspomniano w niniejszej rozprawie. W ocenie stanu faktycznego, warto zwrócić uwagę na nieumyślność oraz ratowanie dobra posługując się jego wartościowaniem.

Obrót gospodarczy daje możliwości do dynamicznego działania i może się tak zdarzyć, że ta sama osoba prowadzi sprawy majątkowe dwóch podmiotów, których wzajemne interesy są sprzeczne. Dochodzi wówczas do kolizji obowiązków, ponieważ reprezentanta obciąża powinność spełnienia na rzecz każdego z reprezentowanych podmiotów obowiązków

pozostających w kolizji. „Spełnienie obowiązku na rzecz jednego z nich czyni niemożliwym zadośćuczynienie określonej powinności wobec drugiego, czym wyrządza on szkodę temu ostatniemu. [...] Wydaje się, że dla rozstrzygnięcia takiego konfliktu obowiązków należałoby odwołać się do art. 26 § 5 Kodeksu karnego, który pozwala, przy uwzględnieniu przepisów o stanie wyższej konieczności, rozstrzygnąć taką sytuację kolizyjną, jeżeli, oczywiście, zachodzą wszystkie przesłanki uzasadniające zastosowanie tej konstrukcji”⁶⁶⁷.

Jeżeli zachodzi kolizja obowiązków wyrządzenie szkody jest następstwem działań menadżera to w celu uwolnienia od odpowiedzialności karnej można powołać się na kontratyp wynikający z przepisu art. 26 § 5 Kodeksu karnego, pod warunkiem, że jego czyn był niezawiniony.

„Wypełnienie jednego z kolidujących obowiązków działania albo uczynienie ze strony zobowiązanego wszystkiego, by taki obowiązek wykonać, usprawiedliwia niewypełnienie pozostałych obowiązków. Następuje wyłączenie bezprawności ich naruszenia”⁶⁶⁸.

Analizując znamiona przestępstwa trzeba w pierwszej kolejności rozważyć, czy członek zarządu spółki handlowej nie naruszył przepisów zawartych w Kodeksie spółek handlowych art. 211 i 380 o zakazie konkurencji⁶⁶⁹.

Treść art. 26 § 1 Kodeksu karnego w swojej treści określa jaki czyn jest wyłączony spod odpowiedzialności karnej w sytuacji kryzysowej. Definicję stanu wyższej konieczności odnajdziemy również w art. 424 k.c., a w ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19,

---

⁶⁶⁷ J. Lachowski, T. Oczkowski, Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege ferenda), PS 2002, nr 5, s. 62.

⁶⁶⁸ Zob. m.in. J. Hruschka, *Extrasystematische Rechtfertigungsgründe*, [w:] Festschrift für Eduard Dreher zum 70. Geburtstag am 29 April 1977, Berlin–New York 1977, s. 195; G. Mangakis, *Die Pflichtenkollision als Grenzsituation des Strafrechts*, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft 1972, Bd. 84, s. 466, 473; W. Küper, *Grundund Grenzfragen...*, op. cit., s. 19 i n., 26 i n., 118 i n.; tenże, *Differenzierung zwischen Rechtfertigungs- und Entschuldigungsgründen: Sachgerecht und notwendig? Überlegungen am Beispiel von „Notstand“, „Pflichtenkollision“ und „Handeln auf dienstliche Weisung“*, [w:] *Rechtfertigung und Entschuldigung. Rechtsvergleichende Perspektiven (Justification and Excuse. Comparative Perspectives)*, Herausg. von A. Eser, G.P. Fletcher, Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht Freiburg i. Br., Herausg. von A. Eser, Freiburg i. Br., 1987, Bd. I, s. 350–351; C. Roxin, *Die notstandsähnliche Lage – ein Strafrechtsausschlussgrund?*, (w:) Festschrift für Dietrich Oehler zum 70. Geburtstag, Köln–Berlin–Bonn–München 1985, s. 186; U. Kindhäuser, *Zur Rechtfertigung von Pflicht- und Obliegenheitsverletzungen im Strafrecht*, Jahrbuch für Recht und Ethik (Annual Review of Law and Ethics) 1994, Bd. 2, s. 348, Z. Jędrzejewski, *Kolizja obowiązków a struktura przestępstwa*, IUSNOVUM 2009, Nr 1, s.7.

⁶⁶⁹ Zob. Rozdział III. Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych. Działalność konkurencyjna.

innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁶⁷⁰ oraz ustawie z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw⁶⁷¹ sposoby na rozwiązanie trudnej sytuacji, jaka nas zastała na okoliczność pandemii.

Ustawodawca dostrzegł potrzebę uregulowania stanu prawnego do zaistniałej sytuacji, pospiesznie zostały wydane akty prawne dotyczące czynów zabronionych, głównie *ex post*. Przykładem może być przepis art. 76 ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2⁶⁷²:

Art.76.

1. Nie popełnia przestępstwa określonego w art. 231 lub art. 296 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726, 1855, 2339 i 2600), deliktu, deliktu dyscyplinarnego ani czynu, o którym mowa w art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 289), kto realizuje w interesie publicznym obowiązki i zadania związane ze zwalczaniem skutków COVID-19, w tym społeczno-gospodarczych, nałożone imiennie na reprezentowany przez niego podmiot w drodze ustawy lub na gruncie postanowień umowy, o której mowa w art. 21a ust. 5 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (Dz. U. z 2022 r. poz. 2183 i 2185), jeżeli kieruje się zwalczaniem tych skutków.

2. Do osób realizujących obowiązki i zadania, o których mowa w ust. 1, przepisu art. 483 § 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych nie stosuje się w zakresie realizacji tych obowiązków i zadań.

Sprawca czynu zabronionego z art. 296 Kodeksu karnego podejmując czynności do walki z pandemią polegających na realizacji w interesie publicznym obowiązków i zadań związanych ze zwalczaniem skutków COVID-19 został uwolniony z odpowiedzialności karnej.

---

⁶⁷⁰ Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.).

⁶⁷¹ Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2317).

⁶⁷² Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 201 z późn. zm.).

„Powstać może również teoretyczna wątpliwość wymagająca znacznie bardziej pogłębionej analizy czy wyłączenie takie okazałoby się skuteczne, skoro – podejmując w stanie zagrożenia epidemicznego zachowania realizujące znamiona wymienionych przestępstw – sprawcy nie mogli być świadomi tego, że w okolicznościach określonych w art. 10c ustawy⁶⁷³ zostaną one objęte klauzulą wyłączającą ich przestępczy charakter⁶⁷⁴”.

Dopuszczalne ryzyko

W prawie karnym nie istnieje legalna definicja legalnej gospodarczego⁶⁷⁵ Ryzyko gospodarcze definiuje treść rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 7 maja 2010 r. w sprawie określenia definicji ryzyka handlowego, politycznego i nierynkowego⁶⁷⁶. Zgodnie z nim określenie ryzyka handlowego oznacza:

1. prawne lub faktyczne stwierdzenie niewypłacalności dłużnika, który jest podmiotem prywatnym oraz jego poręczyciela albo gwaranta, jeżeli występują i są podmiotami prywatnymi;
2. opóźnienie w spełnieniu świadczenia przez dłużnika, który jest podmiotem prywatnym oraz jego poręczyciela albo gwaranta, jeżeli występują i są podmiotami prywatnymi;
3. jednostronne zerwanie kontraktu eksportowego przez dłużnika, który jest podmiotem prywatnym, rozumiane jako niewykonanie lub nienależyte wykonanie kontraktu eksportowego, w szczególności bezpodstawna odmowa przyjęcia towarów lub usług.

M. Bojarski twierdzi, że istnieją dwa typy ryzyka. Jednym z nich jest zwykle ryzyko oraz ryzyko nowatorskie. Ryzyko zwykle (gospodarcze) jest kontratypem pozaustawowym (nie jest uregulowany w Kodeksie karnym, nie istnieje definicja ryzyka gospodarczego) w katalogu działań menadżera są to czyny przewidywalne, powtarzalne. Zwykle ryzyko gospodarcze jest

---

⁶⁷³ Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2095 z późn. zm.).

⁶⁷⁴ J. Giezek, P. Kardas, *Wyłączenie odpowiedzialności karnej za nadużycie zaufania i nadużycie władzy publicznej w okresie epidemii – kilka uwag o osobliwościach epizodycznych regulacji prawnych*, Prokuratura i Prawo 7-7, 2020, s. 10.

⁶⁷⁵ K. Patora, 3.3. Ryzyko gospodarcze, *Prawnokarna ochrona wierzycieli. Zagadnienia teorii i praktyki*, Łódź 2020. <https://sip-1lex-1pl-100078a90349a.han3.uci.umk.pl/#/monograph/369480859/425949/patora-krystyna-prawnokarna-ochrona-wierzycieli-zagadnienia-teorii-i-praktyki?cm=URELATIONS>, dostęp: 2023-09-24.

⁶⁷⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 maja 2010 r. w sprawie określenia definicji ryzyka handlowego, politycznego i nierynkowego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2233).

ryzykiem dopuszczalnym w odróżnieniu do eksperymentu o którym mowa w art. 27 Kodeksu karnego, którego wyniki są niepewne⁶⁷⁷.

Zdaniem O. Górniok menadżer nie popełnia przestępstwa nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego, jeżeli działał w ramach zwykłego ryzyka gospodarczego zachowując przy tym staranność, pomimo, że nastąpiła szkoda. W działalności osób zajmujących się sprawami majątkowymi innych podmiotów na pierwszy plan wysuwa się ryzyko zwykłe, gdyż prawie wszystkie przedsięwzięcia gospodarcze obarczone są z takim czynnikiem. Jeżeli menadżer przekroczył swoje uprawnienia, zignorował zagrożenie, to wówczas można przypisać mu winę i pociągnąć do odpowiedzialności karnej na podstawie art. 296 Kodeksu karnego⁶⁷⁸.

Uczciwy menadżer, członek zarządu spółki handlowej w ramach swoich obowiązków jest zobligowany do działania lub zaniechania. Prowadzi działalność gospodarczą ze starannością, a jego priorytetem jest przysporzenie przedsiębiorstwu zysków. Nie jest to proste zadanie, zważywszy na różnorodne czynniki na które nie zawsze ma wpływ. Decyzje gospodarcze obarczone są ryzykiem, a wyniki niepewne. Jeśli dojdzie do szkody, która jest konsekwencją podjętej decyzji, uchwały i jednocześnie działania te były podjęte w oparciu o analizy gospodarcze w ramach posiadanych kompetencji, to nie można pociągnąć do odpowiedzialności karnej decydenta. Przepisy zawarte w Kodeksie spółek handlowych niejako uwalniają od odpowiedzialności np. członka zarządu jeżeli podejmie on wszelkie starania w zminimalizowaniu ryzyka. Ponadto przepis art. 296 Kodeksu karnego w swojej treści nie wyczerpuje wszystkich czynów zabronionych, a które są w zakresie np. członka zarządu spółki.

Warunkiem odpowiedzialności karnej jest menadżera jest udowodnienie winy za czyny niegospodarności, nie ponosi on odpowiedzialności karnej za czyny, które uchodzą za ryzyko dnia codziennego. Działanie to mieściło się w granicach jego kompetencji⁶⁷⁹. Zwykłym ryzykiem nie można nazwać eksperymentu o którym mowa w art. 27 Kodeksu karnego.

Zwykłe ryzyko gospodarcze nosi znamiona rutyny, powszechność, powtarzalność, ma analogiczny charakter do innych projektów występujących na rynku, gdzie reguły ich realizacji są już opracowane i powszechnie znane⁶⁸⁰. W tym katalogu nie ma miejsca dla ryzyka, które

---

⁶⁷⁷ M. Bojarski, *Dozwolone ryzyko gospodarcze w polskim prawie karnym*, Wrocław 1997, s. 13, [w:] R. Zawłocki, *Prawo karne...* Warszawa 2007, s. 379.

⁶⁷⁸ O. Górniok, *Odpowiedzialność karna menadżerów a ryzyko w ich działalności*, PUG 2002, nr 2, s. 2.

⁶⁷⁹ Ibidem.

⁶⁸⁰ I. Zduński, *Prawo karne wobec innowacyjności w gospodarstwie*, PS 2009, nr 7-8, s. 128, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* Warszawa 2013, s. 163.

uchodzi za „niebezpieczne”⁶⁸¹. W ekonomii przyjęto, że dopuszczalne ryzyko powinno uwzględnić zdecydowaną przewagę wystąpienia zysku nad ryzykiem pojawienia się szkody. Wysokie ryzyko może zostać usprawiedliwione, jeśli podjęta decyzja przyniesie wysoki stopień wzrostu⁶⁸².

„Efektywność ekonomiczna stanowi wartość, dla realizacji której podjęcie ryzyka może być uzasadnione. Reguły prowadzenia działalności tworzą normatywne ograniczenia swobody w zakresie podejmowania ryzyka. Jednym z komponentów kulturowego profilu ryzyka jest kontratyp ryzyka gospodarczego, wyznaczający granice dozwolonego ryzyka w tej dziedzinie, których przekroczenie grozi odpowiedzialnością karną. Aktualnie występuje on jako kontratyp pozaustawowy, który mieści się w zakresie kontratypu dozwolonego ryzyka dnia codziennego. Może też występować jako kontratyp ustawowy (art. 27 k.k.), gdy dotyczy eksperymentu gospodarczego. Rola kontratypu ustawowego jest jednak w praktyce niewielka, bowiem jedynie wyjątkowo w obrocie (czyli na płaszczyźnie mikroekonomicznej) dochodzi do działań mających charakter eksperymentu ekonomicznego”⁶⁸³.

Rozważając kontratypy w ujęciu działalności członków zarządu, menadżera dotyczące zwykłego ryzyka gospodarczego w ujęciu art. 296 Kodeksu karnego należy uwzględnić:

1. Aktualne przepisy prawne, precyzyjny zakres obowiązków, prowadzoną politykę oraz limity podejmowanego ryzyka gospodarczego.
2. Rzetelną analizę inwestycji w oparciu o rachunek prawdopodobieństwa zysków i strat.
3. Adekwatnie dobrane środki i metody zabezpieczające inwestycję oraz ubezpieczenie⁶⁸⁴.

W kontekście znaczenia umiarkowanego ryzyka dla wykładni znamion przestępstwa nadużycia zaufania podkreślenia wymagają rozważania K. Buchały dotyczące w ogóle kwestii umiarkowanego ryzyka w prawie karnym. Autor ten zaakcentował bowiem, że problem wartościowania czynów zabronionych w kontekście ryzyka zwykłego może być rozpatrywany

---

⁶⁸¹ M. Bojarski, *Dozwolone ryzyko gospodarcze w polskim prawie karnym*, Wrocław 1977, s. 7.

⁶⁸² D. Czajka, *Przestępstwo...*, s. 35, [w:] M. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania...* Warszawa 2010, s. 174.

⁶⁸³ O. Górniok, *Odpowiedzialność karna menedżerów a ryzyko w ich działalności*, PUG, 2002, z. 2, s. 3.

⁶⁸⁴ R. Zawłocki, *Podstawy...*, dz. cyt., s. 410-413, [w:] M. Korzeniak, *Prawnokarna charakterystyka dozwolonego ryzyka gospodarczego*, *Przeгляд Prawno-Ekonomiczny* 48 (3/2019), s. 116 -117.

nie tylko na płaszczyźnie bezprawności, ale także na płaszczyźnie czynu, winy lub typu czynu zabronionego⁶⁸⁵.

Podzielić należy pogląd, H. Popławskiego, że w przypadku gdy możemy przypisać osobie działanie z zamiarem popełnienia przestępstwa, w przypadku art. 296 Kodeksu karnego zamiarem nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku i wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, nie może być mowy o działaniu w ramach ryzyka⁶⁸⁶. Działanie to ma znamiona przestępstwa umyślnego.

Pojawia się pytanie, czy w sferze przestępstwa nadużycia zaufania podjęcie określonego ryzyka ekonomicznego może być w ogóle uznane za działanie wyczerpujące znamiona omawianego przestępstwa, a jeśli tak, to oczywiście pojawiają się dalsze pytania – jakie okoliczności decydują o tak dalece idących ocenach karnoprawnych. Słusznie bowiem akcentuje się w doktrynie, że określenie rodzajów ryzyka gospodarczego oraz metod zarządzania nimi jest domeną nauk ekonomicznych, ale problematyka określenia pojęć i granic dopuszczalnego i nadmiernego ryzyka gospodarczego pozostaje przede wszystkim w sferze zainteresowania nauki prawa karnego⁶⁸⁷.

Zawsze pojawia się jednak pytanie jak ocenić działania menadżera? To bardzo skomplikowany proces, bowiem na szalę kładzione są jego kompetencje oraz istniejąca sytuacja gospodarcza przedsiębiorstwa, którym zarządza. Cechą każdego zarządcy jest lub powinna być wrodzona skłonność do podejmowania szybkich i niekiedy ryzykownych decyzji. Przykładowo menadżer podejmując ryzykowne przedsięwzięcie w celu ratowania udziałów spółki inwestuje większość udziałów z jednej strony naraża spółkę na ewentualne straty, z drugiej strony działanie to może być strategiczną czynnością ratującą spółkę przed upadkiem. Zaniechanie działania może zostać postrzeżone jako czyn niegospodarności, niezgodny z kierunkiem działania mandanta. Zarówno działanie jak i zaniechanie może nosić znamiona przestępstwa nadużycia zaufania.

Ocena podjętej decyzji wymaga zbadania okoliczności w jakich została podjęta. Oczywiście jest bowiem, że decyzje zwykle zazwyczaj podejmowane są bez głębszej analizy, a życie gospodarcze cechuje się dużą dynamiką, dlatego zarzuty kierowane pod adresem

---

⁶⁸⁵ K. Buchała, *Niektóre problemy zachowania...*s. 147, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 165.

⁶⁸⁶ H. Popławski., *W kwestii rozwiązania zagadnienia ryzyka w płaszczyźnie winy*, s. 712, [w:] M. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania...*Warszawa 2010, s. 171.

⁶⁸⁷ P. Błaszczyk, *Odpowiedzialność odszkodowawcza menadżerów spółek ...*s. 38, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych*, Warszawa 2013, s. 167.

decydenta powinny być oparte na możliwości wyboru innego modelu działania. W ocenie podjętej decyzji nie można kierować się wyłącznie uzyskanym wynikiem, a okolicznościami które towarzyszyły w tym procesie⁶⁸⁸.

Konkludując wywód dotyczący ryzyka na gruncie art. 296 Kodeksu karnego należy stwierdzić, że zarządca jest zobowiązany do działania lub zaniechania w ramach przyznanego mu uprawnień w ramach tego umocowania i działa w ramach zwykłego ryzyka gospodarczego. Dobry gospodarz nie powinien podejmować zbyt ryzykownych decyzji, które mogą destabilizować funkcjonowanie jednostki.

Zachowanie polegające na przekroczeniu uprawnień nosi znamiona przestępstwa nadużycia zaufania i jest oznaką przekroczenia dopuszczalnego ryzyka. Przekroczenie uprawnień, przekroczenie dozwolonego ryzyka nie mieści się w ramach zwykłego zarządu i skutkuje odpowiedzialnością z art. 296 Kodeksu karnego⁶⁸⁹.

Dynamika, złożoność, różnorodność procesów gospodarowania, wartościowanie dóbr wymaga racjonalnej oceny działań menadżera. Prawo karne jest środkiem *ultima ratio*, a jego podstawową funkcją jest stanie na straży właściwych postaw, również gospodarczych. Nie może ono jednak być swoistą blokadą w swobodzie działalności gospodarczej.

Zgoda pokrzywdzonego

Zgoda pokrzywdzonego, czyli mandanta jest pozaustawowym kontratypem wyłączającym bezprawność czynu. Zgoda (pokrzywdzonego) uprawnionego organu na dokonanie określonych (formalnie szkodliwych) czynności przez pracownika wyłącza bezprawność czynu nadużycia zaufania usankcjonowanego w art. 296 Kodeksu karnego⁶⁹⁰. Jednak jeżeli pokrzywdzony podmiot posiada zadłużenia, wierzycieli, to wyrażenie zgody może rodzić odpowiedzialność karną na podstawie art. 301 Kodeksu karnego oraz roszczenia np. na podstawie skargi paulińskiej, Kodeksu pracy. Zgoda pokrzywdzonego jako kontratyp

---

⁶⁸⁸ G. Rejman., *Problematyka ryzyka gospodarczego...*, s. 64-65, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 172.

⁶⁸⁹ Zientara M., *Przestępstwo nadużycia zaufania...*, Warszawa 2010, s. 176.

⁶⁹⁰ T. Oczkowski, *Interes Spółki, Interes Wspólników*, Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym, Toruń 2019, Materiały konferencyjne prelegenta T. Oczkowskiego.

ograniczona jest do dóbr, którymi pokrzywdzony może dysponować, aby nie narazić się na odpowiedzialność o której mowa powyżej⁶⁹¹.

Do niezbędnych przesłanek wyłączających bezprawność czynu jest przede wszystkim pełnomocnictwo na prowadzenie cudzych spraw majątkowych oraz umowa pomiędzy mandantem a umocowanym. Wola reprezentanta nie jest tożsama z wolą mocodawcy, chociaż istnieje zgoda pokrzywdzonego, zatem istnieje przyzwolenie, którą można odczytać literalnie jako zgodę pokrzywdzonego. Warunkiem jest dbałość o dobro przedsiębiorstwa ze strony menadżera. W kwestiach spornych należy przyznać rację po stronie mandanta, a wyrażenie woli nie powinno budzić wątpliwości. Wola pokrzywdzonego musi być wyrażona jednoznacznie, najpóźniej w chwili popełnienia czynu zabronionego. Pokrzywdzony musi być w pełni świadomy sytuacji – musi akceptować zachowanie sprawcy i zaakceptować wystąpienie szkody⁶⁹².

Zgoda pokrzywdzonego powoduje, że sprawca nie wypełnia znamion omawianego przestępstwa. W podobny sposób odnosimy się do podejmowanych decyzji przez menadżera w ramach zwykłego zarządu, które są akceptowane przez dysponenta dóbr⁶⁹³. Przyzwolenie na działanie w ramach codziennych czynności, zwykłego ryzyka powoduje bezprawność czynu, nawet jeśli menadżer popełni błąd i narazi jednostkę na straty. Przykładowo zarządca podejmie decyzję o modernizacji pomieszczeń zakładu pracy i nie uwzględni ryzyka w postaci zwiększonych kosztów, które znacznie obciążą budżet. Narazi przedsiębiorstwo na znaczną utratę aktywów, jednak mandant wyrazi aprobatę dla tego przedsięwzięcia, to decyzja zarządcy nie podlega ocenie prawnokarnej. Menadżer działał w granicach prawa i zgodnie z wolą mocodawcy, zatem nie naraził się na przestępstwo i nie nadużył uprawnień, nie można też mu zarzucić niedopełnienia obowiązków.

Innym dość kontrowersyjnym przykładem jest inwestycja, która wymaga podjęcia ryzykownego zachowania. Zarządca spółki udzieli pożyczki przekraczającej kapitał

---

⁶⁹¹ Zob. Rozdział III. Przedmiot przestępstwa nadużycia zaufania w spółkach handlowych. Interes spółki oraz jej wierzycieli.

⁶⁹² R. Zawłocki, *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2007, s.376.

⁶⁹³ Zob. J. Giezek, „Zezwolenie” na naruszenie dobra prawnego – negatywne znamię typu czy okoliczność kontratypowa [w:] *Aktualne problemy prawa karnego*. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. Urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca, kom. (red.) T. Sokołowski, Ł. Pohl, R. Zawłocki, (red.) Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 133 – 138; R. Dębski, *Jeszcze o normie prawnokarnej* [w:] *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych*. Księga jubileuszowa Profesora M. Filara, t. 1, (red.) A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak, Toruń 2012 r., s. 111 i in., [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...*, Warszawa 2013, s. 155.

założycielski spółki handlowej spółce, która nie cieszy się nieposzlakowaną opinią i jest ryzyko, że spółka A nie odzyska środków od spółki B.

Nieco inną sytuację reprezentuje przykład sprawy z udziałem Ryszarda Krauze, gdzie pokrzywdzony w ogóle nie złożył wniosku o ściganie na podstawie art. 296 § 4 Kodeksu karnego. Pokrzywdzonym nie był Skarb Państwa, zatem sprawca uwolnił się od odpowiedzialności karnej.

Doprowadzenie przedsiębiorcy do własnej niewypłacalności podlega karze pozbawienia wolności. Dodatkowo istnieje tzw. przestępstwo bezszkodowe. Taki przykład reprezentuje jedna z większych afer gospodarczych z udziałem Ryszarda Krauze. Działał on na szkodę własnej spółki, udzielił 3 milionowej pożyczki niewypłacalnej spółce King King, przy kapitale zakładowym 50 tys. zł. bez jakichkolwiek zabezpieczeń. W wyniku nowelizacji Kodeksu spółek handlowych i Kodeksu karnego oraz zgody pokrzywdzonego tj. spółki Prokom Ryszard Krause uniknął odpowiedzialności karnej. Ustawodawca założył, że ściganie z art. 296 § 1a Kodeksu karnego następuje na wniosek pokrzywdzonego, o ile nie jest nim Skarb Państwa. Ponieważ Skarb Państwa nie miał udziałów w spółce Prokom – brak takiego wniosku ze strony upoważnionej osoby z Prokom skutkowało koniecznością umorzenia sprawy.

W spółkach handlowych zgodę (wyrażenie zgody pokrzywdzonego) wyraża uprawniony organ (walne zgromadzenie lub rada nadzorcza, jeżeli uzyskała takie uprawnienia) do działania w imieniu pokrzywdzonego⁶⁹⁴. Zgodnie z art. 43 Kodeksu spółek handlowych w sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności spółki wymagana jest zgoda wszystkich współników, w tym także współników wyłączonych od prowadzenia spraw spółki. Zauważyć należy, że współnik większościowy i mniejszościowy może mieć różną optykę na konkretne zagadnienia czy działania, w tym wypadku konflikt jest nieunikniony.

W ramach tego konfliktu współnik pokrzywdzony może uznać, że działania te godzą w jego interesy i będzie obstawał przy stanowisku, że sprawca działał na szkodę spółki. Tego rodzaju sytuacje w spółkach handlowych rozwiązuje się poprzez wydanie stosownej uchwały organu uprawnionego do podejmowania decyzji, które należy utożsamiać w prawie karnym jako za przesłankę zgody pokrzywdzonego. Konflikt między współnikami dotyczący oceny wyrządzonej szkody przez sprawcę. Jednak współnik, który uzna, że jego uchwała godzi w jego

---

⁶⁹⁴ J. Warylewski, T. Kopczyński, J. Potulski J., *Odpowiedzialność karna menadżerów ...s. 53.*; R.L. Kwaśnicki R. Skiba., *Działanie na szkodę...s. 24*, [w:] T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych...* Warszawa 2013, s. 156.

dobro może wnioskować o uchylenie tej uchwały do właściwego sądu⁶⁹⁵. Uchwały tego rodzaju charakteryzują się nieważnością względną, są ważne i wiążące⁶⁹⁶.

Analogicznie do pokrzywdzenia udziałowca mniejszościowego może dojść do pokrzywdzenia spółki. Wydaje się, że jeśli organy działają w imieniu wszystkich udziałowców, to prawdopodobnie pokrzywdzonym będzie udziałowiec mniejszościowy. W tym wypadku pokrzywdzonym będzie udziałowiec mniejszościowy i dobro spółki lub tylko dobro spółki. Pokrzywdzenie udziałowca mniejszościowego wypełni znamiona przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego.

Jeżeli prezes spółki nie jest udziałowcem, to w wyniku popełnienia przestępstwa działań na szkodę spółki. Jeżeli jest jednocześnie prezesem i udziałowcem, to działa na szkodę spółki jak i na szkodę własnych interesów.

Organy powołane do zarządu podjęły niewłaściwe uchwały godzące w interes spółki lub interes spółki i interes wspólnika. Każdy udziałowiec, nawet ten którego dobro nie zostało naruszone ma prawo *veta* do uchwał, które naruszają dobro spółki lub jego interesy.

Każda jednostka może w dowolny sposób dysponować swoim majątkiem⁶⁹⁷, z uwzględnieniem pewnych ograniczeń, choćby doprowadzenie do własnej niewypłacalności, to jednak zgoda pokrzywdzonego na dokonaniu czynności godzących w interesy gospodarcze wspólnika czy spółki wyłącza bezprawność czynu nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego.

---

⁶⁹⁵ Zob. M. Tajer, *Obowiązek lojalności akcjonariuszy*, Prawo Spółek 2011, nr 4, s. 28; A. Stokłosa, *Obowiązek członków organów spółki akcyjnej działania w jej interesie – głos w dyskusji*, Prawo Spółek 2011, nr 9, s. 24 i in., choć trafnie przy tym autorka wskazuje, że modelowo powinien być uwzględniony zawsze interes wszystkich akcjonariuszy. Zob. także D. Wajda, *Obowiązek lojalności akcjonariuszy ...s. 54*, który będzie sprzeczny z interesami spółki, nawet jeśli dana uchwała walnego zgromadzenia będzie sprzeczna z jego własnymi interesami majątkowymi, ponieważ np. będzie dotyczyć restrukturyzacji spółki, przeznaczenia zysku nie na dywidendę dla akcjonariuszy, ale na rozwój spółki, [w:] *ibidem*, s.157.

⁶⁹⁶ T. Bryłowski, A. Kidyba, *Kategoria interesu w kodeksie ...s.9*; Z. Kwaśniewski., E. Chowaniec – Sieniawski., *Zaskarżenie uchwał...s.9.*, [w:] *ibidem*, s.158.

⁶⁹⁷ J. Lachowski i T. Oczkowski, *Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege....Przeгляд Sądowy, 2002, nr 5. s. 62.*

Rozdział VIII Przykłady przestępstw

Sprawa Amber Gold.

Przedmiotem badań jest funkcjonowanie art. 296 Kodeksu karnego w praktyce na przykładzie jednej z największych afer gospodarczo-politycznych w Polsce w minionym czasie.

Amber Gold to spółka, która stworzyła parabank, a jej działalność polegała na inwestycji w złoto i kruszce. Została powołana w 2009 r.⁶⁹⁸, działała pod Kodem 66.19.ZPKD i miała w planach zajmować się działalnością wspomagającą usługi finansową. Przyciągnęła głównie tzw. ciułaczy, inwestorów indywidualnych, którzy nie bacząc na wysokie ryzyko finansowe dali się omamić obietnicą wysokich zysków. Amber Gold nie uzyskała zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego na działalność bankową, na wykonywanie czynności, które są zarezerwowane przez banki. Działalność obejmowała przyjmowanie wkładów pieniężnych bez zezwolenia. Skuteczna reklama przyciągnęła rzeszę klientów i choć kary umowne za zerwanie umowy były odstrasżające to nie ostudziło to zapału do ryzykownej inwestycji. Lokaty nie były objęte gwarancjami ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, systemu rekompensat prowadzonego przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych czy Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego⁶⁹⁹.

Spółka Amber Gold kuszyła wysokim oprocentowaniem inwestycji od 6 do 16,5 % w skali roku, które było konkurencyjne w stosunku do ofert banków. 13 sierpnia 2012 r. spółka ogłosiła upadłość, a prokuratura określiła działalność piramidą finansową. Spółka nie wypłaciła swoim inwestorom pieniędzy, jak również odsetek. Zarzuty postawiono Marcinowi Plichcie i Katarzynie Plichcie, dotyczyły oszustwa, gromadzeniu pieniędzy klientów bez zezwolenia, prania brudnych pieniędzy⁷⁰⁰.

Brak reakcji ze strony organów państwowych na ten proceder spowodował powołanie Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold. Bezpośrednią

---

⁶⁹⁸ KRS, Numer KRS: 0000322228, file:///C:/Users/agnie/Downloads/odpis_pelny_322228_1680089187402.pdf, dostęp: 29.03.2023.

⁶⁹⁹ P. Antonowicz, Ł. Szarmach, *Teoria i praktyka funkcjonowania piramidy finansowej versus studium przypadku upadłości Amber Gold Sp. z o.o.*, <https://repozytorium.bg.ug.edu.pl/info/article/UOGcc2796d650124bb48726c81b8d48d625/>, Gdańsk 2020, s. 13-14.

⁷⁰⁰ A. Łukaszewicz, *Twórcy Amber Gold skazani za oszustwo*, Rzeczpospolita, <https://legalis.pl>, dostęp: 06.11.2021.

przyczyną powołania komisji była ochrona dobra obywateli. Spółka doprowadziła około 19 tysięcy obywateli do ulokowania środków finansowych w produktach przez nich oferowanych w podmiotach wchodzących do grupy Amber Gold, a następnie sprzeniewierzyła je w kwocie około 850 milionów zł⁷⁰¹.

19 lipca 2016 r. powołano Komisję Śledczą do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold⁷⁰², w oparciu o ustawę z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej⁷⁰³.

Do Grupy Amber Gold zaliczały się: Amber Gold Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku (wcześniej Salony Finansowe EX Spółka z o.o., Grupa Inwestycyjna EX Spółka z o.o.), Amber Gold Invest Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Amber Gold Usługi Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Amber Gold Obsługa Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Fundusz Poręczeniowy AG Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku, Amber Gold S.A. z siedzibą w Gdańsku, PST S.A. z siedzibą w Gdańsku, OLT Express Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku, OLT Express Poland Spółka z o.o. z siedzibą w Warszawie, OLT Express Regional Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku oraz OLT Cafe Spółka z o.o. z siedzibą w Gdańsku⁷⁰⁴.

Komisja zakończyła pracę 17 października 2019 r. Łącznie w śledztwach dotyczących Amber Gold, w wyniku przesłuchania ustalono, że 17 osób dokonało czynów zabronionych. Spółka Amber Gold ogłosiła upadłość w 2012 r. W sierpniu 2019 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku skazał Marcina Plichtę na 15 lat pozbawienia wolności, a Katarzynę Plichta na 12, 5 roku pozbawienia wolności.

Szczegółowy raport Komisji Śledczej zawiera w szereg zarzutów w stosunku do Marcina Plichty, Katarzyny Plichty oraz innych osób, które uczestniczyły w przestępczym procederze. Łącznie stwierdzono, że 17 osób popełniło między innymi przestępstwa nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych oraz przestępstwa urzędnicze.

Wyszczególniono czyny wskazujące na znamiona przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego:

---

⁷⁰¹ Stanowisko Sejmowej Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold, sejm.gov.pl, dostęp: 10.11.2021.

⁷⁰² Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold (M. P. z 2016 r. poz. 721).

⁷⁰³ Ustawa z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1024).

⁷⁰⁴ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej ... (M. P. z 2016 r. poz. 721).

1. „Niedopełnienie, w latach 2011 – 2012, w Warszawie, przez prezesa zarządu OLT Express Poland ciężących na nim obowiązków w zakresie zajmowania się sprawami majątkowymi tej spółki poprzez ponoszenie przez tę spółkę kosztów lotów wykonywanych w oparciu o umowę o współpracy ze spółką OLT Express Regional i niedomagania się zwrotu poniesionych kosztów w łącznej wysokości ponad 3 000 000 złotych, to jest o czyn z art. 296 § 1 Kodeksu karnego.
2. Pobierania przez prezesa zarządu spółki OLT Express Poland podwójnego wynagrodzenia ze spółki w związku z pełnioną funkcją i pobieraniem z tego tytułu wynagrodzenia oraz równocześnie zawartą umową o zarządzanie spółką OLT Express Poland z firmą Monroe Jacek Ł., to jest o czyn z art. 296 § 1 Kodeksu karnego.
3. Prokuratura Regionalna w Łodzi prowadziła śledztwo o sygn. RP I Ds. 26.2017 dotyczące niedopełnienia obowiązków w lipcu 2012 r. w Warszawie przez osoby zobowiązane do zajmowania się sprawami majątkowymi Przedsiębiorstwa Państwowego Porty Lotnicze im. F. Chopina w Warszawie, polegającego na podjęciu decyzji o dalszym świadczeniu usług na rzecz spółki OLT Express Poland Sp. z o.o., pomimo posiadanych informacji o pogarszającej się sytuacji finansowej tej spółki oraz częściowym zaprzestaniu przez nią płatności opłat lotniskowych bez zapewnienia zabezpieczenia interesów przedsiębiorstwa oraz zaspokojenia uprzednich wymagalnych zobowiązań i wyrządzenia w ten sposób PPL im. F. Chopina w Warszawie szkody majątkowej w wielkich rozmiarach w kwocie 1 600 000 zł, to jest o czyn z art. 296 § 1 i 3 Kodeksu karnego.
4. Racjonalności i zasadności pobierania, a następnie przekazywania przez kierownictwo OLT Express Sp. z o.o. środków pochodzących ze sprzedaży biletów do innych spółek aniżeli wykonujących loty, to jest o czyn z art. 296 § 1 Kodeksu karnego.
5. Śledztwo prowadzone w Prokuraturze Regionalnej w Łodzi o sygn. RP I Ds. 10.2017, i sygn. RP I Ds 10.2017 obejmuje następujące wątki, które dotyczą nadużycia, w okresie od 19 grudnia 2011 r. do dnia 26 czerwca 2012 r., w Warszawie, uprawnień przez prezesa zarządu spółki OLT Express Poland, zobowiązanego do zajmowania się sprawami majątkowymi tej spółki, polegającego na dysponowaniu środkami finansowymi, przekazywanymi w tym czasie OLT Express Poland Sp. z o.o. przez Amber Gold Sp. z o.o. niezgodnie z ich przeznaczeniem i wyrządzenie w ten sposób znacznej szkody w majątku OLT Express Poland Sp. z o.o.
6. Zawarcie z przekroczeniem uprawnień przez przedstawicieli spółki OLT Express Sp. z o.o. umowy obsługi kart ze spółką niemiecką Wirecard, a następnie przekazywania

pozyskanych środków na rzecz spółek OLT Germany oraz OLT Express Regional, to jest o czyn z art. 296 § 1 Kodeksu karnego.

7. Zawiadomienie z dnia 21 lipca 2017 r. o podejrzeniu popełnienia przestępstw przez osoby z kadry kierowniczej Przedsiębiorstwa Państwowego „Porty Lotnicze” Wiesława Jaskułowskiego, polegającego na nadużyciu udzielonych im uprawnień lub niedopełnieniu ciążących na nich obowiązków, a w konsekwencji wyrządzeniu przedsiębiorstwu znacznej szkody majątkowej przekraczającej 11 mln zł, co wyczerpało znamiona czynu zabronionego z art. 296 Kodeksu karnego⁷⁰⁵.

Przeprowadzone przesłuchanie Sejmowej Komisji Śledczej wskazywało, że sprawcy powinny podnieść odpowiedzialność za popełniony między innymi czyn z art. 296 Kodeksu karnego jednak nie zawierał takiego zarzutu.

Kwalifikacja prawna dotycząca zarzutów Sejmowej Komisji Śledczej różni się od tej którą uwzględniła prokuratura oraz sądy.

Sąd Okręgowy w Gdańsku z dnia 20 maja 2019 roku, sygn. akt IV K 123/15 uchylił oraz zmienił w niektórych punktach wyrok, jednak w większości utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok w większości części i Sąd Apelacyjny w Gdańsku II Wydział Karny po rozpoznaniu w dniach 28 kwietnia i 16 maja 2022 r. sprawy Marcina Plichty oskarżonego o przestępstwa z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego i art. 171 ust. 1 ustawy Prawo bankowe⁷⁰⁶ w zw. z art. 11 § 2 Kodeksu karnego i art. 13 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego i art. 171 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 11 § 2 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego w zw. z art. 65 § 1 Kodeksu karnego, art. 299 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego, art. 286 § 1 Kodeksu karnego i art. 13 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 11 § 2 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego w zw. z art. 65 § 1 Kodeksu karnego art. 270 § 1 Kodeksu karnego i art. 272 Kodeksu karnego i w zw. z art. 11 § 2 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego.

Katarzyny Plichty oskarżonej o przestępstwa z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego i art. 171 ust. 1 ustawy Prawo bankowe z dnia 29.08.1997 r. w zw. z art. 11 § 2 Kodeksu karnego i art. 13 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego i art. 171 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw.

---

⁷⁰⁵ Stanowisko Sejmowej Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości... Grupy Amber Gold s. 296, 560 – 563, sejm.gov.pl, dostęp: 10.11.2021.

⁷⁰⁶ Ustawa Prawo bankowe z dnia 29.08.1997 r. (Dz.U. nr 140 poz. 939 z późn. zm.).

z art. 11 § 2 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego w zw. z art. 65 § 1 Kodeksu karnego art. 299 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego, art. 79 pkt 4 ustawy o rachunkowości z dnia 29.09.1994 r., art. 587 Kodeksu spółek handlowych.

Reasumując, ustalenia faktyczne sąd uznał, że podmiot gospodarczy spełniał przesłanki pojęcia „piramidy na rynku finansowym”, oznaczającej „strukturę finansową, w której zysk konkretnego uczestnika jest bezpośrednio uzależniony od wpłat późniejszych uczestników. Spółka nie generowała zysków z działalności gospodarczej, a zysk umowny wypłacany na koniec umowy wraz ze wzrostem kapitału pochodził z wpłat kolejnych klientów. Brak nowych wpłat spowodowało upadek piramidy finansowej. „Sąd Okręgowy w sposób wyczerpujący, niezwykle wnikliwy, staranny, trafnie wykazał, że klienci byli wprowadzani w błąd w dwóch płaszczyznach. Po pierwsze na płaszczyźnie dotyczącej samego założenia oraz funkcjonowania spółki jako podmiotu gospodarczego, którego celem podstawowym jest działalność zmierzająca do osiągnięcia zysku, spełnienia warunków wymaganych do zarejestrowania spółki w KRS, w braku karalności (w szczególności za przestępstwa przeciwko mieniu) wskazanych członków zarządu, prawdziwości oświadczeń o opłaceniu kapitału zakładowego, dopełnieniu wymaganych obowiązków wynikających z ustawy o rachunkowości, ustaw podatkowych, kodeksu spółek handlowych. Po drugie na płaszczyźnie dotyczącej warunków umowy wynikających z regulaminów i ogólnych warunków depozytów. Spółka miała możliwość wypłaty pieniędzy wraz z umownym zyskiem jedynie w czasie, gdy zapewniony był stały dopływ pieniędzy poprzez wpłaty kolejnych klientów. Wypłata pieniędzy dla wszystkich klientów w jednym czasie nie była możliwa, wbrew zapewnieniom o deponowaniu kruszcu odpowiadającego wartości umowy i osiągnięciami wysokich zysków. De facto zatem klienci byli wprowadzani w błąd co do zamiaru wykonania warunków umowy, a także o czym mowa wyżej co do samego funkcjonowania i sytuacji finansowej spółki. W konsekwencji rozporządzenie mieniem przez klientów spółki było obiektywnie niekorzystne, i to zarówno w przypadku tych klientów, którzy wpłacili pieniądze na rzecz zawartych lokat i je stracili, jak i tych, którym po zakończeniu umowy wypłacono pieniądze wraz z zyskiem. Sąd Okręgowy stwierdził, że stopień społecznej szkodliwości czynu przypisanego oskarżonym w punkcie I wyroku jest bardzo znaczny. Na tę ocenę wpływ miało ustalenie, że sprawcy swoimi zachowaniami zaatakowali różne dobra prawne tj. mienie prywatne, jako dobro prawne o szczególnym znaczeniu dla człowieka oraz stabilność, bezpieczeństwo i zaufanie do systemu bankowego. W przypadku czynu z art. 286 § 1 Kodeksu karnego w zw. z art. 294 § 1 Kodeksu karnego. Sąd podkreślił wyjątkowo wysoki rozmiar szkody wyrządzonej oraz grożącej

(w odniesieniu do umów zakończonych wypłatą oraz usiłowania), wręcz niespotykany w polskiej praktyce sądowej, wyróżniający przedmiotową sprawę na tle innych spraw dotyczących przestępstw przeciwko mieniu. Ponadto ustalony sposób i okoliczności działania, które wskazywały na działanie szczegółowo zaplanowane, wykorzystujące znajomość ogólnych cech charakteru i zachowań ludzkich, w szczególności wykorzystujące łatwowierność i brak ostrożności innych osób, ich dążenie do osiągnięcia zysku, siłę reklamy i zewnętrznych symptomów zamożności, a nadto wykorzystujące znajomość rynku finansowego i praw nim rządzących zdobytą przez oskarżonych w szkole oraz podczas prowadzonej legalnie działalności gospodarczej w postaci pośrednictwa kredytowego, przy wykorzystaniu w realizacji ustalonego przestępczego planu działania, znane sobie narzędzia zwiększające skuteczność dotarcia do wręcz nieograniczonej liczby klientów poprzez zawiązanie spółki kapitałowej jako podmiotu gospodarczego spełniającego kryteria wymagane przy rejestracji w KRS i zatrudnienie wysokiej klasy specjalistów w dziedzinie usług finansowych, marketingu i reklamy. Stwierdzając, że działanie oskarżonych było bezwzględne i z premedytacją dążyło do celu w postaci pozyskania i oszukania jak największej liczby inwestorów powierzających swoje oszczędności spółce Sąd podkreślił, iż klientami spółki byli ludzie o bardzo różnym przekroju – od dzieci, które za pośrednictwem rodziców inwestowały drobne oszczędności po osoby starsze, które lokowały w dorobek życia”⁷⁰⁷.

„Przykład spektakularnej upadłości Amber Gold. Sp. z o.o. jest kolejną lekcją dla osób zainteresowanych teorią, a w szczególności praktyką inwestycyjną. Wysokie zyski oznaczają niemal zawsze wysokie ryzyko inwestycji”⁷⁰⁸.

GetBack S.A.

Równie bulwersująca jest afera finansowa z udziałem GetBack S.A. z uwagi na bierność organów państwowych. W wyniku przestępczej działalności określanej mianem piramidy finansowej pokrzywdzonych zostało ponad 9 tysięcy osób, które łącznie poniosły straty szacowane na 2,5 miliarda zł.⁷⁰⁹

GetBack S.A. została utworzona w 2012 r. i zajmowała się windykacją, skupowała wierzycelności. W latach 2012-2018 głównym jej profilem działalności było nabywanie

---

⁷⁰⁷ Wyrok SA w Gdańsku II Wydział Karny II AKa 396/20.

⁷⁰⁸ P. Antonowicz, Ł. Szarmach, *Łukasz Teoria i praktyka funkcjonowania piramidy finansowej...*, Zarządzanie i Finanse, Uniwersytet Gdański, zeszyt 11, nr 1, cz. 2, 2013, s. 5-23.

⁷⁰⁹ Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie ustaleń poczynionych przez Senacki Zespół do spraw Spółki GETBACK S.A (M. P. z 2022 r. poz. 669).

pakietów wierzytelności na własny rachunek lub na rachunek funduszy inwestycyjnych współpracujących ze Spółką i dochodzenie tych należności od dłużników. Spółka GetBack chciała zdobyć pozycję dominującą na rynku i aby ją zdobyć stawiała do przetargów oferując korzystne warunki finansowe. Posługując się manipulacją, oszustwem pozycja spółki znacznie wzrosła i przyciągnęła inwestorów gotowych powierzyć jej pieniądze. Działania te obejmowały własną działalność jak i na rachunek funduszy inwestycyjnych. Komisja Nadzoru Finansowego dopiero po pięciu latach tj. w 2018 r. od powstania spółki przeprowadziła pierwszą kontrolę. Stwierdzono nieprawidłowości w prowadzonej działalności polegającą na niewłaściwej wycenie pakietów wierzytelności prowadzących do zawyżenia ich wartości i sztucznego wykreowania wyniku finansowego Spółki⁷¹⁰.

W dniu 2 maja 2018 r. GetBack S.A. w Sądzie Rejonowym dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu Wydział VIII Gospodarczy złożyła wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego – przyspieszonego postępowania układowego. Ostatecznie spółka upadła.

Z uwagi na toczące się postępowanie doktorantka może postawić na tym etapie jedynie *wnioski de lege lata*. Znamiona popełnionych czynów przez sprawców wskazują między innymi na popełnienie przestępstwa z art. 286 Kodeksu karnego oraz art. 296 Kodeksu karnego. Sprawcy posługiwali się manipulacją i generowali nieprawdziwe informacje dotyczące kondycji finansowej spółki. Ponadto wstępne ustalenia wskazują, że sprawcy nadużyli zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych i wyrządzili szkodę majątkową.

Wyrok SA w Warszawie z 24.11.2022 r., II AKa 451/21

Sąd Apelacyjny w Warszawie II Wydział Karny⁷¹¹ stwierdził, że działanie oskarżonego polegające na zawarciu (w imieniu (...) Sp. z o.o.) przedmiotowej umowy najmu z podmiotem, w którym równolegle pełnił funkcję Prezesa Zarządu (tj. (...) Sp. z o.o.) realizowało jedno ze znamion czynu zabronionego z art. 296 k.k., przez które należy rozumieć nadużycie uprawnień. Umowa powyższa była skrajnie niekorzystna dla (...) Sp. z o.o. i skutkowała wyrządzeniem szkody w majątku (...) Sp. z o.o. Sprawca został oskarżony z art. 296 § 1 i 2 Kodeksu karnego

---

⁷¹⁰ W wyniku przeprowadzonej kontroli NIK ustaliła <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/bez-ochrony-panstwa.html>, cały raport dostępny jest pod linkiem: <https://www.nik.gov.pl/plik/id,21685,vp,24335.pdf>, dostęp: 30.03.2023.

⁷¹¹ Wyrok SA w Warszawie z 24.11.2022 r., II AKa 451/21.

w zb. z art. 284 § 2 Kodeksu karnego w zw. z art. 11 § Kodeksu karnego w zw. z art. 12 Kodeksu karnego. Kwota środków pieniężnych przywłaszczonych przez oskarżonego z kasy i z rachunków Spółki (...) Sp. z o.o. wynosiła 113.759,52 zł. „Zajmowanie się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 296 § 1 Kodeksu karnego to m.in. obowiązek polegający na dbałości o majątek (mienie) i jego ochronę przed umniejszeniem, czy też obowiązek podejmowania działań zmierzających do pomnożenia majątku (mienia). Zachowanie sprawcy jest wyznaczone przez trzy elementy, tj. formalną powinność zachowania się sprawcy wobec pokrzywdzonego, nadużycie przez niego swoich uprawnień lub niedopełnienie obowiązków, powstanie szkody majątkowej pokrzywdzonego będącej, wynikiem realizacji znamion czynnościowych przez sprawcę (w art. 296 § 3 Kodeksu karnego jest to szkoda w wielkich rozmiarach). Przy tym pomiędzy powyższymi, występującymi łącznie, elementami musi istnieć związek przyczynowy, zaś każdy z tych elementów musi być objęty umyślnością co najmniej w zamiarze ewentualnym. Przy podejmowaniu decyzji dotyczących prowadzenia spraw spółki członek zarządu powinien się kierować wyłącznie jej interesem, a zawinione działania dokonane z przekroczeniem granic ryzyka gospodarczego są sprzeczne z interesem spółki i jako naruszające ogólny nakaz określony w art. 201 Kodeksu spółek handlowych. - uzasadniają odpowiedzialność odszkodowawczą członka zarządu na podstawie art. 293 § 1 Kodeksu spółek handlowych wobec spółki”⁷¹²

---

⁷¹² Ibidem.

Wnioski

Historia nadużycia zaufania w polskim prawie karnym sięga 1847 r. W Kodeksie kar głównych i poprawczych Królestwa Polskiego pojawia się przepis o nadużyciu władzy opiekunów i kuratorów. Ponadto wzorowaliśmy się na co najmniej trzech modelach kodyfikacyjnych państw zaborczych. W 1918 r. po odzyskaniu niepodległości należało niezwłocznie przywrócić funkcję gwarancyjną odzyskanego państwa. Prace nad nową kodyfikacją przebiegały nieregularnie i w dość dużym pośpiechu, w konsekwencji należało wielokrotnie nowelizować kodeksy.

Na szczególną uwagę zasługują myśli J. Makarewicza, który uważał, że człowiek jest istotą ułomną, skłoną do popełniania przestępstw. Zwrócił uwagę na uwarunkowania w jakich człowiek popełnia przestępstwa. Jego założenia były ukierunkowane na społecznienie. Uważał, że rolą państwa jest zapewnienie społeczeństwu lokum oraz pracy. Koncentrował się na przyczynach popełniania przestępstw.

Kodeks karnym z 1969 r. przypadał na okres komunizmu i gospodarki centralnie sterowanej wraz z Kodeksem handlowym z 1934 r. W gospodarce centralnie sterowanej trudno o wolność gospodarczą. Kodeks handlowy istniał w obrocie prawnym, jednak był to zbiór martwych przepisów. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Przepisy wprowadzające kodeks cywilny uchyliła Kodeks handlowy oraz przepisy wprowadzające ten kodeks, utrzymując jednocześnie w mocy większość jego przepisów dotyczących spółek jawnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych, ale bez spółki komandytowej. 1989 r. zaszła zamiana systemu politycznego i nastąpił porządek w prawie handlowym. W miejsce uchylonego Kodeksu handlowego powstała ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Pojawiały się nowe możliwości do działania w obrocie gospodarczym, jak również nadużycia gospodarcze.

Zmieniająca się rzeczywistość wymusza na ustawodawcy konieczność nowelizacji przepisów. I tak przedstawiono okoliczności towarzyszące uchyleniu art. 585 Kodeksu spółek handlowych. Nowelizacje w tym zakresie stały się naturalną drogą do wypracowania najbardziej optymalnego rozwiązania. W ocenie doktoranta nowelizacje dotyczące uchylenia art. 585 Kodeksu spółek handlowych i art. 296 Kodeksu karnego nie przyczyniły się do właściwego zabezpieczenia interesów mandanta, a tym bardziej prawidłowego obrotu gospodarczego. Uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych był przepisem „workiem” z jednej strony zabezpieczał wszelkie interesy podmiotu gospodarczego, jednak znamiona

przestępstwa nadużycia zaufania były niejasne. Restrykcyjny przepis często był przyczynkiem do zawiadomienia organów ścigania np. przez oponentów politycznych o możliwości popełnienia przestępstwa nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych domniemanych sprawców. Przepis w swojej konstrukcji przypomina nieco uchylony art. 217 Kodeksu karnego z 1996 r.

Na przykładzie zarzucanego Ryszardowi Krauze przestępstwa z art. 585 Kodeksu spółek handlowych omówiono nowelizację Kodeksu spółek handlowych i Kodeksu karnego. Na podstawie badań aktowych zaprezentowano przestępstwo bezszkodowe z art. 296 § 1a Kodeksu karnego w praktyce. Sprawca popełnił przestępstwo na szkodę spółki, jednak uniknął odpowiedzialności z uwagi na działania legislacyjne, a także na fakt, że pokrzywdzonym nie był Skarb Państwa (w wyniku uchylecia art. 585 Kodeksu spółek handlowych oraz wprowadzeniu art. 296 § 1a do Kodeksu karnego, a także z uwagi na treść dyspozycji § 4 a). Ryszard Krauze w 2006 r. udzielił 3 mln złotych pożyczki niewypłacalnej spółce King King przy kapitale zakładowym w wysokości 50 tys. złotych na korzystnych warunkach bez jakichkolwiek zabezpieczeń. Jako wiodący udziałowiec naraził on własną spółkę na niebezpieczeństwo polegające na ogromnym ryzyku gospodarczym. Opinia biegłych zlecona przez prokuraturę wykazała, że działanie to było szkodliwe dla spółki Prokom.

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym przestępstwo niegospodarności bezszkodowej z art. 296 § 1a Kodeksu karnego, § 4a sprawiło, że jeśli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego. Ponadto § 5 pozwala na uniknięcie kary pod warunkiem, że przed wszczęciem postępowania karnego sprawca dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę. Uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych nie oferował sprawcy i pokrzywdzonemu takich możliwości.

Art. 585 Kodeksu spółek handlowych w swojej konstrukcji był ogólnikowy w porównaniu z aktualnie obowiązującym przepisem przestępstwa bezszkodowego art. 296 § 1a Kodeksu karnego, ponieważ lepiej określa znamiona przestępstwa. Jednak zdania są podzielone „udowodnienie sprawcy popełnienia przestępstwa z art. 296 § 1a Kodeksu karnego rodzi wiele problemów natury dowodowej. Niezbędne do określenia cudzego sprawstwa jest posiłkowanie się szczegółową opinią biegłego specjalisty, nie tyle z zakresu rachunkowości, co z teorii zachowań gospodarczych. Krytycznie do wskazanej regulacji odniósł się R. Zawłocki wskazując, że § 1a przedmiotowego przepisu pozwala na pociągnięcie do odpowiedzialności za narażenie na niebezpieczeństwo np. w sytuacji, gdy osoba zajmująca się sprawami

gospodarczymi danego podmiotu świadomie, nadużywając swoich uprawnień, podjęła poważne ryzyko gospodarcze, które w rezultacie przyniosło faktyczną korzyść dla przedsiębiorstwa”⁷¹³.

W przepisie 296 Kodeksu karnego mowa jest o zachowaniu naruszającym interesy spółki w sposób szczególny, dlatego określenie pojęcia zachowania się sprawcy, stanowi istotę w prawie cywilnym. Nie można się wypowiedzieć za sąd karny przed którym to postępowanie się odbywało z uwagi na jego niezawisłość. Jednak prawdopodobnie gdyby uchylony art. 585 Kodeksu spółek handlowych istniał w czasie trwania procesu karnego, to decyzja gospodarcza zostałaby oceniona nieco inaczej. Istnieje też domniemanie, że ściganie nastąpiło w podobnych okolicznościach, jednak sprawca w ówczesnym stanie prawnym musiałby ponieść odpowiedzialność. Dziś jest ona fakultatywna, zależna od woli pokrzywdzonego. Ryszard Krause poprzez swoje działanie spowodował bezpośrednie niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej i na tej podstawie musiałby ponieść odpowiedzialność karną. Dodatkową sankcją wynikającą z przepisów Kodeksu spółek handlowych, w wypadku wydania prawomocnego orzeczenia skazującego Ryszard Krause nie mógłby zasiadać w organach spółek przez pięć lat zgodnie z treścią przepisu art. 18 Kodeksu spółek handlowych.

Poddając pod analizę art. 9 Kodeksu Karnego można wysnuć wniosek, że ustawodawca dychotomicznie ujął zjawisko umyślności oraz nieumyślności. W doktrynie problem ten jest nieco złożony przy ustalaniu stanów faktycznych oraz zamiaru bezpośredniego oraz ewentualnego. „W doktrynie zostało sformułowane pojęcie zamiaru quasi-ewentualnego. Polega on na tym, że sprawca czynu podjętego w zamiarze bezpośrednim godzi się na zaistnienie (ale nie chce zaistnienia) znamienia, od którego zależy przestępność czynu”. Rozróżnia się zamiar przemyślany i zamiar nagły. Zamiar przemyślany polega na analizie wszystkich za i przeciw, jest zaplanowany, natomiast zamiar nagły występuje zazwyczaj pod wpływem emocji, kiedy nie ma czasu na jego przemyślenie. Jeżeli prezes spółki handlowej nawiązuje współpracę i podpisuje korzystną umowę z innym podmiotem z naruszeniem prawa to naraża spółkę na wyrządzenie szkody. Sprawca działa umyślnie, ponieważ wie, że umowa jest pod względem formalnym niezgodna z prawem i tym samym naraża się na odpowiedzialność z art. 296 Kodeksu karnego.

---

⁷¹³ R. Zawłocki, Rozdział VIII. Przepięstwo niegospodarności, R. Zawłocki (red.), System Prawa Karnego. Przepięstwa przeciwko mieniu i gospodarce, Warszawa 2015, s. 459 i n., [w:] A. Cimarno, *Artykuł 296 KK jako karnoprosesowy instrument ochrony podmiotów gospodarczych przed nadużyciami ze strony kadry menedżerskiej*, <https://legalis.pl>, dostęp: 24.09.2023 r.

Istotną rolę odgrywa obowiązek lojalności, utożsamianie się z przedsiębiorstwem, spółką. Pojęcie lojalności nie zostało skodyfikowane w Kodeksie karnym, czy też Kodeksie cywilnym, jednak uchodzi za normę słusznościową, pożądaną cechę zgodną z normami współżycia społecznego.

Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych spowodowała że, dodano art. 209¹, art. 214¹, art. 300⁵⁴, art. 377¹, art. 387¹. Treść poszczególnych przepisów przedstawia obowiązek zachowania lojalności wobec spółki. Na poszczególnych członkach ciąży obowiązek starannego wykonywania swoich obowiązków, a nowelizacja wprowadziła obowiązek lojalności między innymi członka zarządu wobec spółki.

Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych zakłada, że grupa spółek może wydawać wiążące polecenia wspólnikowi mniejszościowemu, jednak nie posiada ona organów. Przepis ten stał się niejako odpowiedzią na zakaz wydawania wiążących poleceń członkom zarządu przez radę nadzorczą i komisję rewizyjną. Nowelizacja wymusiła na członkach zarządu obowiązek lojalności względem spółki. Przepisy zawarte w Kodeksie spółek handlowych „przerzuciły” odpowiedzialność wspólnika mniejszościowego za wyrządzoną szkodę na grupę spółek. Wspólnik mniejszościowy ma możliwość podjęcia „przestępczej uchwały” czy odstąpienie od niej wytaczając powództwo o unieważnienie lub uchylene uchwały. Jeżeli wspólnikowi mniejszościowemu grozi utrata płynności finansowej, a tym bardziej bankructwo może odstąpić od uchwał jakie oferuje mu grupa spółek.

Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych na podstawie art. 215, art.293, art. 300¹²⁵, art. 483 spowodowała uwolnienie od odpowiedzialności członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej oraz likwidatorów spółki zależnej. Nie podlegają oni również odpowiedzialności z art. 415, 475 Kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność została przerzucona na grupę spółek. Wspólnik mniejszościowy może nie wykonać polecenia grupy spółek, jeżeli w wyniku podjęcia tego działania spółka poniosłaby szkodę. Wspólnik mniejszościowy musi mieć na względzie nie tylko dobro swojej spółki, ale również wierzycieli. Doprowadzenie spółki do niewypłacalności i zagrożenie likwidacją spółki naraża ja na wyrządzenie szkody względem jej wierzycieli. Jeżeli pokrzywdzony nie wyrazi sprzeciwu, nie wniesie powództwa o stwierdzenie nieważności lub uchylene uchwały, a posiada zadłużenie to może narażić się na odpowiedzialność karną z art. 301 Kodeksu karnego (udaremnienie zaspokojenia wierzycieli) oraz art. 527 Kodeksu cywilnego (*actio pauliana*).

Art. 30 Kodeksu karnego mówi o usprawiedliwionej nieświadomości członków zarządu spółki i innych osobach, które dokonują czynności związanych z daną uchwałą. Jeżeli postępowanie sądowe trwa, to uchwała nadal funkcjonuje w obrocie gospodarczym. Osoby te mają pełne prawo do powołania na powyższy przepis. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary⁷¹⁴. Przepisy art. 30 Kodeksu karnego oraz art. 301 Kodeksu karnego mogą się zbiegać z art. 296 Kodeksu karnego.

W dużej mierze uwagę poświęcono korupcji występującej w wiodącym sektorze państwowym. Sektor państwowy funkcjonuje nierozdzielnie z polityką, a obsada najważniejszych stanowisk ma ścisły związek aktualnie rządząca partią. Nie można przy tym wykluczyć kumoterstwa, faworytyzmu, nepotyzmu.

Przeprowadzone badania statystyczne w zakresie przestępstwa z art. 296 Kodeksu karnego oraz innych przestępstw, które pozostają w zbiegu zaobserwowano, że największy wskaźnik stwierdzonych i wszczętych postępowań karnych występuje w obszarze sektora państwowego. Sprawcą zazwyczaj jest funkcjonariusz publiczny, a konkretyzując: wójt, burmistrz, prezydent miasta lub osoby pełniące funkcje publiczne np. prezesi spółek z udziałem Skarbu Państwa.

Wskaźniki które prezentuje Centralne Biuro Antykorupcyjne oraz Komenda Główna Policji zapewne nie są wiernym odzwierciedleniem rzeczywistości w zakresie popełnionych przestępstw. Istnieje też domniemanie, że państwowy charakter jednostki w której doszło do popełnienia przestępstwa determinuje inne osoby do złożenia zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa do organów ścigania. Dane statystyczne, które zostały ujęte w niniejszej rozprawie są zapewne wierzchołkiem góry lodowej, bo nie każdy przypadek jest zgłaszany do organów ścigania.

Karalne zachowanie sprawcy, nadużycia zaufania ma niedookreślony charakter i można go popełnić na różne sposoby np. sprawca nie działa zgodnie z kierunkiem polityki mandanta. Przejawiać może się to poprzez sprzedajność, korupcję, kradzież, przywłaszczenie, faworyzowanie wierzycieli, oszustwo, nierzetelnością w prowadzeniu dokumentacji przedsiębiorstwa oraz innymi przestępstwami, które nie zostały tu wymienione. Przestępstwo nadużycia zaufania musi mieć związek z zakresem wykonywanych czynności służbowych, jednak nie wszystkie przestępstwa można traktować kumulatywnie.

---

⁷¹⁴ T. Oczkowski, *Interes spółki kapitałowej, a przestępstwo karalnej niegospodarności*, Studia Prawnoustrojowe Nr 52 (2021), s. 353.

Odpowiedzialność karna osób decyzyjnych, o których mowa może pojawić się na każdym etapie działalności spółki. Walne zgromadzenie odpowiada na dobór poszczególnych osób do organów, zarząd podejmuje strategiczne decyzje oraz uchwały. Oprócz odpowiedzialności kodeksowej istnieją inne pozanormatywne zasady. Do tych reguł zaliczane są dobre obyczaje, które w pośredni sposób mogą przyczynić się karalnego zachowania sprawcy. Jak już wcześniej wspomniano w ocenie prawnokaranej istotny jest kierunek działania prowadzonej polityki menadżera czy członka, a nie pojedyncze czynności. Chociaż w dużej mierze przyczyniają się do całokształtu czynu przestępczego. Te czynności mogą obejmować wytwarzanie „przestępczych uchwał”, nielegalne działania lub takie które w pośredni sposób będą szkodziły przedsiębiorstwu lub spółce. Szkodliwe działanie może mieć postać przekroczenia uprawnień lub zaniechania, działania nieumyślnego lub umyślnego. Udowodnienie winy nastęrcza wiele trudności, a naprawienie szkody przed wszczęciem postępowania (czynny żal może spowodować bezkarność sprawcy), ponieważ art. 296 § 5 Kodeksu karnego przewiduje taką możliwość.

Jeżeli szkoda zostanie wyrządzona w spółce z udziałem Skarbu Państwa, to to podmiot ten jest chroniony z art. 296 Kodeksu karnego jeżeli dopuścił się do funkcjonariusz publiczny lub osoba pełniąca funkcje publiczną i doszło do wyrządzenia szkody w skutek działania decydenta w zakresie jego obowiązków. Należy przy tym rozróżnić przestępstwo nadużycia zaufania od przestępstwa urzędniczego. Dodatkowo istnieje możliwość popełnienia przestępstwa z art. 296a Kodeksu karnego. Kolidują obowiązków menadżera czy działania konkurencyjne nie sprzyjają zachowaniu lojalności, która po nowelizacji stała się obowiązkiem. Z pomocą przyjdą dobre obyczaje, które odwołują się do zasad etycznych, jednak nie są nigdzie unormowanego i na ich podstawie nie można nikogo pociągnąć do odpowiedzialności.

Zapewne łatwiej ocenić sytuację w małym przedsiębiorstwie, aniżeli w dużej spółce handlowej. Problematyka jest niejednoznaczna, ponieważ umocowany działa legalnie wykorzystując swój intelekt, aby powiększyć majątek mandanta, niejednokrotnie balansując na granicy prawa. Trzeba również zaznaczyć, że wielkość wyrządzonej szkody nie może mieć wpływu na ustalenie strony podmiotowej. Słuszny jest pogląd, że wynik powiększonych aktywów majątku lub straty nie zawsze jest wynikiem łańcucha decyzyjnego.

Istotne jest przygotowanie merytoryczne umocowanego oraz warunki, które mają wpływ całokształt sytuacji. Do warunków ocennych zaliczamy przepisy prawa, ryzyko

gospodarcze, staranność przy powierzonych zadaniach, stopień ryzyka gospodarczego oraz optykę organów oceniających.

Niniejsza rozprawa doktorska daje podstawę do przedstawienia wniosków ze zgromadzonych materiałów oraz przeprowadzonych badań. W rozprawie zastosowano metodę dogmatyczną i historyczną, w pewnym zakresie prawno - porównawczą.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że prawidłowy obrót gospodarczy nie jest odpowiednio zabezpieczony. Przepis art. 296 Kodeksu karnego jest niedookreślony, zakres obowiązków menadżera, członka spółki handlowej nie jest nigdzie jasno sprecyzowany. Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych oraz zmiany w Kodeksie karnym w 2012 r. w pewnym stopniu przyczyniły się do precyzyjności w określeniu znamion przestępstwa nadużycia zaufania, jednak taki stan prawny nie wyczerpuje potrzeb w zakresie prawidłowego zabezpieczenia obrotu gospodarczego.

Nowelizacja Kodeksu Spółek handlowych w 2022 r. wydawała się odpowiedzią na kryminogenne zachowania sprawców w białych kołnierzykach, jednak po analizie przepisów zawartych w Kodeksie spółek handlowych można mieć wrażenie, że rola prawa karnego została zachwiana z uwagi na zapisy o uwolnieniu od odpowiedzialności między innymi członka zarządu spółki.

Analizując materiał historyczny tj. kodyfikację oraz śledząc wyniki przeprowadzonych badań można dojść do wniosku, że nie tylko prawo jest nieprzystosowane do prawidłowego zabezpieczenia obrotu gospodarczego, zawodzi również aparat państwowy.

Propozycje *de lege ferenda* dotyczą:

1. uchylenia § 4a art. 296 Kodeksu karnego,
2. § 5 art. 296 Kodeksu karnego powinien zostać znowelizowany, a treść powinna brzmieć: „Sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę oraz zadośćuczynił pokrzywdzonemu. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba prawna, stosuje się art. 445 Kodeksu cywilnego w zw. art. 43 Kodeksu cywilnego.”

Proponowana postać przepisu treści § 5 art. 296 Kodeksu karnego dotycząca zadośćuczynienia ma za zadanie wyrównanie krzywdy pokrzywdzonemu. Jak sama nazwa wskazuje czyn zabroniony z art. 296 Kodeksu karnego w doktrynie nazwano nadużyciem

zaufania, zatem sprawca powinien w całości naprawić szkodę. Zazwyczaj ma ona postać nominalną, jednak straty w obszarze nadszarpniętego zaufania na płaszczyźnie obrotu gospodarczego mogą być niepowetowane. Spółki handlowe nie doznają krzywd w postaci cierpienia psychicznego czy fizycznego, jakie są przypisane osobie fizycznej, dlatego osobom prawnym nie przysługuje zadośćuczynienie. Jednak zadośćuczynienie osobie fizycznej jest punktem odniesienia w stosunku do spółek handlowych. Sprawca może naprawić szkodę poprzez art. 448 Kodeksu cywilnego.

SN w wyroku odniósł się do zadośćuczynienia sobie prawnej. „W odniesieniu do osób prawnych, których dobra osobiste zostały naruszone podnosi się, że z natury rzeczy nie mogą one odczuwać, tak jako osoby fizyczne, krzywdy. Mimo to, roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne dochodzone przez osobę prawną spełnia nie tylko funkcje kompensacyjne, ale również funkcje satysfakcjonującą, represyjną, czy prewencyjno – wychowawczą.”⁷¹⁵ Zdanie to podziela SN⁷¹⁶, który w sentencji postanowienia powołuje się na art. 448 Kodeksu cywilnego w związku z art. 45 kodeksu cywilnego.

W zakresie uchylecia § 4a art. 296 Kodeksu karnego proponowane zmiany dotyczą zniesienia uprzywilejowanej pozycji Skarbu Państwa. Skarb Państwa pełni nadrzędną rolę w stosunku do innych podmiotów gospodarczych, jednak wydaje się krzywdzącym, aby również w tym obszarze korzystał z tego dobrodziejstwa. W aktualnie stanie prawnym odpowiedzialność karna sprawcy zależy od woli pokrzywdzonego, jeżeli nie jest nim Skarb Państwa. Taki stan prawny nie powinien mieć miejsca, ponieważ prawo karne powinno pełnić funkcję odstraszącą i prewencyjną.

Taka konstrukcja proponowanego zapisu zapewne w pewien sposób odstraszy potencjalnego sprawcę, bowiem aby uniknąć odpowiedzialności karnej nie wystarczy zrekompensować strat finansowych. Istotą prawa karnego jest przede wszystkim funkcja gwarancyjna oraz *ultima ratio*.

---

⁷¹⁵ Wyrok SN z 24.09.2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58.

⁷¹⁶ Uchwała SN z 9.11.2017 r., III CZP 43/17, OSNC 2018, nr 5, poz. 49.

Streszczenie

Rozprawa doktorska dotyczy nadużycia zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych w spółkach handlowych na gruncie art. 296 Kodeksu karnego. Praca zawiera osiem rozdziałów, rys historyczny, aktualny stan prawny, badania oraz wnioski *de lege lata i de lege ferenda*. Celem rozprawy doktorskiej jest zbadanie obszaru Kodeksu spółek handlowych, Kodeksu karnego, a także innych ustaw. Należy zadać sobie pytanie czy ustawodawstwo jest kompatybilne z dzisiejszą rzeczywistością i czy orzecznictwo jest na tyle klarowne, aby zabezpieczyć prawidłowo dobro mocodawcy? W pracy zastosowano metodę dogmatyczną i historyczną, w pewnym zakresie prawno – porównawczą.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że prawidłowy obrót gospodarczy nie jest prawidłowo zabezpieczony. Przepis art. 296 Kodeksu karnego jest niedookreślony, zakres obowiązków menadżera, członka spółki handlowej nie jest nigdzie jasno sprecyzowany. Nowelizacja Kodeksu spółek handlowych oraz zmiany w Kodeksie karnym w 2012 r. w pewnym stopniu przyczyniły się do precyzyjności w określeniu znamion przestępstwa nadużycia zaufania, jednak taki stan prawny nie wyczerpuje potrzeb w zakresie prawidłowego zabezpieczenia obrotu gospodarczego.

Nowelizacja Kodeksu Spółek handlowych w 2022 r. wydawała się odpowiedzią na kryminogenne zachowania sprawców w białych kołnierzykach, jednak po analizie przepisów zawartych w Kodeksie spółek handlowych można mieć wrażenie, że rola prawa karnego została zachwiana z uwagi na zapisy o uwolnieniu od odpowiedzialności między innymi członka zarządu spółki.

Propozycje *de lege ferenda* dotyczą:

1. uchylenia § 4a art. 296 Kodeksu karnego,
2. § 5 art. 296 Kodeksu karnego powinien zostać znowelizowany, a treść powinna brzmieć: „Sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę oraz zadośćuczynił pokrzywdzonemu. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba prawna, stosuje się art. 445 Kodeksu cywilnego w zw. art. 43 Kodeksu cywilnego.”

Summary

The doctoral dissertation addresses the abuse of trust in the conduct of other people's matters of property in commercial companies on the basis of Article 296 of the Penal Code. The dissertation is structured in eight chapters, a historical outline, the current state of the law, research and *de lege lata* and *de lege ferenda* conclusions. The purpose of the dissertation is to explore the area of the Commercial Companies Code, the Criminal Code, as well as other laws. The question to be addressed is: is the legislation compatible with today's reality and is the jurisprudence sufficiently transparent to properly secure the welfare of the principal? The dissertation applies a dogmatic and historical method and, to some extent, a legal and comparative method.

The research concluded that proper economic trading is not properly safeguarded. The provision of Article 296 of the Criminal Code is under-defined, and the responsibilities of a manager, a member of a commercial company are not explicitly specified.

The amendments to the Commercial Companies Code and the Penal Code in 2012 have, to a certain extent, improved the accuracy of the definition of the elements of the offence of abuse of trust, however, such a legal state fails to exhaust the needs for the proper safeguarding of economic trading.

The amendment of the Commercial Companies Code in 2022 did indeed seem to be an answer to the criminogenic behaviour of white-collar perpetrators, however, having examined the provisions of the Commercial Companies Code, it may be concluded that the role of the criminal law has been undermined due to the provisions on exoneration of, inter alia, a member of the management board of a commercial company.

De lege ferenda proposals concern:

3. the repeal of § 4a of Article 296 of the Criminal Code,
4. § 5 of Article 296 of the Criminal Code should be amended and the content amended should state: "The court may waive punishment if the perpetrator of the offence specified in § 1 has voluntarily repaired the damage caused in full and compensated the wronged party prior to the commencement of penal proceedings. If the wronged party is a legal person, Article 445 of the Civil Code in conjunction with Article 43 of the Civil Code shall apply.

Bibliografia:⁷¹⁷

- A. Kappes, Glosa do uchwały SN (7) z 18.9.2013 r. (III CZP 13/13), Mon. Pr. Hand. 2014, nr 1*
- A. Wyrzykowska A., Czeakański Ł., Odpowiedzialność członków organów spółek kapitałowych, Warszawa 2016*
- A. Zoll (red.) Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278-363 k.k., wyd. II.*
- Adamski A. (red.), Przystępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej, Toruń 2003*
- Allerhand M. Kodeks Handlowy Komentarz, Bielsko – Biała 1996*
- Allerhand M., Kodeks Handlowy, komentarz, Lwów 1935*
- Andrejew I., Świda W., Kodeks karny, Warszawa 1973*
- Antonowicz P., Szarmach Ł., Teoria i praktyka funkcjonowania piramidy finansowej versus studium przypadku upadłości Amber Gold Sp. z o.o., <https://repozytorium.bg.ug.edu.pl/info/article/UOGcc2796d650124bb48726c81b8d48d625/>, Gdańsk 2020*
- Antonowicz P., Szarmach Ł., Teoria i praktyka funkcjonowania piramidy finansowej versus studium przypadku upadłości Amber Gold Sp. z o.o., Zarządzanie i Finanse, Uniwersytet Gdański, zeszyt 11, nr 1, cz. 2, 2013*
- Antoszek P., Uchwała o powołaniu oraz odwołaniu członków zarządu. Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych. Oficyna, 2009*
- Bachmat P., Pełnienie funkcji publicznej w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej jako przesłanka odpowiedzialności za przestępstwa sprzedajności i przekupstwa (art. 228 § 6 i art. 229 § 5 k.k.), Pr.w Dział. 2015/23/247-312, <https://sip.lex.pl>*
- Banasiak K., Białas G., Dębski D., Vademecum prezesa spółki komunalnej, Warszawa 2020*

---

⁷¹⁷ W Bibliografii umieszczono całą literaturę, wykaz aktów normatywnych, orzecznictwo wykorzystaną do niniejszej rozprawy, nie tylko przywołaną.

Barciak A., Dziwniński P., *Pierwsze opinie na temat polskiego kodeksu handlowego z 1934 r.*
<http://www.zdziejowprawa.pl>

Bartkowiak G., *Psychologia zarządzania*, Poznań 1999

Bielski M., *Koncepcja kontratypów jako okoliczności wyłączających karalność.*

Opublikowano: Cz.PKiNP 2010/2/25-50, <https://www.lex.pl>

Bieniak J. , Bieniak M. , Nita-Jagielski G. , Oplustil K. , Pabis R. , Rachwał A. , Spyra M. ,
Suliński G. , Tofel M. , Zawłocki R., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2012

Bieniak M., *Odpowiedzialność Karna Menadżerów*, Warszawa 2015

Bieńkowska B. T., Jędrzejewski Z., *Problemy współczesnego prawa karnego wydanie 1*,
<https://legalis.pl>

Błotnicki T., *Zasady odpowiedzialności cywilnej w grupie spółek*,
<https://sip.lex.pl/#/publication/470180287/blotnicki-tomasz-zasady-odpowiedzialnoscicywilnej-w-grupie-spolek?cm=URELATIONS>

Bogusz T., *Uchylenie art. 585 KSH dotyczącego przestępstwa działania na szkodę spółki*,
Uchylenie art. 585 KSH dotyczącego przestępstwa działania na szkodę spółki, *Monitor Prawa Handlowego* | 02/2011, <https://czasopisma.beck.pl/monitor-prawa-handlowego/aktualnosc/uchylenie-art-585-ksh-dotyczacego-przestepstwa-dzialania-na-szkode-spolki>

Bojarski J. i Leszczyński S., *Odpowiedzialność karna za pranie pieniędzy pochodzących z korupcji*. *Państwo i Prawo*, 2009, nr 5

Bojarski J., *Korupcja gospodarcza. Studium z dziedziny polityki kryminalnej*, Toruń 2015

Bojarski J., Oczkowski T., *Penalizacja korupcji gospodarczej w polskim prawie karnym*, *Prokuratura i Prawo* 4, 2004

Bojarski J., S. Leszczyński S., *Odpowiedzialność karna za pranie pieniędzy pochodzących z korupcji*. *Państwo i Prawo*, 2009, nr 5

Bojarski M., *Dozwolone ryzyko gospodarcze w polskim prawie karnym*, Wrocław 1977

Bojarski T., *Tradycja i postęp w nowelizacji prawa karnego – od Makarewicza do stanu obecnego*, *Teka Kom. Praw.* – OL PAN, 2008, 7–15

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 29 KSH, (red.) Z. Jara, (red.) 2020, wyd.3, <https://legalis.pl>

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 52 KSH, (red.) Z. Jara, (red.) 2020, wyd.3, <https://legalis.pl>

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 41 KSH (red.) Jara Z. 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 41 KSH (red.) Jara Z. 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 56 KSH (red.) Jara Z. 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Borowy B., Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 57 KSH (red.) Jara Z. 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Brychko M., Semenog A., Efficiency as a new ideology of trust-building corporate governance, BEH Business and Economic Horizons, Tom 14, Issue 4, 2018

Buchała K., Nowe ujęcie marnotrawstwa i niegospodarności w art. 217 Kodeksu karnego, Palestra 30/5-6 (341-342), 1986

Buczkowski K., Przeprowadzenia na szkodę wierzycieli (art. 300–302 k.k.) – wybrane aspekty praktyki ścigania, Prawo w Działaniu 16 (2003)

Budyn-Kulik M. Art. 9, Kodeks karny. Komentarz aktualizowany. <https://www.lex.pl>

Budyn-Kulik M., Art. 9. Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, red. M. Mozgawa, <https://sip.lex.pl>

Centralne Biuro Antykorupcyjne, https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf

*Cern G., Uchylenie i stwierdzenie nieważności uchwał na gruncie art. 249 § 1 i art. 422 § 1 Kodeksu spółek handlowych oraz art. 252 § 1 i 425 § 1 Kodeksu spółek handlowych
Publikacje Elektroniczne ABC*

Charko D., Odpowiedzialność karna funkcjonariusza publicznego - wybrane zagadnienia

Chomiuk M., Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 252 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Cimarno A., *Artykuł 296 KK jako karnoprocesowy instrument ochrony podmiotów gospodarczych przed nadużyciami ze strony kadry menedżerskiej*, <https://legalis.pl>

Chróścicki A. *Art. 59, Ustawa o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. Komentarz*. Oficyna, Warszawa 2010

Cieszewski J., *Obrót prawny z zagranicą w spawach cywilnych i karnych*, Warszawa 2007

Cieślak M., *Węzłowe pojęcia związane z sensem kary*, *Nowe Prawo* 1969, nr 2

Czajka D., *Przestępstwa menedżerskie*, Warszawa 2000

Czarnecka A. [w:] *Prawo holdingowe. Praktyczny komentarz*, red. M. Baran, Warszawa 2022, art. 21(5). <https://sip.lex.pl/#/commentary/587895487/692927/baran-mateusz-red-czarnecka-aleksandra-red-prawo-holdingowe-praktyczny-komentarz?cm=URELATIONS>

Czerniawski R., *Zarząd spółki akcyjnej*, Warszawa 2008

Czerniawski R., *Odpowiedzialność karna akcjonariuszy i członków rad nadzorczych spółek handlowych*, Warszawa 2009

Czerwińska D., *Uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego jako cel procesu karnego w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*. *Ius Norodzialum*, 2020, nr 1

Czura-Kalinowska D., Zawłocki R., *Odpowiedzialność karna za działanie na szkodę spółki*, Warszawa 2006

Dadak W., *Ryzyko i niepewność a zachowania naruszające zasady obrotu gospodarczego – aspekty kryminologiczne*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, 2009 nr 2

Dadak W., *Ryzyko i niepewność a zachowania naruszające zasady obrotu gospodarczego: aspekty kryminologiczne*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, rok XIII 2009, z. 2

Daniluk P., *Kodeks karny. Komentarz, Art. 26 KK (red.)* Stefański R. A. 2020 r., wyd. 5, <https://legalis.pl>

Daszkiewicz A., *Zasady zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 22. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587822957/620397/daszkiewicz-amelia-zasady-zarzadzania-mieniem-panstwowym-komentarz?cm=URELATIONS>

Grzelak A., Królikowski M., A. Sakowicz (red.), *Europejskie Prawo Karane*, Warszawa 2012

Dobre obyczaje w prawie polskim, Przegląd Prawa Handlowego 2002, nr 5

Drucker P.F., Praktyka zarządzania, Kraków 1994

Dumkiewicz M., Art. 201, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, <https://sip.lex.pl>

Dumkiewicz M., Art. 69, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, <https://sip.lex.pl>

Dumkiewicz E., Odpowiedzialność odszkodowawcza za podejmowanie wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, Warszawa 2016

Dumkiewicz M., Art. 479, Art. 480, Art. 481, Art. 482, Art. 483, Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Wybór orzecznictwa. Komentarz orzeczniczy. <https://sip.lex.pl>

Dumkiewicz M., Art. 8, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, <https://sip.lex.pl>

Duży J., Przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki, PiP 2007, nr 12

Encyklopedia administracji publicznej,

http://encyklopediaap.uw.edu.pl/index.php/Interes_publiczny (dostęp: 30.07.2022).

Frąckowiak J., Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność. Przegląd Prawa Handlowego, 2014, nr 9

Frąckowiak J., O niektórych zagrożeniach dla handlowych spółek osobowych – szczególnie spółki jawnej, PPH 2012, nr 9

Frąckowiak J., Osiemdziesiąt lat polskiego prawa handlowego — wzloty, upadki oraz mozolna reaktywacja, Przegląd Prawa i Administracji 101, Wrocław 2015

Fuchs B. Art. 361, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534). <https://www.lex.pl>

Gabriel-Węglowski M., Pojęcie osoby pełniącej funkcję publiczną,

<https://sip.lex.pl/#/publication/419614975/gabriel-weglowski-michal-pojecie-osoby-pelniacej-funkcje-publiczna?cm=RELATIONS>

Giezek J., Kardas P., Konstrukcja działania na szkodę spółki handlowej oraz przestępstwa stanowiące jej odpowiednik - projekt nowelizacji, Palestra 2011, z. 1-2

Giezek J., Kardas P., Przepisy karne kodeksu spółek handlowych, Kraków 2003

Giezek J., Kardas P., Przepisy karne kodeksu spółek handlowych, Kraków 2003

Giezek J., Kardas P., Wyłączenie odpowiedzialności karnej za nadużycie zaufania i nadużycie władzy publicznej w okresie epidemii – kilka uwag o osobliwościach epizodycznych regulacji prawnych, Prokuratura i Prawo 7-7, 2020

Giezek J., Strona podmiotowa czynu zabronionego, a formy jego popełnienia. Zagadnienia wybrane, Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji 3978, Wrocław 2020

Gliomore C. W., Brudne Pieniądze, Metody przeciwdziałania praniu pieniędzy, Warszawa 1999

Glosa do postanowienia SN z dnia 18 października 2012, V CZ 37/12, nr 2

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 lutego 2013., II Aka 356/12, Lex nr 1314733, <https://www.lex.pl>

Gola J., Zapobieganie patologii korupcji w zarządzaniu spółkami Skarbu Państwa oraz spółkami samorządowymi - wybrane zagadnienia, Przegląd Prawa i Administracji 2016/103/219-232

Górniak O., Hoc S., Kalitowski M., Przyjemski S.M., Sienkiewicz Z., Szumski J., Tyszkiewicz L., Wąsek A., Kodeks karny. Komentarz. T-2. Art. 117-363, Gdańsk 2005

Górniak O., Hoc S., Kalitowski M., Przyjemski S.M., Sienkiewicz Z., J. Szumski J., Tyszkiewicz L., Wąsek A., Kodeks karny. Komentarz. T-2. Art. 117-363, Gdańsk 2005

Górnicki L., Przewodnie konstrukcje i pojęcia kodeksu handlowego z 1934 roku Przegląd Prawa i Administracji 101, 2015

Górniok O., Kodeks karny. Komentarz, wyd. II, (red.) O. Górniok, Warszawa 2006

Górniok O., O wzmożeniu ochrony prawnokarnej jednostki w sferze działalności gospodarczej, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 48, 1986, z. 1

Górniok O., Odpowiedzialność karna menedżerów a ryzyko w ich działalności. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, 2002, nr 2

Górniok O., Przesłpstwa gospodarcze. Rozdział XXXVI i XXXVII Kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa 2000

Górniok O., *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1995

Górniok O., *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1995

Grzegorzczak F., *Charakter prawny i skutki "złotego weta" w nowej ustawie o szczególnych uprawnieniach ministra Skarbu Państwa*, PPH 2011, nr 3

Grześkowiak A., Wiak A., Gałązka M., Hałas G.R., Hypyś S., D. Szeleszuk (red.) *Kodeks Karny z 1932 roku*, Lublin 2015

Grześkowiak A., Wiak K., *Kodeks karny. Komentarz 2017*, Warszawa 217

Gutowski M., *Nieważność i inne przypadki wadliwości czynności prawnych w kontekście odpowiedzialności karnoprawnej*, PiP 2004, nr 9, s. 70-83.

Hryniewicz-Lach E., *Kompensacja szkód i krzywd w prawie karnym*, *Prokuratura i Prawo* 2, 2016

<http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/strkomnad6?OpenAgent&NPP>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Komisja_Nadzwyczajna_%E2%80%9EPrzyjazne_Pa%C5%84stwo%E2%80%9D_do_spraw_zwi%C4%85zanych_z_ograniczaniem_biurokracji

<https://www.gov.pl/web/ue/polska-w-ue>

<https://www.lex.pl>

Jacyszyn J., *Rady nadzorcze spółek*, *Kortowski Przegląd Prawniczy* 1994, z. 3

Jasiński W., *Niektóre aspekty przestępstw przeciwko integralności procesów zarządczych w przedsiębiorstwie*, *Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni* nr 21, *Prawo* 5, 2015

Jaskuła A., *Prawnokarna ocena przyjęcia i udzielenia korzyści majątkowej po zaprzestaniu pełnienia funkcji publicznej*, *Prok.i Pr.* 2016, nr 3

Jędrzejewski Z., *Kolizja obowiązków a struktura przestępstwa*, *IUSNOVUM* 2009, Nr 1

Jurkowska-Gomułka A., *Odpowiedzialność prawnokarna menedżerów za antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorców*, *Aktualne problemy zarządzania – teoria i praktyka. Monografia naukowa z okazji 40-lecia*, *Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego*, (red.) A.P. Wiatrak

Kaczmarek T., *Z problematyki przekroczenia władzy w teorii i praktyce*, "Nowe Prawo" 1960, nr 11

Kang J., Hustve G., *Building Trust Between Consumers and Corporations: The Role of Consumer Perceptions of Transparency and Social Responsibility*, *Journal of Business Ethics*, 2014, Vol. 125, No. 2

Kappes A., Matysiak W. P., *Szczególny konflikt między interesem spółki Skarbu Państwa a interesem państwa [w:] Spółki z udziałem Skarbu Państwa a Skarb Państwa*, (red.) A. Kidyba, Warszawa 2015

Karaszewski G. Art. 361, *Kodeks cywilny. Komentarz*. Wolters Kluwer Polska, 2019, <https://www.lex.pl>

Karaszewski G. Art. 362, *Kodeks cywilny. Komentarz*. Wolters Kluwer Polska, 2019

Karaszewski G., *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, Warszawa 2019, art. 362. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587804616/602056>

Kardas P., *Glosa do uchwały SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, WPP 1997, nr 1*

Kardas P., *Sporne Problemy Wykładni Przeprostwa nadużycia zaufania*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, Rok X: 2006, z. 2

Kędzierski P., *Solidarna i subsydiarna odpowiedzialność współnika za zobowiązania spółki osobowej w postępowaniach upadłościowym i restrukturyzacyjnym*, *Doradca Restrukturyzacyjny* 2019/3.

Kidyba A., Art. 380, *Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych*, <https://www.lex.pl>

Kidyba A. Art. 293, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://www.lex.pl>

Kidyba A. Art. 300, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://www.lex.pl>

Kidyba A., [w:] Dumkiewicz M., Kidyba A., *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu, art. 293*, <https://www.lex.pl>

Kidyba A., Art. 103, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://www.lex.pl>

*Kidyba A., Art. 103, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 18, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 18, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 20, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 20, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 201, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 210, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 212, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 219, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 249, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 249, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 251, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 252, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 252, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 29, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 31, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 382, Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 41, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

Kidyba A., Art. 51, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,

*Kidyba A., Art. 52, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 52, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 56, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 57, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 587, Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 77, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 78, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

*Kidyba A., Art. 8, Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych,
<https://www.lex.pl>*

Kidyba A., Kopaczyńska-Pieczniak K., Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2013, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369281003/340661/kidyba-andrzej-red-spolka-z-ograniczona-odpowiedzialnoscia?cm=URELATIONS>

Kidyba A., *Status prawny komandytariusza*, Bydgoszcz 2000

Kidyba A., Art. 39, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, <https://www.lex.pl>

Klimczak B., *Etyka gospodarcza*, Wrocław 1996

Klubińska M., *Przestępstwo oszustwa gospodarczego z art. 297 Kodeksu karnego*, Warszawa 2014

Kochanowski J., *Subiektywne granice sprawstwa i odpowiedzialności karnej*, Warszawa 1985

Komentarz do przepisu – art. 269. Polski kodeks karny z 11.VII.1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymaniami w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem (1932 Kazimierz Sobolewski i Dr Al-frod LSffüewsfel), s. 146, <http://www.bibliotekacyfrowa.pl>

Komentarz. Art. 20 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 23/ J. Kupryjańczyk, <https://legalis.pl>

Komentarz. Art. 296 KK (red.) R.A. Stefański 2021, wyd. 26/J. Potulski, <https://legalis.pl>

Komentarz. Art. 300 KK (red.) A. Grześkowiak 2019, wyd. 6/ M. Gałązka, <https://legalis.pl>

Komentarz. Art. 585 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3/D. Czura-Kalinowska, <https://legalis.pl>

Kondej M., *Wpływ wystąpienia zobowiązań spornych, których wartość, łącznie z innymi zobowiązaniami, przekracza wartość majątku spółki, na jej działalność. Uwagi na kanwie art. 302 § 1 kodeksu karnego*, *Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia* 2/2018

Konsultacje Bojarski J., UMK w Toruniu, e-mail, dostęp: 08.09.2023 r.

Kopaczyńska-Pieczniak K., *Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych*, *Rejent* 2003, nr 6

Kopaczyńska-Pieczniak K., *Zakaz konkurencji w świetle przepisów kodeksu handlowego*, *Rejent* Nr 12 1993

Kopeć M. D., *Zwyczaj jako okoliczność wyłączająca przestępność czynu w polskim prawie karnym*, Lublin 2015

Koralewski M., *Zakaz działalności konkurencyjnej wspólników spółek osobowych*, <https://sip.lex.pl/#/publication/419683446/koralewski-michal-zakaz-dzialalnosci-konkurencyjnej-wspolnikow-spolek->

osobowych?keyword=Koralewski,%20Zakaz%20dzia%C5%82alno%C5%9Bci%20konkurencyjnej%20wsp%C3%B3lnik%C3%B3w%20sp%C3%B3%C5%82ek%20osobowych&cm=SFIRST

Koralewski, Sądowe pozbawienie prawa pełnienia funkcji w organach spółki, ABC. <https://sip.lex.pl/#/publication/469965123/koralewski-michal-sadowe-pozbawienie-prawa-pełnienia-funkcji-w-organach-spolki?keyword=S%C4%85dowe%20pozbawienie%20prawa%20pe%C5%82nienia%20funkcji%20w%20organach%20sp%C3%B3%C5%82ki.%20&cm=SFIRST>

Korzeniak M., Prawnokarna charakterystyka dozwolonego ryzyka gospodarczego, Przegląd Prawno-Ekonomiczny 48 (3/2019)

Kos R., Charakter prawny interwencji zgłoszonej przez wspólnika spółki kapitałowej w sporze o unieważnienie uchwały, Głosa 2/2015, s. 11, dostęp: https://www.kkg.pl/wp-content/uploads/2015/06/3_2015_PDF_PL.pdf

Kotowski W., Kurzępa B., Przepisy prawa karnego - komentarz, Warszawa 2007

Kowalski S., Oświadczenie członków zarządu spółki kapitałowej składane do sądu rejestrowego w związku z podwyższeniem kapitału zakładowego (zagadnienia karnoprawne). Radca Prawny 2013/11/10-13

Kozłowska-Kalisz P. Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, Art. 2, <https://sip.lex.pl>

Krajowy Rejestr Sądowy, Numer KRS: 0000322228, file:///C:/Users/agnie/Downloads/odpis_pelny_322228_1680089187402.pdf

Kruczalak K., Prawo handlowe. Zarys wykładu, Warszawa 1994

Kruszewski A. K., Prawo przedsiębiorców. Komentarz, (red.) A. Pietrzak, Warszawa 2019, art.4. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587788766/586206/pietrzak-aldona-red-prawo-przedsiębiorcow-komentarz?cm=URELATIONS>

Kruszyński P., Pawelec S., Warchoń M. (red.), Wykład prawa karnego procesowego, Warszawa 2010

Kubala W., Pojęcie szkody w kodeksie karnym, „Państwo i Prawo” Warszawa 1975, z. 5

Kubala W., Pojęcie szkody w kodeksie karnym, „Państwo i Prawo” Warszawa 1975, z. 5, Warszawa, 1975

Kuciński J., Trzciniński Z., Nowa regulacja ustawowa działalności gospodarczej w Polsce, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny. Rok LXII zeszyt 3, 2000

Kukula Z., Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych, Warszawa 2013

Kulesza C., Obrona w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe, Warszawa 2012

Kulik M., Art. 231 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

Kulik M., Art. 296 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

Kulik M., Art. 296a Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

Kulik M., Art. 301 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

Kulik M., Art. 302 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

Kulik M., Art. 303 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, <https://sip.lex.pl>

*Kulik M., Kodeks karny. Komentarz aktualizowany z dnia 31 maja 2019, (red.) M. Mozgawa
<https://sip.lex.pl>*

*Kulik M., Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, art. 228, (red.) Mozgawa,
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737087/706992/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>*

*Kulik M., Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, art. 301, (red.) M. Mozgawa,
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737188/707095/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>*

*Kulik M., Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, art. 307, (red.) M. Mozgawa,
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737194/707102/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>*

Kulik M., Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, red. M. Mozgawa, LEX/el. 2023, art. 296a. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/730192/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>

*Kulik M., Kodeks karny. Komentarz, (red.) M. Mozgawa,
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737087/624089>*

Kulik M., *Kodeks karny. Komentarz.*, (red.) M. Mozgawa,
<https://sip.lex.pl/#/commentary/587737087/730094/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>

Kulik M., Marek. A. *Art. 300 Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, <https://sip.lex.pl>

Kulak K., *Skazane na zapomnienie — prawo handlowe w PRL, Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem 43, nr 3, Wrocław 2021*

Kupryjańczyk D., *Powództwo przeciwko członkom zarządu, Prawo Spółek 2011, nr 12*

Kupryjańczyk J., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 480 KSH (red.) Z. Jara 2020, wyd. 3*, <https://legalis.pl>

Kwapisz-Krygel K. *Art. 56 Prawo spółdzielcze. Komentarz, wyd. III, Warszawa, 2014*

L. Górnicki, *Przewodnie konstrukcje i pojęcia Kodeksu handlowego z 1934 r.*, *Acta Universitatis Wratislaviensis Przegląd Prawa i Administracji*, nr 3644, Wrocław 2015

Lachowski J., Oczkowski T., *Odpowiedzialność karna członków kolegialnych organów spółek kapitałowych - zagadnienia wybrane*, *Prok.i Pr.* 2006, nr 2, s. 25-41

Lachowski J. i Oczkowski T., *Sporne problemy wykładni przepisów o przestępstwie nadużycia zaufania (uwagi de lege lata i de lege ferenda)*. *Przegląd Sądowy*, 2002, nr 5

Ligęza-Turlakiewicz M., Turlakiewicz G., *Granice kreatywnego zachowania menadżerów w kontekście art. 296 § 1a kodeksu karnego*, *Prokuratura i Prawo* 5, 2016

Łukaszewicz A., *Rzeczpospolita, Twórcy Amber Gold skazani za oszustwo, 2019-10-17*, *Legalis 2020*

Łukaszewicz A., *Twórcy Amber Gold skazani za oszustwo, Rzeczpospolita, Legalis.pl*, <https://www.rp.pl/prawo-karne/art9171551-sprawa-amber-gold-katarzyna-p-ma-szanse-na-szybka-wolnosc>

Dumkiewicz M., A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych, art. 56* <https://sip.lex.pl/#/commentary/587248823/722727/dumkiewicz-malgorzata-kidyba-andrzej-komentarz-aktualizowany-do-art-1-300-kodeksu-spolek-handlowych?cm=URELATIONS>

Koralewski M., *Funkcjonowanie kolegialnych organów spółek kapitałowych w dobie epidemii koronawirusa*, <https://sip.lex.pl/#/publication/470129789>

M. Mozgawa (red.) *Kodeks karny. Komentarz*. Art. M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, [w:] (T. Bojarski, *Przestępstwa*, s. 127; O. Górniok, *Prawo*, s. 54; J. Majewski [w:] K. Buchała, P. Kardas, J. Majewski, W. Wróbel, *Komentarz*, s. 114; J. Majewski [w:] A. Zoll III, s. 712 i n.; A. Ratajczak, *Ustawa*, s. 58; por. R. Zawłocki [w:] *System*, t. 9, s. 636). *Ubocznym przedmiotem ochrony w § 2 jest dobro wymiaru sprawiedliwości* (J. Majewski [w:] K. Buchała, P. Kardas, J. Majewski, K. Wróbel, *Komentarz*, s. 114; J. Majewski [w:] A. Zoll III, s. 713; A. Ratajczak, *Ochrona*, s. 56–59), *Kodeks karny. Komentarz do art. 300 i 3001 k.k.* <https://sip.lex.pl>, dostęp: 17-09-2019

M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. VII, WKP 2018, art. 585. <https://sip-lex-1pl100078abb134f.han3.uci.umk.pl/#/commentary/587593672/564349/rodzynkiewicz-mateusz-kodeks-spolek-handlowych-komentarz-wyd-vii?cm=URELATIONS>

Maciejko P., *Charakterystyka spółek w Kodeksie spółek handlowych*. *Nowy Przegląd Notarialny*, 2001, nr 3-4

Magiera J. A., *Zaliczka na poczet wypłat z zysku w spółce jawnej*, *Monitor Prawniczy* 2017

Majewski K. *Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, (red.) F. Grzegorzczak, M. Wierzbowski M., Warszawa 2020 <https://sip.lex.pl/#/commentary/587824402/621842/grzegorzczak-filip-red-wierzbowski-marek-red-ustawa-o-zasadach-zarzadzania-mieniem-panstwowym...?cm=URELATIONS>

Maroń G., *Sprawiedliwość naprawcza a retrybutywizm w odpowiedzialności karnej*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego* 2011, z. 71

Marszałkowska-Krześ E., *Uchwały nie istniejące, nieważne z mocy prawa oraz wzruszalne wyrokiem sądu w spółce z o.o.*, *PPH* 1998, nr 7

Marszałkowska-Krześ, *Przesłanki materialnoprawne powództwa o ustalenie istnienia (bądź nieistnienia) uchwały wspólników w spółce z o.o.*, *PPH* 1998, nr 9

Mataczyński M., *Złote akcje w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości*, *PPH* 2004, Nr 3

Matusiak A., *Dłużnik jako podmiot przestępstwa utrudniania dochodzenia roszczeń*, *Ius Novum*, t. 9 nr 1 2015

Matusiak A., *Przestępstwa menadżerskie*, *Ius Novum*, 3, Warszawa 2013

Matysiak W. P., *Zaskarżenie uchwał wspólników handlowej spółki osobowej*, *Przegląd Prawa i Administracji CXXI*, Wrocław 2020

Mozgawa M., Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., *Kodeks karny. Kodeks karny. Komentarz*, art. 270, <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737148/707054/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>

Mucha A., *Prokurent jako podmiot przestępstwa niegospodarności (art. 296 § 1 k.k.)*, *Prok.i Pr.* 2015, nr 7-8

Muszyńska A., *Istota nawiązki na gruncie kodeksu karnego z 1997 r. [w:] Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem*, Warszawa 2010

Namitkiewicz J., *Kodeks handlowy. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z komentarzem i skorowidzem rzeczowym*, Łódź 1999

Nazaruk P., *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 39*, Wolters Kluwer Polska, 2019.

Nazaruk P., *Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 5*, Wolters Kluwer Polska, 2019

Neumann U., *Naczelne zasady stanu wyższej konieczności jako okoliczności wyłączającej bezprawność czynu i okoliczności wyłączającej winę*, *Annales. UMCS* 2002, nr 1
<https://sip.lex.pl/#/publication/151181447/neumann-ulfrid-naczelne-zasady-stanu-wyzszej-koniecznosci-jako-okolicznosci-wylaczajacej...?cm=URELATIONS>

Nitkowski K., *Przestępstwa w obrocie gospodarczym*, Warszawa 2014

Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, [korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjne_j_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf](file:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjne_j_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf)

Oczkowski T., *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Prawnkarne oceny i konsekwencje*, Warszawa 2013

Oczkowski T., *Interes spółki kapitałowej a przestępstwo karalnej niegospodarności*, *Studia Prawnoustrojowe* 52, Uniwersytet Warmińsko – Mazurski 2021

Oczkowski T., *Interes Spółki, Interes Wspólników*, *Toruńskie Spotkania z Prawem Handlowym*, Toruń 2019

Oczkowski T., *Kodeks karny. Komentarz, Art. 301 KK (red.) R. A. Stefański 2020 r.*, wyd. 5, <https://legalis.pl>

Oczkowski T., *Kodeks karny. Komentarz, Art. 303 KK (red.) R. A. Stefański 2020 r., wyd. 5*, <https://legalis.pl>

Oczkowski T., *Kodeks karny. Komentarz, wyd. II, (red.) Konarska-Wrzosek Violetta, Warszawa 2016*

Oczkowski T., *Kodeks karny. Komentarz. Art. 303 KK (red.) R. A. Stefański 2020, wyd. 5*, <https://legalis.pl>

Oczkowski T., *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych, prawnokarne oceny i konsekwencje, Warszawa 2013*

Okolski J., *Spółka akcyjna, Warszawa 2001*

Oleksy K., *Charakter prawny obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem a przedmiot i paradygmat procesu karnego, Prokuratura i Prawo 5, 2019*

Opalski A., *Zasada jednakowego traktowania współników i akcjonariuszy, PPH 2012, nr 6*

Opinia uzupełniająca w sprawie nowelizacji art. 585 Kodeksu spółek handlowych, <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/komisje-kodyfikacyjne/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego/komisja-kodyfikacyjna-prawa-karnego-2009-2013/opinie-komisji-kodyfikacyjnej-prawa-karnego>

Pabis R., *Sp. z o.o., Warszawa 2004*

Patora K., *Wykładnia niektórych znamion czynu zabronionego z artykułu 301 § 1 kodeksu karnego, Prokuratura i Prawo 5, 2022*

Patora K., *Wykładnia niektórych znamion czynu zabronionego z artykułu 301 § 1 kodeksu karnego, Prokuratura i Prawo 5 2022*

Patora K., *3.3. Ryzyko gospodarcze, Prawnokarna ochrona wierzycieli. Zagadnienia teorii i praktyki, Łódź 2020*. <https://sip-1lex-1pl-100078aqo349a.han3.uci.umk.pl/#/monograph/369480859/425949/patora-krystyna-prawnokarna-ochrona-wierzycieli-zagadnienia-teorii-i-praktyki?cm=URELATIONS>

100078aqo349a.han3.uci.umk.pl/#/monograph/369480859/425949/patora-krystyna-prawnokarna-ochrona-wierzycieli-zagadnienia-teorii-i-praktyki?cm=URELATIONS

Patryas W., *Zaniechanie. Próba analizy metodologicznej, Poznań 1993*

Pawluczuk-Bućko P., *Rozprawa doktorska, Przestępstwa z art. 301 Kodeksu karnego w ujęciu prawnokarnym i kryminologicznym, Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2019*

- Pęczyk-Tofel A., M. S. Tofel, Wewnętrzne stosunki majątkowe w handlowych spółkach osobowych. Opublikowano: Pr. Spółek 2010/1/30-39*
- Pietrzyk T., Nieprowadzenie lub nierzetelne prowadzenie dokumentacji spółki, Odpowiedzialność karna menedżerów spółek handlowych, Warszawa 2020.
<https://sip.lex.pl/#/monograph/369461200/390602>*
- Pietrzyk T. Odpowiedzialność karna menedżerów spółek handlowych, Warszawa 2020*
- Pinior P., Z problematyki wyboru rady nadzorczej grupami, Przegląd Prawa Handlowego, 2015, nr 9*
- Pinior P., Z problematyki wyboru rady nadzorczej grupami. Przegląd Prawa Handlowego, 2015, nr 9*
- Piotrowski D., Wykładnia przesłanki "pokrzywdzenia współnika" spółki kapitałowej z uwzględnieniem perspektywy historycznoprawnej, Transformacje Prawa Prywatnego 4/2022
Issn 1641–1609*
- Piotrowski M., Odpowiedzialność członka rady nadzorczej, na podstawie art. 296 k.k. Studia i Materiały, 2/2017 (25), cz. 2*
- Podleś M., Odpowiedzialność komandytariusza z punktu widzenia interesu wierzycieli, Acta Universitatis Wratislaviensis Przegląd Prawa i Administracji nr 3644*
- Popardowski P., Zagadnienia problemowe dotyczące spółek handlowych w bieżącym orzecznictwie Sądu Najwyższego, Glosa 2020, nr 1*
- Postępowania stwierdzone i postępowania wszczęte z art. 305 k.k. (udaremnienie przetargu) w latach 1999- 2020, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63941,Udaremnienie-przetargu-art-305.html>*
- Postrach K., Działanie na szkodę spółki zależnej–aspekty prawne. Zarządzanie i Finanse, 11(2, cz. 6) 2013*
- Pracki H., Nowe rodzaje przestępstw gospodarczych, Prok. Pr. 1995, nr 1*
- Pracki H., Obrót gospodarczy pod ochroną. Zagadnienia prawno-karne, Warszawa 1995*
- Pracki H., Obrót gospodarczy pod ochroną. Zagadnienia prawno-karne, Warszawa 1995*

Prejsnar-Szatyńska S., Człowiek – Przestępcza myśl Juliusza Makarewicza. Probacja nr 3/2019

Projekt ustawy o ograniczeniu o barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców, druk sejmowy: nr 3656 z 24 listopada 2010

Przegląd Antykorupcyjny. Czasopismo Centralnego Biura Antykorupcyjnego, ISSN 2083-7121 Warszawa 2012

Przesławski L. Kodeks karny. Komentarz, Art. 9 KK (red.) R. A. Stefański 2020 r., wyd. 5, <https://legalis.pl>

Pyka M. i Zięba M., Zasada ochrony praw wspólników mniejszościowych w spółce kapitałowej, Przegląd Prawa Handlowego, 2013, nr 2. s. 52-56, <https://sip.lex.pl/#/publication/151158764>

Pyka M., Kwalifikowane reguły powoływania członków zarządu spółek kapitałowych. Przegląd Prawa Handlowego, 2019, nr 8

Pyziak-Szafnicka M., A. Olejniczak (red.), System Prawa Prywatnego, t. 6: Prawo zobowiązań – część ogólna, Warszawa 2014

Raport z zakończonych prac Senackiego Zespołu ds. Spółki GETBACK S.A., https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k10/senat/zespoły/getback/raport_senackiego_zespołu_ds._spolki_getback_s.a._zatwierdzony

Rappaport E. S., Media via kodeksu karnego polskiego, Warszawa 1935

Ratajczak A., Ochrona obrotu gospodarczego. Praktyczny komentarz, Warszawa 1994

Rodzinkiewicz M., Art. 249 Kodeks spółek handlowych. Komentarz, wyd. VII. Wolters Kluwer Polska, 2018

Rogalski M., Prawnokarna definicja funkcjonariusza publicznego oraz osoby pełniącej funkcję publiczną w administracji samorządowej, ST 2005, nr 3

Romanowski M., Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h., PPH 2012, nr 4, [100078abb134f.han3.uci.umk.pl/#/publication/151140839/romanowski-michal-dzialanie-na-szkode-spolki-uwagi-po-uchyleniu-art-585-k-s-h?cm=URELATIONS](https://sip.lex.pl/#/publication/151140839/romanowski-michal-dzialanie-na-szkode-spolki-uwagi-po-uchyleniu-art-585-k-s-h?cm=URELATIONS)

Romanowski M., Działanie na szkodę spółki - uwagi po uchyleniu art. 585 k.s.h., PPH 2012, nr 4, s. 43-51. <https://sip.lex.pl/#/publication/151140839>

Romanowski M., *Znaczenie sporu o metodę odczytywania pojęcia „interes spółki kapitałowej”, PPH 2015, nr 7*

Roszewski Z. J. *Glosa do uchwały SN z dnia 15.04.1999 r., I KZP 8/99, LEX Nr 22681*

Rozwadowski R., *Interes spółki to nie zawsze interes akcjonariusza*, <https://www.prawo.pl>,
dostęp: <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/interes-spolki-to-nie-zawsze-interes-akcjonariusza,68918.html>

Rychlewska A., *Zasada nullum crimen sine lege na tle współczesnej idei państwa prawa*, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*, Kraków, 21/2017

Rządowy projekt ustawy – *Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym*, druk nr 1054, Sejm VIII kadencji

Sadlik R., *Ograniczenie swobody nawiązywania zatrudnienia wskutek umowy o zakazie konkurencji*, *Monitor Prawa Pracy*, Nr 4, 2020

Samorząd Terytorialny, 2012 nr 10

Samuelson W. F., Marks S. G., *Ekonomia menedżerska*, Warszawa 2009

Sarnecki P., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Art. 42. Tom II, wyd. II*.
Wydawnictwo Sejmowe, 2016

Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 K.K.*, <https://legalis.pl>

Sepiolo I., *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 K.K.*, Warszawa 2013

Sieńczyło-Chlabicz J., *Prawo do ochrony sfery życia prywatnego osób publicznych w świetle polskiej doktryny i orzecznictwa*, PUG 2005, nr 2

Sitarz O., *Ochrona dziecka przed wyzyskiem w polskim prawie karnym na tle postanowień konwencji o prawach dziecka*, *Prok. i Pr.* 2004

Skawińska M., *Szkoda majątkowa w sprawach o przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego – Rola opinii biegłego*. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*,
Zeszyt 106/2019

Skorek B., *Odpowiedzialność za szkodę pośrednią wyrządzoną współnikowi (akcjonariuszowi)*. *Przegląd Prawa Handlowego*, 2017, nr 5

Skorupka J., *Karnoprawna ochrona wierzycieli*, Toruń 2001

Skorupka J., Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda (Wybrane zagadnienia) Państwo i Prawo, 2003, nr 12

Skorupka J., Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda (Wybrane zagadnienia) Państwo i Prawo, 2003, nr 12

Skorupka J., Podstawy karania korupcji w kodeksie karnym de lege lata i de lege ferenda (Wybrane zagadnienia), PiP 2003, nr 12

Skorupka J., Prawo Karne Gospodarcze – zarys wykładu, Warszawa 2007

Skorupka J., Prawo Karne Gospodarcze, Warszawa 2017

Słotwiński Sz., Dobre obyczaje a zasady współżycia społecznego w świetle zaskarżalności wadliwych uchwał zgromadzenia wspólników - uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 20.12.2012 r. (III CZP 84/12). Przegląd Prawa Handlowego, 2014, nr 6

Sługocki L., Szkada majątkowa spowodowana zachowaniem się sprawcy określonego przestępstwa obejmuje zarówno damnum emergens, jak i lucrum cessans. Glosa do uchwały SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, PiP 1996, nr 7

Soltysiński S., Czy "istnieją" uchwały "nieistniejące" zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni?, PPH 2006, nr 2

Soltysiński S., Kodeks spółek handlowych, Warszawa 2006, t. I

Soltysiński S., Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych, Przegląd Prawa Handlowego 2006, nr 1

Soltysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Kodeks spółek handlowych, t. 2, Komentarz do artykułów 151- 300, wyd. 2, Warszawa 2005

Stankiewicz A., Korupcja jako przyczyna dysfunkcji w sektorze publicznym, Prokuratura i Prawo 5, 2022

Stanowisko Sejmowej Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold, sejm.gov.pl

Stefanicki R., Odpowiedzialność karna instrumentem subsydiarnym wobec mechanizmów cywilnoprawnej odpowiedzialności [w:] Należyta staranność zawodowa członka zarządu spółki kapitałowej, Warszawa 2020

<https://sip.lex.pl/#/monograph/369466006/386328/stefanicki-robort-nalezita-starannosc-zawodowa-czlonka-zarzadu-spolki-kapitalowej?cm=URELATIONS>

Stefańska B, *Kodeks karny. Komentarz, Art. 231 KK (red.) R.A. Stefański 2020 r.*, wyd. 5, <https://legalis.pl>

Stefańska B., *Kodeks karny. Komentarz, Art. 228 KK (red.) R. A. Stefański 2020 r.*, wyd. 5, <https://legalis.pl>

Stefańska B.J., *Zagrozenie karne za pozegnanie i pomocnictwo, Prokuratora i Prawo 12.* 2017

Stefański R., *Przestepstwo korupcji, Kodeks karny. Komentarz,* <https://sip.lex.pl/#/commentary/587737183/624186>

Stępień T., Stępień K., *Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, Toruń 2011*

Stoner J.A. F., Freeman R.E., Gilbert D.R. Jr., *Kierowanie, Warszawa 1994*

Strzępka J./ Zielińska E., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 249 KSH (red.) J. Strzępka 2015*, wyd. 7, <https://legalis.pl>

Sułkowski J., *Polski Kodeks Handlowy*, <https://repozytorium>

Szajkowski A., Tarska M., [w:] *Soltysiński i in., Komentarz KSH, t. 3, Warszawa 2008*

Szarmach A., *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o.*, <https://mojafirma.infor.pl/poradniki/1293,14,Odpowiedzialnosc-czlonkow-zarzadu-spolki-z-oo.html>

Szczurowski T. *Art. 89 KSH (red.) Z. Jara*, wyd. 3, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz.* Wyd. 3, Warszawa 2020, <https://legalis.pl>

Szczurowski T., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz Art. 103 KSH, (red.) Z. Jara, (red.) 2020*, wyd.3, <https://legalis.pl>

Szczurowski T., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Art. 380 KSH (red.) Jara Z. 2020*, wyd. 3, <https://legalis.pl>

Szczurowski T., *Nowe rozwiązania prawne w sprawach o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, 2015, nr 5*

Szewczyk M. J., *Środki kompensacyjne a zakaz reformationis in peius, Prok.i Pr. 2016, nr 7-8*

Szmyt A., *O poselskim projekcie z dnia 28 sierpnia 2012 r. uchwały Sejmu... Opublikowano: Prz.Sejm. 2012/5/150-158, <https://www.lex.pl>*

Szmyt A., *O poselskim projekcie z dnia 28 sierpnia 2012 r. uchwały w sprawie powołania komisji śledczej, [http://orka.sejm.gov.pl/przeglad.nsf/0/OCA79967FDD23E58C1257ABB00389466/\\$File/ps112.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/przeglad.nsf/0/OCA79967FDD23E58C1257ABB00389466/$File/ps112.pdf)*

Szumański A., *Nowelizacja kodeksu spółek handlowych z 28.11.2014 przewidująca szersze wykorzystanie wzorca udostępnianego w systemie teleinformatycznym, PPH 2015, nr 4*

Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych, 2001, Warszawa t. I, s. 531.*

Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2012 r.t. I*

Szwaja J., *Ustanowienie, udzielenie oraz odwołanie prokury przez spółkę handlową, Pr. Spółek 2003/7-8/3, <https://www.lex.pl>*

Szwarc - Kuczer M., *Kompetencje Unii Europejskiej w dziedzinie harmonizacji prawa karnego materialnego, Warszawa 2011*

Szydło W., *Prawna dopuszczalność korzystania przez radę nadzorczą spółki akcyjnej z pomocy podmiotów zewnętrznych, PPH 2013, nr 6*

Ślebioda E., *Karnoprawne konsekwencje złożenia przez dłużnika niepełnego lub nieprawdziwego wykazu majątku, Opublikowano: Prokuratura i Prawo, 2019/4/77-95, <https://www.lex.pl>*

T. Oczkowski, *Kodeks karny. Komentarz, Art. 296a KK (red.) R. A. Stefański 2020 r., wyd. 5, <https://legalis.pl>*

Tarapata S., *O legalności przyjmowania prezentów przez osoby pełniące funkcje publiczne – uwagi polemiczne, Prokuratura i Prawo 2, 2023*

Tkaczyk E., *Konstytucyjne prawo do sądu jako jedna z najważniejszych gwarancji praw człowieka w państwie demokratycznym. Aspekt teoretyczny. Studia Prawnicze i Administracyjne, 2017, nr 2*

Topór M., *Problem regulacji przepływu informacji w holdingu. Przegląd Prawa Handlowego, 2019, nr 3*

Urbanowicz K., *Rozprawa doktorska Kompensacyjna funkcja prawa karnego*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2020

W wyniku przeprowadzonej kontroli NIK ustaliła <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/bez-ochrony-panstwa.html>, cały raport dostępny jest pod linkiem:

<https://www.nik.gov.pl/plik/id,21685,vp,24335.pdf>

Wajda D., *Działalność konkurencyjna wspólnika spółki jawnej. Glosa do wyroku SN z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14. Glosa*, 2018

Wajda D., *Obowiązek lojalności w spółkach handlowych*, Warszawa 2009

Walczak W., *Odpowiedzialność menedżerów z tytułu zajmowania się sprawami majątkowymi podmiotów gospodarczych*, *Wiedza Prawnicza* nr 1/2014

Walerjan D., Żak T., *Odpowiedzialność członków zarządu spółek kapitałowych oraz praktyczne sposoby jej ograniczenia*, Warszawa 2010

Wera M., *Racjonalny prawodawca w walce z korupcją w sektorze publicznym*, *Prokuratura i Prawo* 5, 2022

Witosz A., *Likwidatorzy spółek osobowych*. Opublikowano: *Pr. Spółek* 2010/6

Wojciechowski J., *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1994.

Wojciechowski J., *Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z komentarzem*, Warszawa 1994

Wolska-Bagińska A., 20.2.2. *Przestępczość korupcyjna [w:] Zamówienia publiczne*, (red.) P.

Bielarczyk, W. Gonet, A. Wójtowicz-Dawid, Warszawa 2021

<https://sip.lex.pl/#/monograph/369495407/428617>

Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne, część ogólna*, Kraków 2010

Zakrzewski R., *Ochrona obrotu gospodarczego w nowym kodeksie karnym. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, 1997, nr 11

Zakrzewski R., *Przestępstwa na szkodę wierzycieli*, „*Prokuratura i Prawo*” 1999/7–8

Zalewski W., [w:] Kaczmarek T. (red.), *System Prawa Karnego, t. 5: Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2015

Zalewski W., *Sprawiedliwość naprawcza*, Gdańsk 2006

Zawiejski P., *Szkoda jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki. Przegląd Sądowy*, 2008, nr 7-8

Zawiejski P., *Szkoda jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki. Przegląd Sądowy*, 2008

Zawłocki R. *Kodeks Spółek handlowych – komentarz. Art. 585KSH*, Warszawa 2012

Zawłocki R., *Kodeks karny, (red.) A. Wąsek, R. Zawłocki II*, Warszawa 2010

Zawłocki R., *Kodeks karny. Komentarz, A. Wąsek (red.)*, Warszawa 2006

Zawłocki R., *Kodeks Spółek handlowych – komentarz, Art. 585 KSH*, Warszawa 2012

Zawłocki R., *Komentarz do art. 296 KK [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 222-316, Królikowski M., R. Zawłocki (red.)*, Warszawa 2017

Zawłocki R., *MOP 2011, Nr 18, Monitor Prawniczy, Nowe przestępstwo niegospodarności bezszkodowej z art. 296 § 1a Kodeksu karnego*

Zawłocki R., *Odpowiedzialność karna reprezentanta podmiotu zbiorowego*, Warszawa 2013

Zawłocki R., *Podstawy odpowiedzialności karnej za przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2004

Zawłocki R., *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2007

Zawłocki R., *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze. System Prawa Karnego. Tom 9*, Warszawa 2015

Zawłocki R., *System Prawa Karnego, Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze, Tom 9*, Warszawa 2011

Zduński I., *Prawo karne wobec innowacyjności w gospodarstwie*, PS 2009, nr 7-8.

Zdyb M., *Istota decyzji*, Lublin 1993

Zgoliński I., Zduński I., *Okoliczności wyłączające bezprawność. Zarys problematyki*, Bydgoszcz 2012

Zientara A., *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2010

Zientara M., *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2010

Zientara M., *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 Kodeksu karnego*, Warszawa 2010

Zoll A., (red.) A. Zoll, *Kodeks karny. Komentarz do art. 117-277 Kodeksu karnego*, t. 2, Kraków 1999

Zoll A., *Kodeks karny*, t. III, Warszawa 2006, A. Marek (red.) *System Prawa Karnego*, Warszawa 2011

Żółtek S., *Prawo karne gospodarcze w aspekcie zasady subsydiarności*, Warszawa 2009

Żuraw P., *Etyka jako niezbędny instrument wsparcia zarządzania we współczesnych organizacjach*, *Zeszyty Naukowe / Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki*, Nr 1 (171) 2014

Wykaz aktów normatywnych:

Art. 18 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 lutego 2022 r. (Dz.U.2022.807) zmieniającej nin. ustawę z dniem 13 października 2022 r.

Decyzja nr 285 z dnia 24 lipca 2018 r., nr: DI/100000/43/822/2018, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, oddział w Gdańsku

Decyzja Ramowa Rady 2003/568/WSISW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym (Dz. U. UE. L. z 2003 r. Nr 192, str. 54)

Decyzja Ramową Rady 2003/568/WSiSW w dniu 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnych

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz. U. UE. L. z 2017 r. Nr 169, str. 46 z późn. zm.)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii

Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 77/91/EWG z 13.12.1976 r., (Dz.Urz. WE L Nr 26 z 31.1.1977 r., s. 1)

Kłak C., Odpowiedzialność karna za nadużycie władzy (art. 231 k.k.) a ochrona prawa do dobrej administracji, Prawo i Więź 3 (33) 2020

Kodeks kar głównych i poprawczych Królestwa Polskiego z 1847 r.

Kodex karny dla państw pruskich z roku 1851. Ze zmianami, jakie przez ustawy z dnia 9 marca 1853 r. z dn. 14 kwietnia 1856 r. i z dn. 30 maja 1859 r. poczynione w nim zostały tudzież Ustawa przechodnia, Kodex rzeczony wprowadzająca i Ustawy, takową uzupełniające, lub zmieniające niemniej Ustawy, z Kodexem Karnym w związku będące

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 maja 2010 r. w sprawie określenia definicji ryzyka handlowego, politycznego i nierynkowego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2233)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 60, poz. 571 z późn. zm.)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Przepisy wprowadzające Kodeks Handlowy (Dz. U. Nr 57, poz. 503 z późn. zm.)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 czerwca 1934 r. – Kodeks Handlowy, Warszawa 1934 r.

Sarkowicz R., Wyrażanie przyczynowości w tekście prawnym (na przykładzie kodeksu karnego z 1969 r., Kraków 1989

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r. Regulamin Senatu (t.j. M. P. z 2018 r. poz. 846 z późn. zm.)

Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie ustaleń poczynionych przez Senacki Zespół do spraw Spółki GETBACK S.A (M. P. z 2022 r. poz. 669)

Ustawa o ochronie obrotu gospodarczego z 12 października 1994 r. (Dz.U. Nr 126, poz. 615

Ustawa Prawo bankowe z dnia 29.08.1997 r. (Dz.U. nr 140 poz. 939 z późn. zm.)

Ustawa Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej z dnia 6 marca 2018 r. (Dz.U. 2018 poz. 650).

Ustawa z 12.10.1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U. Nr 126, poz. 615)

Ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)

Ustawa z 16.12.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 2260 ze zm.)

Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1124)

Ustawa z dnia 10 maja 1985 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach (Dz.U.85.23.100)

Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2207)

Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 654 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz.U.94.126.615)

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2003 nr 111 poz. 1061)

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233)

Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233)

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 201 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1689)

Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 648 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 289 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o szczególnych uprawnieniach ministra właściwego do spraw energii oraz ich wykonywanie w niektórych spółkach kapitałowych lub grupach kapitałowych prowadzących działalność w sektorach energii elektrycznej, ropy naftowej oraz paliw gazowych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2173)

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94)

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1327 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396)

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2151 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1090)

Ustawa z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1024)

Ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela (Dz. U. Nr 233, poz. 1955)

Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. 1988 nr 41 poz. 324)

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1610)

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o ograniczaniu barier administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 106, poz. 622 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 437)

Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 681 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1270 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1520 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 930)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 646 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 3 czerwca 1919 r. o komisji kodyfikacyjnej (Dz.Pr.P.P. 1919 nr 44 poz. 315)

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2094)

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2600 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40)

Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1900 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2011 nr 133 poz. 767)

Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 807 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1339)

Zalecenie Rady Europy Nr R/81/12, <https://eur-lex.europa.eu>

Orzecznictwo:

Działalność konkurencyjna wspólnika spółki w rozumieniu art. 56 § 2 k.s.h.

Opalski A., Glosa do wyroku SN z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, OSP 2013

Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1957 r. 2 CR 304/57, LEX nr 49753

Podmiot przestępstwa nadużycia zaufania. Zakres umocowania pracownika a odpowiedzialność karna za przestępstwo z art. 296 k.k.

Postanowienie SA w Krakowie z 15.03.2018 r., II AKz 57/18, KZS 2018, nr 4, poz. 31

Postanowienie SA we Wrocławiu z 12.10.2012 r., II AKz 383/12, OSAW 2014, nr 1, poz. 308

Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 12 października 2012 r. II AKz 383/12. Zakres prawnokarnej ochrony określony przepisem art. 585 § 1 Kodeksu spółek handlowych typ czynu zabronionego z art. 296a § 1 k.k. Szkoda majątkowa jako skutek zachowania się sprawcy przestępstwa z art. 296 § 1 k.k.

Postanowienie SN z 13.04.2005 r., III KK 23/05, OSNKW 2005/7–8, poz. 69

Postanowienie SN z 15.10.2020 r., IV KK 406/20, LEX nr 3277270

Postanowienie SN z 18.10.2002 r., V CKN 111/01, LEX nr 56065

Postanowienie SN z 2.02.2009 r., V KK 330/08, LEX nr 485044

Postanowienie SN z 25.2.2003 r., WK 3/03, OSN(K) 2003, Nr 5–6, poz. 53

Postanowienie SN z 5.06.2017 r., IV KK 4/17

Postanowienie SN z 5.6.2017 r., IV KK 4/17, OSNKW 2017, Nr 10, poz. 60

Postanowienie SN z dnia 18 października 2012 r., V CZ 37/12, Glosa 2015, nr 2, s. 48-66

Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2016 r., IV CZ 93/15, LEX nr 2030468

Postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2001 r., I KZP 7/01, OSNKW 2001, nr 7-8, poz. 55 H.

Pracki, Nowe rodzaje przestępstw gospodarczych, Prok. Pr. 1995, nr 1

SA w Białymstoku w wyroku z dnia 19 kwietnia 2018 r., I AGa 63/18

Sąd Najwyższy w uchwale 3 sędziów z dnia 10 marca 2016 r., III CZP 1/16

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 lipca 2009 r. II CSK 91/09, Glosa 2009, nr 3, s. 4, wraz z aprobującą glosą K. Bilewskiej, Glosa 2011, nr 1, s. 17

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 kwietnia 2016 r., II CSK 352/15

Sprawozdanie Komisji dla Europy w oparciu o art. 9. Decyzji ramowej Rady 2003/568/WSISW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym, {SEK(2007)808}

Stokłosa A., Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, PS 2014

Uchwała 7 sędziów SN – zasada prawna z 1.3.2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, Nr 7–8, poz. 95

Uchwała Sądu Najwyższego połączone izby - Izby Karna oraz Wojskowa z dnia 26 czerwca 1989 r. VI KZP 28/87

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1995 r. I KZP 22/95 OSNKW 1995/9-10/58

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1995 r. I KZP 22/95. Opublikowano: OSNKW 1995/9-10/58

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold (M. P. z 2016 r. poz. 721)

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold (M. P. z 2016 r. poz. 721)

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 2016 r. w sprawie wyboru składu osobowego Komisji Śledczej do zbadania prawidłowości i legalności działań organów i

instytucji publicznych wobec podmiotów wchodzących w skład Grupy Amber Gold (M. P. z 2016 r. poz. 737)

Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 21 października 2003 r. I KZP 11/03

Uchwała SN 7 sędziów z dnia 18 września 2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23

Uchwała SN z 21.06.1995 r., I KZP 22/95, OSNKW 1995, nr 9-10, poz. 58

Uchwała SN z 26.11.2003 r., I KZP 32/03, OSNKW 2004/1, poz. 3

Uchwała SN z 27.2.1976 r., VI KZP 10/75

Uchwała SN z 7 czerwca 2000 r. III CZP 21/2000, OSP 2001, nr 2, poz. 24

Uchwała SN z 9.11.2017 r., III CZP 43/17, OSNC 2018, nr 5, poz. 49

Uchwała SN(7) – zasada prawna z 1.3.2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, Nr 7–8, poz. 95; wyr. SA w Warszawie z 19.1.2016 r., VI ACa 777/15, Legalis; wyr. SA w Szczecinie z 20.1.2016 r., I ACa 1042/15

Uzasadnienie postanowienia w sprawie V K 6/11 Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieście, wydział V Karny. – badania aktowe

Wyr. SA w Gdańsku z 16.7.2013 r. II AKa 187/13

Wyr. SA w Gdańsku z 7.11.2013 r. II AKa 349/13

Wyr. SA w Lublinie z 25.9.2013 r. II AKa 154/13

Wyr. SA w Lublinie z 7.9.2017 r. II AKa 175/17

Wyr. SA w Warszawie z 11.1.2013 r. II AKa 399/12

Wyr. SA we Wrocławiu z 11.10.2017 r. II AKa 265/17

Wyr. SA we Wrocławiu z 17.7.2013 r. II AKa 161/13

Wyr. SA we Wrocławiu z 28.12.2012 r. II AKa 378/12

Wyr. SN z 16.12.2009 r. (II KK 187/09, Prok. i Pr. – wkł. 2010, Nr 5, poz. 1)

Wyrok NSA z 10.09.2009 r., II FSK 385/08, ONSAiWSA 2010, nr 6, poz. 116

Wyrok S.A. w Białymstoku z dnia 31 lipca 2018 r., I AGa 83/18

Wyrok S.A. w Gdańsku z 29.5.2014 r., IACA 135/14

Wyrok S.A. w Szczecinie z dnia 12 listopada 2015 r., IACa 575/15

Wyrok S.A. w Warszawie z dnia 10 maja 2013 r. VIACa 157

Wyrok SA w Białymstoku w wyroku z dnia 19 kwietnia 2018 r., IAGa 63/18

Wyrok SA w Białymstoku z 10.3.2011 r., II AKa 213/10, Prok. i Pr. – wkł. 2012, Nr 1, poz. 18

Wyrok SA w Białymstoku z 19.06.2020 r., II AKa 44/20

Wyrok SA w Białymstoku z 2.03.2004 r., IACa 9/04, OSAB 2004, nr 2, poz. 7

Wyrok SA w Gdańsku II Wydział Karny II AKa 396/20

Wyrok SA w Gdańsku z 23.01.2013 r., VACa 1016/12. Dochodzenie od członka zarządu roszczeń wynikających z niewykonania bądź nienależytego wykonania np. kontraktu managerskiego o zarządzanie

Wyrok SA w Gdańsku z dnia 22 marca 2017 r., VACa 386/16

Wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 stycznia 2013 r., VACa 1016/12

Wyrok SA w Katowicach z 21.11.2016 r., IACa 177/16

Wyrok SA w Katowicach z 29.3.2019 r., IACa 871/18

Wyrok SA w Katowicach z 30.04.2018 r., VACa 399/17

Wyrok SA w Poznaniu z 11.10.2012 r., IACa 336/12 12 Wymaganie od członków zarządu staranności przy wykonywaniu swoich obowiązków

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 9 grudnia 2016 r., IACa 626/16

Wyrok SA w Szczecinie w wyroku z dnia 30 marca 2015 r., IACa 825/14

Wyrok SA w Szczecinie w wyroku z dnia 30 marca 2015 r., IACa 825/14

Wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 marca 2013 r., IACa 73/13

Wyrok SA w Warszawie w wyroku z dnia 7 czerwca 2018 r., VII AGa 156/18

Wyrok SA w Warszawie w wyroku z dnia 7 czerwca 2018 r., VII AGa 156/18

Wyrok SA w Warszawie z 11.09.2018 r., II AKa 196/18

Wyrok SA w Warszawie z 15.12.2020 r., II AKa 200/20

Wyrok SA w Warszawie z 18.1.2013 r., VI ACA 994/12

Wyrok SA w Warszawie z 19.04.2013 r., VI ACa 1342/12 Dopuszczalność stosowania przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu do odpowiedzialności członka organu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki

Wyrok SA w Warszawie z 23.01.2020 r., II AKa 349/18

Wyrok SA w Warszawie z 24.11.2022 r., II AKa 451/21

Wyrok SA w Warszawie z 24.5.2017 r., II AKa 120/17

Wyrok SA w Warszawie z dnia 30 sierpnia 2011 r., VI ACa 1273/10

Wyrok SA we Wrocławiu z 27.10.2011 r., II AKa 261/11

Wyrok SA we Wrocławiu z 29.1.2014 r., II AKa 426/13

Wyrok SA we Wrocławiu z 31.05.2012 r., II AKa 139/12

Wyrok SA z dnia 31 maja 2016 r., I ACa 49/16

Wyrok SA. w Katowicach z 23.11.2006 r., I ACA 1373/06

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 lutego 2012 r. II AKa 260/11

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 lipca 2017 r. II AKa 69/17

Odpowiedzialność za przestępstwo faworyzowania wierzycieli

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 grudnia 2015 r. V ACa 165/15. Cechy zakazu prowadzenia działalności konkurencyjnej wobec spółdzielni

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 grudnia 2005 r. I ACa 1190/05

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 lutego 2017 r. II AKa 464/16

Odpowiedzialność za wystawienie dokumentu w postaci protokołu odbioru robót, który korzysta z ochrony prawnej w ramach art. 271 § 1 k.k. Wyrządzenie szkody w obrocie gospodarczym w wielkich rozmiarach. Czynny żal a ewentualna bezkarność sprawcy.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 grudnia 2015 r. II AKa 452/15

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 22 czerwca 2017 r. II AKa 69/17

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 marca 2018 r. V AGa 94/18 Wymagalność roszczenia wspólnika spółki jawnej o wypłatę zysku

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny z dnia 10 maja 2018 r. I AGa 110/18 Czynności składające się na prowadzenie spraw spółki, 1852126

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 8 marca 2017 r. I ACa Wyплаты zysku w spółce jawnej. Prawo do zysku przysługujące komandytariuszowi, 1300/16

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie - I Wydział Cywilny z dnia 5 marca 2020 r. I AGa 61/19, Przesłanki powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały a domaganie się uchylenia uchwały

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 10 października 2019 r., III AUa 806/18 Charakter odpowiedzialności współnika spółki jawnej za zobowiązania spółki

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25 października 2017 r. I ACa 229/17. Zaskarżalność uchwał rady nadzorczej spółki

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 1 kwietnia 2015 r. II AKa 7/15, Udział w spółce z o.o. a przedmiot przestępstwa kradzieży. Realizacja znamion przestępstwa przywłaszczenia

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 13 lutego 2014, I ACa 752/13

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 kwietnia 2013, I ACa 157/13

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - II Wydział Karny z dnia 11 września 2018 r. II AKa 196/18

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie - II Wydział Karny, z dnia 29 stycznia 2019 r., II AKa 253/18. Znamię naruszenia przepisów prawa przy przestępstwie korupcji urzędniczej - przychylność osoby pełniącej funkcję publiczną; skutek przestępstwa udaremniania lub utrudniania przetargu publicznego; strona podmiotowa paserstwa umyślnego

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 03 lutego 2009 r., I ACa 550/08

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 października 2019 r. II AKa 155/19 Zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary w oparciu o art. 60 § 2 k.k.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29 listopada 2017 r. III AUa 969/17 Niedopuszczalność - z mocy prawa - pełnienia funkcji w organach spółek handlowych

Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 15 grudnia 2016 r. II CSK 163/16, Sposób reprezentacji spółki i jej wykazywanie w postępowaniu cywilnym

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2017 r. II KK 31/17

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2018 r. IV KK 308/17 Zagrożenie zajęciem składników majątku w rozumieniu przepisu art. 300 § 2 k.k. Obligatoryjne elementy wyroku

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 1962 r., IV K 384/61, OSPiKA 1963, z. 2, poz. 45

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2017 r. V CSK 450/16. Czynności zarządu spółdzielni bez wymaganej do jej ważności uchwały walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej. Ratio legis art. 17 § 2 k.s.h.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2009 r. IV CSK 558/08

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2016 r. II CSK 352/15

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r. II CSK 28/18

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2019 r., V CSK 68/18

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2014 r., WA 23/14

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2019 r. II CSK 323/18

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2019 r. IV KK 230/18

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2016 r. V KK 277/15

Wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z 28.10.2016 r., V Ka 615/15

Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie - VI Wydział Gospodarczy z dnia 28 lipca 2016 VI GC 125/16

Wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie - VI Wydział Gospodarczy z dnia 28 lipca 2016 r. VI GC 125/16

Wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie - VIII Wydział Gospodarczy z dnia 3 listopada 2022 r., VIII GC 129/22

Wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2015 r., II CSK 505/14

Wyrok SN w Warszawie z dnia 10 maja 2013 r., VI ACa 157/12

Wyrok SN w wyroku z dnia 7 lutego 2019 r., II CSK 8/18

Wyrok SN z 11.5.2007 r., WA 22/07, Prok. i Pr. – wkł. 2007, Nr 10, poz. 5

Wyrok SN z 14.09.1966 r., II KR 58/66, OSNKW 1967, nr 2, poz. 15

Wyrok SN z 14.12.1934 r., II K 1497/34, OSNKW 1935, Nr 7, poz. 282

Wyrok SN z 16.6.1936 r., I K 1353/35, OSNKW 1937, Nr 2, poz. 32

Wyrok SN z 16.7.1936 r., I K 351/36, OSNKW 1937, Nr 2, poz. 40

Wyrok SN z 19.11.2004 r., III KK 81/04, OSNwSK 2004, Nr 1, poz. 2127

Wyrok SN z 19.12.2007 r., V CSK 350/07

Wyrok SN z 2.04.2004 r., IV KK 25/04, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 668

Wyrok SN z 22.09.1987 r., III CRN 265/87, OSNCP 1989/5, poz. 80P

Wyrok SN z 22.11.1957 r., IV K 467/57, OSN(K) 1958, Nr 4, poz. 38

Wyrok SN z 23.05.1935 r., I K 395/35, OSN 1936, nr 1, poz. 23

Wyrok SN z 24 czerwca 2015 r., II CSK 554/14

Wyrok SN z 24.09.2008 r., II CSK 126/08, OSNC-ZD 2009, nr 2, poz. 58

Wyrok SN z 25.04.2012 r., II CSK 410/11

Wyrok SN z 25.11.1974 r., II KR 177/74, OSNPG 1975, Nr 4, poz. 47, z glosą M. Szerera, OSPiKA 1976, Nr 6, poz. 122

Wyrok SN z 26.01.1976 r., V KR 238/75, OSNKW 1976, nr 7-8, poz. 93

Wyrok SN z 26.kwietnia 2019 r., V CSK 102/18

Wyrok SN z 27.10.2014 r., WA 23/14

Wyrok SN z 27.11.2000 r., III KKN 233/98

Wyrok SN z 28.5.1937 r., II K 173/37, OSNKW 1937, Nr 12, poz. 348

Wyrok SN z 30.11.2016 r., IV KK 230/16, KZS 2017, Nr 2, poz. 27

Wyrok SN z 30.12.2020 r., II KK 302/20

Wyrok SN z 31.03.2015 r., II KK 331/14

Wyrok SN z 4 lipca 1997 r., III CZP 24/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 165

Wyrok SN z 6.02.2017 r., WA 16/16

Wyrok SN z 7.04.2010 r., IV KK 10/10

Wyrok SN z 7.10.1980 r., III KR 269/80, OSNPG 1981, nr 6, poz. 70

Wyrok SN z 8 lutego 2000 r., VKKN 557/99

Wyrok SN z 8.02.2000 r., V KKN 557/99

Wyrok SN z 9.01.2020 r., III KK 78/19

Wyrok SN z dnia 12 listopada z 1936 r. III K 1805/36

Wyrok SN z dnia 13 listopada 2004 r. IV KK173/04, OSNwSK 2004, nr 1, poz. 1981

Wyrok SN z dnia 13 maja 2011 r., V CSK 361/10

Wyrok SN z dnia 15 maja 2018 r. IV KK 308/17

Wyrok SN z dnia 15 marca 2002 r., II CKN 677/00

Wyrok SN z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK 290/09, OSNC-ZD 2011, nr 1, poz. 10

Wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33

Wyrok SN z dnia 22 lipca 1998 r., I CKN 807/97, OSNC 1999, nr 2, poz. 33

Wyrok SN z dnia 23 lutego 2017 r., V CSK 230/16

Wyrok SN z dnia 24 czerwca 2015 r., II CSK 554/14

Wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 r. II CSK 627/13, LEX nr 1545031; Glosa aprobująca do tego wyroku M.T. Klody, OSP 2016, nr 10, s. 1355 i n.; por. częściowo krytyczny komentarz do tego wyroku P. Popardowskiego, Glosa 2015, nr 2, s. 12

Wyrok SN z dnia 26 kwietnia 2019 r., V CSK 102/18

Wyrok SN z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12

Wyrok SN z dnia 27 marca 2019 r., V CSK 68/18

Wyrok SN z dnia 28 marca 2014 r. III CSK 150/13

Wyrok SN z dnia 30 września 2004 r. IV CK 713/03, OSNC 2005, Nr 9, poz. 160

Wyrok SN z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010

Wyrok SN z dnia 6 marca 2009 r. II CSK 522/08

Wyrok SN z dnia 7 maja 2009 r. III CSK 315/08

Wyrok SN z dnia 9 lutego 2018 r., I CSK 246/17

Wyrok SR w Bielsku Podlaskim z 15.05.2014 r., VIII K 70/13, LEX nr 1915110

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 czerwca 2010 r. SK 52/08, OTK-A 2010, Nr 5, poz. 50

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 czerwca 2010 r., SK 52/08, OTK-A 2010, nr 5, poz. 50

Wyrok TS z 10.11.2011 r., C-212/09, Komisja Europejska vs. Republika Portugalska ZOTSiS 2011, nr 11A, poz. I-10889

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Warszawie z dnia 28 marca 2008 r. III SA/Wa 2020/07

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 27 września 2017 r. I SA/Gl 328/17

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 stycznia 2015 r. I SA/Wa 2613/14. Obowiązki likwidatorów

Wyrok WSA w Warszawie z 24.04.2009 r., VI SA/Wa 246/09

Wyrok z dnia 10 maja 2013 r., VI ACa 157/12

Wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 23 stycznia 2013 r. V ACa 1016/12

Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009 r., I CSK 158/09, OSNC 2010 nr 4, poz. 63

Tabele:

1. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone na podstawie art. 296 Kodeksu karnego w latach 1999- 2020. Dane statystyczne
<https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwno-17/63915,Naduzycie-zaufania-art-296.html>
2. Podsumowanie działalności Centralnego Biura Antykorupcyjnego w latach 2006 – 2021
https://cba.gov.pl/ftp/dokumenty_pdf/Informacja_2021.pdf
3. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 300 Kodeksu karnego w latach 1999 – 2020,

- <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63929,Udaremnienie-lub-uszczuplenie-zaspokojenia-wierzycieli-art-300.html>
4. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 301 Kodeksu karnego w latach 1999 – 2020, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63935,Doprowadzenie-do-upadlosci-lub-niewyplacalnosci-art-301.html>
  5. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 302 Kodeksu karnego w latach 1999 2020 <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63938,Faworyzowanie-niektorych-wierzycieli-art-302.html>
  6. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 303 Kodeksu karnego w latach 1999 2020, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63939,Nierzetelne-prowadzenie-dokumentacji-art-303.html>
  7. Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 10
  8. Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 11
  9. Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 15
  10. Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego, korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 16
  11. Obszary przestępczości korupcyjnej, materiały Centralnego Biura Antykorupcyjnego korufile:///C:/Users/agnie/Downloads/Obszary_przestepczosci_korupcyjnej_w_Polsce_w_latach_2018___2019.pdf, s. 19
  12. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 305 k.k. (udaremnienie przetargu) w latach 1999- 2020, <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63941,Udaremnienie-przetargu-art-305.html>, dostęp.
  13. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 228 k.k. <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-10/63537,Lapownictwo-bierne-art-228.html>.
  14. Postępowania wszczęte i postępowania stwierdzone z art. 229 k.k.

<https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwno-10/63538,Lapownictwo-czynne-art-229.html>

15. Komenda Główna Policji, W. Jasiński, Niektóre aspekty przestępstw przeciwko integralności procesów zarządczych w przedsiębiorstwie, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni nr 21, Prawo 5, 2015